

ПРИЛОЗИ ПРОУЧАВАЊУ ЈЕЗИКА

ИЗДАЈЕ:

КАТЕДРА ЗА ЈУЖНОСЛОВЕНСКЕ ЈЕЗИКЕ

ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НОВОМ САДУ

НОВИ САД

Чланови редакције: Др МИЛКА ИВИЋ, ред. професор
 Др АЛЕКСАНДАР МЛАДЕНОВИЋ, ред. професор
 Др ЈОВАН КАШИЋ, ванр. професор
 Др ДРАГОЉУБ ПЕТРОВИЋ, ванр. професор

Одговорни уредник: Др АЛЕКСАНДАР МЛАДЕНОВИЋ
Секретар редакције: Др ДРАГОЉУБ ПЕТРОВИЋ

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу
САП Војводине ова књига ослобођена је основног и посебног пореза на промет.

*Вера Васић, Чегомир Ђујић, Душан Ивковић,
Пејшаф Сићманов, Весна Шкорић и Свешлана Шћолба*

ЛИНГВОСТИЛИСТИЧКА ОБЕЛЕЖЈА НАСЛОВА

Међу средствима помоћу којих се остварује вербална комуникација писаног типа, дневне новине се издвајају доследним повезивањем три карактеристична функционална обележја: њихов задатак је да обавесте, науче и забаве читаоца. Појава сва три ова обележја у једном тексту није обавезна, шта више она се често искључују. Зависност типа наслова¹ од доминирајућег функционалног обележја текста, мада се не може одредити за све случајеве, ипак се може уочити.

Мада је наслов само део насловног текста који заједно с њим чине наднаслов и поднаслов, намерно смо га издвојили у току анализе да бисмо утврдили зависност употребљених лингвостилистичких средстава од типа наслова, односно текста. Тај поступак је омогућен и графичким обележјима наслова, као и тиме што је он неиспустиви део насловног текста, за разлику од наднаслово и поднаслово.

Добар наслов текста у дневним новинама требало би да задовољи неколико захтева, међу којима се истичу информативност, експресивност и економичност. С обзиром на то да циљ који се жели постићи помоћу наслова није увек исти, јер нису једнаки ни садржаји вести које се саопштавају, наслови се не могу, нити би их требало, лингвостилистички уједначавати. Анализа је показала да су наслови са доминантним обележјем информативност (+) у мањој мери зависни од наднаслово и поднаслово, а да се у овима јављају подаци који га до-

¹ Наслов као својеврстан тип исказа с посебном функцијом у односу према тексту којем претходи, новинама у којима се јавља итд. као исказ који уводи читаоца у вербалну интеракцију, може бити предмет пажње различитих испитивања. У сербокroatистичкој лингвистичкој литератури о насловима није писано много, али су пажње вредни резултати истраживања Ирене Грицкат (*Наслови — посебна категорија писане речи*, Наш језик, књ. XV, н.с. св. 1—2, 77—95) и Наде Замуровић (*О новинским насловима*, Прилози проучавању језика, бр. 12, 67—87). Наша анализа наслова ограничена је на опис појединих лингвостилистичких обележја помоћу којих се остварују два за наслов релевантна обележја, информативности и експресивности. Лингвостилистичка обележја наслова у дневним новинама анализирали смо на примерима забележеним у по десет бројева из 1979. и 1980. године четири дневна листа (*Политика*, *Вечерње новости*, *Експрес политика*, *Дневник*) и у по једном броју из 1980. године локалних листова који излазе у САП Војводини (*Комуна*, *Зрењанин*, *Сремске новине*, *Глас Ојова*, *Ковинске новине*, *Недељне новине*, *Вршачка кула*, *Суботицке новине*, *Панчевац* и *Глас*).

гуњавају, те се већином из целог насловног текста добијају одговори на 5-W питања.² Насупрот томе наслови с доминантним обележјем експресивност (+) показују већи степен зависности од наднаслова и поднаслова од којих се и стилистички знатно разликују.

Информативност наслова остварује се употребом, по правилу, немаркираних стилистичких средстава, док се експресивност остварује употребом стилских фигура, фразеолошких израза и синтаксичким повезивањем значењски неодговарајућих појмова. Економичност као једно од обележја наслова је веома значајно, али за разлику од друга два обележја несамостално. Наслов који је кратак, али неинформативан и неекспресиван, вреднује се као лош наслов, чијом је употребом комуникација са примаоцем поруке (= читалац) угрожена или потпуно онемогућена.

Информативност наслова темељи се на експлицитном обележавању садржинске повезаности између текста и наслова, чијим се изразом јавља емотивно неутрална порука, остварена употребом речи у њиховом непренесеном значењу, синтаксички организована тако да осим мањег броја типизираних, и стога и очекиваних, редукција реченичних делова не одступа од стандардног језика. На информативност наслова утиче употреба одговарајућих/неодговарајућих правописних знакова, ред речи, редукција реченичних делова, употреба конструкција које се не могу двозначно одредити, стандардних морфолошких средстава³, избор лексике и начин ословљавања.

Употреба наводника треба да одговара оној регулисаној Правописом из 1960. године (Матица српска и Матица хрватска), те се као неприхватљиво може одредити нејављање наводника у оним случајевима када реч којом је обележен назив неке организоване друштвене групе, као нпр. назив спортског, културно-уметничког и сл. друштва, истовремено означава и неки други појам, нпр. *Ц е м е н и њ најбољи, Х е р ц е г о в и н а б е з њ о ј а ч а н а*, такође је неприхватљива појава изостављања или неодговарајућег употребљавања наводника у циљу повишења експресивности наслова, нпр. *К р а љ б р ж и о д С њ а н о ј а*, *М о ж е л и м у ш к о б е з ж е н с к о г*, *Ј Е Ф Т И Н И Ј А „ П Е К И Н Ш К А П А Т К А ”*.⁴

² На основу података из *Лексикона новинарства*, 1979, Београд, то су информације добијене као одговор на питање: *ко, где, када, шта, како или зашто* (назив потиче од почетног слова ових речи у енглеском језику).

³ С обзиром на то да нисмо забележили примере у којима би се јављало одступање од стандардних морфолошких средстава, само начелно можемо истаћи да би употреба нестандардних морфолошких средстава могла бити условљена тиме што се таквим облицима конотира дијалекатски говорни тип или тематска повезаност текста са одређеним дијалекатским подручјем. Овакав поступак био би прихватљив само у случају када прималац поруке тако обликовану поруку може правилно декодирати. Ако би појава нестандардних морфолошких средстава била условљена непознавањем стандардних, не бисмо је могли оправдати, посебно и зато што језик новина утиче на говорно понашање прималаца поруке.

⁴ У прва два наведена примера *Цемени* и *Херцеговина* су називи фудбалских тимова, у примеру *Краљ бржи од Сјаноје* речи *краљ* и *Сјаноје* су делови назива позоришних представа *Краљ Лир* и *Сјаноје Главаш*, речима *мушко* и *женско* у наредном примеру означени су делови упалача. Последњи наведен пример је наслов изнад текста који саопштава о снижавању цена животиња намирница у Кини.

Ред речи не би смело да проузрокује двосмисленост, осим ако ова није сама себи циљ, нпр. *Објављен други том Тишових дела на мађарском*.⁵

Редукцијом реченичних делова не би смели бити захваћени они делови исказа за које су везана додатна значењска обележја, нпр. *Посећа у сенци зида*, уместо очекиване редукције помоћног глагола *јесам* остварена је редукција футурског облика глагола *бићии*, такође и у примеру *Правда изнад нас* није редукован помоћни глагол *јесам*, него његова негирана форма, што знатно угрожава комуникацију са читаоцем јер је садржинска повезаност између текста и наслова оштећена.

У насловима не би требало да се јављају конструкције које су двозначне, нпр. *Издаја омиљеног џозоринића* јер оне, такође, утичу на смањење информативности и комуникативности наслова. У наведеном примеру у којем је двозначност проузрокована употребом глаголске именице која дозвољава да се генитивска синтагма иза ње може одредити и као субјекатска и као објекатска, неинформативност наслова била би уклоњена употребом глагола у личном глаголском облику, односно употребом глаголског придева трпног ако би требало примарно реализовану генитивску синтагму одредити као објекатску.

Нејављање стандардне, књижевне лексике у насловима у дневној штампи може бити проузроковано неколиким чиниоцима: употреба дијалекатске и архаичне лексике може бити искоришћена као стилистичко средство којим је у већој мери обележена тематска повезаност између наслова и текста, односно употребом речи овог типа конотирао би се и садржај текста. Употреба нефреквентних и непознатих или малопознатих речи домаћег и страног порекла утиче на смањење информативности наслова, а самим тим проузрокује и његову некомуникативност. Појава речи овог типа проузрокована је, вероватно, недовољним познавањем процеса вербалне комуникације са читаоцем или немарношћу према језичком знаку и његовој функцији.⁶

⁵ Двосмисленост која је у наведеном примеру проузрокована неодговарајућим редом речи, у уклоњена је познавањем нејезичког контекста, међутим она је могла бити избегнута и на тај начин што би се употребио одговарајући ред речи, нпр. *Други том Тишових дела објављен на мађарском*, или *На мађарском објављен други том Тишових дела*.

⁶ Уп. регистар речи страног порекла који је дат у прилогу. Посматрани су наслови у по шест бројева четири дневна листа и првих двадесет наслова целог узорка. У првом регистру има 526 диференцијалних речи, 419 пута реч је забележена само у једним новинама, 79 пута у двоје новина, 27 пута у троје, а само је реч *дерби* забележена у свим новинама. У *Полицији* је забележена 121 реч страног порекла, у *Вечерњим новостима* 169 речи, *Експрес полицији* 203 и у *Дневнику* 169 речи. У другом регистру има 114 диференцијалних речи страног порекла, 92 пута реч је забележена само у једним новинама, 13 пута у двоје и 9 пута у троје новина. У *Полицији* је забележено 10 речи страног порекла, *Вечерњим новостима* 6, *Експрес полицији* 10, *Дневнику* 6, *Гласу* 21, *Зрењанину* 13, *Ковинским новинама* 11, *Гласу Ојова* 11, *Комуни* 11, *Недељним новинама* 11, *Сремским новинама* 10, *Панчевцу* 8, *Вршачкој кули* 8, *Суботицким новинама* 7.

намењеним читаоцима с ужих подручја овај тип ословљавања преноси се на особе добро познате на том подручју, нпр. *Срејџа Ковачевић*, *Јован Дејановић*, *Живорад Ковачевић*. Формално овом типу припадају и наслови са именом и презименом јавности непознатих људи који су постигли значајне резултате у спорту, или на послу, у радном колективу, истакли се својим успесима у културним делатностима, на радним акцијама, прославили се неким подвигом и сл. Употреба личног имена и презимена као лексичких средстава за ословљавање може бити проузрокована и тежњом за постизањем веће експресивности наслова, нпр. *Сом Мишке Микуљана* наслов је који омогућава да се са информације о сому тешком 14 килограма пређе на причу о аласком животу.

Ословљавање неке особе само помоћу презимена могуће је, такође, само када је та особа добро позната потенцијалној читалачкој публици, што је омогућено дужином познавања особе о којој је реч, учесталосту јављања вести о њој и податком да исто презиме нема још нека особа на коју би се иста вест могла односити, што је нарочито важно у спортским рубрикама, где су промене особа о којима вест саопштава веома честе, нпр. *Садаш*, *Бранић*, *Ђурановић*, *Крижај*, *Шешић*.⁹

Ословљавање неке особе само помоћу презимена, у случају када за то изостају потребни услови, може бити искориштено као лингвостилистичко средство које утиче на повишење експресивности наслова, нпр. *Зеј убио Чавку*. Експресивност наслова почива на намерно искориштеној могућој замени појмова, чиме се надокнађује неподобност наслова проузрокована непотпуном информативношћу.¹⁰

Ословљавање неке особе само помоћу личног имена ретко је, условљено је односом који припадници дате заједнице имају према тој особи (позитиван однос према некој особи може подстаћи употребу овог типа), затим делатношћу којом се особа бави и, изгледа, полом¹¹, нпр. *Индир*.¹² Примери као *Љуба добио сина*, *Како тхо Дуле њосишје* и сл. нису чести; јављају се изнад чланака у којима се саопштава о успеху тзв. „обичног” човека на његовом радном месту, у средини у којој живи. Циљ овако присног начина ословљавања је, вероватно, изазивање симпатија према особи о којој се пише, као и онима које су њој сличне, али и подстицање сличних особина код самог читаоца.

⁹ У посматраном узорку веома често се француски председник, Валери Жискар д'Естен, ословљава само помоћу првог дела презимена. Овакав тип ословљавања не одговара моделу наше друштвено-културне и језичке заједнице.

¹⁰ Уп. нпр. наведени пример са конструисаним: *Јовановић убио Пејровића*.

¹¹ Мада се у посматраном узорку нису јавили примери наслова у којима се нека особа са неиндоевропског говорног подручја ословљава само помоћу личног имена, такви примери се јављају у дневној штампи и они су, чини нам се, настали услед необавештености комуникатора.

¹² Забележили смо и пример *Маријин најшјежи задашак* у којем је помоћу личног имена ословљена нова председница португалске владе. Недовољно познавање особе о којој се пише, изостајање позитивног односа према њој услед тога, разлог је да се овај пример одреди као неинформативан и непримеран комуникарању путем штампе.

Употреба лексичких јединица којима је обележен социјални положај особе о којој се саопштава јавља се у случају када је посао (функција), који та особа обавља, значајан, а сама особа може бити и недовољно позната читалачкој публици. Детерминатор социјалног положаја може бити и одвојен од имена и презимена особе о којој се саопштава на тај начин што се један од поступака ословљавања везује за наднаслов или поднаслов, а други за наслов, нпр. *Јуџак Шамир нови шеф израелске дипломатије*, *Изборна конференција ОСД Београд* (наслов) *Нови председник Миодраг Вишињић* (поднаслов).

Одређивање социјалног положаја може бити и посредно, што претпоставља да ће читалац прво морати да разреши садржај који је конотиран, а затим да изведе одредницу социјалног положаја особе о којој се саопштава, нпр. *Премијера у Малом позоришту* (наднаслов), *Браћа Грим од Стивана Пешића* (наслов), *Данчо најбржи на Кончаревом меморијалу*. Тежња ка постизању веће експресивности условљава и примере као што је *Секундант Корчнорја Yaser Seirwan* (наднаслов), *Лако је Корчнорју, он има — мене* (наслов) у којима је нарушена схема ословљавања. Заменичке речи, услед непотпуности лексичког значења које се опредмеђује тек у контексту, неподобне су за ословљавање у индиректној вербалној комуникацији каква се остварује путем дневне штампе, а посебно у деловима насловног текста.

У појединим примерима остварени тип ословљавања упућује на то да дневна штампа има и фељтонистички, хроничарски карактер, односно разрешавање поруке омогућено је само под условом упознатости са претходним чланцима који су о истој особи саопштавали, нпр. *Јовану Симоновићу — девет месеци зашвора*.¹³

Експресивност наслова једно је од његових веома важних обележја. Постиге се употребом стилистички маркираних језичких средстава, чија је заједничка особина умањена информативност, а повишена поетска функција употребе говора. Комуникативност наслова овога типа обезбеђена је само у случају познатости конотираног садржаја, док би знатније удаљавање од очекиваног садржаја проузроковало некомуникативност наслова. Овакав тип зависности експресивности наслова од употребљених лингвостилистичких средстава указује на различитост функција употребе говора у поетском тексту и наслову чланка у дневној штампи.

Експресивност наслова се постиже употребом стилских фигура, фразеолошких израза и синтаксичким повезивањем значењски неодговарајућих појмова, односно неочекиваношћу остварене везе. Употребљено лингвостилистичко средство је у већини случајева и знак оствареног степена експресивности наслова која би се могла одредити као експресивност (у ужем смислу речи), атрактивност и сензационалност. Степен експлицитног обележавања садржинске повезаности између

¹³ Карактеристично је изостајање примера са специјализираним лексичким јединицама (нпр. *друг*, *друзарица* и сл.), што је, вероватно, условљено особеностима медија.

наслова и текста у обрнутој је сразмери са степеном експресивности наслова. Атрактивни и сензационалистички наслови јављају се често изнад текстова који саопштавају о неком мање значајном догађају или о догађају који је сам по себи значајан, али чији су актери непознати широј јавности; јављају се и примери са насловима овог типа и у случајевима када се саопштава о широј јавности познатој особи, али је вест неочекивана и није у складу са дотадашњим понашањем особе о којој се саопштава.

Степен експресивности наслова која се темељи на *йоређењу* условљен је значењима појмова који се пореде. У већини случајева тематска повезаност између наслова и чланка није угрожена, нпр. *Продуктивност — прави мейтар, Њива — књига која се чита*.

Експресивност наслова која се постиже употребом *хиперболе* зависи, такође, од учесталости и очекиваности појављивања датог примера. У појединим случајевима поступак је у тој мери познат да се стилистички израз изграђен на принципу хиперболизације може одредити као синоним, нпр. *Гиганџи на шанској жици*.

Степен експресивности наслова са *йерсонификацијом* и *мејонимијом* може бити и веома низак, ако је метонимијски, односно персонификацијски поступак везан за лексички познате случајеве, нпр. *Умивају се градске улице, Шећерна реја осваја оранице, Сирђуомери варају йо-йрошаче*; док је у другим примерима степен експресивности наслова знатно повишен, јер је остварена веза појмова неочекивана, нпр. *Ойека воли алкохол, Парадајз йланира йородицу*. Неједнаком степену експресивности наслова одговара неједнак степен информативности, која је знатно виша у насловима са нижим степеном експресивности. У свим оним примерима у којима експресивност наслова почива на замени функција реченичних делова, у којима је, дакле, употребљена метонимија, информативност није уништена, нпр. *Магла зајворила аеродром, Мраз сийоирао аушобусе*. У појединим примерима информативност наслова овог типа угрожена је зато што је испуштен онај део који је носилац додатне, али значајне информације, нпр. *Нафта йолаже шине, Квалификација заусйавља камионе*.¹⁴

Потреба да се очува тематска повезаност између наслова и текста утиче на то да се у насловима, чија се експресивност темељи на метафори, сликовитост и новина метафоре ограничава, те се као најчешћи тип метафоричних наслова јавља онај у којем је употребљена метафора позната, а ново је њено везивање за дати појам, нпр. *Тамни ли златио Херцеговине*.¹⁵

¹⁴ Наслов *Нафта йолаже шине* јавља се изнад текста у којем се читалац може упознати да се услед nestaнице и проблема око набавке нафте граде пруге да би се саобраћало помоћу возова. Наредни пример *Квалификација заусйавља камионе* уводи читаоца у текст који га обавештава о томе да су у једној радној организацији повучени с посла сви они возачи камиона, који немају потребну спремну.

¹⁵ Ово је наслов чланка који обавештава читаоца о стању дуванске индустрије у Херцеговини.

којег се најбоље остварује вербална комуникација између новинара као пошиљаоца поруке, дневних новина као преносника и читаоца као примаоца поруке.

Саставили смо регистар речи страног порекла у по шест бројева дневних листова „Политике” (П) „Вечерњих новости” (ВН) Дневника (Д) и „Експрес политике” (ЕП).

АДМИНИСТРАЦИЈА	П	БОМБА	ЕП, ВН
АГЕНТ	П	БРИГАДА	ЕП, Д
АФЕРА	П, Д	БУЏЕТ	ВН
АФИРМАЦИЈА	Д	БУКЕТ	ЕП
АФИРМИСАТИ	П, Д	БУЛЕВАР	Д
АКАДЕМИК	ЕП	БУМЕРАНГ	Д
АКЦИЈА	П, ВН, Д	„БУНКЕР”	ЕП
АКОРД	ЕП	БУТЕР	П
АКТИВИРАЊЕ	Д		
АКТИВНОСТ	Д	ЦЕМЕНТ	Д
АКТУЕЛАН	ВН	ЦЕНТАР	ВН, Д
АКУПУНКТУРА	ЕП	ЦЕНТРАЛА	П, ЕП
АЛБУМ	Д	ЦЕРЕМОНИЈА	ВН
АЛТЕРНАТИВА	Д	ЦИВИЛИЗАЦИЈА	Д
АМАТЕР	П, ЕП	ДЕБАТА	П
АМБАСАДА	ВН, Д		
АМБАСАДОР	П, ЕП, ВН	ДЕБИТАНТ	ВН
АМБИЈЕНТ	ВН	ДЕКЛАРАЦИЈА	ВН
АНАЛИЗА	ЕП	ДЕЛЕГАЦИЈА	ЕП, Д
АНЕГДОТА	ЕП	ДЕЛЕГАТСКИ	Д
АНГАЖОВАН	Д	ДЕМАНТ	ЕП, ВН
АНГАЖОВАНОСТ	Д	ДЕМО (ХРИШЋАНИН)	П, ЕП
АНОНИМАН	Д	ДЕМОКРАТИЧНОСТ	Д
АПАТИЈА	Д	ДЕМОНСТРАНТ	Д
АПЕЛ	ЕП	ДЕРБИ	П, ЕП, ВН, Д
АРБИТРАЖА	ВН	ДЕТАЉ	ЕП
АРОМА	Д	ДЕТАНТ	П
АРТЕРИОСКЛЕРОЗА	Д	ДЕВИЗА	ЕП, ВН, Д
АСФАЛТ	ЕП	ДЕВИЗАН	Д
АСОРТИМАН	ВН	ДЕЖУРАН	П
АТАК	ЕП, Д	ДЕЖУРСТВО	ВН
АТЕНТАТ	ЕП	ДИЈАГНОЗА	П, ВН
АТЛЕТИКА	ЕП	ДИЈАЛОГ	ВН
АТОМСКИ	ЕП	ДИКТАТ	ЕП
АУТО (ДЕО)	Д	ДИКТАТУРА	ВН
АВАНС	ЕП	ДИПЛОМА	ЕП, ВН
АВИОН	ЕП, Д	ДИПЛОМАТА	ВН
		ДИПЛОМАТИЈА	ЕП
БАЛЕТ	ВН	ДИРЕКТОР	П, ВН, Д
БАНДА	ВН	ДИРИГЕНТ	Д
БАНДЕРА	ВН	ДОКТОР	ЕП
БАНКА	П, ВН, ЕП	ДОКУМЕНТ	ЕП, ВН
БАНКАР	ЕП	ДОКУМЕНТАРАЦ	Д
БАТЕРИЈА	ЕП	ДРАМА	ЕП
БАЗА	П		
БИЛАНС	ВН	ЕФИКА САН	Д
БИБЛИОТЕКА	Д	ЕКИПА	П, ЕП
БИОРИТАМ	Д	ЕКОНОМИЈА	Д
БОЈКОТ	П	ЕКОНОМСКИ	П
БОКС	П	ЕКРАН	ЕП

ЕКСПЛОЗИЈА	ВН	ХИЉАДА	Д
ЕКСПРЕС	ЕП	ХИПИК	ЕП
ЕКСТРЕМИСТ	ЕП	ХОБИ	Д
ЕЛАСТИЧАН	ЕП	ХОНОРАР	ВН
ЕЛЕКТРАНА	ЕП, Д	ХОТЕЛ	ЕП
ЕЛЕКТРИЧАН	ЕП	ХРОНИКА	П
ЕЛЕМЕНТ	Д	ХУМАН	П, Д
ЕЛИМИНСАТИ	ЕП	ХУМАНОСТ	ЕП, ВН
ЕНЕРГЕТСКИ	П	ХУМОР	ЕП
ЕНЕРГИЈА	ЕП, ВН		
ЕПОХА	П, Д	ИДЕАЛАН	ЕП
ЕСЕЈ	ЕП	ИДЕЈА	ЕП
ЕТАПА	ВН	ИМПЕРИЈАЛИСТ	ВН
ЕТИКА	Д	ИНДЕКС	ВН
ЕВРОКОМУНИСТ	ВН	ИНФОРМАЦИЈА	П, ВН
		ИНФОРМАТОР	ЕП
ФАБРИКА	П, Д	ИНФОРМИСАТИ	ЕП
ФАЛСИФИКАТ	ВН	ИНИЦИЈАТИВА	П
ФАЛСИФИКАТОР	ВН	ИНЈЕКЦИЈА	ВН
ФАРМЕР	ЕП	ИНСЕКТ	Д
ФАШИЗАМ	Д	ИНСИСТИРАЊЕ	П
ФАВОРИТ	П, ЕП, Д	ИНСПИРАЦИЈА	ЕП
ФЕНОМЕН	ВН	ИНСПИРИСАТИ	Д
ФЕЊЕР	ВН	ИНТЕРЕС	П, ВН
ФЕСТИВАЛ	ЕП	ИНТЕРЕСАНТАН	ЕП
ФИЛМ	П, ЕП, ВН	ИНТЕРЕСОВАТИ	ЕП
ФИЛМСКИ	Д	ИНТЕРВЕНЦИЈА	П
ФИЛТЕР	ВН	ИНВАЛИДСКИ	П
ФИНАЛЕ	ВН	ИНВЕСТИЦИЈА	П, ВН, Д
ФОНД	ЕП	ИНВЕСТИТОР	П
ФОНДАЦИЈА	ЕП	ИСТОРИЈА	ВН
ФОРМА	П, ВН	ИСТОРИЈСКИ	П, Д
ФОРМИРАТИ	П		
ФОРМУЛА	ЕП	ЈЕВТИН	ЕП
ФОТО-АМАТЕР	ЕП	ЈУБИЛЕЈ	ЕП, ВН, Д
ФОТОГРАФИЈА	ВН	ЈУНИОР	П, Д
ФРИЖИДЕР	ЕП	ЈУНИОРКА	ЕП
ФРОНТ	П, ВН, Д	ЈУВЕЛИР	ВН
ФУДБАЛ	П, ЕП, ВН		
ФУДБАЛСКИ	Д	КАБИНА	ЕП
		КАБИНЕТ	ЕП
ГЕНЕРАЦИЈА	ЕП	КАБЕЛ	ВН
ГЕНЕРАЛ	ЕП	КАДАР	ЕП
„ГЕНЕРАЛКА”	Д	КАЛЕНДАР	ЕП
ГЕНЕРАТОР	ВН	КАЛОРИЈА	ВН
ГИГАНТ	П	КАМАТА	П, ЕП
ГИМНАЗИЈА	П	КАМЕРА	ВН, Д
ГОЛ	П	КАМП	ЕП
ГОЛГЕТЕР	ЕП	КАНДИДАТ	Д
ГРАФИКА	ВН	КАПАЦИТЕТ	Д
ГУВЕРНЕР	ЕП	КАРАКТЕР	ВН
		КАРАТЕ	ЕП
ХАЛА	П, ВН	КАРАВАН	Д
ХАРМОНИКА	ЕП	КАРИЈЕС	ЕП
ХЕКТАР	Д	КАРТА	ЕП
ХЕЛИКОПТЕР	ВН	КАСА	ЕП, ВН
ХЕМИЈА	П	КАТЕДРА	ВН, Д
ХЕРОЈСКИ	ЕП	КАТЕДАР	Д
ХЕГ-ТРИК	ВН	КАТЕГОРИЈА	ЕП
ХИБРИД	ЕП	КЕДАР	Д

КЕРАМИЧКИ	Д	МАНЕВАР	ВН
КИЛОГРАМ	ЕП	МАНИФЕСТАЦИЈА	Д
КИЛОМЕТАР	ЕП	МАРГАРИН	ЕП
КИМОНО	ЕП	МАРКСИЗАМ	Д
КИОСК	ВН	МАСАКР	П
КЛАСИКА	ЕП	МАШИНА	ЕП, ВН
КЛИМА	П, Д	МЕЧ	ЕП, ВН, Д
КОЕФИЦИЈЕНТ	П	МЕХАНИЧКИ	Д
КОЛЕКТИВ	Д	МЕТАН	ЕП
КОЛЕКТИВАН	П, ВН, Д	МЕТРОПОЛА	ВН
КОМЕДИЈАШ	ЕП	МИЛИОН	ЕП, Д
КОМЕСИРАТИ	П	МИНИ	ВН
КОМИСИЈА	П, Д	МИНИСТАР	ЕП, ВН
КОМИТЕТ	Д	МИНУС	ЕП
КОМПАРТИЈА	П	МИС	ЕП
КОМПЕНЗАЦИЈА	Д	МИСИЈА	ЕП, ВН, Д
КОМУНИСТ	Д	МОБИЛАН	П
КОНЦЕРТ	Д	МОДА	ВН
КОНФЕКЦИЈА	П	МОДЕЛ	ВН
КОНФЕРЕНЦИЈА	ЕП, Д	МОНОТОН	ЕП
КОНГРЕС	Д	МОТИВ	Д
КОНГРЕСМЕН	ВН	МОТОР	ЕП, ВН
КОНКУРЕНЦИЈА	Д	МОТОРАН	П
КОНКУРЕНТАН	ЕП	МУЗЕЈ	ЕП
КОНКУРИСАТИ	П	МУЗИКА	ЕП, Д
КОНТАКТ	ЕП		
КОНЗУЛАТ	ЕП	НАЦИЈА	ЕП, ВН
КООПЕРАНТ	ВН	НАФТА	ЕП
КОРПУС	Д	НЕГАТИВАЦ	ЕП
КОСМОДРОМ	Д	НЕГАТИВНОСТ	ЕП
КОВЕРАТ	П, ЕП, ВН	НЕГИРАЊЕ	ЕП
КРАМП	ЕП	НЕОФАШИСТИЧКИ	Д
КРЕДИТ	ВН, Д	НЕРВОЗА	Д
КРИМИНАЛ	ВН	НЕУТРАЛНОСТ	П
КРИТЕРИЈУМ	ВН	НИВО	Д
КРИТИКА	Д		
КРИЗА	П, ЕП	ОБЈЕКТИВАН	ЕП
КУЛТУРА	Д	ОКТЕТ	П
КУЛТАРАН	Д	ОКУПИРАТИ	Д
КУП	ЕП, ВН	ОЛИМПИЈАДА	П, Д
КУРС	Д	ОЛИМПИЈСКИ	Д
КВАЛИФИКОВАН	П	ОПЕРИСАТИ	ЕП
КВАЛИТЕТ	П, ЕП	ОРДЕН	П, ЕП
КВОРУМ	Д	ОРГАНИЗАЦИЈА	Д
		ОРИГИНАЛАН	П
ЛАВИРИНТ	ЕП	ОРИГИНАЛНОСТ	Д
ЛЕКЦИЈА	П	ОРИЈЕНТАЦИЈА	П
ЛИГА	ВН	ОРКЕСТАР	ЕП
ЛИМИТ	ВН		
ЛИНИЈА	Д	ПАЦИЈЕНТ	ЕП
ЛОГИКА	ВН	ПАНСИОН	ЕП
ЛОКОМОТИВА	ВН	ПАПИР	Д
ЛУКСУЗ	ВН	ПАРАФИРАН	Д
ЛУПА	ВН	ПАРАЛЕЛАН	Д
ЛУТРИЈА	ВН, Д	ПАРАЛИЗОВАТИ	ЕП
		ПАРФЕМ	ЕП
МАГНЕТИЗАМ	ЕП	ПАРК	Д
МАЈСТОР	ВН	ПАРКИНГ	ЕП
МАКСИМУМ	ВН	ПАРТИЈА	Д
МАНЕКЕН	ЕП		

ПАСИВАН	ВН	РЕГИСТАРСКИ	П
ПАТЕНТ	ВН	РЕГИСТРОВАТИ	ЕП
ПАТРИОТСКИ	П	РЕГРЕС	Д
ПАТРОЛА	ВН	РЕХАБИЛИТАЦИОНИ	П
ПЕХАР	ВН	РЕКЛАМА	ВН
ПЕЛЕРИНА	ВН	РЕКОНСТРУКЦИЈА	П
ПЕНЗИЈА	П	РЕКОРД	ВН, Д
ПЕРИФЕРИЈА	ВН	РЕКОРДАН	П, Д
ПИОНИР	П	РЕКРЕАЦИЈА	ВН
ПИОНИРСКИ	Д	РЕКВИЗИТ	Д
ПЛАКЕТА	ЕП	РЕМОНТ	П
ПЛАН	ВН, Д	РЕНДГЕН	П, ВН
ПЛАНИРАЊЕ	Д	РЕНДГЕН-ФИЛМ	П
ПЛАНИРАТИ	ЕП, ВН	РЕНЕСАНСА	ЕП
ПЛАНСКИ	П	РЕПОРТЕР	ВН
ПЛАСМАН	ВН	РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА	П, Д
ПЛАСТЕНИК	ЕП	РЕПУБЛИКА	П, Д
ПЛАСТИЧАН	ЕП	РЕТУШ	ВН
ПОЕЗИЈА	П	РЕВАНШ	ВН
ПОЛЕМИКА	Д	РЕВАНШИРАТИ	П
ПОЛИЦИЈА	П	РЕВОЛТ	ВН
ПОЛИТИЧКИ	ЕП, Д	РЕВОЛУЦИЈА	П
ПОЛИТИКА	ЕП, Д	РЕВОЛУЦИОНАР	П, ЕП
ПОЛУФИНАЛЕ	ВН	РЕВОЛВЕР	ЕП
ПОРЦЕЛАН	ВН	РЕЗЕРВА	Д
ПОЗИТИВАН	ЕП	РЕЗЕРВАН	ЕП
ПСИХИЈАТАР	ЕП	РЕЗЕРВОАР	ВН
ПРАКСА	П, Д	РЕЗОЛУЦИЈА	ЕП
ПРАКТИЧАН	ЕП	РЕЗОНАНЦА	ЕП
ПРЕЦИЗНОСТ	ЕП	РЕЗУЛТАТ	П, ЕП
ПРЕМИЈА	Д	РЕЖИМ	Д
ПРЕМИЈЕРА	ВН	РЕЖИСЕР	ВН
ПРЕВЕНТИВА	ЕП	РИНГ	ЕП, ВН
ПРИОРИТЕТ	Д	РОБОТ	ВН
ПРИВАТАН	П	РУНДА	ЕП
ПРИВИЛЕГИЈА	П		
ПРОБЛЕМ	Д	САЛОН	ВН
ПРОЦЕНАТ	ВН	САНКЦИЈА	П
ПРОДУЦЕНТ	ВН	СЕКЦИЈА	П, ВН
ПРОДУКТИВНОСТ	П, ЕП, Д	СЕКРЕТАР	ВН
ПРОФЕСИЈА	ЕП	СЕЛЕКЦИЈА	Д
ПРОФЕСИОНАЛАЦ	ЕП	СЕЛЕКТОР	ЕП, Д
ПРОФЕСОР	ВН	СЕМАФОР	ЕП
ПРОФИТ	ЕП	СЕМИНАР	ЕП, Д
ПРОГНОЗА	П, Д	СЕНЗАЦИЈА	ВН
ПРОГРАМ	П, ЕП, Д	СЕРИЈА	ВН, Д
ПРОЈЕКТОВАТИ	П	СЕРВИС	Д
ПРОВОКАЦИЈА	ВН	СЕЗОНА	ЕП, ВН, Д
ПУБЛИКА	ЕП, ВН	СИМПАТИЈА	Д
		СИМПОЗИЈУМ	ВН
РАДИЈАТОР	Д	СИНДИКАТ	ЕП, Д
РАДИО	ЕП	СИСТЕМ	П, ЕП, ВН
РАГБИСТА	ЕП	СИСТЕМАТСКИ	ВН
РАКЕТА	ЕП, Д	СОЦИЈАЛИСТИЧКИ	Д
РАПОРТ	П	СОЦИЈАЛИЗАМ	Д
РАСИЗАМ	ВН	СОЦИОГРАМ	П
РЕАЛАН	П	СОЛИДАРНОСТ	Д
РЕФЕРАТ	Д	СОЛИТЕР	ЕП
РЕФОРМА	Д	СОРТА	ВН
РЕГИСТАР	ВН	СПЕЦИЈАЛИСТА	Д

СПЕЦИЈАЛИЗАЦИЈА	ЕП	ТРАКТОР	ЕП, Д
СПЕКТАКЛ	ВН	ТРАНСПОРТЕР	Д
СПОРТ	П, ЕП, ВН	ТРЕНЕР	ЕП, Д
СПОРТСКИ	Д	ТРЕНИНГ	Д
СТАБИЛИЗАЦИЈА	П, ЕП, ВН	ТРИЈУМФ	ВН, Д
СТАДИОН	ВН	ТРИЛОГИЈА	ЕП
СТАРТ	ВН	ТРОФЕЈ	ЕП, ВН
СТАРТОВАТИ	Д	ТУНЕЛ	ЕП
СТАТИСТИКА	ВН	ТУРИСТ	Д
СТИМУЛАЦИЈА	П	ТУРИЗАМ	ЕП, Д
СТУДЕНТ	П, ВН, Д	ТУРНИР	ЕП
СУБВЕНЦИЈА	ВН		
СУСПЕНДОВАТИ	ВН	УНИВЕРЗИТЕТ	ЕП
СУСПЕНЗИЈА	ВН	УТОПИСТА	ВН
		УЛТРАЗВУК	ВН
ШАМПИОН	ЕП, Д		
ШАМПИОНКА	ЕП	ВАГОН	ВН
ШАНСА	П, ЕП, ВН	ВАЛОРИЗАЦИОН	П
ШЕМА	ВН	ВАМПИР	ВН
ШКАРТ	ВН	ВАРИЈАБИЛА	ВН
ШКОЛА	ЕП, Д	ВАРИЈАНТА	ЕП
ШЛЕМ	ЕП	ВЕГЕТАЦИЈА	П
ШПИЦ	ЕП	ВЕТЕРАН	ЕП, ВН, Д
ШПИЈУНСКИ	Д	ВИКЕНД	П, ЕП
ШТАФЕТА	Д	ВИРТУОЗАН	ЕП
ШТАМПАТИ	ЕП	ВИВИСЕКЦИЈА	ЕП
ШТРАЈК	ЕП, ВН	ВИЗА	ЕП
ШТРАЈКОВАТИ	ЕП		
ШВЕРЦ	ВН	ЖЕРСЕ	ЕП
		ЖИРИ	П
ТАБЕЛА	П		
ТАБЛЕТА	ЕП		
ТАБЛИЦА	П		
ТАКСИ	П		
ТАНКЕР	П		
ТАПЕТ	ВН		
ТАПИСЕРИЈА	ЕП		
ТЕАТАР	ЕП		
ТЕХНИЧКИ	ВН		
ТЕЛЕФОН	П		
ТЕЛЕГРАМ	Д		
ТЕЛЕВИЗИЈА	П		
ТЕЛЕВИЗОР	ЕП		
ТЕМА	ЕП		
ТЕМПЕРАТУРА	П		
ТЕОРИЈА	ВН, Д		
ТЕРАПИЈА	П		
ТЕРЕН	П		
ТЕРОР	П		
ТЕРОРИСТ	ЕП		
ТЕРОРИСТИЧКИ	ЕП		
ТЕСТ	Д		
ТИКЕТ	ВН		
ТИМ	ЕП, Д		
ТИТУЛА	Д		
ТОМ	Д		
ТОНА	Д		
ТРАЧ-ПАРТИЈА	ЕП		
ТРАДИЦИЈА	П, ВН, Д		
ТРАГЕДИЈА	Д		

Регистар речи страног порекла у првих 20 наслова једног броја листова:
 „Политика”, „Дневник”, „Експрес политика”, „Вечерње новости”, „Суботичке новине”, „Панчевац”, „Сремске новине”, „Комуна”, „Зрењанин”, „Глас Опова”, „Ковинске новине”, „Недељне новине”, „Вршачка кула” и „Глас”

АГРОИНДУСТРИЈСКИ	СН	КАЛЕНДАР	К, ВН
АКЦИЈА	НН, Г, ГО	КАПАЦИТЕТ	ПАН
АКТИВИСТА	К	КАРАКТЕР	Г
АКТИВНОСТ	СН, НН, ЗР	КЛИНИЧКИ	Д
АЛКОХОЛИЗАМ	КН	КОЛЕКТИВАН	Г, КН, ВН
АМАТЕРИЗАМ	К, Г, СУБ	КОМБИНАТ	СН
АМБАСАДОР	П, ЕП	КОМИСИЈА	Г
АМБИЦИЈА	СН	КОМОРА	СН
АНАЛИЗА	КН	КОМУНИСТА	ГО
АВИОН	ВН	КОНКРЕТАН	ЗР
		КОНСТИТУИСАТИ	Г
БЕНЗИН	ПАН	КРАМП	ЕП
БИРОКРАТИЈА	КН	КРЕДИТ	П, ПАН, ВН
БИРОКРАТСКИ	ЗР	КРИЗА	П
БЛОК	ЗР	КРИТИЧНИ	П
БЛОКОВСКИ	П	КРИТИЧКИ	СН, КН, П
БРИГАДА	ГО, ЕП	КУЛТУРАН	К, Г
		КУЛТУРА	СУБ
ЦЕХ	Г		
ЦЕНТАР	ВК	ЛИГА	ГО
		ЛИФТ	СУБ
ДЕЛЕГАЦИЈА	Г	ЛОГИКА	ВН
ДЕЛЕГАТ	КН	ЛОГОРСКИ	ВК
ДЕЛЕГАТСКИ	ЗР		
ДЕТАЉАН	Г		
ДИКТАТОР	П	МАЈСТОР	К
ДИСКУСИЈА	КН	МАРГАРИН	Г
		МЕДАЉА	ВК
ЕКИПА	Г	МИНИ	ВН
ЕЛЕМЕНАТ	Г		
ЕНЕРГИЈА	НН	ОРГАНИЗАЦИЈА	НН
ФРОНТ	ПАН, Д		
ФОТЕЉА	НН	ПАРТИЦИПАЦИЈА	Г
		ПАРТИЈА	НН
ГЕНЕРАЦИЈА	ВК, ЕП	ПЛАКЕТА	Г
		ПЛАН	К, ВК, ЗР
ХАЛА	ГО	ПЛАНИРАЊЕ	Г
ХЕРОЈ	ГО	ПЛАНИРАТИ	К
ХОТЕЛ	ГО	ПЛАСМАН	Г
		ПОЛИТИЧКИ	ВК, К
ИНФОРМИСАЊЕ	ЗР	ПРОБЛЕМ	ЗР
ИНИЦИЈАТИВА	Г	ПРОДУКТИВНОСТ	СН
ИНТЕРЕС	ПАН	ПРАКСА	СН
ИНТЕРЕСОВАЊЕ	ГО	ПРОГРАМ	Г
ИНВЕСТИЦИЈА	П		
ИСТОРИЈСКИ	ГО, Д	РАЦИОНАЛАН	К
		РЕАЛИЗОВАТИ	К, СУБ
ЈУБИЛЕЈ	ГО	РЕГИОН	ЗР
		РЕКОРД	КН, СУБ
КАДАР	К	РЕКОРДАН	КН, Г
КАДРОВСКИ	НН	РИЗИК	ЗР
КАФА	ПАН		
КАМП	ЕП	САЈАМ	СУБ
КАСА	ЕП		

САНАЦИЈА	НН	ТАКСИ	Д
·СИНДИКАТ	НН	ТЕЛЕГРАМ	П
СЕЗОНА	ЕП	ТЕНК	П
СИСТЕМ	ЗР	ТЕКСТИЛАН	ЗР
·СИГНАЛ	Д	ТРАКТОР	КН
СОЦИЈАЛИЗАМ	П	ТРАСА	ЕП
СОЛИДАРНОСТ	КН	ТУРИСТИЧКИ	СН, ЕП
СТАБИЛИЗАЦИЈА	СН, ВК, ЗР		
·СТАРТ	ГО, Г, ПАН	ВИТАМИН	ПАН
		ВЕРЕСИЈА	СУБ
ШКАРТ	ВН	ВОЛАН	ЕП
ШКОЛА	ВК, К		
ШНИЦЛА	НН		
ШОПИНГ	Д		

О УПОТРЕБИ ИЗРАЗА ЗА ИНТЕРНУ РЕЧЕНИЧНУ МОДИФИКАЦИЈУ

Рађено под руководством
проф. др Милке Ивић

Циљ овога рада је разрада и практична примена теоријских поставки др Милке Ивић о реченичним модификаторима у српскохрватском језику. Одговарајући појмови и термини преузети су овде из њене студије *О српскохрватским реченичним њрилозима* (Јужнословенски филолог, књ. XXXIV, Београд, 1978, 1—16).

Модификатор је општи термин за језичку јединицу која ближе одређује, допуњује, интензификује, једном речју модификује другу језичку јединицу. Речи које модификују реченицу називају се реченичним модификаторима.

У зависности од тога да ли се реченичним модификаторима уноси нова садржина односно нови детаљ у дату информацију, или се помоћу њих информација која је у питању везује за шири контекст, њих аутор поменуће студије дели на реченичне модификаторе интерног и екстерног карактера. Ја ћу се овом приликом задржати само на овим првим, уз напомену да ће сви типови интерних модификатора бити егземплификовани мојим материјалом, осим типа „додатног коментара.”¹

Прву групу реченичних модификатора чине *интензивни* и *катори* за које је карактеристично да информацију реченице битно не мењају, већ је само чине експресивнијом. На пример:

УПРАВО тада појавише се иза завијутка пута она голема баба Тодорија и лијепа чобаница Борка, обје, такођер, с расплетеном косом (ДНБ стр. 77).

— Да, да, УПРАВО до тебе! потврди Станивук (ДНБ стр. 78).

— То сам УПРАВО ја хтео да кажем, а ти ми оте из уста (ДНБ стр. 29).

У наведеним примерима реченични интензификатор *управо* интерпретира се у смислу: „ни пре ни после него тада, само тада” (у првом примеру), „ни до кога другог него до тебе, само до тебе” (у другом примеру), „нико други него ја, само ја и то овога момента” (у последњем примеру). *Управо* је ту синонимично са *баш*; ови се облици могу међусобно замењивати без штете по информацију.

¹ В. Милка Ивић, нав. дело, 9—16.

Баш са интензификаторском функцијом² присутније је у мом материјалу од облика *управо*. Регистрован је у следећим случајевима:
а) Уз прилог:

— БАШ је тако. — БАШ тако си рекао? (ДНБ стр. 60).

— И БАШ те тако пјевац пита? — завреча Лијан (ДНБ стр. 18).

— Хе — хе, БАШ га пјеснички описа! — зрикућу Шушља својим окетом (ДНБ стр. 57).

— Ето на примјер, БАШ синоћ сам изгрдио нашег команданта батаљона и упи му извукао као каквом магарцу (ДНБ стр. 18).

б) Уз именичку реч (односно синтагму):

— Јеси, рекао си БАШ мене! (ДНБ стр. 40).

— БАШ њему (ДНБ стр. 12).

— Еј, делије, можда ћемо се врло брзо видјети, и то БАШ у вашем батаљону (ДНБ стр. 64).

в) Уз глагол:

— Онај који те гледа тај те БАШ види, ... (ДНБ стр. 63).

У следећим примерима реченичним модификатором *баш* појачава се изнесена констатација поређењем истоветних догађаја. Нешто треба да буде идентично са нечим без изузетака или одступања. У тим случајевима *баш* се обично комбинује са поредбеном куполом као.³

Ту стари Лијан паде у право пјесничко расположење и поче да рецитије БАШ КАО њихов четни пјесник, омладинац Воко Потрк (ДНБ стр. 12).

— Е, сад тек ништа не знам, БАШ КАО да сам онај негдашњи дјечак Илијан — зину Лијан (ДНБ стр. 50).

— Треба да будеш БАШ КАО у оној народној пјесми (ДНБ стр. 70).

— Видим како се земља заиста окреће, па чак и преврће, а око ње играју звиезде БАШ КАО наше младе партизанке кад се у коло ухвате (ДНБ стр. 23).

Следећа два примера са реченичним модификатором *баш* у синтагматској конструкцији *баш* *и* *хвала* веома су честа и у разговорном језику. У првом реченични интензификатор има следеће значење: пружена информација ми је стварно користила и за њу ти најискреније хвала. У другом по реду примеру, њиме се наглашава нијанса ироније: добијена информација ми уопште не користи, чак је и нетачна, дакле, „нарочито ти хвала” на помоћи.

— БАШ ТИ ХВАЛА, Лијане, што си ми бар мало објаснио Теслу — искрено се обрадовао Гаврило (ДНБ стр. 19).

— Е, БАШ ТИ ХВАЛА, Скендере, на твом мудрој коњском објашњењу (ДНБ стр. 10).

² У *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика* Српске академије наука и уметности (одсада РСАНУ) региструје се интензификаторска служба овог модификатора уз класификацију примера која се разликује од моје (в. одговарајуће место под речју *баш*). Осим тога, при разврставању примера у РСАНУ није увек вођено довољно рачуна о томе да интензификаторска служба ове речи и њена функција екстерног реченичног модификатора морају бити јасно разграничене.

³ Напомињем да је у РСАНУ изостао сваки помен ове иначе доста честе употребе.

У РСАНУ, поред осталог, стоји да се *баи* употребљава и: „1. за истицање, појачавање . . . в) нечег што се искључује из одлучног тврђења, ради ублажавања, ограничавања; исп. у *сйвари*. — Бјежи кући да се загријеш! . . . Па знаш . . . ја баш и не имам куће (Живк. М. 1, 27)”. У мом се материјалу нашла само једна потврда за ово значење:

— Оно, БАШ ја се и нијесам тукао, него сам културно чучао под столом, а изнад мене су сијевале чаше и флаше као да раде најбољи бацачи (ДНБ стр. 32).

Интензификаторског је карактера и модификатор *вала* који у следећим примерима исказује инсистирање на донетој одлуци, односно, на решености да се нешто изврши без обзира на могуће последице (често исказане допусном реченицом):

— Нек му је коњи пију, а ја је ВАЛА, ни лизнути нећу (ДНБ стр. 119).

— Дај, ВАЛА, гутљај тог коњака, па макар послјије почео рзати као Шушља (ДНБ стр. 119).

Интензификаторску службу имају и облици *само* (у значењу „не друго до то”) и *бар* (у значењу „ако не друго нешто, онда то”); уп.:

— Сва су она за тебе САМО штеточине (ДНБ стр. 15).

— Јок, синак, САМО ме мало опаучио, па се ја опет повратила (ДНБ стр. 22).

— О, види ти бабе Тодорије, како је САМО досетљива, . . . (ДНБ стр. 56).

— Досад сам САМО ја знао да си јунак, а сад знају и остали (ДНБ стр. 116).

— Ако ми главу просврдлају да БАР петокрака на капи остане читава (ДНБ стр. 122).

— Добро је, БАР ће одморити језик од онолике данашње мељаве . . . (ДНБ стр. 59).

— Ипак ја тебе морам, БАР мало, боцнути овим ражњем. (ДНБ стр. 22).

Само и *бар* у егземплификованој служби разликују се, у ствари, по томе што први облик служи за истицање конкретних, доживљених факата, а други недоживљених, тј. тек претпостављених, односно очекиваних збивања.

Реченични интензификатор *уоипште* појављује се углавном уз негацију и значи потпуно искључивање оног што је предикатом означено. Он је централно средство за интензификацију при негирању.

— Охо — хо, сад пред собом видим дупло сваког дјечака, а тебе, баба Тодорије, УОИПШТЕ не видим (ДНБ стр. 23).

У књизи *Савремени српскохрватски језик II* на страни 788 М. Стевановић указује на то да се *ше* јавља као речца за нарочито истицање и целих реченица и појединих њених делова, нпр.:

— Не дам, ТЕ не дам! (Л. Костић, Дrame, стр. 95).

Он прича једно ТЕ једно (раз.).

ТЕ једни се држе за skut француском, ТЕ други аустријском, ТЕ трећи очекују московског (И. Андрић, Травничка хроника, стр. 494).

У првом наведеном примеру речца *ше* се може заменити речцом *иа*, а да при том значење остане исто: -Не дам, *иа* не дам! У другом примеру се може, у принципу, то исто учинити, али уз ремећење устаљеног

начина изражавања. У трећем примеру речца *ише*, поред интензификаторске функције, служи издвајању датих појединачних семантичко-синтаксичких целина које се међусобно и повезују и конфронтирају. Ту *ише* није комутабилно са *иа*.

Па као интензификатор обично долази испред оне речи или реченице којом се исказује оно што је предмет неке емоционално напете ситуације:

— ПА једнако то, ПА то! (И. Андрић, приповетке I—II стр. 89).

— Новаца би, ПА новаца! (М. Кашанин, Трокошуљник, стр. 76).

Следећи пример би био, међутим, семантички супротан претходним, јер ту употреба облика *иа* долази из жеље да се спречи кулминација неког стања или догађаја. Свака наредна реченица, која почиње са *иа*, овде постепено уноси смирење у присутне особе:

— ПА не бојте се људи, ПА сједните с миром, ПА сви ће они доћи, ПА ево мене жива (Б. Вопић, Пролом, стр. 170).

Облик *нарочито* се такође јавља у служби израза за наглашавања, на пример:

— НАРОЧИТО у хладно зимско вече волим да слушам дуга причања (раз.).

Чешће се догађа да се то наглашавање комбинује са давањем накнадне информације:

На дан св. Ђурђице не раде ништа; сматрају да тиме чувају здравље, НАРОЧИТО здравље деце (ППЈ XV стр. 159).

У групу интензификатора спада и реченични модификатор *обавезно*, регистрован у следећа два примера:

— Молим те ОБАВЕЗНО прочитај ту књигу (раз.). (Интензификатор стимуланса).

— ОБАВЕЗНО ћу је прочитати (раз.). (Експресивно средство којим се наглашава сигурно извршење радње означене предикатом).

Регистровао сам и интензификаторску употребу речце *иак* (у смислу „чак”), ретку иначе у стандардном језику:

Веома је строг према ђацима, ПАК престрог, али се иначе добро влада (НИВ 2 стр. 231).

Реченични модификатори *и* и *ни*, употребљени самостално или у вези са речцама за истицање (*ишћавише* и *чак*), у следећим примерима имају интензификаторску функцију:

— И на њега ћемо брзо јуришати (ДНБ стр. 69).

— ШТАВИШЕ И на њега ћемо брзо јуришати.

— Нису НИ у сну очекивали нас (ДНБ стр. 84).

— Нису ЧАК НИ у сну очекивали нас. или — Нису нас ЧАК НИ у сну очекивали.

— Шта је сад ово: нисам НИ лизнуо ракије, а пијанији сам него икад у животу?! (ДНБ стр. 27). ... нисам ЧАК НИ лизнуо ракије, ...

— Његово писмо не би стало НИ у највећа кола (ДНБ стр. 62). Његово писмо не би стало ЧАК НИ у највећа кола.

У следећа два примера *и* је реченични модификатор пресупозиционог карактера:

— И она нашла мужа (раз.). (Није се очекивало да ће наћи мужа, можда због психичких или физичких недостатака, а чињеница да га је нашла, као што се зна да су мужа нашле и друге девојке, истиче се пресупозиционом речју *и*).

— И он је доле у граду с Николетином и Јованом (ДНБ стр. 114). (Није се очекивало да ће и он (Лијан) отићи у град, због старости и низа других околности познатих из контекста. Неочекиван одлазак, уз одлазак других за које се зна да су отишли, истиче се речју *и*).

Следећа три примера ће потврдити интензификаторски карактер пресупозиционе речи *чак*:

— И ово си ти за опкладу донио ЧАК из села до млина?! (ДНБ стр. 34). (Саговорник зна да је млин од села далеко и неочекиваност извршења радње се изказује употребом пресупозиционе речи у функцији интензификатора).

— Види ти малог ђаволка, завртила памет ЧАК и Николетини Бурсаћу! — с дивљењем узвикну Лијан (ДНБ стр. 63).

(Зна се да се Николетина Бурсаћ не заљубљује у девојчурке, а његова неочекивана заљубљеност се истиче пресупозиционом речју у функцији интензификатора).

— Шта је он теби кад си га се ЧАК и у рату сјетио? (ДНБ стр. 47). (Зна се да се у одређеним ситуацијама не размишља о одређеним особама а неочекивано размишљање је истакнуто пресупозиционом речју у функцији интензификатора).

Интерни модификатор *ојет* поседује две значењске нијансе:

а) Значење прилога поново:

— ОПЕТ ћу имати једног свог дјечака (ДНБ стр. 237). (Значи: дотична особа је већ имала једног усвојеног дечака).

— Ево, ОПЕТ се сусретосмо (ДНБ стр. 231). (Значи: већ смо се једанпут срели).

б) Значење разних речца за истицање:

— Види ти бабе, неписмена, а ОПЕТ (ЕТО) погодила какав пјевач пасује уз ову нашу параду (ДНБ стр. 210).

— Поче, ево, и устанак, израсте у прави правцати рат, а све се то, бар у томе сам срећан! — догађа у близини мога села, па се ОПЕТ (ЕТО) не мора далеко ићи (ДНБ стр. 219).

в) Само у једном нађеном примеру реченични модификатор опет сугерише нијансу модалности:

— А ти си ми, ОПЕТ (МОЖДА), млађи? (ДНБ стр. 207).

Већ је такође пресупозициона реч која има више значењских нијанси.⁴ Најчешће се њоме означава моменат неочекиваности промене стања, ситуације или догађаја:

— Ја тек одшарафљујем бомбу, а она ВЕЋ загрми у кући (ДНБ стр. 94). (Требало би да бомба експлодира тек кад се баци, а не у току одшарафљивања).

— Види врага, па тетка ВЕЋ све зна! — зачуди се Станивук (ДНБ стр. 95). (Нешто је било велика тајна и није се очекивало да ће је тетка тако брзо сазнати).

— Ево, већ се чује пјевуцкање његовог старог млина (ДНБ стр. 45). (Саговорници нису очекивали да су тако брзо стигли до млина).

⁴ У РСАНУ под речју *већ* није забележено ниједно од значења регистрованих у моме раду.

Пресупозициона реч *већ* употребљава се уз временске прилоге или реченичне синтагме за време, с циљем да нагласи временско трајање новонастале ситуације:

— Није ли заиста скренуо с пута и ВЕЋ ДУГО, и не мислећи, напредује у погрешном правцу! (ДНБ стр. 40).

— Можда и не зна јадан, да ВЕЋ ДРУГУ ГОДИНУ пламти устанак под Грмечом (ДНБ стр. 46).

— ВЕЋ ПРЕКО ПЕДЕСЕТ ГОДИНА Јапром се умивам и купам (ДНБ стр. 55).

— ВЕЋ ЈЕ ТРЕЋИ ДАН како нисам ни лизнуо Рајке Шљивић (ДНБ стр. 28).

И пресупозициона реч *још*⁵ употребљава се са временским прилозима (увек, данас, сад) с циљем да нагласи неизмењену актуелност нечега што постоји од раније:

— Та ти ЈОШ УВИЈЕК гледаш на дјецу очима злобног сеоског пољара (ДНБ стр. 15).

— Не знам ни сам да ли ЈОШ УВИЈЕК бјежим за непријатељем (ДНБ стр. 42).

— Знам, знам! — обрадова се Лијан као да је ЈОШ УВИЈЕК онај некадашњи мали дјечак (ДНБ стр. 56).

— Ех, како се пољар ЈОШ И ДАНАС сјећа тог првог сусрета с Дундуријем (ДНБ стр. 34).

— Текла је ратна година четрдесет друга, у даљини су грували топови, а пољару Лијану све се нешто чинило да је ЈОШ И САД онај некадашњи мали, сироти дјечак Илијан (ДНБ стр. 41).

Употребом облика *још* наглашено је трајање ситуације именоване предикатом и онда кад нема у реченици прилошке одредбе за време:

— Јаше ми завратом и онај мој слуган, мали Илијан, кога сам послао у млин, а њега ЈОШ нема натраг (ДНБ стр. 39).

— Свако је слушао његове вијести и вјеровало им, али га ЈОШ нико није видио, а камоли да га је познавао (ДНБ стр. 71).

— Иако ЈОШ нисам био у врећи, ипак се досећам да је у њој мрачно, па тијесно, и наћи ће се нека будала која купује мачке у цаку и — готово (ДНБ стр. 60).

И у следећем примеру присуство облика *још* наглашава задржавање на једној ситуацији из прошлости која је потом измењена.

— Сјећам се, то се први пут догодило прије једно пола вијека, док си ти ЈОШ био дјечак Илијан (ДНБ стр. 52).

У следећем примеру врло је уочљива разлика у значењима облика *још* и *већ*:

— Држи ли се ЈОШ или је ВЕЋ пао? (ДНБ стр. 20).

Пресупозиционе речи *још* и *већ* могу, међутим, бити готово синонимични у ситуацијама када говоре о нечему што истовремено (а) никако да престане (значење *још*), а при том (б) постоји од неког тренутка у прошлости када се није очекивало да ће настати (значење *већ*). Зависно од тога да ли се акценат пажње ставља на (а) или (б), употребиће се *још* односно *већ*:

⁵ Реч *још* је у РСАНУ нарочито исцрпно и прецизно обрађена. В. под одговарајућом одредницом.

— ВЕЋ (ЈОШ) унапријед се весели сусрету са својим старим познаником и пријатељем, престарим млинарем Дундуријем (ДНБ стр. 33).

— ЈОШ (ВЕЋ) из ђачких дана познавао сам добро и тај велики мост на Уни и Муратову посластичарницу на самом ћошку поред њега, ... (ДНБ стр. 99).

— Бихаћ је то, еј! — казао сам и ја јер је то био мој вољени град ЈОШ (ВЕЋ) из давних гимназијских дана (ДНБ стр. 73).

— Ја сам ти на ракију темпиран ЈОШ (ВЕЋ) од оног дана кад ме је поп Лазар, на крштењу, пошкропио ракијом (ДНБ стр. 10).

У следећем примеру пресупозициона реч *још* може имати било које од следећих двеју семантичких интерпретација:

а) Значење реченичног интензификатора *баш*, уколико се искључује било који други моменат вршења радње, сем наведеног:

— Е, баш теби упркос ошишаћу се одмах, ЈОШ (БАШ) овога часа (ДНБ стр. 68)

б) Значење пресупозиционе речи *већ*, уколико се има на уму то да моменат вршења наведене радње долази пре него што се очекивало:

— Е, баш теби упркос ошишаћу се одмах, ЈОШ (ВЕЋ) овога часа.

Пресупозиционом речју *још* често се изражава чуђење изазвано новонасталом ситуацијом:

— Гле га, ЈОШ ће он мене учити (ДНБ стр. 49).

— ЈОШ питаш од чега (ДНБ стр. 55).

У следећем примеру речју *још* интензификује се немогућност извршења једне радње услед неочекиваног извршења друге:

— Престрашени Косилица ЈОШ не стигну ни да зине, а кроз топовски отвор указа се Дундуријева главуца (ДНБ стр. 39).

Реч *још* могла би се заменити временским прилозима *ишк* *ишада* у следећем примеру, где *још* уводи реченицу наглашавајући да оно што она саопштава може доћи у обзир само ако се оствари оно о чему претходна реченица информисше:

— Хајде де, да су га везали у дебелу врећу као каквог мачка, ЈОШ (ТЕК ТАДА) би имао разлога да буде невесело (ДНБ стр. 60).

Још уз компаратив или суперлатив прилога или придева има, такође интензификаторску службу:

— Па да би ЈОШ УВЕРЉИВИЈЕ потврдио, потковао и доказао оно што је причао, момчина заори гласином тако да јекну и једна и друга страна кланца (ДНБ стр. 37).

— Пољар Лијан и сам обрадован при помену пролетера, а ЈОШ ВИШЕ што га је цура препознала, одврати јој такође стиховима: ... (ДНБ стр. 26).

— Ето и чешагије! — ЈОШ ЈАЧЕ викну Гаврило и пружи се по земљи колико је дуг (ДНБ стр. 10).

— Од наше војске, је ли? — ЈОШ ће СТРОЖИЈЕ Лијан (ДНБ стр. 16).

— Тај који те не гледа, он те ЈОШ НАЈБОЉЕ види, ... (ДНБ стр. 63).

Више је реч која у следећим примерима указује на то да је пре било оно о чему се даје изјава да убудуће неће бити:

— Нећеш ти ВИШЕ гњавити сироче (ДНБ стр. 40).

— Кажем ли ја неће тај ВИШЕ натраг из шуме! (ДНБ стр. 67).

Реченични модификатори типа *тшобож*, као сигнализују антифактивност, тј. чињеницу да реченица исказује нешто неистинито, односно имагинарно:

— Узалуд, ТОБОЖ радосно, узвикујем пред Скендером ... (ДНБ стр. 189).

— Он се КАО нашао у оној историјској битки на Бихаћу 1592. године, па га заробила турска војска (ДНБ стр. 75).

М о д а л н е р е ч и такође се појављују као реченични модификатори интерног карактера, означавајући могућности, претпоставке или вероватноће за извршење неке радње. С обзиром на разлику у интензитету вероватноће који исказују, ја бих их поделио у две групе:

А и Б.

А) *Валда* и *можда* указују на то да се ради више о некој врсти питања „да није то?“ него ли о уношењу личног уверења у велики степен веродостојности реченичног саопштења. Ова се два облика најчешће могу међусобно замењивати у истој реченици, без штете по значење изнесене констатације. Ево неколико примера у којима су *валда* и *можда* синоними:

— Нећу ВАЉДА (МОЖДА) као ви нишанције, ждракати очима стријелца, низ митраљеску цијев (ДНБ стр. 15).

— ВАЉДА (МОЖДА) ће се и неко јагње наћи — јави се чобаница Борка и весело сину оком (ДНБ стр. 30).

— Да сам се и ја потрудио да наставим даље од разговора с пијевцима МОЖДА (ВАЉДА) би и од мене нешто било (ДНБ стр. 19).

— Шта га знаш, МОЖДА (ВАЉДА) и ти имаш право (ДНБ стр. 51).

По моме језичком осећању реч *можда* се не би могла заменити речју *валда* у следећем примеру:

— МОЖДА је чак и жив? (ДНБ стр. 116).

Несинонимичност је у наведеном примеру изазвана присуством реченичног интензификатора *чак*. Имајући овај случај у виду, склон сам закључку да реченични модификатор *можда*, за разлику од *валда*, има могућност да у извесним ситуацијама нагласи постојање личне процене веродостојности онога што се реченицом каже, тј. да одступи од оног својеврсног питања (са примесом сугестије да је на њега одговор „да“) на којем почива, као што смо видели, претходна егземплификована синонимична употреба облика *валда* и *можда*.

Б) *Сигурно* и *вероватно*, напротив, својим присуством указују на то да говорно лице уноси личну процену, тј. да даје велики проценат вероватноће реченичном саопштењу:

— Њезин ратни извјештај изгледао би СИГУРНО (ВЕРОВАТНО) овако: ... (ДНБ стр. 129).

— Неки старци у колони носили су боце и чутуре за ракију, СИГУРНО (ВЕРОВАТНО) пуне (ДНБ стр. 21).

— Зврљи СИГУРНО (ВЕРОВАТНО) у коње (ДНБ стр. 63).

— Тај ти се СИГУРНО (ВЕРОВАТНО) попео на неку лијеску или туђу воћку и краде ли краде (ДНБ стр. 15).

По мом језичком осећању, модалну реч *канда* треба сврстати у подгрупу друге групе (тј. групе Б) с обзиром на њено специфично значење. Наиме, *канда* такође означава јачи степен сумње, настале на основу познатих и проверених факата. Доказ ове тврдње јесте и чињеница да се облик *канда* може заменити конструкцијом *чини ми се*. (Некоме се нешто може чинити само на основу извесних доживљених манифестација дате појаве; а да таква основа за стицање одређеног утиска изостаје, човеку се не би ч и н и л о, већ би му се п р и ч и њ а в а л о). Уп. примере:

— Ти се, КАНДА (ЧИНИ МИ СЕ), правиш луд, шта ли је? — љутну се Лијан (ДНБ стр. 130).

— Ехе-бехе, ено га, видим главом звјездану групу Великог Медвједа како блиста на небу, то ћеш КАНДА (ЧИНИ МИ СЕ) бити ти (ДНБ стр. 23).

— Понешто од тога заиста се десило, за неке додатке изгледа да их је скувао и послолио стари Лијан, а нешто, опет, КАНДА (ЧИНИ МИ СЕ) ће бити из Рацине главе (ДНБ стр. 129).

Има ситуација које су у погледу описаних семантичких нијанси неизразите, тако да би се у принципу могле у истој синтаксичкој позицији очекивати све модалне речи о којима је било овде досад говора. Уп., рецимо, следећи пример:

— Шта је сад ово, СИГУРНО (ВЕРОВАТНО, МОЖДА, ВАЉДА, КАНДА) нека нова ратна мода — поче да се домишља он (ДНБ стр. 77).

Истакао бих на крају да је ексцерпирани текст Бранка Ђопића врло поучан у погледу тога колико су модификатори интерног карактера, посебно интензификатори, чести у разговорном језику. Наиме, тај текст садржи релативно висок проценат дијалога, дакле разговорне реченице, а управо су ту овакви облици веома функционални. Даља, свестранија и систематичнија испитивања нашег разговорног језика свакако ће изнети на видело још многе значењске нијансе које су исказљиве овим облицима, а који се овом приликом, пре свега због ограничених узорака језичког материјала, нису могле сагледати.

ИЗВОРИ:

1. Бранко Ђопић, *Делије на Бихаћу*, Српска књижевна задруга, Београд, 1975 (ДНБ).
2. Михајло Стевановић, *Савремени српскохрватски језик*, књ. II, Београд, 1969 (ССХЈ).
3. Прилози проучавању језика, књ. XV, Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, 1979 (ППЈ).
4. Настава и васпитање, 2, Београд, 1979 (НИВ).

СИСТЕМ ЛИЧНИХ ГЛАГОЛСКИХ ОБЛИКА У ЈЕВАНЂЕЉУ ИЗ МРКШИНЕ ЦРКВЕ

*Рађено под руководством
проф. др Вере Јерковић*

1. Јеванђеље из Мркшине цркве, које спада у ред србуља, штампано је монах Мардарије 1562. године. Према подацима који се срећу у литератури, Мркшина црква се налазила на подручју источнохерцеговачког дијалекта, у области северно од Ужица.¹

Овај спис има досада само делимичну филолошку обраду.² Испитивања из области морфологије нису вршена. У овом раду биће праћени лични глаголски облици, с циљем да се утврди у којој се мери чува српскословенско језичко стање, да се издвоји оно што се може сматрати цртом српске редакције, тј. особином књижевног језика половине XVI века, као и да се укаже на евентуалне иновације из народног говора, које не спадају у књижевну норму, а које би потврдиле дијалекатску базу. Јеванђеље из Мркшине цркве посебно је занимљиво јер припада после-ресавском периоду, те се, између осталог, може поставити питање да ли се у то време, због штампања књига, вршила, поред текстолошке, и језичка ревизија текста.

У анализи ће се сви примери поредити са Маријиним јеванђељем³ и утврђена одступања од старословенског канона биће наведена.

2. ПРЕЗЕНТСКИ ОБЛИЦИ. У анализи нису издвајани облици правог презента од облика простог футура и императива са да + презент, јер се морфолошки подударају.

¹ Р. В. Булатова, *О надсѣрочных значках и акцентных системах трех книг Мардария — сербского печатника середины XVI в.*, Иследовани по сербохорватском узыку, Москва 1972, 41. У раду се прилаже и мапа подручја на коме се, како се претпоставља, налазила Мркшина црква.

² Р. В. Булатова, нав. дело; В. Јерковић, *Два чейворојеванђеља шийамйара Мардария из Мркшине цркве*, Прилози проучавању језика, књ. 6, Нови Сад 1970, 1—17; В. Јерковић, *Скраћенице и надредна слова у јеванђељу из Мркшине цркве*, Зборник за филологију и лингвистику, XVI/1, Нови Сад, 1973, 89—108; Др В. Јерковић, *Несловенске речи у јеванђељу из Мркшине цркве*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књига XVI/1, 1973, 145—155.

³ В. Јагић, *Мариинское чейвороевангелие*, Грац 1960.

У презенту тематских глагола нових облика готово нема. У двојини су 2. л. и 3. л. по облику изједначени: Мт. *въпадѣта* 15/14; Лк. *въпадѣта се* 6/39, *шѣрѣцѣта* 19/30, *познаѣта* 24/16. У 1. л. мн. се само у једном случају јавља наставак -мо: Мт. *погыѣвамо* 8/25. Сажимања у основи нема. Грешке су у: Мт. *оуслишѣтъ* 12/19, *слишѣтъ* 13/9. (у Мар. је на том месту 3. л. јд.)

Код атематских глагола број иновација је већи. У 1. л. јд. глагола *всмь* се у свега неколико случајева јавља секундарни полуглас: Мт. *нѣсмь* 8/8; Лк. *нѣсмь* 3/16, 15/21, *исьмь* 21/8. (облика без секундарног полугласа има близу 80). У 3. л. јд. забележен је само један пример без стсл. наставка -тъ: Јв. *и* 1/34. у 1. л. мн. уопштен је стсл. наставак -мы (ми)⁴, на месту старијег -мь:

Мт. *не вѣми* 21/27, *вѣмы* 22/16, *ими* 6/31; Мр. *не вѣми* 11/33, *вѣми* 12/14, *дами* 6/37, *дамы* 12/14, *не дамы* 12/14, *всмь* 5/9; Лк. *вѣмы* 20/21, *ими* 22/8, *всмь* 9/12, 17/10; Јв. *вѣмы* 3/11, 4/22, 7/27, 9/20, 24, 29, 16/30, *вѣми* 4/42, *не вѣмы* 9/21 (2x), 29, 14/5, 16/18, *дамы* 1/22, *всмь* 8/33, 9/28, 40, 17/22, *нѣсмь* 8/41.

У 3. л. мн. код глагола *вѣти*, *вѣдѣти* се чува стсл. стање, док код глагола *дати*, *имѣти* постоје колебања, јер се јављају и облици са наставком из народног говора:

а) Мт. *прѣддѣтъ* 10/17, *прѣддѣоуть* 20/19, *дѣоуть* 24/24, *идѣоуть* 15/2, 27; Мр. *прѣддѣоуть* 10/33, 13/9, *не идѣоуть* 7/3, 4, *идѣтъ* 7/28; Лк. *прѣддѣоуть* 18/32, *дѣоуть* 20/10, *идѣтъ* 5/33; Јв. *идѣоуть* 18/28; према: б) Мт. *прѣддѣт* 10/19, 24/10, *въздѣдѣтъ* 12/36, 21/41; Мр. *дѣдѣтъ* 13/22; Јв. *идѣтъ* 6/5.

У двојини су се 2. л. и 3. л. изједначили: Мт. *нѣста* 19/6, *не вѣста* 20/22.

Због своје специфичности издвојен је глагол *имѣти*. У његовом 1. л. мн., као и код атематских глагола, доследно је употребљен наставак -ми:

Мт. *не имамы* 14/17; Мр. *не имамы* 8/16; Лк. *имамы* 3/8; Јв. *имамы* 8/41, 19/7, *не имамы* 19/15.

3. АОРИСТ. У јеванђељу је ово најфреквентније време, а највећи број примера је у 3. л. јд. У анализи ће се пратити тип грађења аориста, као и систем личних глаголских наставака.

Асигматски аорист. У јеванђељу из Мркшине цркве нема ниједног случаја асигматског аориста, чије је губљење једна од црта редакцијског језика.

⁴ Ст. Кулбакин, *Палеографска и језичка испитивања о Мирослављевом јеванђељу*, Ср. Карловци, 1925, 56.

Старији сигматски аорист. Овај тип грађења су имали сви глаголи, али су у испитивању узети у обзир само они који су могли формирати аорист и на други начин. Списак примера ових глагола у тексту је следећи:

1. л. јд. Мт. ϣκχ 16/11, 24/25, 28/7; Јв. ϣκχ 1/15, 30, 3/28, 6/36, 65, 8/24, 9/27, 10/25, 26, 34, 36, 11/42, 13/33, 14/26, 28 (2x), 29, 15/20, 16/4, 15, 19, 18/8, 21, ϣκχ 1/51, 3/7, 11/40, не ϣκχ 16/4.

2. л. мн. Лк. ϣκσθε 12/3, 22/53.

3. л. мн. Мт. ϣκσθε 2/5, 9/3, 11, 12/2, 13/10, 27, 28, 15/12, 34, 16/14, 17/19, 24, 21/16, 27, 38, 25/8, 26/66, 73, 27/4, 6, 21, 25, ϣσθε 12/24, 26/35; Мр. ϣκσθε 3/32, 8/20, 10/3 12/7, 16, 16/8, ϣσθε 8/5, τσθε 8/8; Лк. ϣκσθε 1/61, 2/15, 5/33, 9/13, 19, 11/15, 18/26, 19/39, 20/2, 22/35, 49, 70, 71, 24/24, ϣσθε 3/12, 19/25, 20/16, 38; Јв. ϣκσθε 1/22, 25, 2/18, 20, 4/52, 6/2, 25, 28, 30, 6/60, 7/3, 35, 45, 52, 8/13, 33, 39, 41, 48, 9/12, 24, 26, 28, 34, 40, 11/12, 37, 46, 12/19, 16/17, 18/7, 25, 30, 31, 34, 19/24, ϣσθε 6/34, 8/57, τσθε 6/58.

3. л. дв. Мт. ϣκστα 26/61; Мр. ϣστα 10/37, 39, ϣκστα 11/6.

У погледу грађења постоји лексичко ограничење углавном на глагол ϣσσι. У двојини су се изједначили 2. л. и 3. л. Других иновација у наставцима нема.

Новији сигматски аорист. Овај тип аориста је веома раширен. Запажа се пораст броја облика у односу на Мар., и то као замена за раније форме асигматског и старијег сигматског аориста:

1. л. јд. Мт. πρῖδοχ 5/17, 10/34, не πρῖδοχ 5/17, 9/13, 10/34, σκρῖτοχ 8/10, πρῖδοχ 10/35, изыдох 12/44, привѣдох 17/16, приσκρῖтоχ 25/20, 22; Мр. изыдох 1/38, не πρῖδοχ 2/17, привѣдох 9/17; Лк. не πρῖδοχ 5/32, σκρῖтоχ 7/9, 15/6, 9, 23/14, 22, вьнидох 7/44, 45, изыдох 11/24, πρῖδοχ 12/49, πρῖдох 12/51; Јв. πρῖδοχ 1/31, 5/43, 7/28, 8/14, 42, 9/39, ϣεкоχ 3/12, 15/15, сьнидох 6/38, 42, изыдох 8/42, придох 10/10, 12/27, πρῖдох 12/46, 16/28, 18/37, не πρῖдох 12/47, сьвлюдох 15/10, изыдох 16/27, 28, вьзыдох 20/17. (Изузев Мт. 5/17, сви облици су иновације у односу на Мар.).

1. л. мн. Мт. πρῖδοχом 2/2, не вьзмогохом 17/19, идохом 19/27, вьведохом 25/38, πρῖδοχом 25/39; Мр. не вьзмогохом 9/28, идохом 10/28; Лк. падохом 13/26, идохом 18/28, σκρῖтоχом 23/2; Јв. σκρῖтоχом 1/42, 46, 8/4. (Изузев Мт. 2/2, Јв. 8/4, сви примери су иновације у односу на Мар.).

2. л. мн. Мт. изидосте 11/8(2x), 9, вьведосте 25/35, πρῖдосте 25/36, не вьведосте 25/43, изыдосте 26/55; Мр. изидосте 14/48; Лк. изыдосте 7/24, 25, 26, 22/52, внидосте 11/52, привѣдосте 23/14; Јв. вьнидосте 4/38, привѣдосте 7/45. (Сви примери су иновације у односу на Мар.).

3. л. мн. Мт. прѣидоше 2/1, 7/25, 27, 13/4, 14/43, 15/30, 21/1, 25/11, идоше 2/9, 8/1, 23, 32, 12/15, 14/13, 19/2, 20/5, 27/55, 28/16, принесоше 2/11, 9/2, 14/11, 35, 22/19, ѿидоше 2/12, ѿврѣзоше се 3/15, 27/52, нападоше 7/25, привѣдоше 8/16, приведоше 9/32, 13, 12/22, нарекоше 10/25, прорекоше 11/13, падоше 13/4, 5, 7, 8, 17/6, прозѣкоше 13/5, изсъхоше 14/6, погрекоше 14/12, падоше 14/20, 15/37, не възмогоше 17/16, ѿтидоше 22/5, 22, шверетоше 22/10, сѣдоше 23/2, изыдоше 25/1, вѣнидоше 25/10, изидоше 26/30, ведоше 27/2, 26/57, съвлѣкоше 27/31, швлѣкоше 27/31, не шверѣтоше 26/60, шверѣтоше 27/32, вѣнидоше 27/53, стресоше се 28/4, оукрадоше 28/13; Мр. вѣнидоше 1/21, 5/13, оужасоше се 1/27, 16/5, прѣидоше 1/29, 2/3, 18, 3/8, 13, 19, 31, 4/4, 5/15, 35, 6/29, 53, 10/46, 11/15, 27(2х), 14/32, 16/2, идоше 2/15, 6/1, 32, изыдоше 3/21, прѣидоше 5/1, изыдоше 5/14, 8/11, 14/26, оужасоше се 5/15, 42, сѣнидоше се 6/33, възлегоше 6/40, падоше 6/42, приведоше 7/32, 15/22, прѣведоше 8/22, възмогоше 9/18, привѣдоше 9/20, сѣнидоше 10/1, изврѣгоше 12/8, отидоше 12/12, принесоше 12/16, придоше 12/18, вѣврѣгоше 12/44, ведоше 14/53, 15/1, 16, сѣнидоше се 14/53, швлѣкоше 15/17, 20, съвлекоше 15/20, изведоше 15/20, възыдоше 15/41; Лк. прѣидоше 1/59, 2/16, 44, 3/12, 4/42, 5/7, 6/17, 8/35, 23/33, 24/23, ѿврѣзоше се 1/64, ѿидоше 2/15, шверѣтоше 2/16, 7/10, 8/35, 24/24, нарекоше 2/21, ведоше 4/29, 22/54, 66, 23/1, идоше 5/11, 9/11, 22/39, 24/24, ѿврѣгоше 7/30, въздвигоше 8/24, вѣнидоше 8/30, 33, 9/52, изыдоше 8/35(2х), 38, рекоше 9/12, 17/5, 19/33, 20/39, падоше 9/17, не възмогоше 9/40, 14/6, идѣше 9/56, придоше 13/1, сѣѣтоше 17/12, възнесоше 17/13, не шверѣтоше се 17/18, не шверѣгоше 20/17, рекоше 20/24, не моглоше 20/26, вѣврѣгоше 21/4, вѣведоше 22/54, поведоше 23/26, прѣидоше 24/1, ѿшверѣтоше 24/2, не шверѣтоше 24/3; Јв. принесоше 2/8, прѣидоше 3/26, 10/41, рекоше 3/26, прѣидоше 4/27, 40, 45, 6/23, 24, 7/45, 10/8, 12/9, 19/32, 21/8, изыдоше 4/30, 12/13, сѣѣтоше 4/51, сѣнидоше 6/16, вѣнидоше 6/22, идоше 6/22, 49, 66, 11/31, 46, 18/6, падоше 6/23, възлѣзоше 6/24, падоше 6/31, възыдоше 7/1, 11/55, приведоше 8/3, ведоше 9/13, 18/13, 28, 19/16, шкыдоше 10/24, падоше 18/6, не вѣнидоше 8/28, швлѣкоше 19/2; проведоше 19/37; вѣврѣгоше 21/6; извлѣкоше 21/9.

(Наведени примери су иновације у односу на Мар., изузев: Мт. 2/1, 14/43, 15/30, 21/1, 2/9, 2/11, 3/15; Мр. 1/31, 35, 6/29, 5/15, 6/33, 9/20, 15/41; Лк. 8/24, 17/12; Јв. 10/8, 6/49.).

3. л. дв. Мт. идѣста 4/20; идѣста 4/22, 9/27, сѣѣтоста 8/28, ѿврѣзоста се 9/30, приведоста 21/7; Мр. идѣста 1/18, 20, 11/4, придоста 10/35, прѣиведоста 11/4, 14/16, шверѣтоста 11/7, изыдоша 14/16, прѣидѣста 14/16; Лк. възнесоста 2/22, вѣведоста 2/27 шверѣтоста 2/46, 24/13, 33, оулегоста 8/24, възыдоша 18/10, шверѣтоста 19/32, рекоста 19/34, 22/9, 24/5, 32, приведоста 19/35, ѿврѣзоста се 24/31; Јв. идѣста 1/37, прѣидѣста 1/40, рекоста 9/22, 23.

(Иновације у односу на Мар. су следеће: Мт. 4/20, 4/22).

У погледу наставака аорист чува старо стање.

Наставак -*ста*. Овај наставак, који се јавља код атематских глагола *висти*, *дати*, *паст*, чува се у свим случајевима. У јеванђељу је најфреквентније *виста* (*съвиста*, *прѣвиста*), затим *даста* (*въдаста*, *ѿдаста*, *подаста*, *прѣдаста*). Врло су ретки облици глагола *паст*: 3. л. јд. Мт. *сънѣста* 12/4; Мр. *сънѣста* 2/26; Лк. не *паста* 4/2, *паста* 6/4, 24/43, *сънѣста* 14/15.

Наставак -*та*. Овај наставак се редовно јавља код глагола коленске инфинитивне врсте на вокал:

Мт. *прѣта* 1/24, 8/17, *поета* 2/14, 21, 4/5, 8, 17/1, 20/17, *начета* 4/17, 11/7, 20, 14/30, 16/21, 22, 26/37, 74, *оумрѣта* 9/18, 24, 22/25, 27, *прострѣта* 2/13, *кта* 14/31, не *наета* 20/7, *възета* 24/39, *обвита* 27/59; Мр. *начета* 1/45, 4/1, 5/20, *оумрѣта* 5/35, 9/26, 12/21, 22, 12/44 (2х), не *оумрѣта* 5/39, *начета* 6/2, 7, 8/31, 32, (2х), 47, 11/15, 12/1, 13/5, 14/33, 69, 71, 15/8, *начет* 10/28, 32, 47, *ета* 6/17, *клет се* 6/23, *поета* 9/2, *проклет* 11/21, *поета* 12/20, 21, 15/33, не *приета* 15/23; Лк. *зачета* 1/24, 36, *въсприета* 1/54, не *зачет се* 2/21, *прѣта* 2/28, 19/6, *начет* 4/21, 12/1, 20/9, *приета* 5/15, *начета* 7/15, 24, 38, 11/29, 14/30, 15/14, 19/45, *привета* 7/16, *привет* 8/40, 10/38, 15/27, *оумрѣта* 8/49, 53, 20/32, не *оумрѣт* 8/52, *оумрѣт* 16/22, *оумрѣта* 20/29, *поета* 20/30, 31, *змрѣта* 20/30, *повита* 2/7; Јв. не *обзета* 1/5, *възета* 5/9, *ета* 8/20, *оумрѣта* 8/52, 11/14, *начета* 13/5, *привета* 13/12, 21/13, *поета* 19/1, 27, *приета* 19/30.

Сви примери се слажу са Мар., изузев: Мт. 1/24, 2/14, 12/13; Мр. 12/20, 21 (у Мар. је на тим местима *приѣ*, *поѣ*, *прострѣ*, *поѣ*, *поѣ*); Мр. 5/39; Лк. 8/52 (у Мар. је перфекат: *нѣста* *оумрѣла*).

Није забележен ниједан случај са старијим фонетским стањем (са -*с*- уместо новијег -*х*-):

1. л. јд. Лк. *повѣх* 14/20; Јв. *привѣх* 10/18.
1. л. мн. Лк. *евѣмъ* 5/5.
2. л. мн. Мр. не *есте* 14/49; Јв. *есте* 21/10.
3. л. мн. Мт. *начеше* 12/1, *прѣеше* 12/14, 22/15, *възеше* 14/12, 15/37, *възѣше* 14/20, *принеше* 20/9, 10; Мр. *възѣше* 6/29, *начеше* 6/55, 8/11, 10/41, 14/19, 65, 15/18, *прѣеше* 7/4, *възеше* 8/8, *поише* 12/22, *ише* 14/46, 51, 16/13, не *ише* 16/11; Лк. *начеше* 1/1, 5/21, 7/49, 11/53, 14/18, 15/24, 19/37, 22/23, 23/2, *еше* 5/9, не *прѣеше* 9/53; Јв. не *прѣеше* 1/11, *принеше* 1/12, *привеше* 4/45, 12/12, 17/18, 19/23, *възеше* 8/59, 10/31, 11/41, 20/13, *прѣеше* 19/18, 23, не *еше* 21/3.

Изузев у Јв. 1/11, у Мар. је у свим случајевима старије фонетско стање са -*с*-, те се слободно може рећи да се ова црта доследно спроводи.

Према изнесеним подацима, може се закључити да се у грађењу аориста осећа јак утицај народног говора, и то у избору типа аорисног грађења: асигматског аориста нема, он је у свим случајевима замењен

новијим сигматским типом, док се сви глаголи, који имају две врсте сигматског аориста, опредељују за новији начин образовања.

4. ИМПЕРФЕКАТ. У анализи су праћени лични наставци, као и проблем сажимања основе у имперфекту.

У наставцима се чува стсл. ситуација, никаквих иновација нема. Глагол **вити** је издвојен због два могућа начина грађења: са аорисним или имперфекатским наставцима. У тексту се налазе ови облици: у 1. л. јд. једини је облик **вѣхъ** (не може се рећи који је тип грађења у питању, јер ова форма може настати и као последица сажимања **вѣхъ**); у 2. л. јд. није ниједном употребљен; у 3. л. јд. углавном је заступљено **вѣ**, примери са **вѣше** су ретки, и у њима се увек врши сажимање: Мт. 8/30, 15/38, 22/25, 27/61; Мр. 4/1, 15/7, 6/44; Лк. 9/7, 13/10, 4/29; Јв. 1/45, 3/23, 19/42; у 1. л. мн. јавља се само форма **вѣхомъ**; 2. л. мн. нема у тексту, у 3. л. мн. среће се само **вѣхоу** са доследно спроведеним сажимањем; у 3. л. дв. налази се само тип **вѣста**.

Основа се у имперфекту недоследно сажима. Код глагола који имају **-ѣа-** испред личног наставка постоји приближно једнак број сажетих и несажетих примера: нпр. а) Мт. **възвѣрѣнаше** 3/14, **възлежахоу** 9/10, **рѣзахоу** 21/8; б) **кланааше** 9/18, **глааше** 13/3, **длахоу** 13/8.

Далеко јаснију слику дају глаголи који имају **-ѣ-** испред личног наставка. Они се у највећем броју случајева контрахују: Мт. **видѣхом** 2/2, **имѣше** 3/4, **не имѣше** 13/5(2х), **не имѣхоу** 13/6, **имѣхоу** 44/5, 27/16, **сѣдѣше** 15/29, 26/58, 69, 28/2, **не хотѣхоу** 22/3, **хотѣхоу** 27/15, **идѣше** 24/1, 26/28, **вѣдѣше** 27/18; Мр. **идѣше** 2/13, **имѣхоу** 3/10, 8/7, 11/32, **видѣхоу** 3/11, **сѣдѣше** 3/32, **не имѣше** 4/5(2х), 6, **имѣше** 5/3, 7/25, **идѣхоу** 5/24, 9/30, **имѣхоу** 6/49, **не имѣхоу** 8/14, **хотѣхоу** 10/32, **сѣдѣше** 10/46, **жрѣхоу** 14/12, **оумѣхоу** 14/40; Лк. **растѣше** 1/80, 2/40, **идѣхоу** 2/3, **имѣхоу** 4/40, **идѣхоу** 6/1, **идѣше** 6/1, 7/6, 11, 8/42, 18/43, 19/28, 22/47, 24/15, **хотѣше** 7/2, **идѣхъ** 7/11, **живѣше** 8/27, **имѣше** 8/27, 16/1, 23/17, **хотѣше** 10/1, **не хотѣше** 15/28, 19/4, 18/13, **не хотѣше** 18/4, **имѣше** 13/6, **стыдѣхоу** 13/17, **идѣхоу** 15/16, 17/27, 28, **сѣдѣше** 18/35, **имѣхоу** 19/11, **ненавидѣхоу** 19/14, **сѣдѣше** 22/55, **идѣше** 22/54, **ведѣхоу** 23/32; Јв. **живѣше** 1/39, **вѣдѣхоу** 2/9, **сѣдѣше** 4/6, 6/3, **гѣдѣхоу** 4/30, **идѣше** 4/50, 6/2, **видѣхоу** 6/2, **вѣдѣше** 6/6, **хотѣхоу** 6/11, 21, 7/44, **идѣхоу** 6/17, 21, **идѣхоу** 8/2, **хотѣше** 11/51, 6/71, **хотѣхоу** 7/39, 16/19, **волѣше** 11/2, **имѣхоу** 11/13, **имѣше** 12/6, **идѣхоу** 12/11, **идѣхоу** 12/33, **идѣше** 18/15, **не вѣдѣше** 20/14, (трагови старијег правописа су: Лк. **дивѣхоу** се 4/22, **тѣорѣхоу** 6/26, **молѣхоу** 7/4; Јв. **гонѣхоу** 5/16).

Несажети су само ови облици:

Мт. **вѣдѣаше** 25/26; Мр. **имѣаше** 12/44, **вѣдѣахоу** 1/34, **хотѣаше** 6/19; Лк. **идѣаше** 4/30, **вѣдѣахоу** 4/41, **вѣдѣаше** 6/8, **идѣахоу** 14/25, **идѣаше** се 23/8; Јв. **вѣдѣаше** 2/9, 24, 25, 18/2, **имѣаше** 13/29, **вѣдѣахоу** 20/9, **хотѣаше** 21/8.

5. ПЕРФЕКАТ. Перфекат се у тексту јеванђеља јавља у ограниченом броју примера, а највише је заступљен са 2. л. јд. Целокупан преглед перфекатских облика у јеванђељу из Мркишине цркве је следећи:

1. л. јд. Мт. есмь недокончаль 9/20.

2. л. јд. Мт. пришьль еси 8/29, оутани еси 11/25, ѿкрыль еси 11/25, сѣкаль еси 13/27, ползевал се еси 5/5, сътвориль еси 20/12, съвршиль еси 21/16, прѣдалъ еси 25/20, 22, не сѣкаль еси 25/24, расточиль еси 25/24, еси ѡставиль 27/46; Мр. пришьль еси 1/24, ползевал се еси 7/11, не докончаль еси 10/21; Лк. наоучил се еси 1/4, еси оуготовалъ 2/31, пришьль еси 4/34, соудиль еси 7/43, еси съсаль 11/27, оучиль еси 13/26, далъ еси 15/29, въспрѣвьль еси 16/25, не положиль еси 19/21, не сѣкаль еси 19/21; Јв. пришьль еси 3/2, имѣла еси 4/18, рѣкла еси 4/18, еси видѣль 8/57, родил се еси 9/34, видѣль еси 9/37, изъшьль еси 16/30, далъ еси 17/2(2х), 4, 6(2х), 7, 8, 9, 11, 12, 22, 24(2х), 18/19, възлюбиль еси 17/23 (2х), 24, еси възлюбиль 17/26, еси сътвориль 18/35, възвелъ еси 20/15, еси положиль 20/15.

3. л. јд. Мт. раздѣлил се ѿ 12/26, сътвориль естъ 19/4, нѣстъ была 24/21; Мр. сътвориль естъ 10/6, оставиль ѿ 10/29; Лк. възвеличиль ѿ 1/58, посѣтиль ѿ 1/78, сътвориль ѿ 11/40; Јв. далъ ѿ 3/16, видѣль ѿ 6/46, гдаль ѿ 7/46, нѣстъ сътвориль 8/40, пришьль естъ 11/28.

2. л. мн. Мт. нѣсте ли чѣли 12/3, 19/4, 21/16, 42, 22/31; Мр. нѣсте ли чѣли 2/25, 12/26, чѣли есте 12/10; Лк. ни сего ли чѣли есте 6/3; Јв. или есте 6/26.

3. л. мн. Мр. пришли соуть 8/3; Лк. соуть сътворили 19/15.

У погледу образовања, у перфекту се не налазе иновације: помоћни глагол чува старе облике, а у тексту нема ниједног примера партиципа перфекта где би се и могао очекивати нови наставак. Поређењем са канонским текстом Мар. утврђен је пораст перфекатских облика у јеванђељу из Мркишине цркве. У три случаја уместо аориста у Мар. овде се јавља перфекат: Лк. сътвориль ѿ 11/40 (у Мар. сътвори), Јв. рѣкла еси 4/18 (у Мар. рѣче), далъ ѿ 3/16 (у Мар. дастъ). У три примера перфекат је на месту где је у Мар. партицип претерита активни: Мт. расточил еси 25/24 (у Мар. расточь), Лк. не положиль еси 19/21 (у Мар. положь), сѣкаль еси 19/21 (у Мар. сѣвь). Пример Мр. оставиль ѿ 10/29 не среће се у Мар, уместо тога стоји оставитъ. Укупно, од 49 примера перфекта, 7 представљају иновације у односу на Мар.

6. ПЛУСКВАМПЕРФЕКАТ. Плусквамперфекат се изузетно ретко јавља:

3. л. јд. Мр. вѣ събра се 1/33; Лк. изгьвьль вѣ 15/32, не вѣ присталъ 23/51; Јв. не вѣ пришьль 6/17, не вѣ пришьль 7/30, не вѣ пришьль 8/20, 11/30,

3. л. мн. Лк. вѣхуѣ пришли 5/17, вѣхуѣ пришло 23/55; Јв. сложили се вѣхуѣ 9/22, вѣхуѣ пришли 11/19.

И у Мар. је у овим позицијама плусквамперфекат. Помоћни глагол је у 3. л. јд. увек у краћем облику, а у 3. л. мн. доследно у дужем, увек сажет. У Лк. 23/55 у партиципу перфекта долази до иновације у виду продора меког наставка у тврду промену.

7. СЛОЖЕНИ ФУТУР. С обзиром на то да се у стсл. сложени футур градио са три помоћна глагола, овде ће се пре свега пратити међусобни однос та три начина футурског образовања.

Са глаголом *имѣти* се јављају следеће конструкције:

1. л. јд. Мт. *имамъ пити* 20/22, не *имамъ пити* 26/29; Мр. не *имамъ пити* 14/25; Лк. *имамъ рѣши* 7/40, не *имамъ рѣдѣложити* 11/6, не *имамъ събрати* 12/17, *имамъ крѣтити* 12/50, *имамъ изыти* и *видѣти* 14/18, не *имамъ гасты* 22/16, не *имамъ пити* 22/18; Јв. *имамъ гасты* 4/32, *имамъ глати* и *соудити* 8/26, *имамъ положити* 10/18, *имамъ прѣети* 10/18, *имамъ глаголати* 16/12, не *имамъ ли пити* 18/11.

2. л. јд. Мт. *имѣти* *имаши* 19/21, 18/22, *имѣти* *имаши* 1/21; Лк. *имѣти* *имаши* 18/22.

3. л. јд. Мт. не *имать* *подъклонити* 8/20, не *имать* *вити* 16/22, *имать* *пострадати* 17/12, *прѣданъ* *имать* *быти* 17/22, не *имать* *остати* 24/2, *имать* *быти* 24/21; Мр. не *имать* *вѣнити* 10/15, не *имать* *встати* 13/2; Лк. не *иматъ* *ли сътворити* 18/17, *имать* *пити* 1/15, не *имать* *вѣнити* 18/7, не *имать* *прѣвити* 21/32, *имать* *прѣдати* се 9/44, не *имать* *подклонити* 9/58; Јв. не *имать* *възалкати* се 6/35, не *имать* *въждѣдати* се 6/35, не *имать* *ходити* 8/12, не *имать* *видѣти* 8/51, не *имать* *въкоусити* 8/52, не *глати* *имать* 16/13, *глати* *имать* 16/13,

2. л. мн. Мт. не *имате* *скончати* 10/23, не *имате* *разоумѣти* 13/14, не *имате* *видѣти* 23/38, 13/14; Лк. не *имате* *видѣти* 13/35; Јв. не *имате* *вѣровати* 4/48,

3. л. мн. Мт. не *имоутъ* *гасты* 15/32, не *имоутъ* *въкоусити* 16/28; Мр. не *имоутъ* *въкоусити* 9/1, не *имоутъ* *гасты* 6/36, 8/2, не *имоутъ* *скончати* се 13/4; Лк. не *имоутъ* *въкоусити* 9/27, не *имоутъ* *прѣвити* 21/32, не *имоутъ* *въздати* 14/14.

Колико се може видети из материјала (јер нису употребљена сва лица), глагол *имѣти* чува старе наставке. Наведене конструкције су на истим местима као у Мар. Разлике су мале: у Јв. *вѣровати* 4/48 (у Мар. је *вѣрѣти*), у Лк. не *имоутъ* *прѣвити* 21/33 (у Мар. је не *мимоидѣти*).

Конструкције са глаголом *хотѣти* јесу следеће:

1. л. јд. Мт. *хощоу дати* 20/14; Јв. *хощоу прѣвѣвати* 21/23,

2. л. јд. Мт. *хощеши* *вѣнити* 19/17, *хощеши* *быти* 19/21; Јв. *хощеши* *быти* 5/6, *хощеши* *гавити* се 14/22,

3. л. јд. Мт. *хощеть* *ити* 16/24, *хощеть* *спѣсти* 16/25, *хощеть* *быти* 20/26, *хощеть* *быти* 20/27; Мр. *хощеть* *ити* 8/34, 9/23, *хощетъ* *спѣсти* 8/35, 9/24, *хощеть* *быти* 9/35; Лк. *хощетъ* *оубити* 13/31, *хощеть* *гавити* се 19/11; Јв. *хощеть* *сътворити* 6/6, *хощеть* *творити* 7/17, *хощеть* *ити* 7/35(2х), и *оучити* 7/35.

1. л. мн. Мт. хоцѣмь видѣти 12/38; Јв. хоцѣм видѣти 12/21,
2. л. мн. Мт. хоцѣте дати 26/15; Јв. не хоцѣте прѣити 5/40
хоцѣте ити 6/67, хоцѣте творити 8/44, хоцѣте слышати 9/27, хоцѣте
выти 9/27,
3. л. мн. Мт. не хотѣтъ двыгноути 23/4; Лк. хотѣтъ выти 21/7,
хотѣтъ прѣити 6/15, и въсхитити 6/15.

У коњугацији глагола хотѣти иновација нема. Примери су идентични са онима у Мар., осим Јв. 6/6, где је у Мар. партицип хотѣ, Јв. 6/15, где на месту инфинитива у јеванђељу из Мркшине цркве у Мар. стоји да + презент.

Конструкције са глаголом начети су малобројне, сведене на неколико примера у јеванђељу по Лк.:

2. л. јд. начнѣши држати 14/19, 3. л. јд. начнѣтъ выти 12/45,
2. л. мн. начнѣте стоати 13/25, начнѣте глаголати 13/26, 3. л. мн. начнѣтъ роугати се 14/29, начнѣтъ глати 23/30.

У забележеним лицима иновација у грађењу помоћног глагола нема. Сви наведени примери су потврђени у Мар.

У тексту постоји футурска конструкција: Мт. воудѣтъ ѡврѣстѣти 18/13.

У целини, футур одражава стсл. ситуацију, што потврђује Мар., дакле конструисање сложеног будућег времена са сва три помоћна глагола. У јеванђељу из Мркшине цркве нема оштре диференцијације у избору хотѣти и имѣти у грађењу футура⁵, мада је број случајева са имѣти нешто већи. Подједнако су заступљени и инфинитиви свршених и несвршених глагола (овакав однос се среће још у Мар.).

8. ИМПЕРАТИВ. Код тематских глагола иновација у императиву нема: стари се наставци задржавају, а одступања у основи од стсл. нема.

И атематски глаголи чувају стсл. императив. Списак примера је следећи:

2. л. јд. Мт. даждь 6/11, 14/8, 17/27, 19/21, дьждь 20/8, продаждь 19/21, виждь 8/4, повѣждь 8/4; Мр. дьждь 10/21, 37, виждь 2/24, 11/21, 13/1, 15/4, повѣждь 8/26; Лк. подаждь 6/29, даждь 12/58, 15/12, дьждь 14/9, въздаждь 16/2, продаждь 18/22, пьждь 12/19; Јв. даждь 4/10, 7, 15, 6/34, 9/24, виждь 1/47, 11/36, 20/27, выждь 7/52, пьждь 4/31, повѣждь 20/15.

Нов облик је Лк. дакаи 11/3, на месту даи како је у Мар.

Глагол выти има у 3. л. јд. у неколико случајева облик воуди: Мт. 5/37, 8/13, 9/29, 15/28, 20/27, 26/42; Лк. 1/38.

9. ПОТЕНЦИЈАЛ. У тексту се налазе ови облици потенцијала:

1. л. јд. Мт. възел выхъ 25/27; Лк. истезал вихъ 19/23, гьдъ выхъ выль 19/27; Јв. рекъ выхъ 14/2, не выхъ пришьа 15/22, не выхъ сътворилъ 15/24, выхъ выль 18/36,

⁵ Стога што је конструкција са имѣти типично старословенска, а са хотѣти српска, те би њихов однос могао да укаже на степен утицаја народног говора у грађењу сложеног футура у српскословенском језику.

2. л. јд. Јв. *вѣдѣла* 4/10, *вѣ* просила 4/10,
 3. л. јд. Мт. не *вѣ* *спѣла* се 24/22, *вѣдѣла* 24/43, *вѣдѣла* би 24/4, 3, не *вѣ* *дала* 24/43, *вѣла* *вѣ* 26/24, се не *вѣ* *родила* 26/24; Мр. *вѣ* *вѣла* 5/18, *вѣ* *чюла* 7/24, не *вѣ* *прѣкратила* 13/20, не *вѣ* *спѣла* се 13/20, *вѣла* *вѣ* 14/21, не *вѣ* *родила* се 14/21; Лк. *вѣ* *хотѣла* 1/62, не *вѣ* *шюла* 4/42, *вѣ* *вѣла* 7/39, 8/38, 9/46, *вѣдѣла* *вѣ* 7/39, *вѣдѣла* 12/39, *вѣла* *вѣ* 12/39, не *вѣ* *шставила* 12/39, *вѣла* *вѣ* 17/2, *вѣла* *вѣ* 17/6, *вѣ* *разшмѣла* 19/42, *вѣла* *вѣла* 22/31; Јв. *вѣ* *дала* 4/10, *вѣ* *прѣвѣла* 4/40, *вѣ* *вѣла* 8/42, 56, 11/21, 32, *вѣ* *видѣла* 8/56, не *вѣ* *вѣла* 9/33, не *вѣ* *могла* *вѣ* 9/33, не *вѣ* *оумрѣла* 11/21, 32, *вѣ* *любил* *вѣ* 15/19, не *вѣ* *вѣла* 18/30, *вѣла* *вѣ* 18/36,
 1. л. мн. Мт. *вѣхюмѣ* *вѣ* 23/30, не *вѣхюмѣ* *вѣ* 23/30; Јв. не *вѣхюмѣ* *вѣ* *дали* 18/30,
 2. л. мн. Мт. *вѣ* *вѣдѣли* 12/7, *вѣ* *вѣ* *шсодѣли* 12/7; Лк. *вѣ* *вѣ* *имѣли* 17/6, *вѣ* *дали* *вѣ* 17/6; Јв. *вѣ* *вѣ* *вѣ* *ровали* 5/46, *вѣ* *вѣ* *дали* 8/19, *вѣ* *дали* *вѣ* 8/19, *вѣ* *вѣ* *вѣ* 8/39, 9/41, 15/19, *вѣ* *творили* *вѣ* 8/39, *вѣ* *любил* *вѣ* 8/42, не *вѣ* *вѣ* *имѣли* 9/41, *вѣ* *вѣ* *знали* 14/7, *вѣ* *знали* *вѣ* 14/7, *вѣ* *вѣ* *любил* 14/28, *вѣ* *вѣ* *радовали* се *вѣ* 14/28,
 3. л. мн. Мт. *вѣ* *вѣ* *вѣ* *вѣ* 11/21, 23, *вѣ* *покали* се *вѣ* 11/21, *вѣ* *прѣвѣ* *вѣ* 11/23, не *вѣ* *вѣ* *прѣкратили* 24/22; Мр. *вѣ* *вѣ* *швѣ* *шчали* 14/40; Лк. *вѣ* *вѣ* *вѣ* *вѣ* *вѣ* 5/1, *вѣ* *вѣ* *вѣ* *творили* 6/11, *вѣ* *вѣ* *вѣ* 10/13, *вѣ* *покали* се *вѣ* 22/2; Јв. *вѣ* *вѣ* *вѣ* *имѣли* 8/6, не *вѣ* *вѣ* *имѣли* 15/22, не *вѣ* *вѣ* *имели* 15/24, *вѣ* *вѣ* *вѣ* *вѣ* *вѣ* 18/36.

Потенцијал се гради само на један начин, што је доследно спроведено: као помоћни глагол узима се аорист глагола *вѣти*. Случајева са старијим обликом потенцијала нема. У том погледу одступања од Мар. су знатна: у Мт. 25/27; Лк. 19/23, 27; Јв. 14/2, 15/24, 22, 18/36 у Мар. стоји свуда као помоћни глагол *вѣмѣ*. У Мт. 23/30(2х); Јв. 18/30, у Мар. стоји *вѣмѣ*, а у примерима Мт. 11/21, 23; Мр. 14/40, Лк. 5/1, 22/2; Јв. 8/6, 15/22, 24 у Мар. се налази облик *вѣ*. Нових наставка, тамо где би се могли очекивати, нема, а партицип се правилно гради. Нејасна је разлика у конгруенцији у односу на Мар. у Мт. не *вѣ* *спѣла* се 24/22. (У Мар. је на том месту партицип перфекта у мушком роду).

10. ОПШТИ ОСВРТ. Изнесена грађа пружа доста јасну и целовиту слику о систему личних глаголских облика у јеванђељу из Мркшине цркве.

У презенту тематских глагола нема иновација, јавља се само један случај са наставком *-мо* у 1. л. мн. Код атематских глагола и глагола *имѣти* уопштен је стсл. наставак *-мѣ* у истом лицу. У 3. л. мн. глагола *дати*, *исти* спорадично се јављају облици *дадоуѣ*, *идоуѣ*.

Нема ниједног случаја атематског аориста. Старији сигматски аорист глагола са више типова аорисног грађења ограничен је углавном на глагол *рѣци*. Највише је заступљен аорист млађег сигматског типа, који се јавља на месту асигматског и старијег сигматског аориста.

Нових наставака у аористу нема. Наставци *-тъ* и *-тъ* у 2. л. јд. и 3. л. јд. доследно се чувају. Не среће се старије фонетско стање са *-т-* и *-ш-* у наставку (уместо *-х-*).

У имперфекту нема нових наставака. Сажимање у основи се врши недоследно.

Перфекат је нешто чешћи него у Мар. У грађењу нема нових облика.

У плусквамперфекту нема иновација. Помоћни глагол се доследно сажима. Ово време је изузетно ретко у тексту.

Сложени футур се гради на сва три начина. Не постоји изразита опредељеност за грађење са *имѣти* и *хотѣти*.

Императив показује стсл. ситуацију.

Потенцијал се јавља само у млађем облику, старијег начина обрадовања нема у рукопису.

У презенту, аористу и имперфекту се редовно једначи 3. л. дв. са 2. л. дв.. Претпоставка да је ово доследно спроведена иновација не може се у потпуности потврдити, јер текст јеванђеља не пружа грађу за остале глаголске облике.

Може се закључити да се српскословенска норма веома добро чува. Новине у односу на канонски текст. Мар. нису у новим наставцима и начину грађења, но пре свега у избору једног од облика који су већ паралелно постојали у стсл. језику. Црта народног говора, које не спадају у књижевну норму, нема. Ревизија текстова у после-ресавском периоду вероватно је била и језичке природе, што се закључује на основу изнесеног материјала. На то је сигурно утицао и пажљивији однос према штампаној књизи. Све ово наводи на закључак да је оно било време у којем се посвећивала велика пажња неговању књижевног језика.⁶

⁶ В. Јерковић, *Скраћенице и надредна слова у јеванђељу из Мркишине цркве*, Зборник за филологију и лингвистику, XVI/1, Нови Сад, 1973, 90.

Момчило Злајановић

МИКРОТОПОНИМИ ВРАЊСКЕ КОТЛИНЕ (НАСЕЉА У СЛИВУ КЛЕНИЧКЕ РЕКЕ)

Слив Кленичке реке се налази између громада Рујна, виса Старца, планине Бејавице, српско-турске границе (1878—1912) и Јужне Мораве.

Многи остаци говоре о томе да су овде била значајна хеленистичка насеља, војна утврђења и др. Постоји, нпр., куштичко, клиновачко, кршевичко и жбевачко Кале.

Долином Кленичке реке водио је важан пут, који је избијао на Пчињу и ишао даље на исток.

Слив Кленичке реке представљао је у средњем веку граничну област породица Хребелановића и Дејановића.

Овде су често боравили и Власи сточари, који су долазили из јужних предела. Цео крај, а нарочито изворишни део Кленичке реке, био им је прелазна зона на путу за испасишта на Мотини, Бабиној Пољани, Варденику итд. Поједини називи управо упућују на њих: *Влашка* корија (Претина), *Влашки* пут и *Влашки чивл'к*¹ (Света Петка).

Старо српско становништво је много страдало у ратовима у XVII и у првој половини XVIII столећа. Зато је у овом пределу тако мало староседелачких родова.

Данашња села су основана у другој половини XVIII и у првој половини XX века. Досељеници су крчили густу шуму и стварали оранице.

Становништво се раније много бавило сточарством. У кршевичком атару, нпр., са десне стране реке, где су сада плодне њиве, пре више десетлећа биле су многобројне трле. Сасвим је, према томе, разумљиво што је у микротопонимији толико пастирских термина.

У XIX и почетком XX столећа земљу су држали Турци спахије, а сељаци су радили као обесправљени. „Њива на спајју, грбина на чивчију”. Из тога времена су поједини називи: *Мурашов* рид, *Кадријина* чешма, *Амејова* њива и др.

Сва су села била под турском влашћу до 1912. године.

Данашње становништво је искључиво српске народности.

Микротопониме сам записивао 1975. и 1976. године.

¹ Апострофом у овом раду обележавам полугласник који је у овом говору реда *a*. Експираторни акценат бележим знаком за дутоузлазни акценат.

ЛУКАРЦЕ²

Ајдучки кладан'ц, м извор у храстовој шуми. Кад су хајдуци са Козјака пре-лазили на планину Рујан, ту су се задржавали и пили воде.

Базовке, ф пл ситна мешовита шума. Назив добивен по биљци *баз(зова)*.

Бéгово бачéвнише, н падинаца. У XIX столећу бачевало стадо чифлик-са-хибаје.

Бéла вода, ф извор на путу према с. Трејаку. „Чим падне киша, вода побели”.

Бéли камен, м шума у којој има белутака.

Бéло каменче, н узвишење, на чијем је врху бео камен.

Врло осóје, н шума на сртмом осоју. Често је у употреби реч *врло* у значењу *си́рно*, *окоми́то*.

Горна́иши рид, м брдо, напуштене њиве. *Горна́иш* може бити *горови́ш*.

Грóйче (гроб+че), н место где је 1912. године сахрањен српски војник.

Гу́мнишише, н њиве. Ту су вршили жито први досељеници.

Дз'дан кладан'ц, м ограђен кладанац, „одз'дан” плочама.

Дл'ги рид, м дугачко брдо и њиве.

Дóкино клад'нче, н извор у потесу Кућетине.

Ђóргово клад'нче, н извор у потесу Пукнета земља. У Лукарцу боравили Роми, и то Ђорговци, и ту захватили воду.

Јаловáрник, м пашња. „Пасла јаловиња”.

Кáле, н истакнуто узвишење, на којем су Турци после 1878. године градили утврђење и земунице. Од тур. речи *kale* (утврђење).

Камењáр, м камењар.

Крива њива, ф њива.

Кућéишине, ф пл шума и запуштене њиве. Ту су саградили куће први досељеници.

Ку́шишачки рид, м брдо према с. Куштици.

Лéва бúка, ф старији назив за узвишење Кале. У с. Урманици (Пољаница) постоји микростројним *Лива бука*, који је Звездана Павловић прогумачила као „гранични део земље” (Називи извора у области Пољанице и Клисуре, Лесковачки зборник, XI, 125). *Liva* је арап. реч („део земље”), а *вис-си* је тур. („крај, граница”).

Ли́иáр, м њиве и голет. Памти се кад су биле липе.

Орлов камен, м велика стена у храстовој шуми.

Осóје, н букова и храстова шума на осојном месту.

Осýро чука́рче, н шума на стрмом узвишењу.

Пéњи камен, м велика стена.

Плóче, ф пл место где се ваде плоче од камена.

Пóложáј, м истакнуто брдо. „Гледа на све стране, па се затој и вика Положај”.

Пу́кнеша (Пукне́ша) зéмља, ф место где се одроњава земља.

Раскрéја, н пл шума у којој се укрштају сеоски путевии.

Ру́јан, м планина (громада) с леве стране Кленичке реке. Почине од Жбевца, Кршевице и Клиновца и спушта се у Пчињу. Yves Edourd Boeglin мисли да назив долази од биљке *руј*. „Une Rujan planina (plusieurs sas) étant sans doute la montagne du fustet comme d'autres sont la montagne de l'ellébore (Semerik, Semerna, etc...), du pin (Bor, Borac, Zlatibor, etc...)” — A propos de „rujno vino” et de l'adjectif „rujan” en serbo-croate, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1963, св. 3—4, стр. 329. Иначе, придев *рујан* у овом крају значи нешто што је *недозрело* („ни зрело ни зелено”).

Сéлнишише, н храстова шума.

Сéлски кладан'ц, м кладанац у селу.

Срéђан кладан'ц, м кладанац.

Сýруља арница, ф напуштена њива. *Арница (орница)* је њива која се више не обрађује јер није плодна. *Ораница* је, пак, *ораћа земља*. *Сýруља* је *ошира*. „На тој место расне остра трава, па затој Струља арница”.

² Скраћенице које овде употребљавам јесу: *ф* = женски род, *м* = мушки род, *н* = средњи род, *ил* = множина

Трејачка њлоча, ф потес према с. Трејаку. Назив је добивен због великих камених плоча.

Трљнише, н шума. Папти се кад су биле трле.

Тршевина, ф храстова и букова шума. Сечена је („трсена“) шума како би се добиле оралије.

Уши, н пл пролаз између Дл’ги рид и Положај.

Фурњнише, н место где је до 1912. године била пекара за турску војску. Од тур. речи *fişin* (пећ, пекара). Реч је, иначе, грчког порекла.

Цейојине, ф пл била сеоска утрина, па подељена. „исцепена“.

Циганско њдалмише, н мали потес. Боравили ту некада повремено Роми. *Падалише* — место за окупљање.

Љорбина њива, ф њива. Назив добивен према надимку некадашњег власника.

Шилас камен, м брдо с оштрим каменом на врху.

ПРЕТИНА

Арнаујске њиве, ф пл пашњак и шуме. Припадале су неком Албанцу из прешевског краја. Реч је грчког порекла (*arnabitis*).

Бачевине, ф пл храстова шума и проплани.

Башчејине, ф пл пашњак, напуштене баште. *Башча* — *башча*.

Болдина ливада, ф шума и пашњак. Можда је ороним постао од сложенице

Баба-Лидина. Догађа се да у брзом говору људи апелатив *баба* испред властитих именица скраћује у *бб*.

Боколетиња њива, ф њива.

Буке, ф пл извор. Раније вода избијала испод букве.

Бусеница, ф пашњак. Назив добивен према трави *бус* (*бусен*).

Вардишије, н њиве на стрмом месту. Келтска база *vard* — значи *вода*. Међутим, у источној и југоисточној Србији *варди* је *чува*. Код Сурдулице постоји планина *Варденик*. *Вардишије* — место где се нешто чувало.

Вирови, м пл вододражно место, баште. „Вири се вода“.

Влашка корија, ф храстова шума. *Корија* је балкански турцизам. Тур. реч *кори* значи *шумица*, *гај*. *Корија* на југу Србије означава *велику шуму*, најчешће буюву или храстову.

Врла сирна, ф стрма коса. *Сирна* је синоним за *косу*.

Грчки дол, м долина.

Дојчино, н шума и пашњак.

Кишке, ф пл ливада. Расте разноврсно цвеће. *Кишка* — *цвећ*.

Коларова њива, ф храстова шума.

Крушке, ф пл пашњак.

Лојзишије, н њиве на стрмом месту. Био виноград. *Лојзе* — *виноград*.

Мечкино долче, н дубоко усечена долина.

Мрамор, м њиве и баште. Лат. *marmor*.

Мраморски дол, м долина.

Окукарски кладан’ц, м кладанац у махали Окуке.

Окуке, ф пл махала. Етници: *Окукарац* и *Окукарка*. Ктетик: *окукарски*.

Орлов дуб, м њива у којој је стари храст. *Дуб* — *храст*.

Падине, ф пл пашњак.

Пойова њива, ф њива.

Преслой, м њиве у падини.

Прешињска река, ф сеоска речница.

Рамњак, м шума у којој је један део земљишта раван.

Раскрсја, н пл потес где се укрштавају сеоски путеви.

Селнишије, н њиве. Ту су биле куће пређашњих становника.

Село, н старија махала. Другојачије се назива *Маала*.

Средњорички дол, м долина и гранични део према Спанчевцу.

Сидари кладан’ц, м кладанац.

Ситудено кладанче, н кладанац у Мрамору.

Тейало, н стрмо место. „Људи су падали, тепали се“.

Трејшлџке, ф пл пашњак.

Ѓумурница, ф потес. Прављен ѓумур од хростове шуме. Тур. *kömit* — угаљ.

Црквени рид, м узвишење где је била стара претинска црква.

Ширџка арниџа, ф њиве.

ДОЊИ СТАРАЦ

Баба-Сидјинци, м пл махала. У брзом изговору чује се и *Ба-Сидјинци*.

Бѣјавица (Бидјавица), ф планина. Селјаци у Старцу и у Бараљевцу сматрају да се планина овако назива зато што је бију сви ветрови.

Будовије, ф пл брда.

Буке, ф пл букова шума.

Буквећ (Буквић), м хрстова шума.

Вирови, м пл хрстова шума, у којој су *војила* за стоку.

Водица, ф извор.

Горка вода, ф чесма. „Вода има неко жутило и малко нагорнује”.

Грдишиће, н узбрдица и истакнуто брдо.

Докјурова чејма, ф чесма. Саградио ју је један лекар пре другог светског рата.

Дугачки чукар, м пространо брдо.

Загузина, ф узбрдица и брдо. Пролази пут за манастир Прохор Пчињски, па има много завијутака.

Задјеје, ф пл шума. Остаци зидова од неког насеља.

Изворче, н мали извор.

Лаз, м њиве. Лаз је мало место у шуми или поред шуме, где је дрвеће посечено да би се добила ораница.

Лаз, кладанац у истоименом потесу.

Јеленковац, м хрстова шума.

Калужер, м пашњак на стрмом месту. Назив је добивен према неком калуђеру из Прохора Пчињског.

Кршиш чукар, м брдо.

Мекиде, ф пл камењар и кржљава шума. Постојале и трле.

Осоје, н хрстова шума у осоју.

Осојница, ф пошумљена увала.

Прегон, м хрстова шума кроз коју води пут. *Прегон-йрелаз*.

Преслој, м раскрсница путева (за Прохор Пчињски, Горњи Старац и Јабланицу). *Преслој* — *йревој*.

Присоје, н хрстова шума у припеку.

Рамнишиће, н њиве на рамном месту (на узвишењу према Пчињи).

Река, ф махала поред реке (на месту где се Старачка река улива у Спанчевачку реку). Етници: *Речанин* и *Речанка*. Ктетик: *речански*.

Рује, ф пл њиве у удолини („свртене”).

Свиљи дол, м долина у којој су чуване свиње и хранене жиром.

Сидрачка (Сидр’чка) река, ф речница.

Ђурчишки дол, м дол и поточић који се улива са десне стране у Старачку реку.

Ђурчици, м пл махала.

Ђеровац, м махала. Етници: *Ђеровчанин* и *Ђеровка (Ђеровчанка)*. Ктетик: *џеровачки*.

СПАНЧЕВАЦ

Алин дол, м њиве и поточић.

Бара, ф њиве и баште. „Барљиво место”.

Бекрџици, м пл махала.

Блага крушка, ф оранице.

Бујић, м плодне њиве поред речице која долази из села Претине. Према предању, од данашњег сеоског пута, па до Претинске реке налазило се село Бујић.

Бујићанка, ф зидине у Бујићу од старе цркве.

- Бујичка река*, ф речица која долази из с. Претине.
Валашков дол, м дубодоллина. Романски лексички остатак. Лат. *vallis (valles)*
- *долина*.
- Вардишиће*, н утрина и шума. В. Претина (Вардиште).
Врла сирна, ф храстова шума на стрмој коси.
Голџи дол, м шума и долина.
Гочобијска чесма, ф запуштена чесма. *Гочобија* — бубњар.
Гочобици, м пл махала.
Десечани гумна, н пл пашњак. Ту су била спахијска гумна са којих је узиман десети део жита.
Доброглед, м истакнуто брдо на путу према Лукарцу („све се одотле види“).
Долња мала, ф махала. Етници: *Долњомалчанин* и *Долњомалка*. Ктетик: *долњомалски*.
Дудуларски кладан'и, м кладанац у Дудуларској махали.
Дудуларци, м пл махала. Јован Трифуноски је записао „Додоларска“ (Врањска котлина, II, стр. 20). *Дудулајка* је лејка (врг) која има три дела: дршку, ужи горњи и шири доњи део.
Думбино шрлишиће, н њива. Била трла Влаха Думбе (2).
Ђерен, м кладенац и шума. Из карпе (стене) избија слана вода коју лижу овце. Чест микротопоним на југу Србије. Односи се на место где се појављује слана вода и где је „земља ђеренљива“. Уместо Ђерен каже се и *Лизавица (Лизавице)*.
Жуџа вода, ф мали потес. По жутој води.
Заједница, ф њиве. Многи домови имају своју парцелу.
Јагликин дол, м долина.
Јазбине, ф пл шума, пашњак и вододерине.
Качарска чесма, ф чесма у месту Станцу.
Качарци, м пл махала. Њихов предак био качар. „секја шуму око куће и пра-вија дуге“.
Кийке, ф пл њиве. „Расле дубице, па издолеко изгледале како китке“ (цветови).
Куси дол, м краћа долина.
Куђишића, н пл пашњак. Налазе се остаци од зидова кућа старог насеља Бујић.
Лисичарци, м пл махала.
Лукарски дол, м поток који долази из с. Лукарца.
Лулин кладан'и, м кладенац. „Избијала вода на лулу“.
Манасиришиће, н потес. Постоје остаци старе цркве.
Мастина (М'сјина), ф плодне њиве. Мастина је веома плодна и влажна земља (обично тамније боје).
Меанџици (Меанџици), м пл махала.
Ограђа, ф њиве.
Осојна, ф њиве, воћњаци и др. у осојном месту.
Пикавци, м пл махала. *Пикавац* — *мален* (погр.).
Плавило, н ливаде и њиве. Састају се Спанчевачка и Доњостарачка река. Земљиште је плавлено.
Пладнишиће, н место где Спанчевчани пладнују стоку.
Превезница, ф њиве.
Прекобани њуш, м пут на граници атара Доњег Старца и Спанчевца.
Присоје, н њиве и виногради у присојном месту.
Риџина падини, ф њиве у падини.
Сјама дубица, ф утрина близу школе.
Свеиша Јелџна, ф потес око сеоског гробља.
Слана вода, ф пашњак и њиве.
Сирџе, ф пл брдо.
Сианчевска (Сианчевачка, Сианчев'чка) река, ф речица.
Средњи рид, м махала.
Сианце, н место где се састају потоци из Валашковог дола и Лукарског дола. Чест микротопоним на југу Србије. Међутим, не односи се само на „станове“ (ка-тун) већ и на места где се састају потоци и реке.
Сијари кладан'и, м извор.
Тборници, м пл махала.

Тороманска чука, ф чука према Куштици. Тороман (Туроман) је оснивач с. Трејака. Доселио се из Турије код Бујановца крајем XVIII века. На овој чуки је сазидао кућу.

Турски рид, м њиве. У XIX веку бегов (турски) пашњак.

Ћосинци, м пл махала.

Тумурница, ф хрстова шума. Прављен ђумур (угаљ) од хрстова.

Црквишки рид, м шума.

Црцалџиша, ф простран пашњак и ситна хрстова шума. Цркавала некада стока. *Црца* — цркава.

Чукарка, ф омања чука у Меанџијској махали.

Шавар, м њиве, ливаде и баште поред речице. Расте шевар.

Шайранске кочине, ф пл хрстова шума. Биле раније кочине неког сељака из с. Шапранца (Брањска Пчиња). Шапра је романски супстрат. Лат. *sarpa* — коза.

Шилегарник, м шума и пашњак. *Шилеже* је овде назив за прошлогодешње јагње. Светозар Георгијевић претпоставља да је овај пастирски термин постао од лат. речи *selectus* (agnus selectus — одабрано јагње) — Балканолошке студије, II, стр. 75—76. *Шилегарник* је место на испасиштима где се чувају шилежа.

КУШТИЦА, ф

Аџијско, н њиве и баште поред Куштачке реке.

Баба-Анђино, н њиве.

Бајдџе, н њиве. Расла мала крушка *бајдовка*.

Бара, ф баште.

Бачевшиће, н пашњак.

Бојацици (Бајацици), м пл махала.

Брез, м њиве на косој падини према Куштачкој реци.

Брес(џ), м њиве. Назив добивен због високог сувог бреста.

Брњарке, ф пл њиве. Власници су из Брањара.

Бучало, н њиве и баште поред Куштачке реке. Изведеница од глагола *бучаџи*.

Заиста, Куштичани су на том месту правили велике вирове за наводњавање башти, па је вода с висине падала и бучала.

Велика ровина, ф камењар. „Изровала вода”.

Градишиће, н брдо обрасло багремов шумом. Могу се видети остаци старог насеља (утврђења).

Голџи чукар, м истакнуто брдо. *Чукар* је заравњено брдо (на врху).

Драгасија, ф њиве, запуштено земљиште.

Дубрава, ф хрстова шума, њиве, голет (с леве стране Куштачке реке).

Ђавољи (Ћасини), м пл махала.

Кајсторка, ф њиве. По роду Кајсторци.

Кийке, ф пл њиве. Била хрстова шума на врху брда, па искрчена. *Кийке* су, иначе, чест микротопоним за осамљено високо дрвеће на брду или висовима.

Кљџин дол, м дол и поток. Назив је у вези с надимком *Кљџка*. *Кљџка (кљџкав)* је човек коме колена клецају, који је физички слаб (погр.).

Ковачевска долина, ф долина.

Ковачевци, м пл махала.

Крајници (Џејци), м пл махала.

Куштачка (Кушти'чка, Куштиш'чка) река, ф речица.

Лештар, м ситна шума. Лештаром се назива лесково грмље.

Лукарска долина, ф долина и поток који долази из Лукарца.

Лукчишиће, н њиве. „Лучно место, вода има”. *Лука* — ливада.

Мала ровина, ф камењар.

Маринци, м пл махала.

Мечина долина, ф долиница.

Мурајов рид, м пространо брдо које је припадало спахији Мурату.

Османове њиве, ф пл њиве.

Осјаница, ф њиве и хрстова шума.

Пладнишиће, н хрстова шума. Пладнује стока.

Пржар, м њиве. „Спрема слунце, пригорљиво”.

- Присоје*, н њиве.
П'си дол, м место где се састају две долине (потока) — Лукарска долина и Ковачевска долина. „Туј се оне *й'сујев*” (састају се).
Рајмов рид, м брдо. Припадало спахији Рајму.
Реканци, м пл махала поред Куштачке реке.
Рејџово, н њиве. Припадале спахији Реџепу.
Росуља, ф њиве. „Земља росуљава, ретка, кад падне киша брго се осуши“.
Селиштије, н шуме и њиве близу Градишта.
Скоруша, ф њиве. „Имале неке скоруше велике”.
Сидјчина чџима, ф извор.
Тасин дол, м долина.
Тасинци, м пл махала.
Туршијарка, ф њиве. По крушци *йуршијарци*.
Ђераништије, н багренова шума и долина. Турцизам *ђерана* значи дугачку зграду за израду ужарије. Према томе, *ђераништије* је место где је била *ђерана*.
Ђурци, ф пл махала.
Џиганско гробље, н пашњак и виногради. Виде се остаци циганског гробља.
Црепуљача, ф њиве. Земља је црвенкаста и погодна за прављење црепуља.
Црни вир, м кладенац. Избија вода тамне боје („тињава”). Људи мисле да је лековита, па се ту умивају.
Чивл'к, м махала. Ту је био чивлик спахије Мурата.
Џејци (Крајанци), м пл махала. Назив је изведен из оронимске базе келтског порекла *geb* (Milivoje Pavlović, *Onomastica Illirysca*, *Onomastica Jugoslavica*, I, 37). + *Гев (ġab)* би био камењар.
Шоњин џуш, м пут који иде преко потеса Аџијско.
Шоњина долина, ф увала. Од надимка *Шоње*. Шоња значи *млакоња*, *слабић*.
Шојци, м пл махала. *Шој* је *џроси* и *неођесан џланицац* (погр.). На југу Србије чест назив за људе из планинских предела.

БАРАЉЕВАЦ

- Авлија*, ф њиве у махали Марковци.
Ајдук, м брдо са шумом.
Ајдук, м извор у шуми на брду изнад села.
Бејавица, ф планина.
Блајто, н кладенац. „Место је поред њега блатњиво”.
Брег, м брег.
Газдинска маала, ф махала на брду Цер.
Гнојштије, н њиве на брду изнад махале Марковци. „Биле овчарске колибе, па нагнојено”.
Голџа арница, ф храстова шума.
Градишачки дол, м дол између брда Градиште и Смерке.
Градиштије, н брдо. „Бија град”.
Гусџак, м густа храстова пикара. *Гусџак* — *џусџиш*.
Дол, м дол између Марковске и Газдинске махале.
Ђерен, м њиве, виногради, пашњак. В.: Спанчевац (Ђерен).
Зарина чџима, ф чесма.
Кал, м њиве поред Реке (сејачке).
Кал, м извор око којег је блато. *Кал* — *блајто*.
Кайџу, м кладенац поред Дола. „Затој што вода стално капе”. Капчут је и синоним за кишницу.
Косиљавац, м извор. „Дође косиљава вода, као да има зејтин”.
Крајна долина, ф долина и шума на граници атара с. Сејана и с. Бараљевца.
Кудџ крс, м њиве. Постоји крст код којег се свети масло на Тодорину.
Кукавица, ф узвишина која иде чак од Кленика па до Бараљевца, управо до махале Присоји. Ороним Кукавица је у вези с базом *кук* - *високо*, *каменић* *месито* (Milivoj Pavlović, *Onomastica Illirysca*, *Onomastica Jugoslavica*, I, 33). По Мурзајеву реч је о индоевропској основи. Иранско *кић*, *коћ*, *хић* је *брдо*, *џланина* (Е. М. Мурзасев, *Очерки џононимике*, 187).

Лиџак, м храстова шума у којој има и липа. Липу називају и *лиџка*. *Лиџак* — *лиџар*.

Мала арница, ф храстова шума. *Арница* — *запуштена њива*.

Марџин дол, м долина и поток.

Марковски дол, м дол у махали Марковци.

Марковици, м пл махала са десне стране Дола (бараљевског).

Муљин кладан'чи, м кладенац на падини Бејавице. Око воде има муља.

Плочваца, м место где се ваде плоче од камена за покривање кућа.

Присојци, м махала у присоју са десне стране Реке (сејачке).

Раздóлце, н „место где има више долинчики”.

Река, ф њиве и ливаде поред Реке (сејачке). „Ће косим у Реку”.

Селачки дол, м долина у потесу Селиште.

Селшиће, н њиве. „Има дуваринке”.

Селско њривоје, н сеоска утрина.

Сламњак, м баште. Били стогови сламе.

Смреке, ф пл брдо на којем расту смреке.

Сидовица, ф место на Селишту где је била црква Св. Спаса.

Сидовица, ф брдо. Ту се сељани скупљају кад је Спасовдан.

Сидарачка долинка, ф суводолина између Старца и Бараљевца.

Сидрача, ф коса у махали Газдинци.

Сидуено клад'нче, н кладенац.

Турско клад'нче, н кладенац. До 1912. године била је ту караула, па су турски војници захватили воду на кладенцу.

Ђеранишиће, н њиве. Мутавције из рода Марковци имале су ту ђерану за сукање конопља.

Ђер, м истакнуто брдо (махала Газдинци). Кад су дошли први досељеници, расла је ђерова шума.

Џеџма, ф чесма.

Ширине, ф пл простран потес, њиве, пашњак, шума.

СЕЈАЦЕ

Бара, ф мочварно земљиште и њиве.

Бачевишиће, н њиве и шума, где се састају потоци Река и Будаја.

Бежанија, ф храстова шума. Кад је у близини села била српско-турска граница (1878—1912), у ову шуму су сељаци бежали и скривали се од војске.

Бекци, м пл махала. Неко из овог рода имао надимак *Бег*.

Белогабрика, ф шума у којој има и белог габера.

Бојовин (Бојовин) дол, м долина. Постало од *Баба-Јовин дол*.

Бојовинци, м пл махала.

Бубаца, м пл махала.

Будаја, м поток.

Бузал'к, м пропланак на узвишењу у шуми. „Расне густа трава, у бусени”.

Бузал'к може бити синоним за пашњак.

Бука, ф баште. Дуго постојала *бука* од запуштене воденице.

Буковић, м храстова шума у којој је и једна бука.

Верине, ф пл њиве. Од *Вирине*.

Водни дол, м њиве.

Ѓабер, м шума у којој има и граба.

Големи склад, м њиве и храстова шума „на склад” (степенасто).

Гочовици, м пл махала.

Грбовача, ф њиве. „Земљиште је самарасто, па затој Грбовача”.

Грмоџан, м њиве и шума. За њиве у којима се појављује *грмоџан* кажу да су *грмоџине* (*грамоџине*).

Грчка лóза, н пл оранице. До пред крај турске владавине били виногради једне грчке породице која је живела у Сејацу.

Гумнишиће, н њиве.

Дебели шрай, м пропланак у шуми. „Чуван кромпир”.

Дл'ге њиве, ф пл њиве.

Дрѐнски дол, м долина и шума. Расте дрен.

Дуње, ф пл њиве.

Берѐн, м потес где извире слана вода. *Берен* је *слајина*.

Бурчиница, ф њиве и шума.

Жуји камења, м пл храстова шума и сеоски пут за Пчињу.

Запађе, н махала и потес. Одвојена махала од села. „Западнали и затој се вика Запађе”.

Јаловарник, м храстова шума и пропланак. „Чувала се јаловиња за турско време”.

Јарчишије, н потес. „Место је спрема слунце, па се у пролеће сејала јара пченица”. *Јара* — *рана*.

Кал, м блатњаво земљиште.

Кажавци, м пл махала.

Калабѐнци, м пл махала.

Калуђерица, ф њиве.

Кийке, ф пл утрина.

Ковачница, ф место где је некада била ковачница.

Коловѐз, м место где пролазе сви сељани, а и стока кад иде на пашу.

Козарник, м потес на којем су раније чуване козе.

Косин чукар, м истакнуто брдо.

Кѐчев дол, м долина. *Коч* је на тур. језику *ован*.

Кућишије, н храстова шума. Некада је ту била кућа.

Ливаде, ф пл ливаде.

Лош жуји, м сеоски пут који је веома блатњав кад падне киша.

Мачорци, м пл махала.

Милѐнкова корија, ф велика храстова шума. В.: Претина (Влашка корија).

Нишани рид, м коса, делом обрасла шумом.

Ограђа, ф земљиште између међа и путева. Ограђа је најчешће ограђен простор у којем се чува стока.

Падина, ф њиве у падини

Пазарски жуји, м пут који иде за Кленике.

Пајраи, м храстова шума и пропланак на којем расте папрат.

Пауновици, м пл махала.

Пејков рид, м брдо и оранице.

Пејкова падина, ф падина.

Пешина бѐра, ф њиве и мочварно земљиште.

Пладнишије, н њиве.

Плачков дол, м долина. *Плак* (стар) је грчког порекла.

Појѐва њрла, ф храстова шума и њиве. Биле трле попа Цветана.

Преѐд, м долина између махала Чифталици и Сенкарци. *Преод* — *њрелаз*.

Прѐслај, м њиве. „Тој је прелазни дел између Чуке и Ђелишта”.

Присоје, н шума у присоју.

Провалија, ф њиве.

Рамнишије, н њиве на рамном месту.

Рашино, н њиве и виногради.

Реканци, м пл махала.

Свињарски дол, м дол и храстова шума. Скривале се дивље свиње.

Сенкарци (Пауновици), м пл махала.

Скок, м мали водопад и земљиште око њега.

Слива, ф оранице.

Сѐмшије, н њиве.

Сийски гумна, н пл необрађено земљиште. За време Турака ту су Сејчани вршили жито.

Српска сѓиража, ф брдо, пашњак. До 1912. године била српска караула.

Тошјанка, ф сеоска утрина. Избија јака вода.

Трѐа, пл храстова шума.

Ђелишије, н потес. Некада је то земљиште припадало манастиру Прохору Пчињском. Прича се и за неке просторије у којима су становали Роми.

Фусин дол, м долина и потес.

Цвѓишија, ф оранице, баште, воћњак.

Цейоглавка, ф њива.

Чергарци, м пл махала. Становали су ту и Роми чергари.

Чифтелици (*Чештелици*), м пл махала.

Чука, ф узвишење.

Ширина, ф пл оранице, пространо земљиште.

Шукџка, ф њива.

МАЛО РУСЦЕ

Браник, м храстова шума. *Браник* — забран.

Бучки дол, м кладенац у долини и долина. „Бучало”. „Донеси воду од Бучки дол”.

Голѐма арија, ф бахремар. Била голет. Аријом се обично назива пространо неплодно земљиште. Романска реч. Рум. *arid* — сув, *неродан њерен*.

Горњак, м потес на граници између Великог и Малог Русца.

Горње њрсоје, н багремар у присоју.

Дл'га њива, ф дугачка њива у Серави.

Добњо њрсоје, н багремова шума у присоју. Старији људи говоре и *Добњо њрсоје*.

Калинин дол, м долина. По старцу Калини.

Крањиве, ф пл слаба шума. Дотле некада допирале њиве.

Крстидио дрво, н доминантно брдо на граници Врањске котлине и Пчиње.

Маркова лојзишија, н пл шума. Били виногради.

Миланкин дол, м долина.

Осоје, н храстова шума у осоју.

Падиња, ф њиве у падини.

Рујни дол, м долина и потес на граници између Брњара и Малог Русца. Били ту некада добри виногради („стара лоза”). У говору на југу Србије придев *рујан* чест је у употреби у значењу *недозрео*, али покаткад може значити и *силан*, *јак*, *бујан*.

Рујни дол, м извор у Рујном долу.

Свети Илија, м потес око цркве Св. Илије.

Серџа, ф багремар и њиве. Пастирски термин *сера* односи се на прво млеко у овце, козе и краве. Познат је у словенским језицима, дијалектима и говорима. Г. П. Клепикова, *Славјанская њасџиушеская њерминологија*, 122—123). *Серџа* је и место где је први пут обављена мужа.

Смиловица, ф багремова шума на каменитом месту. „Биле њиве, па земљу *смила* киша, и отуда *Смиловица*”.

Средња рџина, потес и чесма. *Рџина* је обрађена (ур’тена”) ледина, пашњак и др. „Ове године смо садили кромпир на ртину, на новину”.

Турски кладан'ц, м кладенац близу некадашње српско-турске границе из којег су турски граничари захватили воду.

Чуља крушка, ф њиве. Назив добивен по *чуљој крушци* (крушка са преломљеним врхом).

МАЛО БУШТРАЊЕ

Баре, ф пл ливаде и њиве.

Бежанџа, ф пашњак. „Тамо се бегало у ратно време”.

Берейдрке, ф пл њиве.

Више забел, м њиве изнад Кадријиног забела.

Вукова бара, ф њиве бара шума. „Земљиште мочурљаво”. Некада су се ту појављивали вукови.

Гаџорка ф пашњак. Етимологија ове речи је нејасна. Можда је у вези с пастирском игром *гаџа* (*гуџа*). Дечаџи штаповима гоне омањи округлао камен (ређе комад дрвета) у удубљење које су направили у земљи. На језику пак Рома *гаџо* (*гаџура*) може да значи нешто што је *слабо несигурно*.

Грбинов дол м дол.

Грујин кладан'ц, м кладенац.

- Дол (Пејеларски дол)*, м дол.
Берѐн, м кладенац.
Берѐн, м њиве. „Беренљиво је, вододражно”. В.: Спанчевац (Берен).
Заједница, ф њиве. Сви из Турчинске махале имају по једну парцелу.
Злајино лóже, н њиве.
Кáрпа, ф стеновито место поред Дола (испод села). *Карпoм* се назива већа стена.
- Кáсѝреница*, ф њиве. Некада кресана шума. *Касѝрен* — *крешан*.
Кожлáци, м пл махала по истоименом роду.
Кожлáчки дол, м долина и поток.
Кожлáчки клáдан’у, м кладенац.
Кóрначани м пл махала по истоименом роду. Били веома сиромашни. Неки деда
Крста у јарам упрезао магарца и вола.
Кóрначки дол, м долина и поток.
Кóрначки клáдан’у, м кладенац.
Крушкáрник, м виногради и пашњак.
Марáвина, ф пашњак и њиве.
Мийрoве њиве, ф пл њиве.
Муђурка, ф њиве. Свакако од *мочурка* (вододражно место, тешко за обрађивање).
Орáси, м пл њиве.
Оџин рид (Оџи рид), м брдо.
Панађурке, ф пл њиве. По крушкама које се називају *јанађурке*, јер сазревају око Панађура.
- Пејеларски дол* (или само *Дол*), м дол у махали Пепеларци.
Пејеларци, м пл махала по истоименом роду.
Пир’љивка, ф њиве у којима расте пиревина.
Прѐслој м њиве између два узвишења. Ту је пут за Велико Буштрање и друга села.
- Руја*, ф увала и барчуга’’.
Сáвин дол, м долина и багремар.
Симóновке, ф пл њиве.
Слан кáмен, м стена коју лижу овце.
Слáвина, ф њиве, пашњак, багремар.
Сѝдáјка, ф пашњак.
Тoјлѝк, м кладенац. Зимски вода не мрзне.
Турски клáдан’у, м кладенац близу некадашње српско-турске границе.
Турско, н њиве.
Турчѝски дол, м долина и поток.
Турчѝци, м пл махала и истоимени род.
Узунски дол, м долина и поток.
Узунски зáбел, м храстова шума.
Узунски клáдан’у, м кладенац.
Узунци, м пл махала и истоимени род. Преци овог рода су из насеља Узова (близу Прохора Пчињског), па су зато прозвани Узунци.
Ујавица, ф њиве.
Цер, м виногради.
Церóва бáра, ф увала, њиве. „Бачвурасто место” (вододражно).
Чевр’љуга, ф брдо. Из даљине брдо личи на главу шеве. Буштрањчани мисле да је овај ороним добио такв назив зато што се ту виђају *чевр’љуге* (пољске шеве).
Чукáр, м узвишење.
Шурдин клáдан’у, м кладенац. *Шурда* је надимак. Од лат. *surdus* — *глух*; *неосејљив*.

БРЊАРЕ

Бресѝѝке, ф пл њиве и кладенац. У потесу су брестови.

Брњáрка, ф речица.

Брњáрска река (Брњáрка), ф речица.

Булуђанска река, ф долина и поток. На левој страни је махала Булутанци (с. Барбаце, Пчиња). *Булуђин* — сова.

Буштрањска река, ф речница која извире у махали Узунци (Мало Буштрање).

Водни дол, м долина у којој увек има воде.

Вододолци, м пл место где су биле две куће. Становници су називани Вододолци.

Врни дол, м дол, камењар, багремар. „Врло, па отуда Врни дол” Код Јована Трифуноског је *Врани дол* (Врањска котлина, II, 26). У Врном долу је било неко старо гробље. Налазе се костури и лубање.

Горња мала, ф махала. Етници: *Горњомалци* и *Горњомалке*. Ктетик: *горњомалски*.

Грчка карпа, ф стене. У Брњару је крајем XIX века живио Грк Таша.

Грчка крушка, ф пашњак.

Дл’ги дол, м дугачка долина од Бараљевског рида до Брњарске реке.

Дојкин дол, м долина и багремова шума. По власнику жени *Дојки*.

Доња мала (старији људи кажу и *Доља мала*), ф махала. Етници: *Доњомалчанин* (*Доњомалчани*, *Доњомалци* у множ.) и *Доњомалка* (*Доњомалке* у множ.). Ктетик: *доњомалски*.

Берен, м кладенац. У близини је лизивица за овце.

Јанчина њадина, ф њиве. „Падинљаво место”.

Јасијина бара, ф вододражне њиве.

Језерина, ф њиве и шуме. На једном месту се скупља (језери) вода.

Калчински дол, м дол. Назив је према роду *Калчинци*, који су пореклом из *Калова* (Пчиња).

Кукавица, ф храстова шума на узвисини. В. Бараљевац (Кукавица).

Лисници, м пл храстова шума која се крене и дену се лисници.

Лозачки дол, м дол са благом падином, њиве. Гајила се винова лоза.

Николин дол, м мали поток и падина.

Осојница, ф разноврсна шума на осојном месту. „Слабо гу слунце фаћа”.

Оџин рид, м њиве и борова шума на узвисини. Земља је припадала пре 1912. године неком Оџи (Хоца).

Плужевина, ф њиве. „Плужевина је растресита земља, троши се кад се оре”.

Присоје, н место у припечи, камењар и багремова шума.

Рамништије, н њиве на рамном месту.

Река, ф њиве и баште поред Брњарке.

Ражистије, н слабо место, сеје се раж и оvas. Многе њиве су запуштене.

Рујни дол, м долина и багремова шума. В.: Русце (Рујни дол).

Селиштије, н место где је било старо насеље. Ту је и црква у рушевинама.

Слађина, ф њиве, виногради, један део је мочваран.

Совчине, ф пл увала, њиве, извор. Совчина је место где земља клизи или се одроњава („сунује се”).

Средњи (*Сређњи*) *рид*, м узвисина и извор.

Сиванишки (*Сивевишки*) *кладан’и*, м кладенац одакле захвата воду род *Стеванинци*.

Сидјкова њадина, ф падина, њиве, шума.

Турски рид, м била утрина, а сада је борова шума и воћњак.

Цер, м брдо, њивс.

КЛЕНИКЕ

Душка, ф потес на узвисини. Јован Трифуноски је записао да се на овом месту познају зидине од кућа (Врањска котлина, II, 243/78). Апелатив *душ* може да значи *јосед* (?). „Идем у Дутку”.

Кленичка река, ф река од места где се састају Бараљевска и Спанчевачка река. У целом крају је ова река раније била позната као *Кршевичка* (*Кршев’чка*) река (Јов. Хаџи-Васиљевић, Стара Јужна Србија, II, 11—12).

Кукавица, ф узвисина између Бараљевске и Брањарске реке. В.: Бараљевац (Кукавица).

Мездраја, ф махала. До 1912. године представљала је посебно насеље. Мездраја је вероватно у вези с турском речи *мезра* (селиште, напуштено село). У махали постоје остаци ранијег насеља. Етници: *Мездрајчанин* и *Мездрајка*. Ктетик: *мездрајски*.

Плачевац, м њиве поред реке (Мездраја). На Плачевцу је било старо насеље (римско). *Плак* на грчком је *сиар*.

Шаљица (*Шаљица*), ф истакнута узвисина, брдо. Назив је романског порекла. На лат. *calis* (цш) је *сиаза*, *горска сиаза*. Преко Шаљице је вероватно ишао пут за Кале (Купутица). Могуће је и ово. „... Таква база (в. израз у нар. стиху *Најравније сала и носила*) опомиње на балканско-романско *c > ш*, уп. *Шаља*, презиме с. *Шаљић*, и односи се на шуму, на дрвеће лиснато. Ипак треба поменути да је ова база у корелацији са хидронимском базом *sal(a)...” (Миливој Павловић, *Говор Јањева*, 151).

СВѐТА ПѐТКА

Барайлици, м пл махала и истоимени род. *Барайлија* је човек који нечим рукује; који вешто послује Од итал. *barattare*.

Барска ливада, ф мочварно земљиште.

Барски кладан'и, м кладенац у Барској ливади.

Било, н узвишење код ушћа Дола у Канин дол.

Брес, м њиве.

Бузал'к, м воћњак. Раније била сеоска утрина („бузал'к”).

Више забел, м њиве изнад Кадријиног забела.

Влашки џућ, м пут за Мало и Велико Буштрање.

Влашки чивл'к, м њиве.

Вријача, ф земљиште поред Кленичке реке. Брњарка се ту улива у Кленичку реку. „Вода се врти, па је затој вртача”.

Голѐма крушка, ф њиве.

Голѐме њиве, ф пл њиве.

Горње баре, ф пл њиве изнад Барских ливада.

Гушевац, м њиве, пашњак, багрем. „Потес се стрмо спушта у долину, гуши се”.

Димино, н њиве.

Длибоки џућ, м удубљен пут изнад Кадријине чешме.

Дол, м долина.

Долњо-баре, ф пл њиве и ливаде.

Ђоринци, м пл махала.

Зајкове шуме, ф пл шума, пашњак и њиве.

Кадријин забел, м храстова шума. Почетком XX века власник је био Кадрија, чифлик-сахибија из Скопља.

Кадријина чешма, ф чесма.

Канин дол, м долина и земљиште поред ње.

Кукавица, ф њиве и пашњак на узвисини. В.: Бараљевац (Кукавица).

Кумбарка, м њиве. *Кумбара* (*кумбарка*) се употребљује у значењу *кумов рођак*.

Ливаде, ф пл њиве. „Ће оремо у Ливаде”.

Ловачки дол, м долина и њиве.

Мала шаљица, ф њиве. В.: Кленике (Шаљица).

Маринковци, м пл махала.

Мурџишије, н плодне њиве. Сејана *мурџка* (врста пшенице).

Осоје, н храстова шума.

Ошаве, ф пл њиве. Биле ливаде и кошено друго сено (отава).

Падина, ф њиве у падини („падињаво место”).

Плaдншије, н место у Кадријином забелу где пладнује стока.

Прусоје, н њиве, пашњак и шуме.

Рамнице, ф пл равне њиве на потесу Гушевац.

Сџишије, н њиве.

Сиданска долина, ф поток.

Сиданце, н ливаде. Састају се два потока: Станска долина и Буштрањски дол.

Сидро лојзе, н њиве и пашњак.

Сидрана, ф оралије на коси.

Таванче, н хрстова шума. „Место надвисује, и затој је Таванче”.

Шаљица (Шаљица), ф пашњак, шума и виногради на брегу и узвисини. В.: Кленике (Шаљица).

Ширина, ф простране њиве.

Шбиова њива, ф њиве и пашњак.

ДРЕЖНИЦА

Албајика, ф пашњак, њиве. *Албајин* (ар. — перс.) је *йошкивач*.

Амбиова њива, ф њиве.

Анђина корија, ф њива. Искрчена хрстова шума. В.: Претина (Влашка корија).

Асанка, ф њива.

Арина њива, ф њива.

Бабле, ф пл њиве.

Бели брег, м брег на којем се види бела земља.

Бузал'к, м пашњак, голет.

Гобелка, ф плодне њиве. *Гобели се* — кад се неко тешко креће и ногама и рукама. В.: П. Скок, *Етимолошки рјечник хрватскога или српскога језика*, I, 583 (гобела).

Граница, ф њиве. Пролазила српско-турска граница (1878—1912).

Грбнишиа, н пл пашњак. Било старо гробље.

Грчке њиве, ф пл њиве. У Дрежници је почетком XX столећа живео неки богати Грк са женом.

Ди'го јарче, н дугачка, а уска њива. *Парче* — мали комад земље. „Неје голема њива — једно парче”.

Дол, м долина и поток од места где се састају Канин дол и Трнички дол.

Дрездак, м ситна шума испод села. *Дрездак* је изведеница од прасловенске речи *дрезга*.

Дуњак, м пашњак и њиве.

Берен, м њиве. „Вододражно место, слана земља”.

Жујунка, ф њиве.

Забелски дол, м долина и поток који извире из шумовитог предела (забела).

Зједница, ф оралије. Многи домови имају своје парцеле.

Јаловарник, м њиве и виногради. „Била паша, чуване су јалове овце и јагањци”.

Кадина њива, ф њиве.

Кадина ливаче, н баште и шљивик. *Ливаче* — *ливадица*.

Канидол (Канин дол), м долина.

Кийке, ф пл узвишење.

Клиновски јаз, м њиве близу Клиновца. На том месту је био јаз за воденице у Клиновцу.

Корије, ф пл њиве. Посечени су велики хрстови (дубови).

Кошаришије, н њиве, пашњак.

Ливајика, ф ледина и њиве. *Ливајика* — *ливадица*.

Љиљанка, ф њива; један део је вододражан. Можда је назив у вези с речи *љилка* (веома мокро).

Нерезина, ф виноград. Нерезином се назива земљиште које се не обрађује.

Осоје, н лева страна потока који тече кроза село (шуме, њиве, баште).

Парасјур, м њиве близу цркве. Овај грцизам означава у овом крају малу и неплодну њиву. „Параспур је њива коју је бег давао своме момку да се берићетом с ње храна” (Риста Николић, *Врањска Пчиња у сливу Јужне Мораве*, 116/5).

Пејрушка, ф њива. Власник био *Пејруш*.

Пешијер, м десна страна Трничког дола. Одроњавало се земљиште и појављивао се „сисел” (крупан песак и камење). Пештер је каменито земљиште с пукотинама, обично у припеку. У старослов. *ишиш* — „пешина”.

Река, ф потес поред Кленичке реке.

Сад, м њиве. Био виноград. Млад виноград се назива и *сад*.

Селмише, н њиве.

Сиданце, н њиве до Трничког дола. Ту се улива и поточић Чаајско долинче

Сидро лозје, н њиве и виногради.

Сирџана, ф њиве на коси.
Сирџиљина, ф њиве.
Трајчино лџзе, н њиве.
Трџица, ф њиве.
Трџица, ф извор. Избијала вода из трњака.
Турске башче, ф пл њиве и ливаде. До 1912. године ту су биле спахијске баште.
Ђајско долинче, н поточић и извор. Захватале воду *ћехаје* (перс.) — спахијски надзорници пре 1912. године.
Црвенџије, ф пл њиве. Власник имао надимак *Црвенџија*.
Црквџије, н место где је била црква Св. Марка.
Шилџовски бунџ, м њиве, воћњаци и виногради. По роду *Шилџовци* који су дошли из Шилџевога (Кратово).

ТРЕЈАК

Арсин клџдан'џ, м кладенац.
Арсино ливџче, н пашњак.
Бџре, ф пл долина.
Брџниџије, н шума и пашњак. *Брџниџије* — забран.
Вџлков брег, м брег, камењар.
Веселинске корџије, ф пл шуме и пашњак. В.: Претина (Влашка корија).
Веселински клџдан'џ, м кладенац. Назив према роду *Веселинци*.
Вџрови, м пл шума, у којој су вирови за појење стоке.
Вучковска џаџина, ф њиве у падини.
Гарџина, ф шума и пашњак. *Гарина* је место где је запаљена шума. Информатор, пак, каже да је власник шуме био припураст (*гар* — *џрн*), па је због тога и шума прозвана *Гарина*.
Глуџичин клџдан'џ, м кладенац. По неком глувом човеку. *Глуџица* — *глуџак*.
Гобџељка, ф брег. „Земљиште на обе стране настранџијиво”. В.: Дрежњица (Гобџељка).
Голџм чуџар, м веће брдо.
Градџињица, ф утрина.
Гуџаџи дуб, м њиве. Уздизао се храст (дуб) који је имао велике чворове („гуџе”).
Ђџџа-Јовџново гумно, н њиве.
Ђџџа-Мџиџиње џрле, ф пл пашњак.
Дџ'гајка, ф дугачка њива.
Долња рџека, ф њиве поред Кленичке реке.
Дошљџчки клџдан'џ, м кладенац.
Жуџиџа вода, ф пашњак и шума. Извире жута вода.
Зџџиџи камен, м шума и пашњак. Према предању, зец носио камен. Кад су у рану зору петлови запевали, он се уплашио и ту га баџио.
Злаџиџина корџија, ф голет и шума. По баба-Злати.
Змиџарник, м слабе њиве и камењар.
Иџџџичини, м пл њиве.
Иџџџџица, ф њиве.
Иџсарска џаџина, ф њиве и виногради.
Иџсарски клџдан'џ, м кладенац.
Јџзбине, ф пл усечена долина и одрођена земља.
Јџезерџине, ф пл њиве на узвисини. Како су равне, дуго задржавају воду.
Јовџчин чуџар, м брдо.
Качџарски џерџени, м пл долина.
Кџиџиџе, ф пл коса (њиве, ливаде). Расте шумско цвеће, па деца беру цветове (житке).
Круџиџа, н пл њиве.
Куси дол, м дол и шума. *Кус* — *краџиџак*.
Марџиџиџино клџданче, н кладенац.
Мџџџа џаџина (од Мџџа паџина), ф пашњак у падини.
Милџенковски чуџар, м пошумљено брдо.

Миљковска ливада, ф брег.

Над реку, ф њиве и пашњаци на брегу (Лева страна Кленичке реке).

Ограђе, ф пл њиве. *Ограђе* је заграђено место (међама, трњем и др.). „Терај овце у *шеј Ограђе*”.

Осоје, н храстова шума на брегу.

Паламарке, ф пл њиве.

Паламарци, м пл махала. Паламарци је надимак. Иначе, *йаламар* је грчки лексички остатак и значи *дебео гвозден клинац* (Упор.: Мил. Павловић, *Топонимија околине Врања*, Врањски гласник, IV, 307).

Пејинска њади́на, ф њиве у падини.

Пејински кладан'ц, кладенац. По роду Пејинци.

Пијови, м пл њиве, ливаде, шуме. Биле баште и постојали вирови за наводњавање. *Пиј* — *вир*.

Расийана земља, ф њиве. Земља је трошна, лако се ситни.

Селски дол, м дол.

Селшиће, н њиве у малој падини.

Селски чукар, м брдо, сеоски пашњак.

Сечине, ф пл храстова шума. За време Турака, почетком XX века, посечени су на том месту огромни храстови.

Си́рема село, н потес са десне стране Селског дола. *Си́рема* — *йрема*.

Си́дро село, н њиве. Поједини остаци из давнијег времена (земљани ђупови и др.) опомињу на то да је овде постојало старо насеље.

Трејачка река, ф долина и поток.

Тријевине, ф пл њиве.

Тосинке, ф пл пашњаци.

Цейошине, ф пл храстова шума и пашњаци. Трејачани орали („цепали”) сеоски пашњак и стварали некада оранице.

Циганка, ф њиве.

Црвена вода, ф пашњак и шума. Извире црвена (бакрена) вода.

Цркештије, н њиве испод прквине.

Чивл'к, м њиве и шума. Пре 1912. године био чивлик неког муслимана.

Цуја, ф падина. Уместо *жуја* кажу *цуја*.

КЛИНОВАЦ

Баба-Ђурђин дол, м суводолина и пашњак.

Баба-Ђускин дол, м суводолина, пашњак, шума.

Баба-Цвештин рид, м брдо и шума.

Бели брег, м њиве и шума на брегу.

Бели смил, м шума.

Бобашиште, н веома плодне њиве. Сулејман-бег из Ратаја настојао је да приграби ове оранице. Клиновчани су били упорни у одбрани својих права: ломили су рала и испрезали бегове биволе. Три пута су бегови људи почињали да ору, али узалуд. Неко из рода Бојаџици ишао је чак у Истанбул и жалио се највишим властима против ратајског бега. Кажу да је овде гајена и биљка *бобаћ*. Јован Трифуноски је записао *Бубачиште* и напоменуо да је неко ради пробе гајио памук *бубаћ* (Врањска котлина, II, 33 и 243/96).

Божанска корија, ф храстова шума. В.: Претина (Влашка корија).

Булџиница, ф долина и шума.

Валовица, ф долина и извор. Романски лексички остатак. Лат. *vallis* — *долина*.

Вирови, м пл долина и поток.

Врајџи камен, м њиве до Кленичке реке. Ђаволи (врагови) носили огроман камен, па их ту затекла зора и бацили га у њиве. Стена је пре више година изломљена.

Врбљак, м њиве у распадини и извор.

Голџа арница, ф велики потес и поток који долази са Рујна. Арница — земља која је обрађивана, па напуштена.

Голџа ливада, ф храстова шума и пашњак.

- Горнаји рид*, м стрмо брдо са храстовом шумом. *Горнаји* — *горовиј*. Информатор мисли да је брдо добило назив због свог облика („као самар је”).
- Градишће*, н брдо.
- Граница*, ф узвишење где је до 1912. године била српско-турска граница.
- Дрење*, н долина и њиве.
- Деда-Рисџина њадина*, ф падина и шума.
- Ђаковачки кладан’у*, м кладенац. По роду Ђаковци.
- Заврша*, ф конопљишта и баште поред реке. „Земља туј *заврша*, малко је како на лакат, и затој *Заврша*.
- Зажкин кладан’у*, м кладенац.
- Злајанова њива*, ф њиве. По власнику Златану.
- Илијино куће*, н извор. *Куће* — *кућица*.
- Имел*, м шума. На гранама дрвећа живи полупаразитска биљка имела.
- Кале*, н остаци насеља на брду Градишту. В.: Лукарце (Кале).
- Клиновачка река*, ф речика.
- Клиновски дол*, м долина и поток који долази из с. Трејака.
- Крстићински кладан’у*, м кладенац.
- Куси дол*, м кратка долина.
- Кусодолски извор*, м извор у Кусом долу.
- Лековићи извор*, м извор. Верује се да лечи ране.
- Лештар*, м мешовита шума према с. Трејаку.
- Лука*, ф њиве до Кленичке реке. „Земља је лучна, влажна”.
- Љубичински дол*, м дол и поток. По роду Љубичинци.
- Љубичински извор*, м извор.
- Љутинац*, м њиве. Земља љута, није плодна, „остра, црвеница”.
- Манџучки кладан’у*, м кладенац. Неко имао надимак Манџук.
- Манџучко водениче*, н место где је била воденица рода Манџуци.
- Међаци*, м пл њиве. Биле велике међе (међаци) са трњем.
- Мушавијски дол*, м долиница и поток. По роду Мутавици.
- Мушавијски извор*, м извор.
- Орлова чука*, ф пошумљена чука.
- Пашина њадина*, ф долина и падина. Један род називан Паше, па отуда овакав назив.
- Пёрша*, ф храстова шума и пашњаци.
- Под ваду*, ф баште близу реке. *Под ваду* — оно што може да се наводњава.
- Вада* је каналчић којим тече вода за наводњавање или за воденицу. *Вади* — наводњава.
- Појовица*, ф извор.
- Присар*, м голет и њиве. „Спрема слунце”.
- Раздолски извор*, м извор.
- Раздолце*, н њиве између две долинице (поточића).
- Селиште*, н потес изнад махале Сушевци.
- Слајина*, ф њиве и мочварно земљиште.
- Смолнице*, ф пл њиве. „Смолничаво земљиште”.
- Сидмен-чешма*, ф чесма код Земљорадничке задруге.
- Ситанишљовски кладан’у*, м кладенац. По роду Станишљовци.
- Ситанковица*, ф шума.
- Ситанојине шрле*, ф пл храстова шума и ливаде.
- Сидра колиба*, ф узвишење на којем је била овчарска колиба.
- Сидра корија*, ф забран.
- Сидудени кладан’у*, м извор (у шуми према Јастрепцу).
- Тројаница*, ф њиве.
- Тријевине*, ф пл њиве. „Били дубја, па отрсени”.
- Телиште*, н храстова шума и голет. Апелатив *ћалија*, *чалија* и *ћелија*, па и *ћелиште* могу да воде порекло од тур. речи *çali* — *шикара*, *грмље*.
- Циганске куће*, ф пл потес. Некада боравили Роми.
- Црквена корија*, ф храстова шума.
- Чука*, ф гола чука.
- Чукарке*, ф пл брдашца.
- Широка њадина*, ф њиве у падини и долина.

КРШЕВИЦА

Бела долина, ф багремова шума у долини, у којој се појављује кречњак.

Бели брег, м брег и шума.

Брајков дол, м дол.

Букурџика њланина, ф пошумљена узвисина. Планина може значити и гора (шума). *Букурџи* у врањском крају значи *свађа*, *неред* (Речник САНУ, II, 274). *Букур* на албанском је *леј*. Лексикографски извори показују да је у Албанаца још у средњем веку било имена *Букур*. Дакако да су могли да га имају и Власи сточари (романизовали Илири) који су овде боравили.

Висина, ф узвисина и дубодоллина (где се спајају Дубинска корија и Средњи рид).

Врбанов дол, м долина и шума.

Гнојниште, н багремова шума. „Биле трле. Лежала стока и гнојила земљу”.

Грино, н њиве поред реке.

Гугина њадина, ф падина у шуми.

Длибоки дол, м дол.

Дрење, н њиве на узвисини.

Дудинска корија, ф шума.

Берен, м њиве и шума.

Завијак, м шума и њиве. „Иде се низ реку, па се одједанпут окрене за Жбевац.

Змијин гроб, м мала голет.

Исјод Џинини, м пл потес поред реке. Џинини су род.

Јабуре, ф пл борова шума.

Јанкове дубице, ф пл млада борова шума. Била хрстова гора.

Кале, н гробен с леве стране Кленичке (Кршевичке) реке с остацима хеленистичког насеља. Према предању, кад је град зидан, камен је дотериван из каменилома у Стублу. Радило је све одрасло становништво. Жене су пречагама носиле земљу за Кале. „Једна је жена дванаест љуљке нишала”.

Кршевичка (Кршев’чка) река, ф други назив за Кленичку реку. У Кршевици је у свакодневном говору називају само *Река*.

Кршевичко (Кршев’чко) гробље, н гробље.

Куде цркву кош’ијаначку, ф виногради и оранице од цркве у селу Миланову, које се раније називало *Коњско*, према Кршевици.

Куси дол, м краћи дол и шума.

Љубанске њрле, ф пл њиве (десно од реке). Припадале роду Љубанци.

Мајлине њиве, ф пл шума. Власник био неки Михајло (Мајле).

Мајковске њрле, ф пл њиве (десно од реке).

Мечкине њиве, ф пл њиве.

Миш’јковске њрле, ф пл њиве (десно од реке).

Невини дол, м дол.

Нишково кориче, н шумица. *Корице — шумица, гај*. Тур. *коги — шума, гај*.

Ограђе, ф пл њиве.

Пешанци, м пл њиве. По роду Пешанци који се одселио. Неки кажу да је ту било сеоце Пешанце.

Рамни рид, м равница на узвисини с леве стране реке.

Рид, м оранице на узвисини.

Средњи рид, м узвишење између Брајковог дола и Кусог дола.

Сис’јкова чука, ф виногради и њиве на истакнутој чуки.

Субашине њиве, ф пл њиве.

Тр’ија њадина, ф њиве у падини.

Цуцка, ф брдашце, „усцупуљено место”. *Цуцка (цуцуљка)* је романски супстрат. То је обично обло брдашце, које личи на неку вештачку творевину.

Чука, ф чука и земљиште око ње.

Џинин дол, м дол и шума. По роду Џинини.

Шир’ока њадина, ф њиве.

Шумаци, м пл њиве. Искрчена хрстова шума. *Шумак (шумарице) — хрстова шума*.

Шу’љи камен, м мала голет с леве стране реке. Завладала велика суша и угинуле многе животиње. Страдали су и гавранови. Кад је окишило, ископали су нок-

тима удубљење у камену како би се вода задржавала. Отада је, веле, то место и прозвано Шупљи камен.

Шуџинска долина, ф сува долина и њиве. По роду Шуџинци.

ЖБЕВАЦ

Анђин дол, м долина.

Бачевиније, н потес око кладенца у Изворском долу.

Бошкови вирови, м пл потес и вирови.

Бунђриније, н утрина Пољаничке махале.

Вељков дуб, м коса на којој је велики храст (дуб).

Видрин бузал'к, м утрина. Бузалк је утрина, испаша. „Место које се не оре, него се убузало, куде расне трава”.

Горњи бучар, м плодне њиве и ливаде до Мораве. Била вртача у којој је увек бучала вода.

Гробишине, н виногради и њиве. Ископавани стари гробови.

Гумнишине, н место где је саграђена сеоска црква. За време Турака ту је вршено спахијско жито.

Гушанско клад'нче, н кладенац. По роду Гушанци.

Дл'ги рид, м дугачка коса и узвисина.

Доњи бучар, м плодне њиве и ливаде до Мораве.

Други луг, м њиве и ливаде до пруге. Кад су се у XVIII веку доселили Пољанчани и други, на том месту се уздизала густа шума.

Друм, м пут испод села којим се до 1912. године ишло у Бујановац.

Жбевачка река, ф речица.

Зобин дуб, м њиве испод села.

Изворски дол, м дол у којем увек има воде.

Казаничине, н место у селу где избија вода. Постојале казанице.

Кале, н мало вештачко узвишење. Према предању, ту је био римски град.

Карафиљка, ф њиве према Горњем Ристовцу. По власнику Карафиљи.

Кршевичко њље, н плодне њиве од Жбевца до железничке пруге. Парцеле имају и сељаци из Кршевице.

Кука, ф њиве на месту где Морава прави окуку.

Лесичкина долина, ф долина. По роду Лисичини (и:е).

Мало језеро, н потес између железничке пруге и Мораве. Вири се („језери се”) вода.

Мечак, м храстова шума.

Нова чеџма, ф чесма подигнута палим борцима.

Први луг, м њиве до пруге.

Рид, м узвисина, пашњак, шума.

Рија, ф пространа багремова шума на узвисини. Доскора била голет. Вероватно од речи *арија*. В.: Мало Русце (Голема арија).

Светио масло, н место где село свети масло за поље.

Суви мост, м њиве. Некада је Кленичка река текла испод Жбевца, па касније променила ток. Дуго је постојао мост који је спајао њене обале.

Трећи луг, м њиве и врбаци до пруге.

Ђерана, ф место где је била ћерана досељеника из околине Битоља (Џинцара), који су се бавили укваријом.

Црквиније, н црквина на Калету. Верује се да је то остатак цркве коју је градила кћер кнеза Лазара.

Чеџма Светија Трџица, ф чесма код цркве Св. Тројице.

Чорбин вир, м ливаде у којима има воде. По роду Чорбинци.

Џубин дуб, м храстова и борова шума.

УПОТРЕБЉЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Мирко Дивковић, *Лайинско-хрвајски рјечник за школе*, Загреб, 1900.
2. Риста Т. Николић, *Врањска Пчиња у сливу Јужне Мораве*, Насеља српских земаља, књ. II, Београд, 1903.
3. Јов. Хаџи-Васиљевић, *Јужна Сјџара Србија*, књ. II, *Прешевска област*, Београд, 1913.
4. Миодраг Рајичић, *Основно језгро државе Дејановића*, Историјски часопис, књ. IV, Београд, 1954, 227—242.
5. Иван Поповић, *Историја српскохрвајског језика*, Нови Сад, 1955.
6. *Речник српскохрвајског књижевног и народног језика*, књ. II, САНУ, Београд, 1962.
7. Јован Ф. Трифуноски, *Врањска коџлина*, књ. II, Скопје, 1963.
8. Yves Edourd Voeglin, *A propos de rujan vjino et l'adjectif rujan en serbo-croate*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, св. 3—4, Београд, 1963, 324—331.
9. Миливој Павловић, *Топонимија околине Врања*, Врањски гласник, IV, 1968, 303—332.
10. Светозар Георгијевић, *Балканолошке студије*, II, Ниш, 1968.
11. Milivoj Pavlović, *Onomastica Illyrica*, *Onomastica Jugoslavica*, I, Ljubljana, 1969, 24—46.
12. Миливој Павловић, *Говор Јањева*, Нови Сад, 1970.
13. Петар Скок, *Етимологијски рјечник хрвајскога или српскога језика*, I, Загреб, 1971.
14. Звездана Павловић-Стаменковић, *Називи извора у области Пољанице и Клисуре*, Лесковачки зборник, XI, 1971, 121—134.
15. Э. М. Э. Мустафаев и В. Г. Щербинин, *Русско-џурецкиј словарь*, Москва, 1972.
16. Э. М. Мурзаев, *Очерки џоџонимики*, Москва, 1974.
17. Г. П. Клепикова, *Славянская џасџушеская џерминология*, Москва, 1974.

Гордана Галешин

ИЗ ЛЕКСИЧКЕ ПРОБЛЕМАТИКЕ СЕВЕРНЕ ШАЈКАШКЕ

Рађено под руководством
проф. др Драголуба Пешировића

На југу Бачке, између Дунава, Тисе и Великог канала, налази се Шајкашка. У састав Шајкашке данас, на површини од 877,4 квадратна километра, улази четрнаест села: Тител, Лџк, Вилово, Гардиновци, Ковиљ, Будисава, Каћ, Шајкаш, Ђурђево, Жабаљ, Госпођинци, Чуруг и Надаљ.

Шајкашка или Српска милиција, Војна крајина или граница образована је 1701. године. Још у XV веку јавља се назив *насад* за најраспрострањенију врсту речног брода, а назив *насадисти* за ратнике на речној флоти (то се изричито каже у повели угарског краља Лудовика II из 1525. г. „*milites nostri novales, quos a genere navigii. quo strenue ac resculialiter utuntur, Nazadistas appellamus...*”).¹ Почетком XVI века спомињу се и *шајке* као друга врста бродова мања од насада, а назив *шајкаши* (за наоружане веслаче шајки) раширио се тек после мохачке битке (1526). У састав Војне границе Жабаљ улази 1764, а Чуруг и Госпођинци 1769. године, чинећи тзв. Трећу компанију и све до 1873 (када је Шајкашка спојена са бачком границом) ова три места улазе у састав Шајкашког батаљона. Данас Жабаљ, Чуруг, Госпођинци (и Ђурђево) улазе у састав жабаљске општине.

Осим студије И. Поповића, *Говор Госпођинаца у свейлосији бачких говора као целине*², није ми познато ниједно објављено дијалектолошко испитивање овог дела Бачке. Такође, није ми позната ниједна лексичка збирка са овог терена.

По тврђењу И. Поповића говор Госпођинаца је добар представник централних војвођанских говорних типова. Ово важи и за говор Жабља и Чуруга, јер се ради о истом говорном типу. Имајући у виду, пре свега, говор Госпођинаца, Чуруга и Шајкаша (Сентивана) Поповић говори о шајкашкој групи говора, а будући да и говор Жабља спада

¹ Др С. Гавриловић, др Н. Гаћеша и др Ч. Попов, *Шајкашка. Историја I*, Нови Сад (Матица српска — Војвођански музеј) 1975.

² Београд (Српска академија наука и уметности), 1968.

у исти говорни тип, може се рећи да говори северне Шајкашке (Госпођинаца, Жабља и Чуруга) припадају шајкашкој групи говора.

Говори Шајкашке одликују се свим карактеристикама говора Војводине: имају најновију акцентуацију, знају за неколико архаичних падежних облика у плуралу именица и заменица, поред замене јата са *e*, у неким случајевима се јавља замена и са *и* (*сикара*, *гњиздо* и сл.), живо преношење акцента на проклитику и сл.

Грађу сам бележила током протекла четири месеца у Жабљу, Госпођинцима и Чуругу. Од велике помоћи у том послу била су ми *Основна ујужсџива за бележење дијалекатске лексике Војводине* Драгољуба Петровића (Нови Сад, 1980). Највећи број речи забележен је у Жабљу од информатора старијег животног доба који, обично, још од детињства живе ван села, на салашима.

С обзиром на оскудну грађу (збирка броји нешто преко 1500 речи) не може се говорити о општим језичким питањима, али се већ сада назире неке занимљивости (нарочито на пољу творбе речи) о којима ће се моћи опширније говорити када фонд прикупљених речи буде знатно већи.

џбација 'кројач' (Ж Ч Г)

џбе пл. т. 'изношено, подерано одело, дроњци' (Ж Ч Г)

џбрикџовати 'дотерати, уредити; изградити' (Ж Ч Г)

џбрикџиџер 'коларска машина за рендисање и обрађивање дрвета' (Ж Ч Г)

џван 'посуда за ситњење чега (обично шећера)' (Ж Ч Г)

џвизг 'део вршалице, широки покретни каиш са кашикама које преносе зрно одвојено од сламе' (Ж Ч Г)

џзлџбан 'воз' (Ж Ч Г)

џкишџук 'дрвени део на предњем трапу запрежних кола на који належа осовина кола' (Ж Ч Г)

џлвџ 'посластичар који продаје алву' (Г)

џлов 'врста рибарске мреже' (Ж Ч Г)

џлџв 'узвик за подстицање: хоп!' (Ж Ч Г)

џљина 'женска одећа из једног дела која се носи поврх рубља' (Ж Ч Г)

џљине пл. 1. 'мн. од хаљина' 2. 'пл. т. мушко одело уопште: свакидашње и свечане аљине' (Ж Ч Г)

џмлџр 'кишобран' (Ж Ч Г)

џнглџр 'незналица, онај који се не разуме у посао који ради' (Ж Ч Г)

џнглџовати 'лоше, без знања и способности нешто радити' (Ж Ч Г)

џнџилџогор 'помоћник зидарског мајстора, надничар' (Ж Ч Г)

џнџеџ 'округао, стаклени тањир за колаче, са ножицом' (Ж Ч Г)

џрџнда 'земља за обраду која се закупљује' (Ж Ч Г)

џрендџрати 'узети или дати земљу у закуп' (Ж Ч Г)

џрмонџкџиш 'човек који свира хармонику' (Ж Ч Г)

џстџал 'сто' (Ж Ч Г)

џбаба 'отац' (Ж Ч Г)

џбаба 1. 'стара жена, старица' 2. 'мати родитеља; или њихова стрина, тетка или ујна (за децу)' 3. 'плашљив мушкарац, кукавица' 4. 'женина мати' (Ж Ч Г)

џбаџиџара 'жена која се породила, породила' (Ж Ч Г)

џбаџиџе 'време после порођаја које породила проведе у кревету' (Ж Ч Г)

џбаџица 1. 'дем. од баба' 2. 'мали наковањ на коме се откива коса' (Ж Ч Г)

џбаџрати 'дирати, додиривати недозвољене ствари (обично уз негацију и у императиву)' Изр. Не — бабрај то! (Ж Ч Г)

џбабура 1. 'врста крупне паприке' 2. 'презр. дуг, широк нос'

- бабурасиј*, -а, -о 'који личи на бабуру' (Ж Ч Г)
багџама 'шарка на вратима, прозору и сл.' (Ж Ч Г)
багџана 'уштављена кожа од јагњета које је старо свега неколико дана' (Ч Г)
баге 'болест код коња-оболеле, натекле вратне жлезде' (Ж Ч Г)
бадфљича 'остатак дугуљастог дела тела или предмета (руке, ноге, дрвета, пера и сл.), патрљак' (Ж Ч Г)
баждарен, -а, -о 'проверена мера, обележена посуда (или вага) којој је проверена мера' (Ж Ч Г)
баждарити 'проверити, проверавати меру, стављати жиг на судове којима је проверена мера' (Ж Ч Г)
бајлаг, -ага 1. 'саставак, метални део којим се спајају две металне цеви, шипке и сл.' 2. 'парче гуме којом се лепи спољна гума на точку бицикла' (Ж Ч Г)
бакрџи 'бакарни котао' (Ж Ч Г)
бакшиши 'напојница, новчани додаток' (Ж Ч Г)
балабан 'кијавица' (Ж Ч Г)
балџон 1. 'шупље лопгасто тело које се напуњено гасом диже у ваздух' 2. 'врста свилене тканине: балон-свила' 3. 'већа стаклена боца за течност (воду, вино и ракију)' (Ж Ч Г)
балчак 'дршка сабље, ножа' (Ж Ч Г)
банак 'део зидане пећи, као клупа' (Ж Ч Г)
банда 1. 'лоповска, разбојничка дружина' 2. 'група свирача' (Ж Ч Г)
бандицазда 'вођа групе радника на вршалици' (Ж Ч Г)
бансег 'врста тестере за метал' (Ж Ч Г)
банчиши 'проводити време у пијанчењу, пијанчити, лумповати' (Ж Ч Г)
банчење 'гл. им. од банчити' (Ж Ч Г)
бардџак 'крчаг, врч за ракију' (Ж Ч Г)
барлијаша 1. 'прљати, прегурати, брљати' 2. 'фиг. причати којешта' (Ж Ч Г)
барјак 'застава' (Ж Ч Г)
барка 1. 'чамац или мања лађа' 2. 'затворен избушен чамац у коме се држи жива риба' (Ж Ч Г)
басџмак 'степеница' (Ж Ч Г)
баца 'отвор, мали прозор при крову куће' (Ж Ч Г)
баџура 1. 'већи отвор, обично на штали, за избацивање смећа' 2. 'пепелиште, простор у зиданој пећи где се задржава пепео' (Ж Ч Г)
башишица, *башишица* 1. 'дем. од башта' 2. 'башта са цвећем, цвећњак' (Ж Ч Г)
бегеш 'тамбура која даје дубоке тонове, контрабас' (Ж Ч Г)
бегнисиши 'заволети, одабрати, симпатисати некога' (Ж Ч Г)
бекрија м. 'лола, мангуп, пијаница' (Ж Ч Г)
бекријаша 'пијанчити, лумповати' (Ж Ч Г)
белџ 'незгода, гужва' (Ж Ч Г)
белега 1. 'знак, обележје' 2. 'ожилјак, траг, отисак' 3. 'црта као знак старта или циља у (дечијим играма)' (Ж Ч Г)
белило 'бео прах које младе жене стављају на лице' (Ж Ч Г)
бена 'мушка блуза, сакo' (Ж Ч Г)
бџна 'луда, будала' (Ж Ч Г)
бџнасиј, -а, -о 'глуп' (Ж Ч Г)
бенџиши (се) 'говорити или чинити глупости' (Ж Ч Г)
бџочуг, *бџочузи* њл. 'карика у ланцу' (Ж Ч Г)
бџчиши се импф. уз -, пф. 1. 'кочити се, прсити се' (о коњу) 2. 'фиг. разметати се, истицати се (о људима)' (Ж Ч Г)
бџшихаша 'исправити, поправити оштећена места на кожи или крзну (о ћурчијском занату)' (Ч Г)
бџшихџање 'гл. им. од бџшехати'
бибер 1. 'врста зачина' 2. 'врста црепа за кров' (Ж Ч Г)
биберсаша 'стављати бибер, посипати бибером' (Ж Ч Г)
биберџача 'судић за држање бибера' (Ж Ч Г)
бикара 'стаја, штала за бикове (ван села, у пољу)' (Ж Ч Г)
бикарош 'човек који чува бикове на бикари' (Ж Ч Г)
бикуља 'витица, коврца, плетеница' (Ж Ч Г)
бирош 'пољопривредни најамни радник' (Ж Ч Г)

- би́рошкиња* 'женска особа бирош; бирошеве жена' (Ж Ч Г)
би́риш|бирџија 'кафана' (Ж Ч Г)
би́риџуз 'кафана' (Ж Ч Г)
би́риџини 'власник кафане; онај који ради у кафани' (Ж Ч Г)
бирџиџиња 1. 'власница кафане; она која ради у кафани' 2. 'жена власника кафане' (Ж Ч Г)
би́чаље 'кратко дрво на које се веже кожна врпца, дршка бича' (Ж Ч Г)
би́че, *-еџа*, *би́чад* пл., *-ади* 'млад бик' (Ж Ч Г)
блџи́џа м. 'блентав човек, будала' (Ж Ч Г)
блџи́џав, *-а*, *-о* 'блесав, будаласт' (Ж Ч Г)
блџи́џи 'гледати тупо, бесвесно' (Ж Ч Г)
блџа ф. 'лудак, онај који је блесав' (Ж Ч Г)
блџкаси́, *-а*, *-о* 'помало блесав' (Ж Ч Г)
бб́да ф. 'киоск' (Ж Ч Г)
бб́динг 'дубља и већа канта за боју (молерска)' (Ж Ч Г)
бб́џиџар 'чувар крава, оваца, човек којег унајми власник да му чува и изводи стоку на пашу' (Ж Ч Г)
бб́квица 'врста корова, *Plantago major*' (Ж Ч Г)
бб́кџер 'чувар пруге, човек који контролише и одржава пругу' (Ж Ч Г)
бб́кџериџа 'куџица поред пруге у којој живи боктер' (Ж Ч Г)
бб́рдбаски, *-а*, *-о* 'тамноцрвен' (Ж Ч Г)
боси́џкача 'сноп, метлица од сувог босиљка којом поп свети водицу при уселењу у нову кућу, за крсну славу, поред самртника и сл.' (Ж Ч Г)
бб́сџан 1. 'заједнички назив за диње и лубенице' 2. 'земљиште на коме се гаји бостан' (Ж Ч Г)
боси́џиџија 'онај који гаји бостан, чувар бостана, продавац бостана' (Ж Ч Г)
брб́в 'ушкопљен вепар, припремљен за клање' (Ж Ч Г)
брб́два 'секира за тесање дрвета' (Ж Ч Г)
брб́на 1. 'вештачка преграда на води' 2. 'насип, бедем за заштиту од поплаве' 3. 'направа за разбијање и равнање земље после орања коју вуку коњи' (Ж Ч Г)
брб́џиџи 'братов син' (Ж Ч Г)
брб́џиџина 'братова кћи' (Ж Ч Г)
брб́џиџине пл. 'братова деца' (Ж Ч Г)
брџени́џла 'наруквица' (Ж Ч Г)
брџи́џли 'справа за увијање косе' (Ж Ч Г)
брџи́џи 1. 'правити таласе у коси, коврцати' 2. 'фиг. марити, узимати у обзир (обично негативно)' (Ж Ч Г)
брџи́џиња 'гл. им. од бреновати' (Ж Ч Г)
брџи́џла 'танак каиш на хаљини, ремен који држи хаљину' (Ж Ч Г)
брџи́џи (*се*) пф. *брџи́џи* (*се*) импф. 'треснути, лупити (о земљу); пасти с треском' (Ж Ч Г)
бри́џа 1. 'бритва, нож на склапање' 2. 'берберин' (Ж Ч Г)
бри́џиџа 1. 'нож на склапање' 2. 'нож за бријање' (Ж Ч Г)
бри́џач 'панталоне за свечане прилике' (уп. и *чакшире на шунке*) (Ж Ч Г)
брл́ог 'станиште, лога дивље свиње, срне и јелена' (Ж Ч Г)
брџкаси́, *-а*, *-о* 'који има белу пегу на њушци (о коњу, овци)' (Ж Ч Г)
брџи́џа 'гвоздени прстен који се провлачи кроз њушку неким животињама (да мигрирају) свињи, бик; кравама се провлачи и кроз ухо као знак распознавања' (Ж Ч Г)
брб́џа 'мало звоно од бронзе које се ставља стоци око врата (најчешће јагњету)' (Ж Ч Г)
брб́џи 'женски накит са иглом за прикопчавање, који се обично носи на грудима' (Ж Ч Г)
бб́да индекл. 'дрвара, место где се продају и секу дрва, угљ, даске и сл.' (Ж Ч Г)
бб́дак 1. 'крамп' 2. 'фиг. за вулгарног, простог, неотесаног човека' Изр: *Прдсиј* је ко бб́дак. (Ж Ч Г)
буџе́лџар 'новчаник' (Ж Ч Г)
бу́џла лат. '*Paraver rhoeas*' (Ж Ч Г)
бундџе́вара 'пита са бундевом' (Ж Ч Г)
бу́џа 'заклон који пас себи направи у слами' (Ж Ч Г)

- буњиштије 'кокошје гнездо у слами' (Ж Ч Г)
 бџиј 'део задње ноге изнад колена код животиња' (Ж Ч Г)
 бујина 'део човечје ноге изнад колена' (Ж Ч Г)
 бујинџика 'аутм. од бутина' (Ж Ч Г)
 бујуња 'корпа за јаја од рогоза' (Ж Ч Г)
 бућкалица 1. 'суд у коме се млеко разбија, туче да се одвоји масло' 2. 'део кухињског прибора, жица којом се туче шлаг' (Ж Ч Г)
 бућкало 'дрво у облику кашике којим рибари лупају по води да би намамили сомове на удицу' (Ж Ч Г)
 бућкурџи 1. 'јело или пиће без укуса' 2. 'фиг. нешто што је без вредности' (Ж Ч Г)
 буширање 'ловљење дивљачи појединачним претраживањем терена' (Ж Ч Г)
 буширајти 'ловити дивљач појединачним претраживањем терена' (Ж Ч Г)
 вбџији 'звати живину' (Ж Ч Г)
 вџгов 'срп за сечење кукурузовине' (Ж Ч Г)
 вџзна 'ваза, посуда за цвеће' (Ж Ч Г)
 вџзница дем. од вазна (Ж Ч Г)
 вџлов 'дрвено или камено корито за храњење и појење домаћих животиња, обично свиња' (Ж Ч Г)
 вџљак 1. 'справа за равнање и набијање земље у облику ваљка' 2. 'молерска алатка — гумено мање ваљкасто тело издубљено разним шарама за шарање бојених зидова' (Ж Ч Г)
 вџљушак 'обао комадић изваљаног теста, који се кува за јело' (Ж Ч Г)
 вџљушчићи пл. (Ж Ч Г)
 вџгла 'већа или мања дубља посуда (обично за прање посуђа)' (Ж Ч Г)
 вџрјача 'дрвена или пластична кашика за мешање јела при кувању' (Ж Ч Г)
 вџсер — вџга 'справа којом се утврђује да ли је неки правац или нека површина водоравна, хоризонтална, либела' (Ж Ч Г)
 вџслица 'пита која се меси за православну Нову годину' (Ж Ч Г)
 вџшрај 1. 'твоздена лопатица за преношење жара' 2. 'лопатица за смеће' (Ж Ч Г)
 вџшарина 'такса коју плаћају продавци на вашару' (Ж Ч Г)
 вџшарџији импф. на -, пф. 'правити неред, збрку' (Ж Ч Г)
 вџшарџиште 'место где се одржава вашар' (Ж Ч Г)
 вџшка 1. 'уш' 2. 'пас уопште' (Ж Ч Г)
 вџдра 'отворен суд за ношење воде' (Ж Ч Г)
 вџдрица 'музлица, посуда за млеко' (Ж Ч Г)
 вџнац 1. 'украс од цвећа или лишћа (природног или вештачког) сплетен у облику круга' 2. 'сплет плодова и јестива у кругу: луна, наприке и сл.' 3. 'горњи руб посуде' Изр: *Сийџо је сџју до вџнца (тађира)* (Ж Ч Г)
 вџнџаница и вџнџаница 1. 'венчана хаљина' 2. 'греда поврх зида, непосредно претаванице са све четири стране куће' (Ж Ч Г)
 вџрига 'алка у ланцу, беочуг' (Ж Ч Г)
 вџришеји 'занатска радионица' (Ж Ч Г)
 вџшкџрија 'корпа од прућа за рубље' (Ж Ч Г)
 вџшилџе 'плавило за испирање рубља' (Ж Ч Г)
 вџг 'замка за хватање паса, мачака' (Ж Ч Г)
 вџђен, -а, -о 1. 'трпни придев од видети' 2. 'цењен, уважен, угледан' (Ж Ч Г)
 вџкса 'маст за мазање обуће' (Ж Ч Г)
 вџксати 'мазати обућу виksom' (Ж Ч Г)
 вџљина кџсица 'врста корова, *Cuscuta Epithimum*' (Ж Ч Г)
 вџлџиште 'дршка на коју се насађују виле' (Ж Ч Г)
 вџнкл/вџнкли 'зидарска алатка, дрвени правоугли троугао за контролисање правоугла при зидању' (Ж Ч Г)
 вџнџија 'мала ручна дизалица' (Ж Ч Г)
 вџсак 'справа за одређивање вертикалног положаја' (Ж Ч Г)
 вџксасиј 'шљив, неозбиљан, расположен за вицеце' (Ж Ч Г)
 вџлџији 'равнати, поравњавати' (Ж Ч Г)
 вџлџуга 'прикључна алатка којом се равна њива, две дебеле греде међусобно повезане које вуку коњи' (Ж Ч Г)
 вџдџр 'направа (обично од рога или мегала) у којој косци држе у води брус за оштрење косе' (Ж Ч Г)

- вдз 1. 'превозно средство' 2. 'товар на запрежним колима који се учвршћује помоћницама и чатловима: слама, сено, кукурзовина и сл.' (Ж Ч Г)
- вдк 'долина, удолина поред воде која се не обрађује' (Ж Ч Г)
- вдћка 'стабло, дрво на којем расте воће' (Ж Ч Г)
- вдћњак 'место (обично ограђено) засађено воћкама' (Ж Ч Г)
- врџнац 'коњ врране, црне длаке' (Ж Ч Г)
- врџница 'кобила врране, црне длаке' (Ж Ч Г)
- врџчара 'украсна даска која прикрива греду испод саме стрехе, где се често гнезде врапци' (Ж Ч Г)
- врџи 1. 'део тела који спаја главу са трупом' 2. 'део косе, метални део којим је коса причвршћена за држаље' (Ж Ч Г)
- врџи 'обрађивати жито одвајањем зрна од сламе' (Ж Ч Г)
- врџкаши 'брзо мицати, покретати неки део тела амо-тамо; кретати задњим делом тела нарочито у ходу, извијати се у струку' (Ж Ч Г)
- врџалица 'машина за вршење жита' (Ж Ч Г)
- врџач 'човек који врше жито' (Ж Ч Г)
- врџидба 1. 'вршење жита' 2. 'време кад се врше' Изр: *Догддило се њб о врџидби.* (Ж Ч Г)
- врџка плетени кош од шибља или жице за ловљење рибе (Ж Ч Г)
- вуновладџар 'занатлија који влаци, припрема, обрађује вуну' (Ж Ч Г)
- вурда 1. 'прогрушано млеко' 2. 'печени сир за јело' (Ж Ч Г)
- гајба 'сандук, дрвена кутија' (Ж Ч Г)
- гајбница 'дем. од гајба' (Ж Ч Г)
- гајдаши 'свирач у гајде' (Ж Ч Г)
- гајде пл. т. 'народни музички инструмент са мехом и двојајом фрулом' (Ж Ч Г)
- гајриши, импф. на -, пф. 'ићи брзо пешке или превозним средством, јурити, бежати' (Ж Ч Г)
- гајћан 'голуб или петао коме су ноге обрасле перјем' (Ж Ч Г)
- гацатиши 'газити, ићи по води, блату' (Ж Ч Г)
- гацање 'гл. им. од гацати' (Ж Ч Г)
- габаница 'врста јела од развучених листова теста међу које се ставља сир, јабуке и сл.' (Ж Ч Г)
- габџница 1. 'дем. од габаница' 2. 'врста колача слична палачинкама која се пече у тигању' (Ж Ч Г)
- габџић 'тег, метални предмет ваљкастог облика, утврђене тежине, који служи за мерење других предмета на ваги' (Ж Ч Г)
- гајрџила и гајрџина 'појас, каиш' (Ж Ч Г)
- гајва 1. 'горњи део човечијег и одговарајући део животињског тела' 2. 'личност која руководи, исправља: глава породице' 3. 'проширени или задебљали горњи део нечега: ексера и сл. сужени део, ужи крај јајета' (Ж Ч Г)
- гајваши, -а, -о 'који има велику главу' (Ж Ч Г)
- гајвоња 'пеј. човек који има велику главу' (Ж Ч Г)
- гајвџина 'средишњи, ваљкасти део колског точка у којем су учвршћени паоци' (Ж Ч Г)
- гајдалица 'брус, обрађени камен за оштрење косе' (Ж Ч Г)
- гајџи 'гипсана смеша која се наноси на оштећења у зиду' (Ж Ч Г)
- гајџовање 'гл. им. од глетовати' (Ж Ч Г)
- гајџовашин 'наносити смешу од гипса или малтера на зид' (Ж Ч Г)
- гајџав, -а, -о 'слабо печен, непечен (о тесту)' (Ж Ч Г)
- гајлица 'ира, кожа без длаке (о ћурчијском занату)' (Ж Ч Г)
- гајлџар 'човек који гаји голубове' (Ж Ч Г)
- гајлџињак 'кућица за домаће голубове' (Ж Ч Г)
- гајлџиче, голубићи пл. 'младунче голуба' (Ж Ч Г)
- гајлџи м, гомбоци пл. 'кнедла од брашна са пљивом' (Ж Ч Г)
- гајлџадан, -на, -но 'љут, нагао' (Ж Ч Г)
- гајлџадиши се импф, раз -, пф. 'љутити се' (Ж Ч Г)
- гајлџица 'врста корова, *Sinapis arvensis*' (Ж Ч Г)
- гајца 1. 'истурена кост на људском телу' 2. 'велика животињска кост' (Ж Ч Г)
- гајџиши импф, по -, из -, пф. 1. 'узимати нешто на силу, отимати' 2. 'купити граб-

- љама (сено, пшеницу и сл.) 3. 'равнати земљу грабљама, ситнећи је' (Ж Ч Г)
- грабље* пл. т. 'пољопривредна алатка са зубцима за скупљање сена, ситњење земље и сл.' (Ж Ч Г)
- грабљевина* 'количина заосталог жита после кошења скупљена широким дрвеним грабљама' (Ж Ч Г)
- грабљице* пл. т. 'мање грабље за рад у башти' (Ж Ч Г)
- грањани* пл. т. 'огрлица, перле' (Ж Ч Г)
- грао* индекл. и *граорски*, -а, -о 'сив' (Ж Ч Г)
- грашковица* 'зреле биљке грашка заједно са кореном извађене из земље' (Ж Ч Г)
- грѣбен* 1. 'горњи део дугувасте узвишнице (брда, планине)' 2. 'место међу плећима коња где је хрбат највиши' (Ж Ч Г)
- грѣбени* пл. 1. 'мн. од грѣбен' 2. 'пл.т. метална направа за чешљање вуне' (Ж Ч Г)
- грѣда* 1. 'дуг, дебео, прав, раван комад дрвета који се ставља испод слемена и опоре на бочне зидове грађевине' 2. 'узвишено земљиште издуженог облика које вода никада не плави' (Ж Ч Г)
- грѣдел* 'кратко дрво на плугу које спаја предњи и задњи део' (Ж Ч Г)
- грѣдица* 'попречна грѣда у основи таванице' (Ж Ч Г)
- гривна* 1. 'наруквица' 2. 'метална карика на коси' (Ж Ч Г)
- грнало* 'направа за згртање пепела и жеравице у зиданој пећи' (Ж Ч Г)
- гробарина* 'такса за гроб, за сахрањивање' (Ж Ч Г)
- грѣбер* и *грѣбар* 'човек који копа гробове и упоава мртваца' (Ж Ч Г)
- грунѣвница* 'надлештво, уред у коме се воде земљишне књиге' (Ж Ч Г)
- губица* 'уста и ноздрве животиња' (Ж Ч Г)
- гурѣва* 1. 'комешање, неред, пометња' 2. 'обруч на предњој и задњој лотри кроз који се провлачи левча' (Ж Ч Г)
- гурѣбије* 'колачићи од брашна, јаја и меда' (Ж Ч Г)
- гурљикаши* 'роктати (о свињама)' (Ж Ч Г)
- гурјина* 'шира јака трака' (Ж Ч Г)
- гушан* 'врста голуба с великом гушом, *Columba gutturosa*' (Ж Ч Г)
- данѣуба* 'онај који беспосличари, ленштина' (Ж Ч Г)
- данѣубиши* 'беспосличарити, губити време на некорисне ствари' (Ж Ч Г)
- данѣ* м, *данѣд* (и) пл. 'дашчица, део дна бурета' (Ж Ч Г)
- данѣм* м. 'ваздух, снага (обично негативно употребљено)' Изр. *Нѣмѣм данѣфа*. (Ж Ч Г)
- данѣ* 1. 'дем. од дно' 2. 'дно бурета' (Ж Ч Г)
- дѣска* 1. 'плѣснат и широк комад дрвета, мале дебљине, изрезан из балвана' 2. 'део плуга који преврће земљу коју је раоник узорао' (Ж Ч Г)
- дѣйзац* 'ован од две године' (Ж Ч Г)
- дѣйзе*, *дѣйзавѣди* пл. 'јагње старо две године' (Ж Ч Г)
- дѣвѣгоче* 'коњ од две године' (Ж Ч Г)
- дѣврѣши* 1. 'служити, послуживати' Изр: *Кѣм дѣврѣи гѣсѣи цѣлу нѣи*. 2. 'бринути се о некоме чинећи му услугу, неговати (болесника или стару особу)' (Ж Ч Г)
- дѣвѣѣвка* 'пушка са две цеви' (Ж Ч Г)
- дѣвѣр* 1. 'мужевљев брат' 2. 'младожењин брат или пријатељ (само у свадби)' (Ж Ч Г)
- дѣвѣруши* 'девојка која прати младенце на венчање' (Ж Ч Г)
- дѣвѣтѣшица* 'девет руковеди пожњевеног жита' један од начина 'садевања жита' (Ж Ч Г)
- дѣнуши* 'скупити, скупљати, сложити, слагати у крстине, пластове, пластити' (Ж Ч Г)
- дѣра* 'проваљено место у огради, плоту' (Ж Ч Г)
- дѣран* 'дечак, момак' (Ж Ч Г)
- дѣрѣши* 1. 'муслимански редовник, калуђер' 2. 'гвоздени точкић за сечење теста' (Ж Ч Г)
- дѣрѣшии* несносно, безобразно дете (Ж Ч Г)
- дѣрле*, *ѣиѣ дѣрлѣд*(и) пл. 'погрд, немирно, безобразно дете, дѣриште' (Ж Ч Г)
- дѣрѣвоаши* 'попуњавати малгером футне, простор између цигала у зиду' (Ж Ч Г)
- дѣчурлѣја* и *дѣчурлѣја* 'аутм. и пеј. од деца' (Ж Ч Г)
- дѣван* 'гл. им. од диванити' (Ж Ч Г)
- дѣванѣица* 'који много прича' (Ж Ч Г)
- дѣванѣиши* 'причати, разговарати, ѣаскати' (Ж Ч Г)
- дѣвли* *грашак* 'врста корова, *Lathyrus tuberosus*' (Ж Ч Г)
- дикѣица* 'врста биљке са бодљама, *Xanthium spinasum*' (Ж Ч Г)
- дилѣндара* 'жена која се недолично понаша; дебела, неспретна жена' (Ж Ч Г)

- дѣнар 1. 'основна јединица југословенског новца' 2. 'заметак пилета у јајету' (Ж Ч Г)
 дѣрѣнчѣи 'радѣти тешке послове' (Ж Ч Г)
 дѣснѣшор 'клање свиња, свињска даћа' (Ж Ч Г)
 дѣб 'ротирајући део вршалице који одваја зрно од сламе' (Ж Ч Г)
 додѣвѣриши 1. 'дворѣти до краја, послужѣти, бити на помоћи (обично болесника или стару особу)' 2. 'ласкањем, удварањем задобити чију наклоност' (Ж Ч Г)
 долла 'насип за одбрану од поплаве' (Ж Ч Г)
 домѣшиши дохватити (Ж Ч Г)
 дѣрай 'коњ тамнорѣђе боје' (Ж Ч Г)
 дѣруша 'кобила тамнорѣђе боје' (Ж Ч Г)
 дѣрашасѣ, -а, -о '(о коњу) тамнорѣђ' (Ж Ч Г)
 дрѣи и дрѣиски, -а, -о 'светлосмеђ' (Ж Ч Г)
 драйчѣник в. ждрапчаник (Ж)
 дрѣара 'стовариште, продавница дрва' (Ж Ч Г)
 дрѣкаши 'плакати' (Ж Ч Г)
 дрѣдаши 'развијати згрудвану вуну' (Ж Ч Г)
 дрњѣкаши 'свирати на неком инструменту дисхармонично, без везе' (Ж Ч Г)
 дрѣмбула 1. 'музѣчки инструмент где се усна шупљина корѣсти као резонатор' 2. 'погрд. дебеле, опуштене усне' (Ж Ч Г)
 дрѣмбуласѣ, -а, -о 'који има дебеле, опуштене, развучене усне' (Ж Ч Г)
 дрѣи 'танка жица' (Ж Ч Г)
 дрѣшара 'ловачка пушка чија цев није изливена из једног дела, већ се састоји из челичних прстенова намотаних један до другог' (Ж Ч Г)
 дрѣзлица 'штѣп за намотавање вуне' (Ж Ч Г)
 дѣубак 'направа у којој мало дете стоји и учи да хода' (Ж Ч Г)
 дѣубиши 'стајати усправно, дупке (на ногама или глави)' (Ж Ч Г)
 дуѣанкеса 'кеса за дуван' (Ж Ч Г)
 дуѣарник 'дебље шарено платно, уоквирено дрвеним рамом, које се ставља уз зид поред лежаја' (Ж Ч Г)
 дѣга 'савијена даска као саставни део бурета' (Ж Ч Г)
 дѣд, дудови пл. 'листопадно дрво и његов плод, Morus (уп. и дуд ресан)' (Ж Ч Г)
 дѣдара 'ракија од дудовог плода' (Ж Ч Г)
 дѣдлаши 'сисати' (Ж Ч Г)
 дѣдѣвац 'штѣточина, гусеница која се храни дудовим листом' (Ж Ч Г)
 дѣмси 'компот' (Ж Ч Г)
 дѣмфлаша 'већа тегла за остављање зимнице' (Ж Ч Г)
 дѣња 1. 'дрво и воћка из породице јабука, Cydonia vulgaris' 2. 'перина за покривање' (Ж Ч Г)
 дѣѣ 1. 'задњица, задњи део тела на којем се седи' 2. 'проширени, задњи део јајета' 3. 'доњи део стабљике супротно од влати' (Ж Ч Г)
 дѣрунга ф. 'дрвена преграда у штѣли између два бокса у којем су коњи, краве и сл.' (Ж Ч Г)
 дѣћан 'место, просторија где се нешто продаје' (Ж Ч Г)
 дѣчин 'дугачак огртач од овчијег крзна' (Ж Ч Г)
 ћѣрдѣн 'ланчић о врату' (Ж Ч Г)
 ћѣрам 'полуга за коју се веже кабао, канта за извучење воде из бунара; бунар са таквом полугом' (Ж Ч Г)
 ћѣкаши, импф, из-, пф. 'нагло расти увис' (Ж Ч Г)
 ћѣлкош 'обестан млад човек; кавгација' (Ж Ч Г)
 ћѣнћува 'стаклени вештачки бисер' (Ж Ч Г)
 ћѣиши 'нагло скоцити' (Ж Ч Г)
 ћѣзлуци pl. t. 'наочари' (Ж Ч Г)
 ћѣн 'потплата за ципеле' (Ж Ч Г)
 ћѣбра ф. 'лопатица за ћубре' (Ж Ч Г)
 ћѣбрѣнка 'лопатица за смеће' (Ж Ч Г)
 ћѣбриши 'додавати земљи ћубрета' (Ж Ч Г)
 ћѣбрѣник 'лопатица за ћубре' (Ж Ч Г)
 ћѣвѣгија м. 'заручник, вереник, младожења' (Ж Ч Г)
 ћѣвѣч 'јело од меса, пиринча и кромпира' (Ж Ч Г)

- ђурђевак* и *ђурђици* 'биљка из породице љљана с белим званостим и мирисним цвевтовима, *Convallaria majalis*' (Ж Ч Г)
- ђујуре* адв. 'све у целини, све скупа (без појединачног бројања или вагања)' (Ж Ч Г)
- двeдра* 'ограда од трске или кукурузовине' (Ж Ч Г)
- еќлаиш* 'плести концем, куќичати' (Ж Ч Г)
- еќлeрај* 1. 'хеклани ручни радови' 2. 'хеклање као занимање' (Ж Ч Г)
- еќлица* 'куќица, игла којом се хекла' (Ж Ч Г)
- еќсици* 'даска за седење у запрежним колима' (Ж Ч Г)
- еќкав*, -а, -о 'са кривим задњим ногама (о коњу, крави и сл.)' (Ж Ч Г)
- еќавица* 'општински службеник' (Ж Ч Г)
- еќавица* 1. 'дем. од жаба' 2. (обично пл.): 'правити жабице, учинити да пљоснат каменчић што више пута додирне мирну површину воде' 3. 'доња страна коњског копита' 4. '(обично пл.) украсни ушници на хаљини и кошуљи' (Ж Ч Г)
- еќамља* 'количина накупљене, попабирчене, увезане пшеничне влати коју чине један или два рукохвата' Изр: *кујиши еќишо љ-еќамљу*
- еќајк* м. 'жаока' (Г)
- еќајнуши* 'боцнути' (Ж Ч Г)
- еќајла* 1. 'метални део узде који се ставља коњу у уста изнад језика' 2. 'обољење слузокоже' 3. '(обично пл) слуз, бале из уста' (Ж Ч Г)
- еќвјрк* 'стењак, фитил за кандило' (Ж Ч Г)
- еќдрјака* 'зрак, светлост' (Ж Ч Г)
- еќдрeбац* 'неушкољен коњ' (Ж Ч Г)
- еќдрeбе* 1. 'младунче коња' 2. 'мањи пласт сена уз већи' (Ж Ч Г)
- еќдрeбeћак* 'заразна болест младих коња' (Ж Ч Г)
- еќдрeбица* 'млада кобила, женско ждребе' (Ж Ч Г)
- еќдрeбна* 'бременита кобила' (Ж Ч Г)
- еќдрeићаник* 'попечна мотка на колима за коју се везују амови' (Г)
- еќeжа* 'коровна биљка са иглицама на лишћу, коприва, *Urtica*' (Ж Ч Г)
- еќeнидба* 'ступање мупке особе у брак' (Ж Ч Г)
- забай* 'троугласти део зида са предње или задње стране куће' (Ж Ч Г)
- забашуриши* 'прећутати, сакрити нешто' (Ж Ч Г)
- зайбeриши* 1. 'посути бибером' 2. 'фиг. помрсити рачуне некоме, напакостити' (Ж Ч Г)
- зайбјачка* 'клање свиња, свињска дања' (Ж Ч Г)
- зайлавак* 'клин којим се нешто заглављује: коза за држаље и сл.' (Ж Ч Г)
- зайрјање* 'гл. им. од загртати' (Ж Ч Г)
- зайрјаши* 'окопавати пригрћући земљу уз биљку: виноград, кукуруз и сл.' (Ж Ч Г)
- закeраши* 'замерити, налазити замерку за свашта' (Ж Ч Г)
- закрмачиши* 'упрљати мастилом, оставити мрљу на папиру од мастила' (Ж Ч Г)
- зановeиашши* 'приговарати, досађивати приговарањем' (Ж Ч Г)
- зайдрљосиши* 'запустити, необрађивати њиву' (Ж Ч Г)
- зайонак* 'манжетна, доњи део рукава кошуље или блузе који се обично закопчава' (Ж Ч Г)
- зайерак* 'бочни изданак; млад израштај на стабљници кукуруза' (Ж Ч Г)
- зайeћак* 'простор између зидане пећи и зида' (Ж Ч Г)
- зачејрљиши* 'почети неки посао па га оставити' (Ж Ч Г)
- збайши* се 'остарети, изгледати као баба (пре свега у лицу), остарети пре времена' (Ж Ч Г)
- зeјдасиш*, -а, -о 1. 'у облику звезде' 2. 'који има на челу длаку у облику звезде (о коњу)' (Ж Ч Г)
- зeјнар* 1. 'онај који звони (у цркви)' 2. 'ован предводник' (Ж Ч Г)
- зeјнара* 1. 'торањ у коме се звони' 2. 'овца предводница' (Ж Ч Г)
- зeјлавак*, *зeјлавици* пл. 'покретни саставак, спој двеју или више костију, зглоб' (Ж Ч Г)
- зeјласиш*, -а, -о 'онизак, а подебео, дежмекаст човек' (Ж Ч Г)
- зeјравчаник* 'в. ждрапчаник' (Ч)
- зeјраићаник* 'в. ждрапчаник' (Г)
- зeјјин* 'уље за јело' (Ж Ч Г)
- зeјeнко* 'зеленкастосив коњ' (Ж Ч Г)
- зeјља* ф. 'зеленкастосива кобила' (Ж Ч Г)
- зeјла*, *зeјле* пл. 1. 'патика од црне чоје која се копча са стране (обично их носе стари људи)' 2. 'фиг. уста (која много причају)' (Ж Ч Г)

- зџи 'кћеркин (сестричин и братичин) муж' (Ж Ч Г)
 зџб 'врста стрног жита (као храна за коње), *Avena sativa*' (Ж Ч Г)
 зџбии импф, на -, пф. 1. 'хранити зџљу 2. фиг. добро нахранити' (Ж Ч Г)
 зџбини 'торба из које коњ једе зџб и која му обично виси око врата' (Ж Ч Г)
 зџница 'кратка чарапа' (Ж Ч Г)
 зџри сџр 'подливени сир који се соли и чува у кацама (док не сазри)' (Ж Ч Г)
 зџб 'коштана глеђосана плочица усађена у вилице која служи за кидање и дробљење
 хране у устима' 2. 'општрији реззак на неким предметима: тестери, чешљу;
 зубац' 3. 'профилисани завршетак бетонске греде у отвору за прозоре и врата'
 (Ж Ч Г)
 зџбача 'врста корова, *Synodon dactylon*' (Ж Ч Г)
 иберџговане 'гл. им. од иберџговати' (Ж Ч Г)
 иберџговати 'равнати оквире прозора и врата одређеном смесом пре бојења' (Ж Ч Г)
 иџанђан, -а, -о 'истрошен, дотрајао' (Ж Ч Г)
 измџвати се 'прати косу' (Ж Ч Г)
 измџвати 1. 'постићи, доћи до чега молећи' 2. 'измџлити лампу: појачати пламен
 у петролејској лампи' (Ж Ч Г)
 иџсна 'метални саставак на крову, сливник' (Ж Ч Г)
 иџра 'кожа без длаке (о ћурчијском занату)' (Ж Ч Г)
 иџрош м. 'мангуп, кичош' (Ж Ч Г)
 иџрошати се 'бити мангуп' (Ж Ч Г)
 иџскан, -а, -о '(о риби) распољућена, очишћена риба' (Ж Ч Г)
 иџскџаџиџи (се) 'упрљати, умазати (се) коломашћу' (Ж Ч Г)
 иџилаџ 'пластична или метална посуда, лопатица за избацивање воде из чамца'
 (Ж Ч Г)
 јаџбуџица 1. 'дем. од јабука' 2. 'избачена хрскавица у грлу над улазом у душник код
 мушкараца' (Ж Ч Г)
 јаџдоџица 1. 'дем. од јагода' 2. 'врх прста испод нокта' 3. '(обично пл.) испупчени
 део лица испод очију' 4. 'у тепању драгој женској особи' (Ж Ч Г)
 јамаџрђење 'гл. им. од јамарити' (Ж Ч Г)
 јамаџриџи 'ловити лисице и јазавце (нарочито младе) копањем њихових јазбина'
 (Ж Ч Г)
 јаџанер 'већа и дубља затворена колица са два точка са стране за превоз терета'
 (Ж Ч Г)
 јаџрам 'дрвена направа у коју се упрежу волови кад вуку терет' (Ж Ч Г)
 јаџсле, -џла рl. т. 'направа у облику дугачког корита или сандука, причвршћеног
 уза зид, у коју се ставља сточна храна' (Ж Ч Г)
 јаџсџук 1. 'четвороугласта платнена кеса напуњена перјем' 2. 'дрво које стоји на
 осовини запрежних кола' (Ж Ч Г)
 јаџсџучић 1. 'дем. од јастук' 2. 'доњи део мачије шапе' (Ж Ч Г)
 јаџендрџчка 'четка за бојење, кречење зидова са дугом дршком и са једном четком
 на врху' (Ж Ч Г)
 јаџезик 1. 'покретљив пљоснати мишић у усној дупљи' 2. 'комадић коже на ципелама
 преко кога се обућа везама стеже' 3. 'казалка на ваги' 4. 'кратко дрво које
 помоћу канапа регулише затегнутост тестере' (Ж Ч Г)
 јаџендек 'јарак, канал крај пута' (Ж Ч Г)
 јаџџрва 'жена мужевљевог брата' (Ж Ч Г)
 јаџџунаџи, -а, -о 'тврдоглав, онај који тера инат' (Ж Ч Г)
 јаџџуџиџи се, уз -, 'инатити се' (Ж Ч Г)
 јаџџанџија 'занатлија који шије јџргане' (Ж Ч Г)
 каџбаниџа 1. 'подужи огртач који се носи поврх одела као заштита од кишне' 2. 'дужи
 огртач од грубог платна (обично са јагђењим крзном изнутра) који носе чо-
 бани' (Ж Ч Г)
 каџбо м. 'отворен суд за ношење млека, воде и сл.' (Ж Ч Г)
 каџдиџи импф. 1. 'при верском обреду махати кадиџиџицом из које се шири дим и
 мирис запаљеног тамјана' 2. 'фиг. лутати, скитати по селу, ићи од куће до
 куће, ићи у посету' Изр: *По џџо дан каџди џд-селу.*
 каџдиџиџи 'пф. од каџити: нову кућу, покојника и сл.' (Ж Ч Г)
 каџџбџиџа 'кадиџиџица, метални суд за кађење тамјаном при црквеним обредима' (Ж Ч Г)
 каџџџс, каџџџи пл. 'кожни каишеви за управљање колима које вуку коњи' (Ж Ч Г)

- кајдсийи* 'управљати помоћу кајаса колима с коњском запрегом' (Ж Ч Г)
какодһайи 1. 'кокодакати, огласити се кад се снесе јаје (о кокошкама)' 2. 'фиг. превише причати' (Ж Ч Г)
- каламдһица* 'нож, бритва којом се калеми воће' (Ж Ч Г)
калаиш импф. из -, 'располутити рибу, извадити јој изнутрицу' (Ж Ч Г)
калѐм 1. 'дрвени ваљак за намотавање пређе, конца, жице и сл.' 2. 'гранчица, пупољак који се цепа, пресађује на другу биљку' (Ж Ч Г)
калѐмиши 'урезивати калем у дивљаку, цепаити' (Ж Ч Г)
калѐраиши 'изгубити на тежини због сушења или расипања (о роби)' (Ж Ч Г)
калѐмћов, -ови пл. 'кожни украси, висуљци на бичу' (Ж Ч Г)
кало 'губитак, мањак на мери који настаје од сушења или расипа у промету (о роби)' (Ж Ч Г)
- калѐйич* 'велики чекић' (Ж Ч Г)
калауз 'направа у облику кукице којом се може отворити свака обична брава' (Ж Ч Г)
калвак(а) 'кожа са опшираном длаком (о ћурчијском занату)' (Ч Г)
калуш 'предмет на који се набије нешто да добије његов облик: за обућу, капе, шубаре и сл.' (Ж Ч Г)
- каљ* 'плочица од глине или мајолике за градњу пећи' (Ж Ч Г)
каљев, -а, -о 'који је направљен од каљева: каљева пећ' (Ж Ч Г)
каљуџа 'каљуга, блато' (Ж Ч Г)
каљуџаиш се 'прљати се блатом, ваљати се по блату' (Ж Ч Г)
камара 'више повезаних, саденутих пластова сена или сламе' (Ж Ч Г)
камдһине пл. 1. 'назувице од коже или чоје преко обуће' 2. 'украсне платнене или кожне доколенице које се стављају коњу око чланка изнад копита' (Ж Ч Г)
камција 'дуга, танка кожна узица причвршћена на држаље, за терање стоке' (Ж Ч Г)
камцијане 'гл. им. од камцијати' (Ж Ч Г)
камцијаиш, импф. из -, пф. 'бити, тући камцијом' (Ж Ч Г)
кандило 'мала стаклена посуда разних облика напуњена уљем у којој гори жижак пред иконом' (Ж Ч Г)
- канца* 1. 'општар, савинут нокат на прстима неких четвороножних животиња и птица' 2. 'два закрљжала прста изнад папка (о крави)' (Ж Ч Г)
- кайѐла* 'крквица с једним олтаром (намењена најчешће разним обредима)' (Ж Ч Г)
кайица 1. 'дем. од капа' 2. 'мали метални или пластични завртан који се ставља на вентил точка бицикла' (Ж Ч Г)
кајисла 1. 'каписла, патрона' 2. 'метална кратка цев која се ставља на осовину колског точка' (Ж Ч Г)
- каракуш* 'запаљење костију скочног зглоба задње ноге код коња' (Ж Ч Г)
карва 'попечна данчица у лотрама' (Ч Г)
карика 1. 'прстен у ланцу' 2. 'метални оков који држи главу колског точка: две узане и две широке карике' (Ж Ч Г)
кармѐн 1. 'отворена, светлопрвена боја' 2. 'руж, црвена боја за усне' (Ж Ч Г)
карминисаиш се, импф. на -, пф. 'мазати усне кармином' (Ж Ч Г)
кардѐв 'гранични камен између две њиве' (Ж Ч Г)
каруце рl. т. 'врста запрежних кола са четири точка, кровом и високом седиштем за кочијаша' (Ж Ч Г)
- кастѐрѐла* 'већа шерпа од туча' (Ж Ч Г)
каша 'дебело свињско прево' (Ж Ч Г)
кашанац 'локот, врста браве која се споља ставља на врата' (Ж Ч Г)
кашлѐнка 'лимено постолје у облику бурета које служи као ложиште испод котла' (Ж Ч Г)
- каурма* 'врста јела од изнутрица' (Ж Ч Г)
качица 'дрвено буренце за сир, кајмак и сл.' (Ж Ч Г)
кашика 1. 'предмет којим се захвата житко, течно јело' 2. 'метална лопатица на покретном кашину на вршалици' 3. 'посуда којом се захвата малтер и наноси на зид, фангла' (Ж Ч Г)
кашикара 'исплетена од прућа или дрвена кутија у којој стоји прибор за јело (обично причвршћена на зид)' (Ж Ч Г)
кавѐч 'преса за цеђење грожђа' (Ж Ч Г)
кавѐчаиш 'цедити грожђе' (Ж Ч Г)
кавѐрц 'танак конач за квирацање, за лабави бод' (Ж Ч Г)

- квирцање* 'гл. им. од квирцати' (Ж Ч Г)
- квирцајти* 'радити концем тако да се прави лабави бод' (Ж Ч Г)
- квџање* 'гл. им. од квџати' (Ж Ч Г)
- квџајти* '(о квџкама) оглашавати се дозивајући пилиће;' (Ж Ч Г)
- кѣгла* 'ваљкасто дрво висине 30—35 cm. који се руши куглом или палицом у неким дечијим играма' (Ж Ч Г)
- кѣдер* 'ситна риба коју рибари користе као мамак' (Ж Ч Г)
- кѣњаца* 'коломаст' (Ж Ч Г)
- кѣра* 1. 'женка пса' 2. 'пас уопште' (Ж Ч Г)
- кѣреће грџџе* '*Solanum nigrum*' (Ж Ч Г)
- кѣријти се* или *шѣрајти кѣра* 'банчити, лумповати, пијанчити' (Ж Ч Г)
- кѣси* 'узвик за терање пса, марш!' (Ж Ч Г)
- кѣцељница* 1. 'дем. од кецеља, прегача' 2. 'метални завртањ који кроз капсулу учвршћује левчу за осовину колског точка' (Ж Ч Г)
- кѣчајти* 'хватати добачену ствар: лопту и сл.' (Ж Ч Г)
- кѣка* 'перчин, плетеница од косе' (Ж Ч Г)
- кѣкѣца* 'дем. од кѣка' (Ж Ч Г)
- кѣкѣкѣз* 'посластица од укуваног шећера и дуња која се обично ставља у калупе или између обланди' (Ж Ч Г)
- кѣлав*, -а, -о 1. 'који има килу' 2. 'фиг. слаб, рђав, неспособан човек' (Ж Ч Г)
- кѣлоња* 1. 'килав човек' 2. 'шепртља, слаб, неспособан човек' (Ж Ч Г)
- кѣндѣш* 'скупљена коса у реп на средини главе' (Г)
- кѣнѣурѣш се*, импф. на -, пф. 'прегерано се китити, украшавати' (Ж Ч Г)
- кѣрѣш* 'место где подземна вода избија на површину' (Ж Ч Г)
- кѣшѣњасѣш*, -а, -о 'гиздав, леп, красан' (Ж Ч Г)
- кѣфлаш* 'врста кромпира' (Ж Ч Г)
- кѣфлица* 1. 'дем. од кѣфла' 2. 'врста колача у облику малих кѣфли са џемом, маком и сл.' (Ж Ч Г)
- кѣшѣца* 1. 'сликарска четкица' 2. 'место с длакавом китицом на коњској ноzi позади више копите' (Ж Ч Г)
- кѣшѣнер* 'крзнар, занатлија који обтађује крзно и прави одевне предмете од крзна' (Ж Ч Г)
- кѣлага* 'обрађени дрвени штап за игру клиса: *кѣлага шѣраја* и *кѣлага крѣваја*' (Ж Ч Г)
- кѣламајти* 'искоришћавати некога, непотребно и често тражити услугу од некога' (Ж Ч Г)
- кѣлаѣфа* 'метална шипка савијена са оба краја којом се састављају греде и слични предмети' (Ж Ч Г)
- кѣлејѣшѣуша* 1. 'метално звоно које се ставља овну или волу око врата' 2. 'погрд. брбљивица' (Ж Ч Г)
- кѣлѣчка* 'краће дрво које се обеси псу око врата тако да не може брзо да трчи' (Ж Ч Г)
- кѣлин* 1. 'већи или мањи комад дрвета или гвожђа заострен с једног краја који се употребљава у разне сврхе (при вешању, цепању нечега и сл.' (Ж Ч Г)
- кѣлинѣц* 1. 'клин' 2. 'фиг. малишан, дечак' (Ж Ч Г)
- кѣлѣш* 1. 'задебљали део кукурузног класа по коме су поређана кукурузна зрна' (Ж Ч Г) 2. 'краће дрво око рога краве за које се веже штрањка' (2) (Ж)
- кѣлѣшан* 'тикван, глуп, неотесан човек' (Ж Ч Г)
- кѣлис* 'дечија игра са палицама коју су обично играли дечаки' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣша* 'врста дрвене обуће' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣфер* 'лимар' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣкашѣш* 1. 'силом трпати храну у кљун гуске или ћурке да се што пре угоји' 2. 'нуткати, натеривати некога да силом једе или пије много или против воље' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣкашѣш*, -а, -о '(о ћурки или гуски) онај који је насилу угојен' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣш* 1. 'рожнати истурени део горње и доње чељусту код птица и неких других животиња' 2. 'део кедељице који улази у капсул (о запрежним колима)' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣсица* 1. 'црево, природно или вештачко напуњено исецканим месом као животна намрница' 2. 'пл. набори на бутинама обично код мале дече' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣила* 1. 'женка коња' 2. 'фиг. погрда за женску особу' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣилица* 1. 'дем. од кобила' 2. 'дрвени подметак испод струна на гудачким инстру-ментима' (Ж Ч Г)
- кѣлоѣшѣв* 'дугачак и широк капут, бунда од овчијих кожа' (Ж Ч Г)

- кожѹра* 'свињска кожаца' (Ж Ч Г)
кожурица и *кожурица* 1. 'дем. од кожура' 2. 'свињска кожаца' (Ж Ч Г)
кѡзе пл. 'дрвене ногаре за скелу' (Ж Ч Г)
кѡкавац 'кукуруз за кокице' (Ж Ч Г)
кокошињац 'скровиште за кокош' (Ж Ч Г)
кѡдмáси 'маст за мазање осовине колских точкова' (Ж Ч Г)
колáрија 'коларски производи, све оно што прави колар' (Ж Ч Г)
кѡлáн 'део коњске опреме, каиш за затезање седла на леђа коња' (Ж Ч Г)
кѡлена, *кѡлене* пл. 'део ноге, колена' (Ж Ч Г)
кѡлѣчке пл. т. 'колица са два точка која вуку плут' (Ж Ч Г)
кѡлѣиво н. 'кувана пшеница, са шећером и орасима, коју свештеник благосиља, обично се једе на славама и сл.' (Ж Ч Г)
комбинé м. и *комбинéон* м. 'врста женског рубља без рукава' (Ж Ч Г)
комбинёрке пл. т. 'комбинована клешта' (Ж Ч Г)
кѡмина 'оно што остане када се исцеди сок од воћа (грождја, шљиве и сл.) и спреми за алкохолно врење' (Ж Ч Г)
кѡмлов м. 'хлебни квасац од хмеља и кукурузног брашна или мекиња' (Ж Ч Г)
комлѡвара 'широка плитка корпа од прућа за сушење комлова' (Ж Ч Г)
кѡнк м. 'ходник' (Ж Ч Г)
кѡњски рѣи 'перчин' (Ж Ч Г)
кѡњчик 'краћа кожна футрола која се навлачи на штрањку да штити коњску кожу од жуљева које би му штрањка нанела' (Ж)
кѡњшићак 'болест кичме и костију' (Ж Ч Г)
којѣрáј 'део вршалице, дрвени оквир у којем се сабира зрно које испадне из кашике' (Ж Ч Г)
кѡйилáди и *којилани* 'ванбрачна деца' (Ж Ч Г)
којилáн 'ванбрачни син, мушко копиле' (Ж Ч Г)
којилáча 'жена која је родила копиле' (Ж Ч Г)
кѡйиле 'ванбрачно дете' (Ж Ч Г)
корбѡлѡващи 'пијанчити' (Ж Ч Г)
коринђáње 'гл. им. од коринђати' (Ж Ч Г)
коринђащи 'учествовати у машкарама на Бадње вече певајући пригодне песмице за које се од домаћина куће добија новац, ораси, мед и сл. (обично то чине деца)' (Ж Ч Г)
коринђáш 'онај који коринђа' (Ж Ч Г)
кѡрдѡвача 'метла од зрелог корова за чишћење дворашта, економских објеката и сл.' (Ж Ч Г)
коси́риши се 'дизати главу шепурећи се' (Ж Ч Г)
коси́рица 'алатка за сечење кукурзовине са дугим држаљем и кратким сечивом' (Ж Ч Г)
кѡси́ м. 'храна' (Ж Ч Г)
кѡси́им 'женска одећа која се састоји од кратке јакне и сукње' (Ж Ч Г)
коси́ираши се 'хранити се' (Ж Ч Г)
кѡси́ишиé н. 'држаље за косу' (Ж Ч Г)
кѡси́иши се импф, о -, пф. 1. 'доносити младе на свет (о зечици)' 2. 'погрд. рађати децу (о човеку)' (Ж Ч Г)
кѡшо м. 'казан од туча или лима' (Ж Ч Г)
кѡчи́јáш 'човек који управља колима са коњском запрегом' (Ж Ч Г)
кѡчи́јáшиши 'управљати колима са коњском запрегом' (Ж Ч Г)
кѡчине 'узвик којим се терају свиње' (Ж Ч Г)
кѡчи́р 'корпа од прућа за хватање рибе' (Ж Ч Г)
кошáрање 'гл. им. од кошарати' (Ж Ч Г)
кошáраши 'хватати рибу помоћу кошара' (Ж Ч Г)
кѡши́јаши 1. 'имати неку куповну или продајну цену, стајати, вредети' 2. 'пробати јело или пиће да би се одредио укус' (Ж Ч Г)
крáвáј 'јавно приказивање дарова у свадби уз шаљиве коментаре' (Ж Ч Г)
крáсиа ф. 'кора од осушене крви или гноја на рани која зараста' (Ж Ч Г)
крáсишица 'дем. од краста' (Ж Ч Г)
крáсиаив, -а-, -о 1. 'који има красте на кожи' 2. 'који има трагове од богиња на лицу, рошав' (Ж Ч Г)

- krāsīvaica* 'врста биљке из породице тикава са јестивим дугуљастим зеленим плодом, *Cucumis sativus*' (Ж Ч Г)
- krāsīdāvcih* 'дем. од краставац' (Ж Ч Г)
- krāsīčaca* 1. 'жаба којој кора на леђима има облик кресте' 2. 'врста динје са кором која је у облику краста' (Ж Ч Г)
- krādvīca* 'кобасица наредена крвљу' (Ж Ч Г)
- krēvīca* 'мањи кревет од дасака које су положене на ногаре' (Ж Ч Г)
- krēdenac* 'кухињски орман' (Ж Ч Г)
- krēsīa* 1. 'месната изралина, црвена и зупчаста. на глави кокоши' 2. 'оно што има облик кресте: разне украсне чипке и сл.' (Ж Ч Г)
- krēšom* 'посластица коју справљају посластичари од упрженог шећера' (Ж Ч Г)
- krīzban* 'јелка, божићно дрво' (Ж Ч Г)
- kr̄māca* 1. 'женка свиње' 2. 'мрља од мастила на папиру' (Ж Ч Г)
- kr̄mīr-šēšer* 'врста посластица' (Ж Ч Г)
- kr̄mīrāca* 'јело од прженог кромпира' (Ж Ч Г)
- kr̄mīrīh* 'дем. од кромпир; млад кромпир' (Ж Ч Г)
- kr̄mīrīšīe* 'земљиште где је (био) посејан кромпир' (Ж Ч Г)
- krīara* 'простирка за под од уских крпених трака' (Ж Ч Г)
- krīēnāca* 'мала лопта од крпица' (Ж Ч Г)
- krīngūz* 1. 'врста траве с чекињастим израштајима на дршкама класова, *Setaria verticillata*' 2. 'досадан наметљив човек' (Ж Ч Г)
- kr̄sīa* пл. т. 'доњи део кичме са карличним костима с којима се укршта у облику крста, *regio sacralis*' (Ж Ч Г)
- kr̄sīāk* 1. 'две мање укрштене даске у облику крста које се стављају преко посуде са умешеним тестом и прекрију салветом тако да салвет не додирује тесто' 2. 'метални мали крст за кандило' (Ж Ч Г)
- kr̄sīāca* 'крст на гробу' (Ж Ч Г)
- kr̄sīina* 'гомиле од осамнаест снопова жита наслаганих унакрст један преко другог' (Ж Ч Г)
- kr̄sīina* 1. 'кртица' 2. 'земља коју избаци кртица' 3. 'крто место' (Ж Ч Г)
- kr̄sīičnāk* 'земља коју избаци кртица' (Ж Ч Г)
- kr̄šog* 1. 'пребивалиште, легло обично дивљих свиња' 2. 'смеће' (Ж Ч Г)
- kr̄šojšīi* 1. 'наместити се, сместити се у легло (о дивљим свињама)' 2. 'правити наред' (Ж Ч Г)
- kr̄šōče* 'дечија игра: дечаци играчи се поделе у две групе — једна група баца ћушку по земљи, а друга група гађа палицом ћушку' (Ж Ч Г)
- kr̄ūnāčica* 'машина за круњење кукуруза на ручни погон' (Ж Ч Г)
- kr̄ūjār* 'власник крупаре, човек који ради у крупарч' (Ж Ч Г)
- kr̄ūjara* 1. 'просторија у којој се крупи кукуруз' 2. 'млин који крупи, меље кукуруз' (Ж Ч Г)
- kr̄ūšīi* 'посебно платно или танка пластика која се ставља у оковратнике и ревере мушке кошуље и јакне' (Ж Ч Г)
- kr̄ūa* 1. 'врста јаког и лошег дувана' 2. 'најмања врста дивљих патака. *Anas crecca*' 3. 'ћурчијска алатка са сечивом, које струже и скида масноћу са коже, и дужом дршком чији се један крај стави под пазуху, а други се обухвати шаком' (Ж Ч Г)
- kr̄ūbik* 1. 'запреминска мера у облику коцке којој је свака ивица дуга 1м.' 2. 'јама поред реке из које је извађена земља за подизање насипа' (Ж Ч Г)
- kr̄ūbīkai* 'радник који је плаћен по кубнку земље коју ископа' (Ж Ч Г)
- kr̄ūvarīca* 1. 'женска особа кувар' 2. 'папирни или крпени већи салвет са разним цртежима који стоји на зиду изнад шпорета' 3. 'крпени убрсу за посуће' (Ж Ч Г)
- kr̄ūlōv* 'лимена посуда полулоптастог облика у којој се пече колач' (Ж Ч Г)
- kr̄ūjīca* 1. 'дем. од кујна' 2. 'мала просторија обично одвојена од зграде, у дворишту у којој се леги припрема храна' (Ж Ч Г)
- kr̄ūkān* 'штап за поштапање са кукастим завршетком' (Ж Ч Г)
- kr̄ūkūmāvčīšīi* 'жалити се, жадаги се' (Ж Ч Г)
- kr̄ūkrēkaišīi* 'оглашавати се (о петлу)' (Ж Ч Г)
- kr̄ūkrūzōvīna* пл. т. 'посечена стабла кукуруза' (Ж Ч Г)
- kr̄ūlāca* 'остава или склониште за живину у облику купе' (Ж Ч Г)
- kr̄ūlāi* 1. 'коњ жућкастосиве длаке' 2. 'врста пасуља' (Ж Ч Г)

- кулашасцѝ*, -а, -о 'који је као кулаш, жућкастосив' (Ж Ч Г)
кулѝн 'свињски желудац нађеван изнутрицом са јаким зачинима' (Ж Ч Г)
куља 'укувано густо јело од кукурузног брашна' (Ж Ч Г)
кум 'онај који је сведок при крштењу детета, венчању: крштени, венчани' (Ж Ч Г)
кума 'женска особа кум, кумова жена' (Ж Ч Г)
кумић 1. 'дем. од кум' 2. 'дете које кум са собом доведе у свадбу' (Ж Ч Г)
кумићи 'усрдно молити, преклињати' (Ж Ч Г)
кумица 1. 'дем. од кума' 2. 'женско дете према својој куми' (Ж Ч Г)
кумѝваѝи 'бити кум при крштењу или венчању' (Ч Ж Г)
кумѝво 1. 'кумовање' 2. 'веза, односи који постоје међу кумовима' (Ж Ч Г)
кукусишиѝе 'њива на којој се гаји купус' (Ж Ч Г)
курјак 'вук, Canis lupus' (Ж Ч Г)
курје дко 'тврди жуљ на нози' (Ж Ч Г)
курјук 'перчин, кика, плетеница' (Ж Ч Г)
курјѝмсаѝи 'избавити, спасити се од чега' (Ж Ч Г)
курѝмић 'ветеринар' (Ж Ч Г)
кусав, -а, -о 1. 'који је без репа (о животињама, обично о псу)' 2. фиг. коме нешто недостаје' (Ж Ч Г)
кусиѝурница 'место или зграда на гробљу где су сахрањене кости покојника' (Ж Ч Г)
кућарина 'порез на кућу' (Ж Ч Г)
кућѝван, -вна, -вно 1. 'који се брине за кућу и кућанство, чуваран, штедљив' 2. 'који се односи на кућу, кућни, који припада кући: *кућѝвени лѝбац* и сл.' (Ж Ч Г)
кућѝвласнѝк 'власник куће' (Ж Ч Г)
кућѝрак 1. 'мала, сиромашна кућа' 2. 'мала кућа у дворишту' (Ж Ч Г)
кућѝрина 'аугм. и пеј. од кућа'
кућѝић 'набављати оно што је потребно за кућу; *кућѝић* се стварати кућу, домаћинство'
кућѝица 1. 'дем. од кућа' 2. 'тврди заштитни покров пужа у облику спиралне и овалне шкољке' 3. 'јамица ископана за сејање: лубеница, диња, кромпира и сл.' 4. 'означено место, стајалиште као старт у децијим играма' (Ж Ч Г)
кућѝичић 'копати кућине, јамице за сађење' (Ж Ч Г)
кућѝа попречна дашчица у лотрама (Ч Г)
лабошка 'мала шерпа' (Ж Ч Г)
лабрња 'губица, њушка' (Ж Ч Г)
лабруцић и *чалѝбруцић* 'узгред појести мало нечега' (Ж Ч Г)
лаѝѝор 'пластична или лимена посуда за умивање и прање рубља' (Ж Ч Г)
лаѝѝача 'јело од умуњених јаја са брашном и млеком, муњеница' (Ж Ч Г)
ландѝарић 1. 'размахивати нечим, млатарати' 2. 'клатити се; висити лабаво, опуштено (о одећи)' (Ж Ч Г)
ландуѝа 'проводаница' (Ж Ч Г)
лаѝне адв. 'прошле године' (Ж Ч Г)
ѝрѝклане адв. 'пре две године' (Ж Ч Г)
лаќаѝ 1. 'прегиб, зглоб на средини руке у коме се зглоба надлактица са подлактицом' 2. 'део лимене цевѝ за пећ, краћа крива цев за пећ у облику лакта' 3. '*кућа на — лаќаѝ*: кућа из два дела који међусобно стоје под правим углом' (Ж Ч Г)
лаќмаѝи 'подизати, правити ларму, галамити' (Ж Ч Г)
лаќма 'бука, галама' (Ж Ч Г)
лаќскола 'кола са мањим дрвеним точковима с коњском запрегом' (Ж Ч Г)
лаќѝавѝица 1. 'ласта' 2. 'рупа у главчини точка у којој се углављује жбица' (Ж Ч Г)
лаќѝица 'гума за везивање чарапа' (Ж Ч Г)
лаќѝара 'корпа од прућа за хлеб' (Ж Ч Г)
лаќѝ(ац) 'хлеб' (Ж Ч Г)
лаќѝрѝак 'мали прозор окренут према дворишту' (Ж Ч Г)
лаќѝча 'крива, угнута полуга са ослоњцем на осовини са спољне стране колског точка, која подупире бочне стране кола' (Ж Ч Г)
лаќѝберче 'кратки џемпер, јакна (обично женски)' (Ж Ч Г)
лаќѝија 'сеоски пут у атару' (Ж Ч Г)
лаќѝ 1. 'допадљив и сл.' 2. 'грађевински материјал од блата и плевѝ' (Ж Ч Г)
лаќѝица 'дрвени или гвоздени штап који спаја јарам и подгрлицу' (Ж Ч Г)

- лѣсице* пл. т. 'лака запрежна кола од пруха' (Ж Ч Г)
лѣйва 1. 'уска дуга даска за ограду, кров и сл.' 2. 'ограда од летава, обично мн.' (Ж Ч Г)
лѣйвице 1. 'ограда од летава' (Ж Ч Г)
лѣлав, -а, -о 'ружичаст' (Ж Ч Г)
лѣлавски, -а, -о 'ружичаст' (Ж Ч Г)
лимѣница 'метална канта за маст' (Ж Ч Г)
лисаст, -а, -о 'који има белу пегу на челу (о коњу, крави, овци)' (Ж Ч Г)
лисѣи 1. 'биљни орган, плоснатог облика, зелене боје на грани од дрвета' 2. 'комад папира, део свеске, књиге' 3. 'део тестере од метала са зубцима' 4. 'део ноге између чланка и колена (унутрашња страна ноге)' (Ж Ч Г)
лѣичији 'ићи брзо пешке или превозним средством; бежати' (Ж Ч Г)
лѣдер 'мангуп, кицош' (Ж Ч Г)
лѣџа 'станиште дивљег зеца' (Ж Ч Г)
лојаница 'лојана свећа' (Ж Ч Г)
лѣкер адв. 'широко, набрано (о предметима од платна)' (Ж Ч Г)
лѣкна 'увојак косе, коврца' (Ж Ч Г)
лѣкница 'дем. од локна' (Ж Ч Г)
лѣксег 'уска тестера за дрво' (Ж Ч Г)
лѣйаилица 1. 'дем. од лопата' 2. 'плѣсната троугласта кост за коју је причвршћена рука код човека или предња нога код животиња, *skapula*' (Ж Ч Г)
лѣйџ 1. 'онај који краде, крадљивац' 2. 'утикач, прикључник помоћу кога се електрични прикључници везују за мрежу електричне енергије' (Ж Ч Г)
лѣйџра 'бочна ограда на колима у облику лестви' (Ж Ч Г)
лѣковина 'љуске од зрелог лука' (Ж Ч Г)
лѣла 1. 'цеваста направа за пушење дувана' 2. 'цев сејачице кроз коју пролази семе у земљу' (Ж Ч Г)
лѣуџица 1. 'дем. од лутка' 2. 'дрвени украси на запрежним колима' (Ж Ч Г)
лѣуџџика 'готован, беспосличар' (Ж Ч Г)
лѣуџџикаст, -а, -о 'немаран, лењ' (Ж Ч Г)
лѣуџкаст, -а, -о 'помало луд' (Ж Ч Г)
лѣуџџић '*Ronunculus arvensis*' (Ж Ч Г)
лѣуџџика 'љуска кукурузног клипа' (Ж Ч Г)
мајсѣдрица 1. 'занатлија, власница занатске радње' 2. 'мајсторова жена' (Ж Ч Г)
мајџишџаи 'избегавати одговорност, изврдавати' (Ж Ч Г)
мајкла 'алатка за обраду дрвета' (Ж Ч Г)
мајклица 1. 'коларска алатка, нож с дршкама с оба краја за дељање и стругање дрвета' 2. 'дрвена алатка за слагање и набијање трске на крову куће' (Ж Ч Г)
мајкљаи 1. 'фиг. тући, ударити, млатити' 2. 'фиг. халапљиво, прождрљиво јести' (Ж Ч Г)
мајкљање 'гл. им. од мајкзати' (Ж Ч Г)
мајлер 'неуспех, незгода' (Ж Ч Г)
маљ 'дрвена алатка за набијање земље' (Ж Ч Г)
маља 'врло танка и мека дланица на људском телу' (Ж Ч Г)
маљав, -а, -о 'који има длаке, маље; длакав' (Ж Ч Г)
мамац 'оно чиме се неко мами; кукурузно брашно и сл. за рибе' (Ж Ч Г)
мамчаи импф. 'бацањем мамка мамити неког: рибу и сл.' (Ж Ч Г)
намамчаи пф. 'пф. од мамчати' (Ж Ч Г)
мамуза 'оструга, метална направа која се причвршћује на пету чизме јакача' (Ж Ч Г)
мамузџаи 1. 'боцкати, подстицати (коња) мамузама' 2. 'фиг. ударати, тући' (Ж Ч Г)
мајндара 'јело од масти, брашна и воде' изр. *мајндара-мајндара*: кад се нешто ради како не треба, празни разговори и сл. (Ж Ч Г)
мајрва 'домаће животиње: крава волови и бикови' (Ж Ч Г)
мајрџи 1. 'који се односи на марву' 2. 'ветеринар' (Ж Ч Г)
мајрџ и *мајрџија* 1. 'болестан, слаб, изнемогао' 2. '(у именичкој служби) болесник' (Ж Ч Г)
мајсница 'траг на телу од ударца, модрица' (Ж Ч Г)
мајџла 'тежи чекић' (Ж Ч Г)
мајчак 1. 'мужјак мачке' 2. 'орахов цвет' (Ж Ч Г)
мајча 1. 'домаћа животиња из породице мачака' 2. 'коњски реп без струне' (Ж Ч Г)

- мѣшина* 'шпица' (Ж Ч Г)
мѣшке пл. т. 'љуске од савленог зрнења жита које се одвајају од брашна приликом млевенја или сејања а служе као сточна храна' (Ж Ч Г)
мелѣва 'млевене жита; кад се за одређену количину жита у замену добије неколико врста брашна различитог квалитета' (Ж Ч Г)
мѣнке пл. т. 'алат за сгезање причвршћен за подлогу, стеге' (Ж Ч Г)
мѣрдевине пл. т. 1. 'лестве' 2. 'дрвени део у облику лестви изнад јасала, причвршћен за зид, са којег коњ узима сено' (Ж Ч Г)
мѣрдѣв 'врста рибарске мреже са дугом дршком за прихватање рибе са удице' (Ж Ч Г)
мѣрица 1. 'дем. од мера' 2. 'старинска мера за жито, зрнасту храну (око 12 кг.), баждарен дрвени суд за мерење зрнасте хране' 3. 'фиг. за велику главу' (Ж Ч Г)
мѣтлица 1. 'дем. од метла' 2. 'клас (кукуруза)' 3. 'замка, рибарска мрежа са ситним окцима, која се поставља преко баре, канала и у коју се риба хвата, ушлиће' (Ж Ч Г)
мѣшина 1. 'од јагђеће или јареће коже сачињена кеса за воду' 2. 'трбух (обично велик), трбушина' 3. 'човек с великим трбухом, дебело, трбоња' (Ж Ч Г)
миљѣ м. 'мали столњак, чаршав везен или од чипки' (Ж Ч Г)
мисѣра и *мисѣрија* 'зидарска алатка, оруђе којим се захвата и разазмазује малтер' (Ж Ч Г)
мица 'качет, капа са шпиритом' (Ж Ч Г)
мишлингѣр 'густо сејан кукуруз који као зелен служи као храна стоци' (Ж Ч Г)
млаѣа 1. 'девојка, невеста на дан свога венчања' 2. 'удата жена' (Ж Ч Г)
млаѣица 1. 'млада кокошка која још не носи јаја' 2. 'младо дрво' (Ж Ч Г)
млаѣжења м. 1. 'мушкарац у време своје женидбе, мушкарац који ступа у брак' 2. 'вереник, будући супруг' (Ж Ч Г)
млеќаѣија м. 'снабдевач, разносач млека' (Ж Ч Г)
млеќаѣрица ф. 'женска особа млеќаѣија' (Ж Ч Г)
млеќара и *млеќара* 'откупна станица за млеко' (Ж Ч Г)
млеќика 'врста корова, Euphorbia parissias' (Ж Ч Г)
млитав, -а, -о 'опуштен, у коме нема живости, неодлучан, безвољан' (Ж Ч Г)
млитавња м. 'млитаван, млитав, неодлучан човек' (Ж Ч Г)
моба ф. 'обичај да суседи или пријатељи бесплатно или са узајамним узвраћањем помажу неком при већим пословима' израз: *Ићи у мобу* (Ж Ч Г)
мобѣи 'радити у моби' (Ж Ч Г)
мождѣник 'дрвени мањи клин који повезује наплатке у точку' (Ж Ч Г)
молѣр 'занатлија који боји, мала просторије' (Ж Ч Г)
молѣрај 'шара на зидовима, боја на зидовима' (Ж Ч Г)
молѣрски, -а, -о 'који се односи на молѣрски занат' (Ж Ч Г)
мѣловѣи 'малати, бојити какву просторију' (Ж Ч Г)
морѣк 'мужјак морке' (Ж Ч Г)
мѣрка 'врста афричке кокоши која се и код нас гаји, Numida meleagris' (Ж Ч Г)
мѣрчиња 'млади од морке' (Ж Ч Г)
мѣшѣка 1. 'пољопривредна алатка за ручно копање земље, прекопавање усева 2. гвоздени део плуга који оре земљу' (Ж Ч Г)
мошѣкаѣи 'радити, копати мотиком' (Ж Ч Г)
мошѣвило 'направа за намотавање предива' (Ж Ч Г)
мѣча 'пржени хлеб са јајима' (Ж Ч Г)
мѣков 'коњ мрке длаке' (Ж Ч Г)
мѣкуша 'кобила мрке длаке' (Ж Ч Г)
мѣшѣва жѣња 'врста корова, Latium purpureum' (Ж Ч Г)
мѣрѣина 1. 'тело угулине животиње' 2. 'мршава, изнемогла животиња' 3. 'фиг. безвредан човек; ленштина' (Ж Ч Г)
мѣрѣѣвало 'онај који мѣрѣѣља, лењо или споро једе' (Ж Ч Г)
мѣрѣѣѣи 'лењо и споро јести' (Ж Ч Г)
мѣзара 'крвава која служи за мужу' (Ж Ч Г)
мѣсѣра 1. 'узорак, пробни примерак' 2. 'шара, шаблон за кречење, малање' 3. 'шара за вез или плетиво' 4. 'пеј. каже се за некога кога хоћемо да поценимо, омаловажимо' (Ж Ч Г)
мућѣк 1. 'покварено јаје' 2. 'фиг. покварен, превртљив човек' (Ж Ч Г)
набијѣча 1. 'кућа од набоја' 2. 'врста пушке' (Ж Ч Г)

- набој* 'набијена земља као зид куће, зид од набијене земље' (Ж Ч Г)
набурен, -а, -о 'љуџ' (Ж Ч Г)
набуриџи се 1. 'поткљобучити се' 2. 'наљуџити се' (Ж Ч Г)
набевати се 1. 'давати коме име, надимак' 2. 'правити кобасице' (Ж Ч Г)
надекати се пф. т. 'добро, топло се обући' (Ж Ч Г)
надница 'плата, награда која се добије за дан рада' (Ж Ч Г)
надничар 'радник који ради за надницу, који добија награду рачунајући по једном дану' (Ж Ч Г)
надничџији 'радити за надницу' (Ж Ч Г)
надрпњак 'задњи део леђа, корен репа (обично код краве — ако крава има мали надрпњак биће лоша, а ако има велики надрпњак биће добра музара)' (Ж Ч Г)
назиме, *назимад(у)* 'једногодишње свинче' (Ж Ч Г)
наџимаџи 'узимати људе у наџам' (Ж Ч Г)
накинђурен, -а, -о 'претерано накинђен, украшен' (Ж Ч Г)
намитгуна 'женска особа која радо кокетира, флертује, жена лаког морала' (Ж Ч Г)
наочаре пл. т. 1. 'наочари, направа од два стакла, стављена у оквире с дршкама, која служе за побољшање вида или заштиту очију' 2. 'део коњске опреме; кожни квадрати који се ставе са стране очију коња тако да коњ гледа само напред, а не и са стране' (Ж Ч Г)
наочџији, -а, -о 'лепог изгледа, виђен' (Ж Ч Г)
наилоџак, *наилоџи* пл. 'један од шест дрвених делова дужине 1/6 обима колског точка, који спојен са осталих пет чини колски точак' (Ж Ч Г)
најрсџак 1. 'метална навлака која се навлачи на прст да би се потискивала игла при шивењу' 2. 'мала количина која би стала у такву навлаку за прст' (Ж Ч Г)
насад 'јаја на којима лежи квочка, патка или гуска; број јаја који се ставља под квочку, патку или гуску' (Ж Ч Г)
насадџији 1. 'причврстити за држаље мотику, секиру, ашов и сл.' 2. 'поставити на гнездо с јајима ради извођења пилића, пачића; налећи' (Ж Ч Г)
наџега 'стаклена флаша или сушена тиква којом се извлачи или претаче течност (најчешће пиће) из неког суда (обично из бурета)' (Ж Ч Г)
наџибуркаџи 'налити неком течношћу (обично водом)' (Ж Ч Г)
недра ф. 'предњи део кошуље (без рукава)' (Ж Ч Г)
нерасџи 'крмак за приплод' (Ж Ч Г)
новина 1. 'млада, невеста' 2. 'новорођенче, беба' (Ж Ч Г)
ндвинџр 1. 'човек који се бави писањем за новине' 2. 'продавац, разносач новина' (Ж Ч Г)
ндвинџрка 1. 'женска особа новинар' 2. 'женска особа продавац, разносач новина' (Ж Ч Г)
нџунџик 'ws, клозет (обично у дворишту направљен од дасака или цигала)' (Ж Ч Г)
ндџав, -а, -о 'онај који је лењ, тром, неспретан' (Ж Ч Г)
ндџа м. 'неспособан, тром, лењ човек' (Ж Ч Г)
ндџаџији 'мџаукати (о мачки)' (Ж Ч Г)
дџашка адв. 'посебно, одвојено' (Ж Ч Г)
дџлиџији се 'донети на свет близанце (о животињама)' (Ж Ч Г)
дџбор 'ограђен простор за стоку' (Ж Ч Г)
дџбраџица 'мало повијена мотка с кукама на оба краја која служи за ношење канџи са водом о раменима' (Ж Ч Г)
дџбриџаџ 'предњи део кола који се може окретати на једну и на другу страну' (Ж Ч Г)
дџбруч 'метални оков око дрвене канџе' (Ж Ч Г)
дџглавина 'део опреме (улара или узде) који се ставља животињи око главе (обично коњу) и за коју се она води' (Ж Ч Г)
дџградаџица 1. 'дем. од ограда' 2. 'направа у којој мало дете учи да хода; већи сталак' (Ж Ч Г)
дџгрев м. и *дџрева* ф. 'горива материја, средство та грејање (дрво, угљ и сл.)' (Ж Ч Г)
дџгрезина 'остатак од огризене, поједене кукурзовине' (Ч)
дџгрџина 'в. огрезина' (Ж Г)
дџгрџица 1. 'оковратник, крагна' 2. 'накит око врата, ђердан' (Ж Ч Г)
дџгрџиџији (се) 'прекрити некога, пребациџи преко њега покривач; набациџи капут не закопчавајуџи га' (Ж Ч Г)
дџдџреџаџији се 'љуџито, грубо, дрско приговарати' (Ж Ч Г)

- одбрѣцнуџи се* 'пф. од одбрѣцати се' (Ж Ч Г)
одмѣйнуџи '(о биљкама) показати, донети млад плод' (Ж Ч Г)
оддушка 'отвор, рупа у леду' (Ж Ч Г)
оџија 'велика група деце' (Ж Ч Г)
оџагњиџи се 'донети на свет јагње' (Ж Ч Г)
оџје, -а, н. оџа пл. 'руда воловског јарма' (Ж Ч Г)
окађен, -а, -о 'онај који је кађен' (Ж Ч Г)
окајница 'место испод стрехе на које не пада киша тј. изнад којег се са крова слива киша' (Ж Ч Г)
окалџија 'дугуљасто, ваљкасто глатко дрво којим се тањи, развија тесто при мешању' (Ж Ч Г)
окалсак 'сужени део њиве у облику троугла' (Ж Ч Г)
окио 'стакло у прозору; прозор' (Ж Ч Г)
окоџаџи пф. 'копајући око неке биљке или воћке пригрнути, загрнути земљу уз њу' (Ж Ч Г)
окојавати импф. 'несв. од окопати' (Ж Ч Г)
окојаване 'гл. им. од окопавати' (Ж Ч Г)
окојилиџи се 'пре зрелости донети на свет младунче (обично о крави)' (Ж Ч Г)
окрајак м. и окрајка ф. 'крај хлеба' (Ж Ч Г)
окућница 'земљиште око куће, уз кућу' (Ж Ч Г)
окује 1. 'дем. од око' 2. 'окургао зачетак младиче или цвета биљке, пупољак који се при калемљењу умеће под кору младиче' 3. 'отвор на мрежи' (Ж Ч Г)
олај 'уље' (Ж Ч Г)
олук 'лимена цев на кући којом отиче вода' (Ж Ч Г)
онмад(не) адв. 'пренекидан' (Ж Ч Г)
оџанак, оџаџи пл. 'сељачка лака обућа од коже или гуме' (Ж Ч Г)
ојервџиџи 'обрадити, обшити ивицу нечега' (Ж Ч Г)
ојрача 'крпа за прање посуђа' (Ж Ч Г)
ојлаз 'део њиве који се изостави, прескочи при орању или сејању' (Ж Ч Г)
ојлаџа 'калуп, оквир од дасака за грађење стубова и зидова' (Ж Ч Г)
ојлен 'водоравна грађа на саоницама која одозго држи ступице' (Ж Ч Г)
ојлона 'танка опна између беланца и љуске јајета' (Ж Ч Г)
ојрасиџи (се) 'донети на свет прасиће (о крмачи)' (Ж Ч Г)
ојуџа 'тања кожна врпца којом се плету опанци' (Ж Ч Г)
ојране на џс 'начин орања од једног, преко другог краја до средине њиве' (Ж Ч Г)
ојране на сџук 'орање од средине њиве ка једном и другом крају' (Ж Ч Г)
ојраховина 1. 'орахово дрво' 2. 'љуске полузрелог ораха' (Ж Ч Г)
ојрнодла 'шнала за косу' (Ж Ч Г)
ојрнодлица 'дем. од орнодла' (Ж Ч Г)
ојџава 'трава која се коси по други пут' (Ж Ч Г)
ојџелиџи (се) 'донети на свет теле (о крави)' (Ж Ч Г)
ојџман 'софа, мањи лежај' (Ж Ч Г)
ојџич (ке) 'малопре' (Ж Ч Г)
ојџиџиџи (се) 'донети на свет кучиће (о керуши)' (Ж Ч Г)
ојџирач 1. 'занатиља који оштри ножеве, маказе и сл.' (Ж Ч Г)
ојџирак, ојџирици, пл. 'плод који застане после жетве или бербе' (Ж Ч Г)
ојџирчење 'гл. им. од пабирчити' (Ж Ч Г)
ојџирчиџи 1. 'купити пабирке' 2. 'скупљати помало с разних страна' (Ж Ч Г)
ојџлака 1. 'густ, мастан слој који се ствара на површини млека' 2. 'унутрашња на-влака јасука' (Ж Ч Г)
ојја 'подбрадак, наборана, опуштена кижа испод врата краве' (Ж Ч Г)
ојјаџиџа 'летва, гредица која обично служи за спајање рогова на кући' (Ж Ч Г)
ојџван 'дебље уже, конопац' (Ж Ч Г)
ојџџаџи 'друг, другар' (Ж Ч Г)
ојџиџи 1. 'уништавати ватром' 2. 'пушити' (Ж Ч Г)
ојџгајџи 'држачи за обраду предмета од дрвета на стеги' (Ж Ч Г)
ојџиџа ф. 1. гвоздени оков око струне у лотри (Ч Г) 2. гвоздени оков око главе колског точка (Ж)
ојџан 1. 'део дрвета који остане на корену кад се стабло сруши, преломи или пресече' 2. 'гвоздено задебљање у облику прстена на крају туљка (који се налази у глави колског точка)' (Ж Ч Г)

- йдор* 'земљорадник, сељак' (Ж Ч Г)
йдоркина 'жена која се бави земљорадњом, сељанка' (Ж Ч Г)
йдорски, -а, -о 'који се односи на паора' (Ж Ч Г)
йайриқара 'радионица где се производи паприка' (Ж Ч Г)
йайрикәрка 'жена која прави и продаје паприку' (Ж Ч Г)
йайриқаш 'масно јело од меса исецканог на комадиће у соку зачињеног паприком'
 (Ж Ч Г)
йағайи импф. о -, пф. 1. 'растављати, раздвајати по шаву оно што је сашивено'
 2. 'орати њиву око кукуруза' (Ж Ч Г)
йағач 'плуг за парање кукуруза, за орање земљишта између редова младих стабљика
 кукуруза' (Ж Ч Г)
йағлог 'пуста, необрађена земља' (Ж Ч Г)
йағшоқ 'узвик којим се тера стока: помакни се!' (Ж Ч Г)
йағшоқнуғи 'померити се (о стоци)' (Ж Ч Г)
йасқурица 'обредни хлеб у православној литургији, наора' (Ж Ч Г)
йасқуриқара 'жена која меси паскурицу за цркву' (Ж Ч Г)
йасқуғ 'коњ за приплод' (Ж Ч Г)
йасқуғевина 'извађене, зреле биљке пасуља из земље заједно са кореном' (Ж Ч Г)
йағлиқай 'парадајз: плави и црвени' (Ж Ч Г)
йағрлық 'суви комад, остатак посечене или сломљене гране' (Ж Ч Г)
йағ 'вода са разним зачинима у које се ставља месо због ароме' (Ж Ч Г)
йағна и *йағна* 'кућна патика од чоје или сличног материјала' (Ж Ч Г)
йевница 'појница, место у цркви са стране олтара где стоје они који читају или поје'
 (Ж Ч Г)
йеғдинтер 'слуга, послужитељ' (Ж Ч Г)
йеғарица 'део кухињског прибора, жица за мућење јаја' (Ж Ч Г)
йеғзла 'четка за бојење' (Ж Ч Г)
йеғзлица 'дем. од пензла' (Ж Ч Г)
йеғрајица 'справа за кречење са две четке на врху дршке' (Ж Ч Г)
йеғрдағиғи 'равнати, глачати малтер или бетон пердашком' (Ж Ч Г)
йеғрдағиқа 'даска за глачање малтера или бетона, зидарска алатка' (Ж Ч Г)
йеғрина 'велика навлака пуњена сламом или љускама кукурузног клипа' (Ж Ч Г)
йеғраји импф. 'ићи брзо, трчати, бежати' (Ж Ч Г)
йеғрушка 'врх гушчијег крила или свежањ перја употребљен као метлица којом се
 чисти, паје подмазује' (Ж Ч Г)
йеғшара 'пушка са окидачем у облику петла' (Ж Ч Г)
йеғшар 'врста зидане пећи олепљена земљом' (Ж Ч Г)
йеғцағка дуг штап с удицом на крају нити којим се пеца, лови риба (Ж Ч Г)
йеғчара 'зграда у којој се прерађује воће печењем да би се добило неко алкохолно
 пиће (обично ракија)' (Ж Ч Г)
йеғчарош риболовац, човек који радо пеца рибу (Ж Ч Г)
йеғчайи 'ловити рибу' (Ж Ч Г)
йеғчеш, -а 'ћон' (Ж Ч Г)
йеғчешйағайи 'стављати ћонове на ципеле, поћонити' (Ж Ч Г)
йеғвәз 'руб, ивица као граница нечега' (Ж Ч Г)
йеғрең 1. 'колачић савијен у колут' 2. 'гвоздена алка на предњем делу запрежних
 кола за коју се закачи ждрепчаник' (2) (Ж Ч Г)
йеғротица 'ћачка кутија за оловке' (Ж Ч Г)
йеғурка 1. 'врста јестиве гљиве с високијим и великијим шеширом' 2. 'дрвена направа
 у облику гљиве са великијим шеширом који се користи као подметач при ши-
 вењу или крпљењу' (Ж Ч Г)
йијачарина 'такса коју плаћају продавци на пијаци' (Ж Ч Г)
йиқир 'лабави бод, квирицање' (Ж Ч Г)
йиқирайи '(о ћурчијском занату) радити лабавим бодом. лабаво прихватати концем'
 (Ж Ч Г)
йиқсла 'метална канта за воду' (Ж Ч Г)
йиқлешина 'младо пилеће месо' (Ж Ч Г)
йиқлићар 1. 'кавез за квочку и пилиће од прућа и у облику купе' 2. 'врста голуба'
 (Ж Ч Г)
йиқула 'таблета, лек у облику куглице' (Ж Ч Г)

- ййлицка 'кратко округло дрво зашиљено са оба краја које служи у дечијој игри; сама та игра' (Ж Ч Г)
- ййлицкайи се 'играти пилцике' (Ж Ч Г)
- ййлак 1. 'облук печене земље у дечијој игри, кликер' 2. 'оно што је по облику слично пилку' (Ж Ч Г)
- ййлање 'игра пиљцима' (Ж Ч Г)
- ййлаи се 'играти се пиљцима: играти пиљака' (Ж Ч Г)
- ййрича 'пиринач' (Ж Ч Г)
- ййричара врста најева од бераног пиринча, прокуване свињске крви и са зачинама (Ж Ч Г)
- ййије 'охлађен и згуснут сок у дрхтавом стању од искуваног меса и костију' (Ж Ч Г)
- ййијаси, -а, -о 'који је као питије' (Ж Ч Г)
- ййиља 'лимена посуда за воду' (Ж Ч Г)
- ййлајш 'општински службеник' (Ж Ч Г)
- ййлајаз 'оловка, писаљка' (Ж Ч Г)
- ййласи 'већа или мања количина сена или снопова сложена у облику купе' (Ж Ч Г)
- ййлсјиши 'садевати у пласт' (Ж Ч Г)
- ййлафон 'строп, таваница' (Ж Ч Г)
- ййлафонџера 'стаклена кугла, која се ставља око сијалице уз саму таваницу' (Ж Ч Г)
- ййлева 'отпадак од пшеничног класа' (Ж Ч Г)
- ййлевара 'просторија у којој се држи плева' (Ж Ч Г)
- ййлевшии 'чупати траву и коров око корисних биљака' (Ж Ч Г)
- ййлейнича 1. 'уплегена коса' 2. 'колач од преплетеног теста' (Ж Ч Г)
- ййловак 'предмет од плуте, дрвета, кукурзовине или пластике који плива на води и служи као знак који упозорава, обраћа пажњу на нешто (део рибарског прибора)' (Ж Ч Г)
- ййди 'ограда, тараба' (Ж Ч Г)
- ййдиша 'рингла, плоча на шпорету' (Ж Ч Г)
- ййлуцер 'обруч од кукурзовине који обично користе деца да би се одржала на води' (Ч)
- ййдска 'мања боца спљоштеног облика' (Ж Ч Г)
- ййбшиа 'барница' (Ж Ч Г)
- ййводац 'уже којим се води коњ или крава' (Ж Ч Г)
- ййвојница 'поклон новорођенчету' (Ж Ч Г)
- ййвраз 'покретна, полукружна дршка или ручица канте или торбе' (Ж Ч Г)
- ййгачар 'онај који иде у походе невести (првенствено члан породице) носећи дарове' (Ж Ч Г)
- ййгачарка 'женска особа погачар' (Ж Ч Г)
- ййдвикјиваи импф. 1. 'оштро приговорити некоме, оштро га прекорити' 2. 'веселити се у свадби гласно узвикујући' (Ж Ч Г)
- ййдвикнуши пф. 'пф. од подвикивати' (Ж Ч Г)
- ййдгрлица 'дрвени део воловске запреге испод јарма који се ставља испод грла волу' (Ж Ч Г)
- ййдгритане 'гл. им. од подгртати' (Ж Ч Г)
- ййдгритаи 'уситнивши земљу набацати је око стабљике биљке: кромпир, кукуруз' (Ж Ч Г)
- ййодливеш сир 'сир од загрејаног млека у које се ставља сириште које помаже врењу' (Ж Ч Г)
- ййддбаса 'дрво као пречага које стоји попреко испод срчанице код запрежних кола и држи задњи крај руде да јој предњи крај не би падао на земљу' (Ж Ч Г)
- ййодуљнишии 'ставити дуло, закрпити' (Ж Ч Г)
- ййддишајцоваи 'подупрети зид гредом приликом зидарских интервенција' (Ж Ч Г)
- ййјаи 'певати црквене песме (обично у цркви за певницом)' (Ж Ч Г)
- ййјница 'певница, место у цркви са стране олтара где стоје они који читају и поје' (Б Ч Г)
- ййкров 'платнени покривач за покривање покојника' (Ж Ч Г)
- ййкровац 'покривач за коња од грубог сукна' (Ж Ч Г)
- ййолог 'јаје које се оставља на гнезду да би кокош опет снела онде' (Ж Ч Г)
- ййолој 'муљевито водоплавно, мочварно земљиште' (Ж Ч Г)
- ййолушина 1. 'половина нечега' 2. 'половина цигле' (Ж Ч Г)

- идлуџика* 'половина располућене животиње: свиње, краве, овце' (Ж Ч Г)
иомиџара 'суд за помије' (Ж Ч Г)
идмије пл. т. 'прљава, масна вода од прања кухињског посуђа с остацима од јела — као храна за свиње' (Ж Ч Г)
иомџиња 1. 'она која помаже' 2. 'једна од двеју уздужних мотки које с попречним моткама чине оквир на лотрама запрежних кола' (Ж Ч Г)
идњава 'простирка за под' (Ж Ч Г)
иоњаџар 'младић који се ожени па се растави од жене и дође да живи са родитељима' (Ж Ч Г)
иоњаџарка 'девојка која се после удаје врати да живи код родитеља' (Ж Ч Г)
идџа м. 1. 'поп' 2. 'дрвени или метални део у земљи, бетону који служи за причвршћивање капије' (Ж Ч Г)
иоидџија 'свештеникова жена' (Ж Ч Г)
идџерњак 'простирка за кревет' (Ж Ч Г)
идџара 'јело од старог хлеба, попареног и замашћеног' (Ж Ч Г)
идџонац 'врста корова, *Convolvulus arvensis*' (Ж Ч Г)
иоруганије 'надимак' (Ж Ч Г)
иоскоруџиши се '(о води, млеку и сл.) овлаш се заледити' (Ж Ч Г)
иослужџбник 'послужавник, већа тацна' (Ж Ч Г)
иослужџница 'већа кашика за супу, млеко и сл.' (Ж Ч Г)
идсмрџад пл. *идсмрче* 'деца која се роде после очеве смрти' (Ж Ч Г)
иосиџуџаница 'колач од ораха и сувог грожђа које се меси кад дете прохода' (Ж Ч Г)
идџачкаџи 'поставити тачке у башти или на њиви' (Ж Ч Г)
идџега 'део на запрежним колима, од гвожђа, код предњих точкова који служи за пењање у кола' (Ж Ч Г)
идџезница 'кука на предњој страни плуга за коју се закачи ждрапчаник' (Ж Ч Г)
идџереџиши 'погодити' (Ж Ч Г)
иошаџиши се 'онерасположити се, застидети се' (Ж Ч Г)
иошиџач 'летва или бетонска греда на крову куће помоћу које се причвршћује покривач за кров' (Ж Ч Г)
идџиџар 1. 'писмоноша, онак који разноси поштанске пошиљке' 2. 'голуб оји је обучен да преноси писмене поруке' (Ж Ч Г)
иџакљача 'пљоснат комад дрвета с дршком којим се рубље удара, лупа кад се пере' (Ж Ч Г)
иџанџија ф. 'врста топа за пуцање приликом каквих свечаности' (Ж Ч Г)
иџаџиџи пл, *иџаџоњак* 'брџџиџи, овчији измет' (Ж Ч Г)
иџаџорац '(обично у пл.) шуља метална лоптица с металним куглицама која при потресу звецка — обично се стављају коњу око врата зими кад вуче саонице' (Ж Ч Г)
иџаџи 'тупи, задњи део чекића' (Ж Ч Г)
иџаџка 'направа за бацање камена, начињена од комадића коже за који су са стране привезана два каиша од гуме' (Ж Ч Г)
иџаџељкиња 'крáva која се први пут отелила' (Ж Ч Г)
иџаџа сџба '(обично у пл.) соба са погледом на улицу' (Ж Ч Г)
иџезеџи 'дар, поклон' (Ж Ч Г)
иџекача 'прека тестера, врста тестере са дугим сечивом и са две дршке, коју покрећу два човека' (Ж Ч Г)
иџејуче адв. 'пре два дана' (Ж Ч Г)
иџекоџаџе 'гл. им. од прекопавати' (Ж Ч Г)
иџекоџаџиши 'одстрањивати коров и превртати земљу копањем око корисних биљака: кокуруза и сл.' (Ж Ч Г)
иџекуџира 'после два дана' (Ж Ч Г)
иџе 'направа из два дела за прављење сока гњечењем, муљањем' (Ж Ч Г)
иџе-иџиџангла 'масивна гвоздена полуга за рушење при зидарским радовима' (Ж Ч Г)
иџеслица 'справа за предење вуне' (Ж Ч Г)
иџезеница 'препужен хлеб' (Ж Ч Г)
иџиџаџиши 'остарети, увенути (о човеку и биљкама)' (Ж Ч Г)
иџиџа 1. 'у пријатељском ословљавању (о жени)' 2. 'мајка једног од брачног друга према родитељима другог брачног друга' (Ж Ч Г)

- јријатајел* 1. 'друг, близак познаник' 2. 'отац једног од брачних другова према родитељима другог брачног друга' (Ж Ч Г)
- јријатаједљивији се* 1. 'ступати с ким у пријатељске односе' 2. 'одржавање пријатељских односа родитеља једног брачног друга са родитељима другог брачног друга' (Ж Ч Г)
- јријемлица* 'обрађивати њиву или бапту на припелице: обрађивати сејати, копати и сл. њиву тако што се не иде са једног краја на други, већ се обрађује четвртина, трећина половина њиве, а затим друга трећина, четвртина и тд.' (Ж Ч Г)
- јријелод* 'прирст стоке плођењем' (Ж Ч Г)
- јријелескан, -а, -о* 'стињен, спљоштен' (Ж Ч Г)
- јријелескајши* 'растињити, пригњечити' (Ж Ч Г)
- јријесей* 'обред причешћивања' (Ж Ч Г)
- јријесейиши (се)* 1. 'извршити над ким обред причеста' 2. 'примити причест' (Ж Ч Г)
- јријесейше* 'причест' (Ж Ч Г)
- јркно* 'погрд. задњица, тур' (Ж Ч Г)
- јрљак* 1. 'зашиљено дрво које се забада уземљу присејању или пресађивању расада' 2. 'зашиљено краће дрво које се користи при брању кукуруза' 3. 'батина, тољага која се користи у дечијој игри — прљање' (Ж Ч Г)
- јрдкола* 'главица у кисељеног купуса' (Ж Ч Г)
- јрдоход и јрдкош и јрдкод* 'WC, клозет, нужник' (Ж Ч Г)
- јрдјис* 'свеска, бележница' (Ж Ч Г)
- јрдсиа ијџ* 'зидана пећ од черпића у селачким кућама' (Ж Ч Г)
- јрдсие даске* 'даске од којих је направљен кревет; даске на ногарама поред зидане пећи' (Ж Ч Г)
- јрдсиа крдеви* 'кревет од простих дасака' (Ж Ч Г)
- јрсише* 'ограда од дрвета' (Ж Ч Г)
- јрса* пл. т. 1. 'груди, предњи део тела од врата до трбуха' 2. 'дојке' 3. 'део кошуље који покрива груди' (Ж Ч Г)
- јрслук и јруслук* 'део мушке и женске одеће без оковратника и рукава' (Ж Ч Г)
- јрфија* 1. 'имовина, имање' 2. 'стока, марва' (Ж Ч Г)
- јрфуш* 1. 'кратка, танка шибa очишћена од прућа' 2. 'спољашњи, задебљали део косе' (Ж Ч Г)
- јршињак* 1. 'крзнени прслук' 2. 'каиш, ремен као део ама што се ставља коњу преко прсију' (Ж Ч Г)
- јуваара* 'зрно кукуруза које се не искока' (Ж Ч Г)
- јудар* 'чувар винограда' (Ж Ч Г)
- јударјиши* 'чувати виноград' (Ж Ч Г)
- јударшица* 'женска особа чувар винограда' (Ж Ч Г)
- јукдејара* 'врста руже, ружин грм чији цветови образују букет' (Ж Ч Г)
- јула ф.* 'учесник у дечијим играма који има споредну, подређену улогу' (Ж Ч Г)
- јуљивиши* 'играти споредну улогу у некој дечијој игри: жмурити док се други сакривају и сл.' (Ж Ч Г)
- једшица* '1. број пет 2. најшири део на сечиву косе' (Ж Ч Г)
- јуле* 'младунче магарца' (Ж Ч Г)
- јулин* 'овчарски пас' (Ж Ч Г)
- јуцушка* 1. 'гука, израслина на хлебу' 2. 'окрајак. крај хлеба' (Ж Ч Г)
- јурак* 'овчији измет' (Ж Ч Г)
- јуркаши* '(о овци) избацивати измет' (Ж Ч Г)
- јурслин* 'врста голуба високолетача' (Ж Ч Г)
- јушела* 'мала пљосната флаша' (Ж Ч Г)
- јушелица* 'дем. од путела' (Ж Ч Г)
- јушкаси, -а, -о* '(о коњу) који има белу длаку изнад копита' (Ж Ч Г)
- јушо, -а, јуша* пл. 'куделна веза којом се сапињу коњи тако што им се вежу предње ноге' (Ж Ч Г)
- јуцаљка* 'врста корова, *Plantago lanceolata*' (Ж Ч Г)
- јушка* 1. 'ручно вагрено оружје' 2. 'справа за надевање кобасица' (Ж Ч Г)
- јушла* 'мањи сноп повртарског биља: лука, ротквица и сл.' (Ж Ч Г)
- равнача* 'зидарска алатка, даска за равнање малтера' (Ж Ч Г)
- рагасишја* 'оквир, уложак за врата или прозор' (Ж Ч Г)
- разор* 'бразда у средини или на крајевима њиве настала на крају орања' (Ж Ч Г)

- ракијџилица* 'пецара, зграда у којој се пече воће да би се добила ракија' (Ж Ч Г)
ракољџи се '(о кокошкама) огласити се пре него што ће се снести јаје' (Ж Ч Г)
рамџна, раме сг. 1. 'део тела између врата и надлактице' 2. 'рупа у главчини колског точка у коју се углављује жбица' (Ж Ч Г)
раџфла 'ивџа, брид, опшав' (Ж Ч Г)
раџџик 'оштри метални део плуга који при орању сече земљу' (Ж Ч Г)
раџџик 'арпацик, ситан црни лук за сађење, лук сејанац' (Ж Ч Г)
раџсад м. и *раџсада* ф. 'младе биљке (обично поврће), које служи за пресађивање' (Ж Ч Г)
раџсаџиџи 'пресађити биљку из расадника на друго место' (Ж Ч Г)
раџсаџџик 'место, земљиште где се гаји расад: воћни, лозни и сл.' (;Ж Ч Г)
раџскаџиџи се 1. '(о кокоши) престати са лежењем на јајима' 2. 'фиг. распричати се' (Ж Ч Г)
раџсол 'слана вода у којој се кисели купус' (Ж Ч Г)
раџсолџиџиџи 'располутити дуж леђа заклану или одрану животињу' (Ж Ч Г)
раџсолџаџен, -а, -о '(о животињама) располућен дуж леђа' (Ж Ч Г)
раџсолџаџи се 'пеј. ослободити се некога, нечег непожељног' (Ж Ч Г)
раџџиџа 'обла турпија за дрво' (Ж Ч Г)
раџџиџиџи 'радити рашпом' (Ж Ч Г)
раџџаџиџа 1. 'време када се не обавља настава у школи, школски одмор' 2. 'дар који су ђаци једном седмично доносили учитељу (обично четвртком) када се није радило у школи' (Ж Ч Г)
раџкла 'блуза, кошуља' (Ж Ч Г)
раџклиџа 'дем. од рекла' (Ж Ч Г)
раџкуџиџа, *раџкуџиџе* пл. 'руде у једнопрежним колима између којих се упрегне коњ' (Ж Ч Г)
раџмеџиџиџи 'ометати кога, сметати коме' (Ж Ч Г)
раџџаџи 'врста домаћег голуба с великим лепезастим репом' (Ж Ч Г)
раџс 'оштрица косе' (Ж Ч Г)
раџсаџи 'луд ресан: врста дуда која не даје плод' (Ж Ч Г)
раџдикла 'женска ташна' (Ж Ч Г)
риџа м. 'коњ риђе длаке' (Ж Ч Г)
риџа ф. 'кобила риђе длаке' (Ж Ч Г)
риџи 'нашивена набрана трака као украс на одећи' (Ж Ч Г)
раџбаџр 'продавац ситне робе који носи робу са собом' (Ж Ч Г)
раџваџи 'белега, зарез, жиг и сл. (обично на телу животиње) као знак распознавања' (Ж Ч Г)
раџваџен, -а, -о 'обележен ровашем' (Ж Ч Г)
раџваџиџиџи 'обележити, обележавати ровашем' (Ж Ч Г)
раџ, *раџџџи* пл. 1. 'коштани цевкасти и шиљат израштај на глави неких животиња' 2. 'коса греда кровне конструкције' (Ж Ч Г)
раџгаџ 'угао, крај улице; место где се састајала младеж (нарочито празником и недељом)' (Ж Ч Г)
раџгаџи 1. 'зимзелено дрво чији су плод дугуљасте и слатке махуне' 2. 'сужени део њиве у облику троугла' (Ж Ч Г)
раџгаџа 'простирка за под од рогоза' (Ж Ч Г)
раџџџџи 'сва лица са којима се неко налази у родбинском сродству, рођаци' (Ж Ч Г)
раџџџџџи, -а, -о 'који се односи на род, родбину' (Ж Ч Г)
раџџџџи 'врста корова, *Erodium Cicutarium*' (Ж Ч Г)
раџџџџџи пл. 'у изразу: *раџџџџџи* и *лаџџџџџи* — снег који пада у пролеће, кад долећу роде и ласте' (Ж Ч Г)
раџџџџџи се 1. 'доћи на свет (о човеку и животињи)' 2. 'успостављати, одржавати родбинске односе' (Ж Ч Г)
раџџџџи, -а, -о 'ружичаст' (Ж Ч Г)
раџџџџџи 1. 'прати рубље на рољки, превлачити руб е преко рољке' 2. 'котрљати, гурати' (Ж Ч Г)
раџџџџџи 'дрвена направа са брдацима за прање и за цеђење рубља' (Ж Ч Г)
раџџџџџи 'рупа у земљи' (Ж Ч Г)
раџџџџџџа ф. 'музички инструмент, контрабас' (Ж Ч Г)
раџџџџџџџџ 'свежањ жита које жетелац сече српом и прихвата у наручје' (Ж Ч Г)

- руковeђаиш* 'купити жито српом у руковеди' (Ж Ч Г)
румeнило 'средство за румењење, руж' (Ж Ч Г)
руфованe 'гл. им. од руфовати' (Ж Ч Г)
руфоваиш 'скидати горњи слој крзна са коже (о ћурчијском занату)' (Ж Ч Г)
руцeљ 1. 'део косе, кратка дршка коју косац држи левом руком' 2. 'држач, ручица плуга' (Ж Ч Г)
ручкoдношa 'мања или већа канта са полукружним ручицом за коју се хвата приликом ношења' (Ж Ч Г)
сaђишја 'занатлија који поправља сатове' (Ж Ч Г)
сакaђија 'заразна болест копитара' (Ж Ч Г)
сакaљуда ф. 'лудак' (Ж Ч Г)
салaмyра 'слана вода са различитим зачинима у којој се држи месо пре сушења' (Ж Ч Г)
сaлaш 'пољско имање изван села с кућом и економским зградама' (Ж Ч Г)
сaлaшaн, -ка 'онај који живи и ради на салашу' (Ж Ч Г)
сaлaшaнски, -а, -о 'који се односи на салашане' (Ж Ч Г)
сaлeр 'човек који прави ужад; ужар' (Ж Ч Г)
сaмoкис 'сир од некуваног млека који сам кисне' (Ж Ч Г)
сaн, -а, -о адј. 'поспан, снен, онај коме се спава' (Ж Ч Г)
сaиoви пл. т. 'задњи део коњских леђа' (Ж Ч Г)
сaрaч 'занатлија који прави од коже опрему за коње' (Ж Ч Г)
сaсшaвaк 'састав; део којим се састављају два или више делова у једну целину' (Ж Ч Г)
сaђyра 'котарица од рогоза за брашно, јаја' (Ж Ч Г)
сaђиш, сaђишoви пл. 1. 'учесник у свадбеној поворци, званица на свадби' 2. само мн. 'свадба, склапање брака' (Ж Ч Г)
свaишoвaц 'песма која се пева у сватовима, сватовска песма' (Ж Ч Г)
свeкaр 'мужевљев отац (и стриц)' (Ж Ч Г)
свeкpвa 'мужевљева мати' (Ж Ч Г)
свeчaр 1. 'онај који тога дана слави своју крсну славу' 2. 'мушкарац као носилац култа домаћег свеца, крсне славе' (Ж Ч Г)
свeчaри пл. т. 'славље, светковина' (Ж Ч Г)
свeчaришш 'славити крсну славу, светковати' (Ж Ч Г)
свeчaрицa 'женска особа свечар' (Ж Ч Г)
свиaлa 1. 'танко влакно што га у своје развоју одваја гусеница свилене бубе и омотава око себе у чауру' 2. 'тканина израђена од танког, свиленог концa' 3. 'биљна влакна на врху клипа кукуруза' (Ж Ч Г)
свињaр 'чувар свиња, човек којег унајми власник да му чува и изводи свење на пашу' (Ж Ч Г)
свињaц 1. 'место где се држе свиње, стаја за свиње' 2. 'фиг. прљава, неуредна кућа, просторија' (Ж Ч Г)
свињнaк 'врста којом се везују гаће, панталоне, учкур' (Ж Ч Г)
свeрaчине 'задњи, рачвасти крај руде запрежних кола' (Ж Ч Г)
сeдишш 1. 'налезити се у положају седења' (Ж Ч Г) 2. 'живети у некој кући, становати' (Ж Ч Г)
сeдлaв, -а, -о 'који има леђа улегнута, слична седлу' (Ж Ч Г)
сeк 'дрвена или камена ограда око бунара' (Ж Ч Г)
сeкaч 'оруђе (длето и сл.) за сечење метала' (Ж Ч Г)
сeнaк 'ограђени део штале где се држи сено' (Ж Ч Г)
сeишја 'течност за штављење коже — вода, со и мекинје или кукурузно брашно' (Ж Ч Г)
сeрмија 'марва, стока' (Ж Ч Г)
сeрcан 'парадна коњска опрема' (Ж Ч Г)
сeсшриш 'сестрин син' (Ж Ч Г)
сeсшришш 'сестрина деца' (Ж Ч Г)
сeсшришина 'сестрина кћи' (Ж Ч Г)
сшнa 1. 'напади тешког дисања, астма' 2. 'хронично неизлечиво обољење плућа код коња' (Ж Ч Г)
сшрaк 'врста корова, *Sorghum halepense*' (Ж Ч Г)
сшришшe 'течност од свињског и телећег желуца које се користи за прављење сира од млека' (Ж Ч Г)

- сирковача* 'метла начињена од сирка' (Ж Ч Г)
сйишца рѝна 'стрна жита: пшеница, оvas, јечам' (Ж Ч Г)
сјѝрена 'јоза која очекује младе' (Ж Ч Г)
скѝмија 'школска клупа' (Ж Ч Г)
скѝфа ћурчијска алатка, сечиво којим се струже, чисти кожа од масноћа' (Ж Ч Г)
скѝла 1. 'сплав или нарочито подешена лађа која се креће дуж челичног ужета који служи за превоз људи, стоке и др. на местима где нема моста' 2. 'помоћна конструкција која се привремено подиже при грађењу или рушењу објекта' (Ж Ч Г)
скѝленија 'човек који одржава скелу и превози на скели' (Ж Ч Г)
(с)кендерѝши 'брег од снега који деца зими праве' (Ч)
скѝруѝ 'скрама на куваном млеку, кајмак' (Ж Ч Г)
скѝшѝна 'која очекује младе (о зечици)' (Ж Ч Г)
слѝва 1. 'глас, углед надалеко познат' 2. 'крсно име, дан свеца заштитника, светковина и култ предака' 3. 'црквени годишњи празник' (Ж Ч Г)
слѝвѝрош 'онај који слави црквени празник, учесници светковине' (Ж Ч Г)
слѝмарица 'велика навлака напуњена сламом на којој се лежи; сламни душек' (Ж Ч Г)
слѝник 'стаклена или порцеланска кутија за со' (Ж Ч Г)
слѝзѝна 'велика жлезда или орган у трбушној шупљини с леве стране, испод дијафрагме и задњих ребара' (Ж Ч Г)
слѝме, -ѝна 'уздужна масивна греда у основи кровне конструкције, носећа греда' Изр: *каѝ ѝдѝне слѝме на-ѝеме* (кад наступе тешка времена, кад буде најтеже)' (Ж Ч Г)
слѝишѝца 1. 'сиромашна женска особа' 2. 'граница између две њиве између којих нема слободног простора' (Ж Ч Г)
слѝна 1. 'слузава течност коју излучују жлезде у устима код човека' 2. 'кијавица код животиња, најчешће код коња' (Ж Ч Г)
слѝнац 1. 'бале, слуз која виси из носа' 2. 'месната израслина која виси са стране кљуна ћурана' (Ж Ч Г)
слѝчуга 'клизалька' (Ж Ч Г)
слѝчугаѝи се 'возити клизальке' (Ж Ч Г)
слѝшѝкиња 1. 'женска особа која за плату обавља кућне послове, кућна помоћница' 2. 'дрвена направа за изување чизама' (Ж Ч Г)
смандѝљѝиш 'лоше, површно, без воље нешто урадити' (Ж Ч Г)
смѝна 'мачка која треба да се омаци' (Ж Ч Г)
снаѝа и *снајка* 1. 'синовљева (и унукова) жена' 2. 'братова жена' 3. 'удата млађа жена' (Ж Ч Г)
снѝшула 'гумена дубока ципела за снег' (Ж Ч Г)
снѝваѝиш 'сањати' (Ж Ч Г)
снѝѝ 1. 'скуп већег броја појединих предмета повезан у једну целину' 2. 'свежањ пожњевеног жита од две руковета' (Ж Ч Г)
сѝбица 'дем. од соба'
сѝбица 'мала просторија, соба настала накнадним преуређењем, затварањем ходника, конка' (Ж Ч Г)
сѝѝа 'пиће начињено од воде засињено угљеном киселином, сода-вода' (Ж Ч Г)
сѝѝѝр 'произвођач сода-воде' (Ж Ч Г)
сѝѝѝра 'радионица сода-воде' (Ж Ч Г)
сѝѝја 'рачвасто дрво које служи као подупирач за ћерам' (Ж Ч Г)
сѝкѝк 'мања, ужа улица' (Ж Ч Г)
сѝкѝла 'доњи, мало извучени део зида на кући' (Ж Ч Г)
солѝнак, *солѝнци* пл. 'саоник' (Г)
сѝнице пл. т. 'саонице' (Ж Ч Г)
сѝишѝца 'ногаре дрвене клупе око зидане пећи' (Ж Ч Г)
сѝидѝнѝаѝи се 'ступити с ким у недоличне односе, спријатељити се, сплести се' (Ж Ч Г)
сѝишѝца 'жбица, паок на точку' (Ж Ч Г)
сѝѝѝиш (се), на -, пф, раз -, пф. 'љутити (се)'
сѝребрѝњѝк 'врста црног лука' (Ж Ч Г)
сѝрѝѝница 'узано дуго дрво које везује задњи и предњи крај запрежних кола' (Ж Ч Г)
сѝѝѝѝана 'крáva која очекује младунче' (Ж Ч Г)
сѝѝѝѝѝнѝ(и)а 'полица, део кухињског намештаја' (Ж Ч Г)

- шѣйка* 1. 'у ословљавању за женску особу' 2. 'очева или мајчина сестра' (Ж Ч Г)
шѣна 'теткин муж' (Ж Ч Г)
шѣган 'плитак бакарни или метални суд са дугачком дршком за пржење јела' (Ж Ч Г)
шѣнцидѣани, -а, -о 'онај који је испасиран, издробљен' (Ж Ч Г)
шѣнцидѣаити импф. из -, пф. 'пасирати, дробити' (Ж Ч Г)
шѣшљер 'столар' (Ж Ч Г)
шѣзна 'табакера, кутија за цигарете' (Ж Ч Г)
шѣбља 'дрво које је привезано уз косиште да при кошењу жита равномерно обара и слаже жито' (Ж Ч Г)
шѣдљага 'батина, већи штап' (Ж Ч Г)
шѣди 1. 'врста оружја' 2. 'играчка коју деца праве од тврдо замешаног блата, коцка од блата са рупом на средини која пуца кад се баца на земљу' (Ж Ч Г)
шѣбѣање 'гл. им. од топати се' (Ж Ч Г)
шѣбѣаити се 'играти се блатом правећи топове' (Ж Ч Г)
шѣдило 'брус у облику точка који се окреће око своје осовине' (Ж Ч Г)
шѣоциљѣрка 'углачана стаза на леду по којој се точиља' (Ж Ч Г)
шѣоциљѣаити се 1. 'клизати се по леду' 2. 'варати кога, подваљивати коме' (Ж Ч Г)
шѣдѣир 1. 'направа у облику разведене цеви са уским отвором кроз коју се течност налива у судове, левак' 2. 'слаткиш од обланди у којем се служи сладолед, фишек' (Ж Ч Г)
шѣрдѣаче пл. т. (Ж Г) и *дрѣдѣаче* пл. т. (Ч) 'дрвена мања колица са једним точком за преношење сламе, смећа из штале у двориште и сл.'
шѣрдѣслер 'занатлија који прави преслице' (Ж Ч Г)
шѣрѣље пл. т. 'разапета мрежа између два штапа за преношење кабасте сточне хране: из дворишта у шталу и сл.' (Ж Ч Г)
шѣрѣј 'јама у земљи у којој се чува кромпир, зѣлѣн и друго поврће' (Ж Ч Г)
шѣрѣфика 'трговина, киоск у којој се обично продаје дуван, цигарете и сл.' (Ж Ч Г)
шѣрѣфиканиј 'продавац у трафици' (Ж Ч Г)
шѣрѣбушастѣ, -а, -о 'који има велики трбух' (Ж Ч Г)
шѣрѣбушина 'аугм. и пеј, од трбух' (Ж Ч Г)
шѣрѣница 'направа за стругање воћа, поврћа или теста на ситније делове' (Ж Ч Г)
шѣрѣѣачѣиј 'поново узорати њиву' (Ж Ч Г)
шѣрикѣв 'џемпер' (Ж Ч Г)
шѣрингѣли 'напојница, бакшиш' (Ж Ч Г)
шѣруковѣаити 'радити вез' (Ж Ч Г)
шѣубило 'памћење, меморија' (Ж Ч Г)
шѣуљѣјка 'краћа гвоздена цев кроз коју се проводи и за коју се причвршћује држаље на грабљице, ашов и сл.' (Ж Ч Г)
шѣуљак 1. 'гвоздена или тучана кратка цев у глави колског точка' 2. 'фиг. ситна, физички неразвијена особа' (Ж Ч Г)
шѣушѣор 1. 'онај који се о некоме или нечему брине' 2. 'световна особа која као председник црквеног одбора брине за цркву и црквене ствари и представља световну везу између свештеника и верника' (Ж Ч Г)
шѣуѣак 1. 'чекић за месо 2. мали маљ у буренѣту за мућење бутера' (Ж Ч Г)
шѣуѣак 'гуцак, метални маљ којим се ситни шећер у авану и сл.' (Ж Ч Г)
шѣса 'дубља округла посуда без дршки са стране' (Ж Ч Г)
шѣсиѣа 'дем. од шѣса' (Ж Ч Г)
шѣѣта 'писар' (Ж Ч Г)
шѣла ф. 'место на глави где је коса отпала, теме без косе' (Ж Ч Г)
шѣлав, -а, -о 'који има ћелу, који је без косе' (Ж Ч Г)
шѣлаѣко 'онај који је ћелав' (Ж Ч Г)
шѣлавѣиј импф. о -, пф. 'постајати ћелав'
шѣсав, -а, -о 'којем не расту бркови и брада, који је без длака' (Ж Ч Г)
шѣшак 'угао, рогаљ' (Ж Ч Г)
шѣдикасѣ, -а, -о угласт, који је са ћошковима (Ж Ч Г)
шѣула 1. 'дечија игра' 2. 'батина, штап којом се игра поменута игра' (Ж Ч Г)
шѣулаѣи се 'играти се ћуле' (Ж Ч Г)
шѣуѣрија 'мост, насип преко јарка' (Ж Ч Г)
шѣурак 1. 'мужјак ћурке' 2. 'фиг. будала, глупак' (Ж Ч Г)

- ћурак 'кратак огртач од овчијег крзна' (Ж Ч Г)
 ћуре, ћурићи пл. 'младунче ћурке' (Ж Ч Г)
 ћурешина 'ћуреће месо' (Ж Ч Г)
 ћурка 1. 'најкрупнија домаћа птица, женка' 2. 'фиг. будаласта женска особа, глупача' 3. 'врста дезена платна: хаљина, марама на ћурке' (Ж Ч Г)
 ћурчија 'занатлија који обрађује крзно' (Ж Ч Г)
 ћускија 1. 'гвоздени алат у облику полуге за подизање терета' 2. 'фиг. и погрд. за глупог, простог човека' (Ж Ч Г)
 ћуше, ћушадџи пл. 'ждребе, млад коњ од две године' (Ж Ч Г)
 ћушка 1. 'дрвена мања лопта за игру клиса' 2. 'шамар' (Ж Ч Г)
 ћушнути 'слабо ударити, ошамарити' (Ж Ч Г)
 убрáдиши се 1. 'ставити мараму на главу, везати мараму' 2. 'неукусно, немарно се обући' (Ж Ч Г)
 увѣнача 'прошивени, проштепани део на завеси, гаћама и сл. кроз који се повлачи каква врпца' (Ж Ч Г)
 увеќ 'човек који после венчања дође да живи у жениној кући' (Ч)
 ўгáр 'узорано земљиште после убирања летине' (Ж Ч Г)
 ўгáриши 'узорати обрадиво земљиште и оставити извесно време незасејано, да би се одморило' (Ж Ч Г)
 удáвача 'девојка која треба да се уда' (Ж Ч Г)
 ўдаја 'ступање женске особе у брак' (Ж Ч Г)
 удáвац 'човек коме је умрла жена' (Ж Ч Г)
 удáвша 'жена којој је умро муж' (Ж Ч Г)
 ўжáр 'занатлија који прави ужад' (Ж Ч Г)
 узáјимати импф. 'узети на зајам, дати на зајам, позајмити' (Ж Ч Г)
 узѣнција 'део јахаћег прибора у облику металне папуче која виси о каишу с обе стране седла, у коју јахач ставља ногу' (Ж Ч Г)
 ўја м. 'мамин брат' (Ж Ч Г)
 ўјна ф. 'ујакова жена' (Ж Ч Г)
 ўкосница 'шнала за косу' (Ж Ч Г)
 ўлáр 'конопац око главе коња за крај којег се коњ води или се с њим везује' (Ж Ч Г)
 умивáдник 'дрвено постолје за лавор' (Ж Ч Г)
 уњањити се 'опустити се, улењити се' (Ж Ч Г)
 ушѣијáйти се 'дугим кувањем претворити се у питије, бити укуван до питијастог стања' (Ж Ч Г)
 ўрлáй 'војно одсуство' (Ж Ч Г)
 ўргáничка, кобасица пуњена цигерицом или изнутрицом' (Ж Ч Г)
 ўфркэсѣиши 'упропастити' (Ж Ч Г)
 ўчѣкáйти се 'излепити се чичком, по коси или оделу' (Ж Ч Г)
 ўчкўр 'врпца којом се везују гаће, свитњак' (Ж Ч Г)
 ўчмáнуши 'увенути, осушити се (о биљкама и фиг. о човеку)' (Ж Ч Г)
 ўво, ўши пл. 1. 'орган чула слуха' 2. 'пл. т. зарез са стране туљка (који се налази у осовини колског точка)' (Ж Ч Г)
 ўшица 1. 'метални део алатке са отвором у који се утиче држаље 2. отвор на игли кроз који се удева конац' (Ж Ч Г)
 ўшишѣак 'мали колач од киселог теста пржен у масти' (Ж Ч Г)
 ўшўр 'ујам' (Ж Ч Г)
 фазáнѣрија 'фарма где се узгајају фазани' (Ж Ч Г)
 фáзáнка 'женка фазана' (Ж Ч Г)
 фазáнчић, фазáнчићи пл. 'младунче фазана' (Ж Ч Г)
 фáјѣаши 'влажити опрано рубље пре пеглања' (Ж Ч Г)
 фáлѣнка 'недостатак, мана' (Ж Ч Г)
 фáлѣрати 'сићи с ума' (Ж Ч Г)
 фáнгла 'кашика за малтер' (Ж Ч Г)
 фáрѣрунг 'профилисани завршетак фасадног зида испод крова' (Ж Ч Г)
 фáшиње 'свежањ, сноп прућа' (Ж Ч Г)
 фѣњер 'светилка у облику застакљене кутије у којој гори свећа или петролејска лампица' (Ж Ч Г)
 фѣриáи 'помоћни сто за ручно шивење коже (о ћурч. занату)' (Ж Ч Г)
 фѣрѣиговáње 'гл. им. од ферѣиговати' (Ч Г)

- црѐй* 1. 'пљосната танка опека за покривање зграде' 2. 'посуда за цвеће од печене земље, саксија' 3. 'посуда од печене земље са кружним отворима из које живина пије воду' (Ж Ч Г)
- црејџана* 'место где се праве црепови (за кров) и цигле' (Ж Ч Г)
- црквѐњџак* 'чувар цркве и црквени послужитељ' (Ж Ч Г)
- црџ* 1. 'парни воз' 2. 'гутљај' 3. 'промаја, струјање ваздуха кроз оцак' (Ж Ч Г)
- црџањџа* 'гвоздена полуга (2) која спаја акштук и јастук у предњем делу запрежних кола' (Ж Ч Г)
- црџање* 'гл. им. од црџати' (Ж Ч Г)
- црџањи* 'скидати горњи слој крзна и коже' (о ћурч. занату) (Ж Ч Г)
- чакија* бритва, цепни ножић (Ж Ч Г)
- чајџур* пањ од посечене кукурзовине (Ж)
- чајџурје* 'жива на којој су посечена кукурузна стабла, џомбиште' (Ж)
- чакишире* пл. т. 1. 'панталоне' 2. 'јело од кромпира: *кромџир* у *чакишира*' (Ж Ч Г)
- чакишире на — шунке* 'свечане панталоне од чоје нарочитог кроја, бричац' (Ж Ч Г)
- чамак* 'буренце за муњење бутера' (Ж)
- чамовина* 'чамово дрво, јеловина; уопште дрво четинара' (Ж Ч Г)
- чајџиш* 'грбав, нераван колски пут' (Ж Ч Г)
- чајџлов* -*џва* 'мотка (2) која се попречно стави на лотре запрежних кола кад се вози сено, и сл.' (Ж Ч Г)
- чађура* 1. 'омотач око семенки неких биљака: мака и сл.' 2. 'део метка, папирни омотач цилиндричног облика у коме је сачма и барут' (Ж Ч Г)
- чађрац, чађрци* пл. 'неотопљен комад који остане при топљењу сланине или сала' (Ж Ч Г)
- чађриши* (се) 'топити, пржити' (Ж Ч Г)
- чеза и чеџе* пл. т. 'лака кола са два точка с коњском запрегом' (Ж Ч Г)
- чека* 'означено место за осматрање и сачекивање дивљачи' (Ж Ч Г)
- чекање* предива са мотовила на цеви' (Ж Ч Г)
- чело* 'део лица изнад очију до ивице косе; одговарајући део животињске главе' 2. 'почетак, предњи редови неке колоне' (Ж Ч Г)
- челџаде, -џа, чџџад(и)*, пл. 'човек, особа уопште' (Ж Ч Г)
- чџегеле* пл. т. 'гвоздена кука са два крака којом се нешто хвата' (Ж Ч Г)
- чеј* 1. 'оно чиме се затварају боце' 2. 'сужени горњи део паока који улази у напљотак' (Ж Ч Г)
- чејарица* 'коларска алатка за прављење чепова-сужених делова на спици' (Ж Ч Г)
- чејренац* 'врста веће рибарске мреже, причвршћена на дугу мотку за прихватање рибе са удице' (Ж Ч Г)
- чџрић* 'блато са плевом као грађевински материјал' (Ж Ч Г)
- чџишица* 'пита са орасима која се меси за Божић' (Ж Ч Г)
- чџивџрићџалка* 'четвртина цигле' (Ж Ч Г)
- чџишџија* 'метално оруђе с назубљеним гребенима којим се струже осушено блато и прљавштина с коже и длаке крупне стоке' (Ж Ч Г)
- чџишџар* 'врста белог лука' (Ж Ч Г)
- чибук* 'штап, батина за истресање, трешење животињских уштављених кожа (о ћурч. занату)' (Ж Ч Г)
- чибукџање* 'гл. им. од чибукати' (Ж Ч Г)
- чибукајџи* 'ударењем истресати прашину из уштављене животињске коже' (Ж Ч Г)
- чиџија* 'гвоздени клин који држи точак на осовини' (Ж Ч Г)
- чџикџенсе* 'ладница' (Ж Ч Г)
- чиџов* 'врста слатководне рибе из породице шарана, дугуљастог, ваљкастог тела и мале главе, *Misgurnus fossilis*' (Ж Ч Г)
- чџикџвара* 'рибарска мрежа за хватање чиџова' (Ж Ч Г)
- чиџкови* 'сеоски чувар коња' (Ж Ч Г)
- чиџлаш* 'коњ беле длаке' (Ж Ч Г)
- чиџна* 'кегла, ваљкастог дрво за дечију игру' (Ж Ч Г)
- чиџне* 'дечија игра: бацање дрвене палице да се погоди чиџна' (Ж Ч Г)
- чиџрац* 'свећњак' (Ж Ч Г)
- чиџићџалка* 'метална алатка за скидање земље са мотике или ашова' (Ж Ч Г)
- чиџишило* 'в. чистаљка' (Ж Ч Г)

- (*й*)*шаловайти* 'поставити шалунг' (Ж Ч Г)
шдловаёне 'постављање шалунга, оплате' (Ж Ч Г)
шилёёне 'јагње до једне године старости' (Ж Ч Г)
шиимика 'лака ципела са уским, зашиљеним врхом' (Ж Ч Г)
шиindra 'дашчица за покривање крова ветрењачи и сл.' (Ж Ч Г)
шифра 'слатки сок зрелог грожђа (или другог воћа) у коме још није почело алкохолно врење' (Ж Ч Г)
ширма 'истурени део капе изнад чела, качкет' (Ж Ч Г)
ширийи 'ширма' (Ж Ч Г)
шифднёр 'орман' (Ж Ч Г)
шица 'купаст завршетак сељачке зидане пећи' (Ж Ч Г)
шишианица 'овчија кожа са ошишаним руном' (Ж Ч Г)
шишке пл. т. 1. 'кратко подсечен прамен или увојак косе који пада на чело' 2. 'кратко подсечена грива која пада на чело коња' (Ж Ч Г)
шлājёр 'вео, вео невесте' (Ж Ч Г)
шлājфер 1. 'справа за оштрење ножева' 2. 'човек који оштри ножеве' (Ж Ч Г)
шлājфна 'кравата' (Ж Ч Г)
шлбсер 'бравар' (Ж Ч Г)
шлбсерски, -а, -о 'браварски, који се односи на бравара' (Ж Ч Г)
шмизла 'помодарка, кашиперка, кокета' (Ж Ч Г)
шмóкља м. 'слабић, неспретњаковић' (Ж Ч Г)
шмдкљав, -а, -о 'смеген, глуп, смушен' (Ж Ч Г)
шмвл 'оштри, предњи део чекића' (Ж Ч Г)
шмўгнуити 'неопажено и брзо измаћи, клиснути' (Ж Ч Г)
шнйр 'пертла, везица за ципеле' (Ж Ч Г)
шњур 'узица, везица' (Ж Ч Г)
швгор 1. 'сестрин муж' 2. 'женин брат' 3. 'муж жение сестре' 4. 'подсм. особа у брачном троуглу' (Ж Ч Г)
шогдрица 'женина сестра' (Ж Ч Г)
шóдер 'шљунак као грађевински материјал' (Ж Ч Г)
шиājзер 'човек који одржава вршалицу' (Ж Ч Г)
шиājју 'дрвени стуб, подупирач при грађевинским радовима' (Ж Ч Г)
шиāнгла 'танак каиш који нешто премошћује (обично на ципели)' (Ж Ч Г)
шиāхила 'зидарска алатка за сругање зида и наношење малтера или гипса на рупе у зиду' (Ж Ч Г)
шиёвција 'материја од разних састојака' (Ж Ч Г)
шиёнгла 'покретни део коларске тегзе, стеге' (Ж Ч Г)
шийци 1. 'врх неког предмета' 2. 'челична зашиљена алатка' 3. 'њива, део њиве у облику троугла (в. оклисак)' (Ж Ч Г)
шийцунāмеш 'надимак' (Ж Ч Г)
шидреш 'штедњак' (Ж Ч Г)
шидвйити 'чинити, припремати кожу за обраду потапањем у раствор разних органских и неорганских материја' (Ж Ч Г)
шипаницла 'папирна кеса' (Ж Ч Г)
шиājфйр 'девојачка опрема' (Ж Ч Г)
шиājција 1. 'станица' 2. 'станица за теретне возове' 3. 'размак, раздалјина пута између две станице' (Ж Ч Г)
шиёмајзни м. 'длето за дрво' (Ж Ч Г)
шиёне, *шиёнци*, пл. *шиёнади*, гл. п. 'младунче пса' (Ж Ч Г)
шийиклайи 'кројити кожу ређањем комадића један до другог' (Ж Ч Г)
шийицалица и *шийицāлка* 'двокрака направа која служи за прикачивање рубља на уже' (Ж Ч Г)
шиййр 'врста корова, *Amaranthus retroflexus*' (Ж Ч Г)
шиййрак 'скроб који се ставља у воду у коју се потапа рубље после прања да би се глачањем боље исправило' (Ж Ч Г)
шиййркайи, у, пф. 'скробити, потапати у воду са штирком' (Ж Ч Г)
шийица 1. 'мотка којом се отискује чамац' 2. 'дуго танко дрво за хватање нечега' (Ж Ч Г)
шийрājхаёне 'гл. им. од штрајхати' (Ж Ч Г)
шийрājхайи 'исправљање длаке на кожи (о ћурч. занату)' (Ж Ч Г)

- шиџрања* 1. 'уже, конопац' 2. 'уже у коњској опреми којим се коњ везује за ждрепчаник' (Ж Ч Г)
- шиџраџија* 'линија, трака, црта' (Ж Ч Г)
- шиџраџијасиј*, -а, -о 'пругаст' (Ж Ч Г)
- шиџријк* 'уже за рубље' (Ж Ч Г)
- шиџруџла* 'врста колача од теста нареденог орасима, јабукама' и сл. (Ж Ч Г)
- шиџруџна* 'копча за женску чаралу' (Ж Ч Г)
- шиџруџиџур* 'трска увезана жицом као држеч малтера таванице' (Ж Ч Г)
- шиџјаќ*, *шиџјаџи* пл. 1. 'подсмешљив надимак за досељенике из Босне и Далмације' 2. 'незналица, човек који нешто ради без знања и спретности' (Ж Ч Г)
- шиџјачки*, -а, -о 1. 'адј. који се односи на Шијаче, који припада Шијацима' 2. адв. лоше, без способности и знања нешто радити (Ж Ч Г)
- шиџџијнијљика* 'гума за везивање чарапе' (Ж Ч Г)
- шиџџијна* 'лимени оквир у зиду у који се углављује цев од пећи' 2. 'део одеће који шити ногу од чланка до средине листа, грло чарапе без стопала' (Ж Ч Г)
- шиџџијовати* импф, под -, пф. 'шипати' (Ж Ч Г)
- шиџваќ* 'онај који се боље служи левом него десном руком' (Ж Ч Г)
- шиџваќа* ф. 1. 'женска особа левакиња' 2. 'левица, лева рука или нога' (Ж Ч Г)
- шиџваќлија* в. 'шувак' (Ж Ч Г)
- шиџраќ* 'шогор, женин брат' (Ж Ч Г)
- шиџруџла* (обично пл.) 'кнедле од теста са кромпиром' (Ж Ч Г)
- шиџруџрији се* 'скупити се, згрчит се' (Ж Ч Г)

Миљана Максић

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ЛЕКСИКЕ СРЕМА

*Рађено под руководством
проф. др Драгољуба Пејровића*

Боравећи током лета 1978. године у Сусеку и Свилошу, сакупила сам грађу о лексици и сазнала нешто више о говору овог дела Срема. Село Свилош налази се на северу, у подножју Фрушке горе, степњено између два брда на природном путу који везује Дунав и Саву. Северозападно од њега налази се Сусек, уз саму обалу Дунава. Сусек је у средњем веку био утврђен. Забележен је први пут 1445. године. Био је знатно насеље. 1733. имао је 150 глава „осредњи и убози”, а 1734. 126 домова. 1737. имао је 97 породичних старешина са 9 ожењених и 3 неожењена одрасла брата или сина, и 6 удовица са поседом. 1758. имао је 100, 1766. 154 а 1774. 165 домова. 1791. имао је 162 дома са 594 душе. 1810. је имао 200 домова.¹

Међу мештанима села Свилош круже две легенде о називу села. Једни кажу: „Назив Свилош, село је добило по једној врсти оваца са свиленим руном, које су у првом времену преци садашњих мештана гајили. „Други опет кажу да је тај назив село добило по једној анегдоти из доба Марије Терезије. Наводно, један богаташ је пролазио поред села кочијом и пред самим селом сломи се један точак кочије и спадне. Сељаци желећи да помогну, донесоше неколико дрвених точкова, али ни један није одговарао сломљеном гвозденом. Кроз село се пронео глас: „Сви су лоши”, те отуда потиче назив Свилош. Свилош се први пут помиње 1687. године. 1733. имао је 20 „глава”. 1734. имао је 22 дома. 1736. имао је 20 породичних старешина, са 4 ожењена брата или сина и 2. удовице са поседом. 1756. имао је 24, 1766. 38, 1774. 40, а 1791. 55 домова са 224 душе. 1810. имао је 67 домова, а 1808. 517 душа (в. нап. 1).

Рад у овим сремским селима био је веома интересантан, јер су људи из тих села врло весели и увек спремни за шалу. Једину тешкоћу

¹ Душан Ј. Поповић, *Срби у Срему до 1736/7. Историја насеља и сѐановништва (са 7 слика и 7 карата)*, Београд 1950, САН, посебна издања књига CLVIII, Етнографски институт, Књига 1, 104, 99.

- ако̀в* м 'мера за ракију (50 литара)
але́ја м 'пут оивичен, омеђен дрвећем, зеленилом и цвећем'
а́љина ж 1. 'горња једноделна женска одећа од танког материјала' 2. 'сако (кратак: мушки капут)'; *а́љине* пл. т. 'постељина'
а̀мбар м 1. 'остава за зрнасту храну' 2. 'остава за жито'
а̀млѐр м 'кишобран'
а̀мови пл. 'запрежна коњска опрема за кола'
а̀миѐр ж 'кофа за воду'
а̀нибус м 'аутобус'
а̀нѐо м 1. 'по хришћанском веровању натприродно, бестелесно биће с крилима, чувар, избавитељ' 2. фиг. 'љупка, безазлена, невина особа; овалпоћење, уте-ловљење нечег савршеног, узвишеног'
а̀нфори́и м 'наткривени улаз у кућу или двориште'
а̀нѝа ж бот. 'Sambucus ebulus'
а̀рдѓв с 'буре преко 20 акова'
а̀ри́дѝк м бот. 'Allium cepa'
а̀спара́гус м бот. 'Asparagus acutifolius'
а̀шиковати́и 'удварати се (коме)'
а̀шов м 'алатка за копање земље'
ба́ба ж 'стара жена, старица'; *ба́бица* 1. 'наковањ за откивање косе' 2. 'жена која прихвати дете приликом порођаја'; *ба́биње* 'повојница која се носи малом детету када се дође први пут у посету након његовог рођења'
ба́бије *у̀во* с бот. 'Peziza aurantia'
ба́бура ж бот. 'Capsicum'
ба́грем бе́ли м бот. 'Robinia pseudoacacia'; *ба́грем жѝѝи* бот. 'Caragana'
ба́грем м бот. 'Robinia pseudoacacia'; *ба́грѐња̀к* 'багремова шума'
ба́дња̀к м 'сирова храстова или каква друга грана која се уочи Божића ставља на ватру'
ба́крѝч м 'котао од бакра'
ба́ла ж 'дењак, свежањ сена'; *ба́лавац* 'врло младо људско биће'; *ба́лав* 'оно дете коме стално цури слуз из носа'
ба́лега ж 'измет крупне стоке'
ба́нак м 'истурени део око зидане пећи или огњишта на коме се седи или лежи'
ба́ндика ж 'пећ на пиљевину'
ба́нкрѝи м 1. 'стање онога који је банкротирао; финансијска пропаст неког предузећа, трговине; неспособност одговарања новчаним обавезама' 2. 'онај који је банкротирао, пропао'
ба́рдѝк м 'балон оплетен прућем'
ба́роѝина ж 'кувана изнутрица (свињска)'
ба́рски шѝвѝр м бот. 'Sparganium ramosum'
басѝма̀к м 'степеник'
ба̀и́дѝѝи 'оставити, напустити, оканити се, запустити, занемарити'
ба̀ца ж 'отвор, прозорчић на забату куће'
ба̀дѝѝе с 'ноћна служба пред велике празнике и уз велики пост'
ба̀дѝѝја ж 'велика, снажна кобила'
ба̀дем м 'зидана ограда'
ба̀з с 'памучно платно од домаћег ткања'
ба̀ла бу́ћа ж бот. 'Viburnum opulus'
ба̀ла јѝва ж бот. 'Alnus incana'
ба̀ла лѝза ж бот. 'Clematis'
ба̀ла ра̀да ж бот. 'Bellis perennis'
ба̀лесѝѝик м 'онај који је водио административне послове (најчешће у општини)'
ба̀лѝв м 'животиња (мужјак) беле боје и име таквој животињи (пас)'
ба̀на ж 'мушка блуза, сако'
ба̀дѝуг м 'алка, колут, карика у ланцу'
ба̀ѝѝр м 'непослушан момак (мушкарац уопште)'
ба̀ѝѝѝја ж 'пас луталица'
ба̀бер м 'врста зачина'; *ба̀бер-ѝрѝѝи* 'врста старинског ѝрепа, са једном избочином на горњем делу'

- биќ* м 1. 'неушкопљен во; фиг. снажан човек' 2. бот. 'чврст цвечаст лист црног лука који носи цвет'
- бикара* ж 'место где се затвара бик (постоји једна кућа за цело село у којој људи држе бикове)
- бијрвади* пл. т. 'полица за бурад у подруму'
- бијрка* ж 'мала гуска'
- бијрѓв* м 'добошар'
- бијруз* м 'крчма, гостионица, биртија'
- биљ* м 'направа од упреденог канапа или коже, причвршћене на кратак држак, а служи за терање стоке'
- бѓб* м бот. 'Phaseolus vulgaris'
- бѓбница* ж 'ситан округлао плод, зрно'
- бѓгаљ* м 'особа са физичким или психичким недостатком'; *убогаљити* 'учинити богаљем, осакатити, страшно наружити'
- бѓквица* ж бот. 'Plantago'
- бѓксур* м бот. 'Paeonis'
- бѓјѓјар* м 'помоћник пастира'
- бѓкаљ* м 'суд за воду или вино, при дну и нарочито при врху сужен'
- бѓлѓнија* ж 'мараме у којој су везане прѓје'
- болумѓнија* ж 'гомила нечега'
- бѓр бѓлм* бот. 'Pinus halepensis'; *бѓр црни* бот. 'Pinus nigra'; *бѓрѓћ бѓрски* бот. 'Equisetum'
- бѓсиљак* м бот. 'Ocimum basilicum'; *бѓсиљак кѓњски* бот. 'Calamintha officinalis'
- бѓсиљкача* ж 'букет босиљка, употребљава се у цркви и код куће приликом свећења водике'
- бѓсијан* м 'све лубенице и диње на њиви, или пијаѓи'
- бѓвац* м 'ухрањени и ушкопљени мужјак свиње'
- брѓдва* ж 'тесарска секира шиroke оштрице'
- брѓна* ж 'направа за разбијање и поравнавање земље после орања'
- брѓнѓл* м 'постава у цртели'
- брегунѓца* ж зоол. 'врста ласте Riparia riparia'
- брѓза* ж бот. 'Betula'
- брѓскава* ж бот. 'врста воћке и њен плод Prunus persica'
- брѓси* м бот. 'Ulmus campestris'
- брѓдо* с 1. 'природно узвишење земље које се истиче изнад своје околине' 2. 'део ткачког разбоја с густо поређаним жицама између којих су провучене нити основе, те се њим сабија потка'; *брѓдила* 'део разбоја на коме је учвршћено брдо'
- брѓновѓи* 'коврчати косу'; *брѓнѓјзми* 'направа помоћу које се коврча коса'
- брѓиѓа* ж 1. 'дешни ножић на склапање' 2. 'бријач, нож (за бријање)'
- брѓњѓца* ж 1. 'направа од жице или каиша која се ставља на њушку неким животињама или псу да не уједе, телету да не сиса'; 2. 'гвоздени прстен, колут који се провлачи кроз њушку неким животињама' 3. 'гвоздени прстен који се увлачи свињама у њушку да не рију'
- брѓиљан* м бот. 'Bryonia alba'
- бубамѓра* ж зоол. 'инсект из породице Coccinella'
- бубалице* 'игра младежи у којој се буба у леђа'
- бубашѓба* ж зоол. 'инсект из породице Periplaneta orientalis'
- бува* ж зоол. 'инсект из породице Arhaptera'
- бубѓк* м 1. 'једнокрака или двокрака алатка за копање земље, пијук' 2. 'глупак'
- букара* ж 'забава сеоске омладине уз ватру у пољу'
- букаа* ж бот. 'Fagus silvatica'
- буљка* ж бот. 'Adonis flammea'
- буљача* ж 'машина за муљање грождѓа, муљача'
- буљина* ж зоол. 'ноћна птица грабљивица, сова, совуљага Bubo bubo'
- бундева* ж бот. 'врста тикве која се употребљава за храну људима и стоци'; *бундева-вара* 'пита надевена бундевама'
- бурѓг* м 'комплетне изнутрице'
- бурка* ж 'кратки зимски капут постављен крзно'
- бурѓндар* м 'главни жандар'

- врџна* ж зоол. 'птица црна или тамносива перја из истоимене породице *Corvus cornix*'
врџанац м 1. 'коњ врране, црне длаке' 2. 'црно вино прављено од сорте бургундац'
врџишло с 'дрвени ваљак на разбоју око којег се омотава пређа'
врџишник м 1. 'довратник од дрвета, камена или метала' 2. 'горњи део јарма'
врџба ж бот. 'листопадно дрво или шиб из истоимене породице, која расте крај воде и на влажном тлу *Salix*'; *врџић* (*врџак*) 'грм или грмље врбе; место обрасло врбом'; *врџица* 1. 'гранчица врбе која се освећује на дан Врбице' 2. 'црквени празник-Лазарова субота'
врџба жџалосна ж бот. '*Salix babylonica*'
врџина ж бот. '*Verbena officinalis*'
врџиџено с 1. 'део преслице којим се намотава вуна' 2. 'ваљак на бунару, где је намотано уже'
врџ м 1. 'врста тикве, у дну широке, с танком дршком' 2. 'суд за воду и др. начињен од осушеног плода такве тикве; за избацивање воде из чамца или уопште за преливање воде из посуде у посуду'
врџиџаљ м 'буре од 12,5 литара', в. и *фриџаљ*
врџиџалка ж 'машина у коју се стављају рамови саћа пуни медом који се помоћу центрифуге празне и на тај начин се цеди мед'
врџиџалица ж 'машина којом се врше жито'; *врџиџба* 1. 'вршење жита' 2. 'време кад се врше'
вул м 'нар. фул; памучни или свилени конац (обично обојен) који се употребљава за плетење или везење'
вурџда ж 'секундарни сир настао од прокуване сурутке'
гајџде 'музички инструмент са дувалком и мехом'
гајџиџан м 'памучна или свилена упредена врџа која служи као украс на одећи, ознака чина на војничкој униформи'
гајџавило с 'црна боја'
гајџноџиџа м 'удубљење у пекарској пећи у које се згрђе пепео'
гајџ м 'петролеум за осветљење'
гајџан м 'голуб са пернатим ногама'
гајџовџа ж 'подругљив израз за женску особу'
гајџиџина ж бот. '*Dahlia variabilis*'
гајџбаниџа ж 'колач с маком, са сиром'
гајџздав 'накићен, украшен; раскошан, китњаст'
гајџ м 'лаке двоколице, чезе'
гајџариџа ж 'бубуљица на челу'
гајџва ж 'метална полуџа за коју је везан плаз'
гајџвчиџна ж 'средишњи, ваљкасти део точка у који су учвршћени паоци'
гајџдилиџа ж 'брусни камен којим се оштре косе, ножеви и друго, бруц'
гајџдиџла ж бот. '*Gladiolus*'
гајџба ж 'казна'
гајџ м бот. '*Crataegus*'; *гајџиџиџа* 'плод глого'
гајџкн м 'специјална направа слична звону, а служи чишћењу свиџских паџака приликом клања свиџа'
гајџвара ж бот. '*Coronilla varia*'
гајџва ж 'ниска биљка без правих биљних органа и без хлорофила, печурка'
гајџздо с 'пребивалиште, лежај (од сламе и сл.) који себи праве птице и неке друге животиње (за полагање јаја и подизање младих)'; *гајџздо* 'в. гнездо'
гајџвече (*гајџвџдо*) с 1. зоол. 'опште име за бика, вола, краву и теле' 2. погрд. 'глуп човек';
гајџвџдар 'онај који чува стоку'
гајџлџ с 'ланчић као накит'
гајџлџб м 1. зоол. 'врста птице из рода *Columbidae*' 2. 'у тепању драгој особи или животињи'; *гајџлџбиџаџк* (*гајџлџбарџник*) 'кућиџа за домаће голубове'
гајџља м 'веома сиромашан човек, голаћ'
гајџнак м 'ходник, трем'
гајџруџиџа ж бот. '*Brassica nigra*'
гајџб м бот. '*Carpinus betulus*'
гајџбље 'алатка са зупцима којом се ситни земља или купи сено'
гајџандџин м 'јако, провидно платно'
гајџанџиџ м 'ланчић, ђердан'

грашак м бот. 'Pisum sativum'

грѣда ж 'дуг, дебео, прав, раван, израђен комад дрвета (бетона, железа) који служи за грађу'; *грѣдел* 'грѣдица на плуту и ралици која спаја предњи и задњи део'

грѣва ж 'дуга и густа длака на врату домаћих животиња и звери'

грѣвна ж 1. 'наруквица' 2. 'метална карика којом се коса причвршћује на косишту'

грѣвало с 'направа за згртање пепела и жеравице у заданој пећи и слично'

грѣзд м 'плод винове лозе, често од великог броја зрна на једној петелци; сличан плод и другог воћа'

грѣшевина ж 'прво млеко које крива да после тељења'

гѣвно с 1. 'место на коме се врше или млати жито' 2. 'место у дворишту где се налази сено и где се избацује ђубре из стаје'

гѣдало с 'лук, односно палица са затегнутим струнама или жицама којим се вуче по жицама, струнама на гуслама виолини и сличним музичким инструментима'

гѣжваара ж 'пита надевена сиром и сл., савијача'

гѣњ м 'сеоска мушка горња хаљина од сукна, обично с рукавима, дугачка до колена или нешто краћа'

гѣња ж бот. 'Cydonia oblonga'

гѣњица ж бот. 'Cotoneaster'

гурѣбије 'старински колаци од брашна, јаја, шећера или меда и масла'

гусеница ж зоол. 'ларва лептира'

гуска ж 1. зоол. 'крупна птица пловуша, птица пливачица; мн. ред таквих птица Auseridae' 2. фиг. пеј. 'глупа жена'; *гущичњак* 'место где су гуске'

гѣша ж 'болест гушавост'; *гушићнер* 'голуб са великом гушом'; *гѣшица* 'мало намотане вуне'

даниндѣ м бот. 'врста љубичице, Viola tricolor'

даровина ж 'новац који млада у свадби скупи од даривања'

дѣска ж 1. 'плоснат и широк комад дрвета, мале дебљине, изрезан из балвана' 2. 'део плуга који носи раоник'

дѣћа ж 'храна која се износи после сахране, намењена за покој душе мртвоме'

дѣцѣрга ж 'двогодишња овца'

дѣвѣја ж 'буре од два акова'; *дѣвѣјке* 'близанци (без обзира на род)'

дѣвѣр м 1. 'мужевљев брат' 2. 'онај који води младу на венчање'

дѣклемовашти 'уметнички рецитовати неки текст'

дѣмбел м 'лењ човек, ленштина, готован'

дѣсетѣака ж 'бачва, буре од десетак акова'

дѣтѣлина ж бот. 'врста биљке из породице лепирњача Trifolium'

дѣтѣлић м зоол. 'птица из породице Picidae'

дѣбидѣс 'сасвим, потпуно'

дѣвѣјака јабука и крушка ж бот. 'Prunus avium'

дѣзгѣне пл. 'каишеви који се држе у рукама при управљању колима'

дѣкѣца ж бот. 'Xanthium'

дѣмѣлица ж 'мала направа у којој се ложе осушене гљиве, а служи пчеларима за одбрану од пчела'

дѣња ж бот. 'Cucumis melo'

дѣјнака ж 'доња страница (уопште)'

докусѣришти 'докрајчити, уништити'

дѣрай м 'коњ тамнориђе боје'

дѣрѣња ж 'везача, пајван, конопац, уже'

дѣрангѣлије 'ситне или безвредне ствари, ситнице, које понајвише служе за украс'

дѣрајѣрије с 'тканина вештачки набрана (на завесима, над вратима, над прозорима, на зидовима)'

дѣрѣваче 'папуче од дрвета'

дѣрѣвѣник м 'место у дворишту где се налазе дрва и место где се она цепају'

дѣрен м бот. 1. 'дрво са жутим цветовима и плодом киселотрпког укуса Cornus mas' 2. 'плод тог дрвета, дрѣвина'; *дѣренак* 'врста лозе и грожђа'; *дѣрѣвина* 'дренов плод'

дѣренак м бот. 'Cornus mas'

дѣрѣва ж 'дебљи конач који употребљавају нарочито обућари за шивење обуће'

дѣрѣш м 'вршалица'

- дрљање 'ситњење земље дрљачом'; дрљача 'пољопривредна алатка са зупцима којом се разбија земља'
- дрндара ж 'направа која служи за растресање згрудване вуне'
- дрдјидина ж 'ситни остаци приликом пржења чварака'
- дрдмбулациј 'онај који има велика уста'
- дрџилица ж 'преслица (ручна) и то онај део на који се ставља неопредена вуна'
- дрџишво с 'рој пчела'
- дуванкеса ж 'кеса за дуван'
- дувајр м 'зид на оном месту где се налази кревет'; дувајрник 'ћилим који се ставља на дувар'
- дуд м бот. 'листопадно дрво и његов плод *Morus alba*'; дудара 'дудовача (ракија од дудовог плода)'; дудовача 'дудара'
- дџмси (дџнси) м 'укувано воће, компот'
- дунда ж 'гојазна, пуначка женска особа'; наддундаши се 'добро се обући, натрун-тати се'
- дџрибаба ж 'онај који се брзо и често дури, дурновит, напрасит'
- дурликаши 'свирати, али не правилно (на фрули рецимо)'
- дџџин м 'крзнени огртач са дугим рукавима'
- дџџан м 1. 'продавница' 2. 'трговачка или занатска радња'; дуџанџија 'трговац у дуџану'
- џеџџир м 'већа кухињска посуда за цеђење теста'
- џем м 1. 'гвоздена жвала која се ставља коњу у уста, а за коју је с обе краја причвршћена узда' 2. 'оглавина код јахаћих коња'
- џерам м 1. 'полуга за коју се веже канта за извлачење воде из бунара' 2. 'бунар са таквом полугом'
- џубра ж 'лопата која служи за сакупљање џубрета из куће, или за стављање угља у пећ'; џубрење 'разбацивање џубрета по земљи'
- џуваџија м 'младожења'
- џувец м 1. 'јело од меса с пиринчем и кромпиром' 2. 'тепсија (обично земљана) у којој се пече такво јело'
- џулашиј м бот. '*Lychnis chalcidonica*'
- џурџеџак м бот. '*Convallaria majalis*'
- џја ж зоол. 'птица из породице *Milvus* (сова)'
- џмеџрац м 'велики џак који служи за утовар хмеља'
- џксер м 'гвоздени клин'
- елеџтрика ж 'електрично осветљење, светлост, електрична сијалица'
- џсџба ж зоол. 1. 'безрепи водоземац из истоимене породице, са дугачким задњим ногама прилагођеним за скакање' 2. мн. 'систематски назив за ову врсту водоземаца *Ranidae*'; џсџбице пл. т. 'украш на женској хаљини сачињен од набора и гуме провучене кроз наборе'
- џсџрач м 'направа од метала помоћу које се разгрће жеравица у пећи'
- џсџале 'метални део узде који се ставља у уста коњу изнад језика, џем' 2. 'обољење слузокоже на угловима усана'
- џсџрк м 'точкић на мамузи'
- џсџрџе с 'младунче коња'; џсџрџац 'неушкопљен коњ'; џсџреџџник 'попречна мотка на колима за коју се везују хамови'
- џсџшеоци 'они који жању, косе жито'
- џсџва дграда ж бот. '*Lucium*'
- џсџжа ж 'мала светиљка, кандило'
- џсџлаџка ж 1. 'врста винове лозе' 2. 'грожђе и вино од такве лозе'
- џсџшио с 1. 'заједнички назив за биљке од чијег се плода меље брашно и прави хлеб, плодови тих биљака, зрневље, назив за пшеницу' 2. 'кувана пшеница која се једе на даћи или слави, кољиво'
- џсџџа ж 1. 'истањен или као нит упреден метал' 2. 'струна (од црева, метала) на музичком инструменту' 3. фиг. 'црта, одлика, смисао, дар'
- џсџџало с 'млини (ручни), жрвањ'
- џсџбава ж 'свечаност, јавна приредба, игранка, бал'
- џсџбай м 'троугласти део зида изнад бочне стране куће'
- џсџџачка ж 'клање свиња, свињска даћа'
- џсџлџен (џсџлудан) 'који је заснован на заблуди, погрешан'

- забрздиши* 'претерати у нечему, застранити; далеко отићи; удаљити се од предмета говора'
- заглавак* м 'клин којим се нешто заглављује (нпр. коса за држаље)'
- загријати* 'окопати пригрћући земљу уз биљку'
- задушнице* пл. т. 'дан посвећен мртвима; служба за покојника'
- заменш (забрашка)* м 'пржено брашно које се додаје разним варивима'
- зановеш* м бот. 'Cytisus'; *зановешаши* 'изволевати'
- заова* ж 'мужевљева сестра'
- запећак* м 1. 'простор између пећи и зида' 2. 'издигнути задњи део пећи (зидане)'
- зајонац* м 'ојачани део на рукаву мушке кошуље иза шаке'
- засушиши* 'стање у којем крава више не даје млека'
- зев* м 'отвор кроз основу (на разбоју) кроз који пролеће чунак с потком'; *зевалица* бот. 'врста цвећа које има цвет таквог облика, да кад га стиснемо чини зев Antirrhinum majus'
- зелен* ж 'поврће (нарочито мрква, першун и паштрнак)'
- зембил* м 'торба или мрежа за ношење мање количине намирница, цегер'
- зеће* 'патике исплетене од вуне'
- зећ* м 'ћеркин муж'
- зећ* м зоол. 'плашљива дивља животиња из рода глодара, с дугим ушима и с дугим задњим ногама Lepus'
- зимска ружа* ж бот. 'hrizantema Panacetum (Chrysanthemum) indicum'
- зихернада* ж 'двокрака игла којом се нешто прикопчава, игла осигуралица'
- зоб* ж бот. 'Avena sativa'; *зобница* 'торба у којој се носи и из које се даје коњу зоб'
- зоба* ж бот. 'врста дрвенасте биљке Sambucus nigra'
- зоба* ж зоол. 'оса, осица'
- зрикавац* м зоол. 1. 'врста инсекта правокрилаца Gryllus' 2. мн. 'породица правокрилаца у коју спада зрикавац Gryllidae'
- зубача* ж бот. 'Agropyrum repens'
- зумбул* м бот. 'врста украсне биљке из породице љилана Hyacinthus orientalis'
- зучуш* 'особа која није баш сасвим нормална, луцкаста'
- ива* ж бот. 'Salix caprea'
- ивањско цвеће* с бот. 'Galium tегum'
- ивџ* м 'треска која отпадне кад се дрво теше'
- избуљити* 'разрогачити очи'
- изелица* ж 'онај који много једе, који се тешко може заситити прождрљивац'
- икона* ж 'светачка слика у византијско-православној уметности'
- испалац* м 'посула направљена од дрвета, а служи за избацивање воде из чамца'
- јабука* ж бот. 'Pirus malus'; *јабучица* анат. 'избочена хрскавица у грлу над улазом у душник код мушкараца'
- јавор* м бот. 'Acer platanoides'
- јагода шумска* ж бот. 'Fragaria vesca'; *јагодица* анат. 'испучени део лица испод очију' 2. 'врх прста'
- јазавац* м зоол. 'грабљивац из породице куна оштре њушке, неспретног тела и дуге чекињасте длане Meles meles'
- јанкел* м 'дебели капут са рукавима, не сасвим дуг, до изнад колена отприлике'
- јарац* м зоол. 'мужјак домаће козе'; *јаре* 'младунче козе, козлић'
- јарам* м 1. 'дрвена направа у коју се прежу волови кад нешто вуку' 2. фиг. 'бреме, терет'
- јармац* м 'пречка преко руде о којој висе ждрепчанице'
- јасле* 'направа у облику дугачког корита или сандука, причвршћеног уз зид, у коју се ставља сточна храна'
- јасмин* м бот. 'Jasminum officinale'
- јасиук* м 1. 'четвороугласта платнена кеса напуњена перјем (вуном) са навлаком, на коју се наслања глава при спавању' 2. 'дрво које стоји по основи (на колима)'
- јаузна* ж 'ужина'
- једек* м 'конопац, уже'
- једноручка* ж 1. 'мала тестера са једном ручком' 2. 'мала четка за кречење са једном ручком'
- јендек* м 'јарак, ров'

- јѣшрва* ж 'жена мужева брата'
јѣчам м бот. 'Hordeum'
јѣчмик м 'бубуљица на капку ока'
јорговѣан м бот. 'Syringa vulgaris'
јуне с 'младо говече незрело за расплод'
јурцаиши 'јурити, проводити се, забављати се'
кабѣниџа ж 'подужји огртач који се носи поврх одела за заштиту од зиме или од кише'
кабѣл м 'херметички изолиран електрични вод за подземне и подводне линије'
кабѣ м 'дрвени или лимени суд за извлачење воде из бунара, за ношење воде и сл. кофа, ампер, ведрица'
каѣга ж 'свађа, препирка'
каѣа ж 1. 'суд за купање' 2. 'буре за купус'
каѣвиџа ж бот. 'Amaranthus angustifolius'
каѣуља ж бот. 'мирисава лековита биљка из породице уснатица обично љубичастог цвета, жалфија *Salvia officinalis*'
каѣзан м 1. 'метални суд округлог облика који служи за загревавање, кување и слично, котао' 2. техн. 'затворен суд за претварање воде у пару, а служи за печење ракије'
каѣјаси 'каишеви којима се управља коњима, узде'
каѣмак м 'скрама која се хвата на некуваном млеку'
каѣсија ж бот. 'Prunus argemniaca'
каѣџус м бот. 'Sactaceae'
каламѣчиџа ж 'бритва која се употребљава за калемљење воћа'
калѣнѣбв м 'каиш на опанку'
калѣуз м 'направа у облику кукице којом се може отворити свака обична брава'
калѣуџ м 'суд у који се улива што житко да би очврснувши добило његов облик'
калѣуџа ж 'бела овца која око ушију има црно'
каљ м 1. 'саксија за цвеће' 2. 'посуда за воду намењена пилићима' 3. 'земља растворена у води и служи за мазање земљаних подова'; *каљџиши* 'мазати земљани под каљем'
каљаче 'гумене ципеле које се навлаче на кожную обућу ради чувања од влаге'
каљуга ж 'место где се ваљају свиње'; *каљужџаиши се* 'ваљати се у каљузи'
каљара ж 'када се жито или сено дене у дужину од најмање 4 — 5 метара'
каљмар-мајџџор м 'онај који дене камару'
камѣшина 1. 'доколеница од чохе, коже' 2. 'назувица од чохе које се носе преко обуће'
камѣлица ж бот. 'лековита биљка из породице главочика, *Matricaria chamomilla*'
кања ж бот. '*Cana indica*'
канѣбе м 'широк тапаџирани наслоњач на који може сести више особа (употребљава се и за лежање)'
кандило с 'мала стаклена посудница разних облика, често од скупоценог метала, напуњена уљем, у којој гори жиџак пред иконама'
кѣниџа ж 'већа лимена посуда која се најчешће користи за воду'
кѣниџѣр м 'вага у облику металне шипке или полуге, са тасом за терет на краћем, а тегом (јајетом) на дужем краку, на којем су означене тежине; вага уопште'
кѣмџија ж 'дуга танка узица или ремен причвршћен на држаље којим се гоне животиње, бич'
кѣџак м 'дрвено или метално крило на прозору, ћепенку, које се може отварати и затварати'
кѣџија ж 'улаз, обично велика врата на кући'
кѣџиџа ж 1. 'комадић коже који се пришива на врх предњег дела ципеле или опанка с горње стране' 2. 'точкић код лампе којим се смањује, односно повећава стењак' 3. 'плочица која се ставља на штецлу'
каљџиџа ж фиг. 'алкохолно пиће'
карѣнѣфил м бот. 'Caryophyllaceae'
каѣра ж 'хоризонтална летва по средини лотре'
каѣрлица ж 'дрвено кориташце за разливање млека (ради скупљања кајмака)'
каѣруџе пл. т. 'врста кола на четири точка, с кровом и високим седиштем за кочијаша; лака кола'
карѣџџл м бот. '*Brassica oleracea* var. *Botrytis*'

- јѣшрва* ж 'жена мужева брата'
јѣчам м бот. 'Hordeum'
јѣчмик м 'бубуљица на капку ока'
јорговѣан м бот. 'Syringa vulgaris'
јуне с 'младо говече незрело за расплод'
јурцаиш 'јурити, проводити се, забављати се'
кабѣниџа ж 'подужји огртач који се носи поврх одела за заштиту од зиме или од кише'
кабѣл м 'херметички изолиран електрични вод за подземне и подводне линије'
кабѣ м 'дрвени или лимени суд за извлачење воде из бунара, за ношење воде и сл. кофа, ампер, ведрица'
каѣга ж 'свађа, препирка'
каѣа ж 1. 'суд за купање' 2. 'буре за купус'
каѣвиџа ж бот. 'Amaranthus angustifolius'
каѣуља ж бот. 'мирисава лековита биљка из породице уснатица обично љубичастог цвета, жалфија *Salvia officinalis*'
каѣзан м 1. 'метални суд округлог облика који служи за загревавање, кување и слично, котао' 2. техн. 'затворен суд за претварање воде у пару, а служи за печење ракије'
каѣјаси 'кашшеви којима се управља коњима, узде'
каѣмак м 'скрама која се хвата на некуваном млеку'
каѣсија ж бот. 'Prunus argeminiaca'
каѣџус м бот. 'Sactaceae'
каламѣчиџа ж 'бритва која се употребљава за калемљење воћа'
калѣнѣбв м 'каиш на опанку'
калѣуз м 'направа у облику кукице којом се може отворити свака обична брава'
калѣуј м 'суд у који се улива што житко да би очврснувши добило његов облик'
калѣуџа ж 'бела овца која око ушију има црно'
каљ м 1. 'саксија за цвеће' 2. 'посуда за воду намењена пилићима' 3. 'земља растворена у води и служи за мазање земљаних подова'; *каљџиш* 'мазати земљани под каљем'
каљаче 'гумене ципеле које се навлаче на кожну обућу ради чувања од влаге'
каљуга ж 'место где се ваљају свиње'; *каљужаиш* се 'ваљати се у каљузи'
камара ж 'када се жито или сено дене у дужину од најмање 4 — 5 метара'
камар-мајџор м 'онај који дене камару'
камѣшина 1. 'доколеница од чохе, коже' 2. 'назувица од чохе које се носе преко обуће'
камѣлица ж бот. 'лековита биљка из породице главочика, *Matricaria chamomilla*'
кана ж бот. '*Cana indica*'
канѣбе м 'широк тапацирани наслоњач на који може сести више особа (употребљава се и за лежање)'
кандило с 'мала стаклена посудница разних облика, често од скупоценог метала, напуњена уљем, у којој гори жиљак пред иконама'
канџа ж 'већа лимена посуда која се најчешће користи за воду'
канџѣр м 'вага у облику металне шипке или полуге, са тасом за терет на краћем, а тегом (јајетом) на дужем краку, на којем су означене тежине; вага уопште'
камџија ж 'дуга танка узица или ремен причвршћен на држаље којим се гоне животиње, бич'
каџак м 'дрвено или метално крило на прозору, ћепенку, које се може отварати и затварати'
каџија ж 'улаз, обично велика врата на кући'
каџиџа ж 1. 'комадић коже који се пришива на врх предњег дела ципеле или опанка с горње стране' 2. 'точкић код лампе којим се смањује, односно повећава стењак' 3. 'плочица која се ставља на штецлу'
каџџиџа ж фиг. 'алкохолно пиће'
карѣнџил м бот. '*Saryophyllaceae*'
каѣра ж 'хоризонтална летва по средини лотре'
каѣрџија ж 'дрвено кориташце за разливање млека (ради скупљања кајмака)'
каѣруџе пл. т. 'врста кола на четири точка, с кровом и високим седиштем за кочијаша; лака кола'
карѣџѣл м бот. '*Brassica oleracea var. Botrytis*'

- касйрица* ж 'женска особа касир, благајница'
касйрџла ж 'метална посуда од туча за кување јела, с поклопцем'
каџуџица ж 'јемчевина, утврђена уговором (најчешће у новцу) која служи као награда за евентуалну штету једнога од уговаривача'
кафџејук м 'прекривач од штофа којим се прекрије намештени кревет'
каџа ж 1. 'дрвени ваљкасти суд отворен с горње стране, а шири се при дну' 2. 'највеће буре у које се прикупља воће за ракију односно вино'; *каџица* 'посуда (најчешће од дрвета) у коју се ставља маст или сир'
каџара ж 1. 'део куће у ком стоје каџе и где се пече ракија' 2. 'остава'
каџунак м бот. 'Colchicum'
каџица ж 'предмет којим се граби житко јело'; *каџикара* зоол. 'птица *Platalea leucorodia*'
каџрџајл м 'четвртина године, тромесечје'
каџч м 'направа за цеђење грожђа, помоћу које се одваја зрно од петелјке'
каџниџлов м 'део шуме чији је власник познат'
каџчка ж 'кокош која лежи на јајима или је излегла пилиће'
каџба ж 'врста кратког ножа на склапање'
каџер м 1. 'мала рибица' 2. 'део ципеле који спаја ђон и лице'
каџераба ж бот. 'врста купуснице, којој је горњи део стабљике из којег расте лишће одебљао попут гомоља те служи за храну *Brassica oleracea gongylodes*'
каџл м бот. '*Brassica oleracea sabauda*'
каџр м 1. 'пас' 2. фиг. погрд. 'човек који својим поступцима изазива презир, гнушање'
каџкаја ж 'капа коју носе само синови јединци'
каџрма ж 'свеж квасац'
каџсер м 'врста дрводељског и столарског ручног алата за тесање, са сечивом на једној, а дужим ушцима на другој страни, којим се удара као мотиком'
каџеџа ж 'врста одеће различитог кроја која се облачи поврх одела (халјине) покрива предњу страну и чува од нечистоће'
каџбла ж 'заобљени део на врху забата куће'
каџдсаџи 'јурити силно'
каџднуџи 'нагло побећи, умаћи, клиснути, загрепти'
каџселица ж 'врста јела, а справља се када се у расолу кува тесто'; *каџсџљак* бот. 'киселица; врста биљке која у својем лишћу има киселине, *Rumex acetosa*'
каџсело дрџво с бот. '*Ailanthus altissima*'
каџда ж 1. 'одсечен, одрезан дебео комад дрвета; кратак, дебео балван, цепаница' 2. фиг. 'дебео, непокретан, тром човек'
каџино с 1. 'шеталица на зидном сату' 2. 'језичац у звону'
каџхер м 'слатко пиће црвене боје'
каџгер м 'вински талог'
каџн м бот. '*Acer campestre*'
каџејџуџица ж 'метално звоно које се обично веша овну, говеду, коњу под вратом'
каџи м 'задебљали део на кукурузној стабљци по коме су поређана кукурузна зрна, кукурузни клас'; *каџиовача* 'ракија од кукуруза'
каџмиа ж 'врста дрвене обуће (затворене дрвене нануле или ципеле)'
каџуџица ж 'мала столица, шамлица'
каџеџиџа ж пл. т. 'метално оруђе у облику две учвршћене прекрштене полуге којима се што хвата, вади, кида, сече'
каџуџк м 1. 'изгњечено, измуљано грожђе из којег се цеђењем и врењем добива вино' 2. 'мед и восак заједно'
каџуџкаџи 1. 'силом трпати храну у кљуна патке, гуске и ђурке да се што пре угоје' 2. 'нуткати, натеривати кога силом да једе, пије чега много или против воље'
каџбац м зоол. 'птица грабљивица из породице соколова *Accipiter nisus*'
каџбила ж 1. 'женка коња' 2. 'погрда за женску особу'; *каџбилица* анат. 'рачваста прсна кост код птица, јадац'
каџваџ м 1. 'занатлија који кује и обрађује железно, гвожђе; поткивач' 2. 'детлић (шумска птица с дугим и оштрим кљуном из рода пузаваца)'
каџсуџх м 'дугачак и широк капут од овчијих кожа (с руном са унутрашње стране); крзнени капут'

- кџа* ж 1. зоол. 'рогата домаћа животиња, преживар с дугачком равном длаком и брадом, која даје млеко' 2. фиг. 'неспретна, глупа женска особа'; *кџар* 'пастир који чува козе'
- кџара* ж бот. 'Lepiotaprocera'
- кџа* ж 1. 'хип. од кокош' 2. 'женка фазана'
- кџица* ж 'пржећем распукло зрно кукуруза'
- кокошињац* м 'живинарник, место где се гаји живина (затворен простор)'; *кџишка* 1. 'кокош уопште' 2. 'погрд. глупа женска особа' 3. 'дугуљасто клупко'
- кџан* м 'појас који држи седло и самар чврсто уз коња'
- кџеба* (кџеба) ж 'привремена кућица, понајвише од трске, коља или плетера, покривена грањем, кором, лишћем, сламом и сл. какве имају пастири по пашњацима и виноградарима по виноградима'
- кџека* ж 1. 'постелица, цветић за малу децу подешен за љуљање' 2. фиг. 'место рођења, место постанка, крај одакле неко, нешто потиче, домовина, отаџбина, завичај'
- кџеке* 'колица на два точка која вуку плут'
- кџо* с 'народни плес праћен често песмом, у коме учествује више мушких и женских особа, држећи се за руке и чинећи круг'
- кџиво* с 'кувана пшеница, помешана са шећером и орасима, коју свештеник благосиља и прелива вином, а гости једу (обично на славама и дањама)'
- комарац* м зоол. 'врста инсеката танког тела и дугих ногу који сише крв човека и животиња *Culex ripiens*'; *кџарник* 1. 'мрежа за заштиту од комараца' 2. 'орман са жичаном мрежом за чување намирница од инсеката' 3. 'одељење које на прозорима има жичану мрежу и служи као остава за чување јела'
- кџина* ж 'оно што остане кад се исцеди сок из воћа (грожђа, шљиве и сл.) и спреми за алкохолно врење, комина' *кџинара* 'посуда у коју се стављају отпаци од воћа приликом цеђења вина'
- кџива* м 'хлебни квасац од хмеља и кукурузног брашна или мекиња'; *кџивара* 'корпа (начињена од прућа), а служи за комлов'
- кџивача* ж 'ракија која се добива дестилацијом комине'
- кџива* м 'воће кувано са шећером'
- кџна* ж 'хип. од комшиница'
- кџн* м 1. зоол. 'сисар из реда копитара, домаћа животиња за јахање и вучу *Equus caballus*' 2. фиг. 'погрд. глуп човек, глупак'
- кџишук* м 'јоргански чаршав са дугмадима'
- кџице* с 'ванбрачно дете'; *окојишци* се 'кад се млада јуница отели'
- кџињак* м бот. '*Asarum esgoraeum*'
- кџран* м 'војничка блуза'
- кџрива* ж бот. '*Urtica*'
- кџриво* с 1. 'подужни суд начињен од дрвета, камена, метала или бетона за прање рубља, хранење и напајање стоке и за друге кућне потребе' 2. 'удубљење којим тече или је текла река, поток; удубљење испуњено морском или језерском водом'
- кџривача* ж 'метла којом се чисти двориште'
- кџриво* м 'крчаг, врч од земље'
- кџса* ж 1. 'длака на човечијој глави' 2. 'пољопривредно оруђе којим се коси, начињеног у облику дугачког савијеног ножа, наоштреног с једне стране и причвршћеног уз дуги држак'; *кџица* 'мања коса којом се сече трава'; *кџице*
- кџице* 'држак, држање косе'
- кџник* м 'коса летва на огради'
- кџарица* ж 'плетена направа од прућа, невелика, која служи за преношење или држање разних ствари (хлеба, воћа, плетива), кошарица, корпица'
- кџиланка* ж 'део фуруне у коме је уграђена посуда за загревање воде'
- кџилац* м 'удубљење поред кључне кости'
- кџио* м 'посуда од бакра од око 20 литара'
- кџибања* ж 'чардак чије су стране од размакнутих летова, а служи за кукуруз у клипу'
- кџиљан* м 1. зоол. 'инсект тврдокрилац *Scarabeus sacer*' 2. бот. '*Eryngium*'
- кџи* м 'плетена направа од прућа различитог облика која служи за преношење или чување чега'; *кџар* 1. 'корпа без дна за хватање риба' 2. 'кош за пилиће'

3. плетена направа где се стављају (ређају кобасице)' 4. 'корпа без дна за ношење сена'; *кошара* 'корпа'; *кошарџи* 'хватати рибу кошаром'
- кошница* ж 1. 'нарочито удешен сандук или кош за држање пчела ради убирања меда' 2. 'рој пчела у таквом сандуку'
- крављ* м 'част, дарови које сватови доносе на свадбу'
- крајцарица* ж бот. 'мали, низак цвет разних боја *Bellis perennis*'
- кракови* 'део код сеских кола који држи руду'
- крајми* м 'оруђе за копање у ком је на дрвеној дршци насађена железна полуца с једне стране у облику клина, а с друге стране у облику лопатастог стругача'
- крајшвац* м бот. '*Cucumis sativus*'
- крџенац* м 'ормар за стоно посуђе'
- крџен* м 'врло тврд камен, који се пре употребљавао за кресање ватре'
- крџи* м 'свилена или вунена тканина храпаве површине'
- крџиво* с 'направа за паљење ватре'
- крџница* ж 'бела кошуља у којој се дете крсти'
- крилајница* ж 'авион'
- крљ* м бот. '*Ricinus communis*'
- крмача* ж 1. 'женка свиње, прасица' 2. 'мрља од тинте, мастила на папиру'
- крмџир* м бот. '*Solanum tuberosum*'
- крдиња* ж 'горњи део дрвета који чине све његове гране'
- крџара* ж 'простирка саткана од крпа'
- крилоњација*, -е м 'онај који носи алат са собом и иде по кућама и крпи посуђе које-тури'
- крџина* ж 1. 'стражњи крај самара или седла који има облик крста' 2. 'гомила од неколико снопова жита наслаганих унакрст један преко другог'
- крџан* м 'сват који уочи свадбе носи месо и друго јело од младожење девојачкој кући и који својим шалама и подвалама забавља и развеселива сватове'
- круњач* м 'машина за круњење кукуруза'
- крушка* ж бот. '*Pirus communis*'
- крџај* м 'висок суд с дршком, обично од земље (који се према врху сужава) из којег се пије'
- крџици* пл. т. 'направа од дрвета која стоји на наћвама'
- краснија* ж пеј. 'зла и свадљива жена (према имену Сократове жене)'
- куварица* ж 1. 'жена која кува' 2. 'везено платно са некаквим порукама, ставља се на зид изнад стола или шпорета'
- куга* ж 'тешка заразна болест која изазива велик помор, *pestis*'
- кудеља* ж 1. 'конопљина или ланена влаканица приговорљена за предење' 2. 'покр грубо влакно као отпац при преради конопља, кучине'
- кука* ж 1. 'клин (обично метални) са заврнутим крајем о који се може нешто обесити' 2. 'направа у облику шипке са заврнутим једним крајем да се нешто закачи и привуче' 3. 'чобански штап'
- кукуњешће* с 'румунски народни плес, коло'
- кукурџак* м бот. '*Helleborus*'
- куруз* (*кукуруз*) м 1. бот. '*Zea mays*' 2. 'само зрна која служе као људска или животињска храна'; *курзвина* (*кукурзвина*) 'суве стабљике кукуруза са којих су обрани клипови'
- кукуша* ж бот. '*Conium maculatum*'
- кумџовски колач* м 'колач који се носи куму за сваки празник'
- куша* ж 'гомила усправно наслаганих снопова (обично) кукурузовине'
- кушина* ж бот. '*Rubus fruticosus*'
- кушус* м бот. '*Brassica oleracea*'
- кушић* м 'мала соба у дворишту, в. вајат'
- кућица* ж 'јамица ископана за сађење бостана и кромпира'; *кућичаји* 'копати кућице, јамице за сађење чега'; *кућерак* 'мала кућица у дворишту'
- кучина* ж 'грубо, сирово, необрађено влакно као остаци при преради конопље и лана' 2. 'лош део кудеље'
- лавор* м 'широка посуда из које се умива'
- лазум* м 'у брду ископан подрум за вино'
- ладолез* м бот. '*Calystegia sepium*'
- лакрдџија* ж 'шала која прелази у шеретлук, смешна, неозбиљна појава или ствар'

- лала* ж бот. 'Tulipa gesneriana'
ландуџа 'наводација, проводација'
лане с 1. 'младунче срне или кошуте' 2. 'тепање детету'
ланџик м бот. 'Camelina sativa'
ласица ж зоол. 'животиња из рода куна *Putorius nivalis*'
ласица ж зоол. 'најпознатија наша птица селица, која гради гнездо од блата по стре-
 хама кућа и др. *Hirundo*'
ласџар м 'млада грана (брк) винове лозе'
левак м 1. 'направа у облику разведене цеви, кроз коју се течност налива у судове
 са уским отвором' 2. 'простор или шупљина са сужењем на једном крају'
леваџор м 'машина којом се врши утовар сламе'
левач ж 'крива, угнута полуга са ослонцем на осовини са спољне стране колског
 точка, која подупире бочне лесе колског сандука'
легло с 1. 'место где се легу или коте животиње (гнездо, јазбина и сл.) јаја из којих
 ће се излећи животиње, излежене или окоћене младе животиње' 2. 'место
 где лежу (спавају, одмарају се) животиње' 3. 'пчелиње легло у кошници'
лежибаба ж 'врста старинског јела сличног палачинцима'
леја кџа ж бот. 'Callistephus chinensis'
леји глџа м бот. 'Zinnia elegans'
лејиња ж 'пљоснато печено тесто које се пече уз хлеб'
леји чџа м бот. 'Impatiens balsamina'
лејџир м 1. зоол. 'инсект са два пара сразмерно великих крила које не склапа уз
 тело, покривених ситним, често разнобојним љускама' 2. 'мн. род инсекарта
 у који спадају такве животиње, љускокрилци *Lepidoptera*'
леса ж 'патос сеоских кола'
лесџа ж 'плочаста дасџа између карви'
леџве 'место на њиви, ограђено летвама где се обично лети затварају овце'; *лејџице*
 1. 'ограда од летава' 2. 'капија направљена од летава'
леџо с 'мали отвор, врата на кошници куда излећу пчеле'
леџник м бот. 'Corylus avellana'
лимџица ж 'канта за маст начињена од лима'
лија ж бот. 'Tilia platyphyllos'
лис м зоол. 'мужјак лисице, лисац'; *лисица* 1. зоол. 'Vulpes vulpes' 2. 'лукава особа'
 3. 'крзно лисице као допуна одеће или украс на одећи'
лиса ж 'овца са белом шаром на њушци'
лице с 1. 'предња страна човекове главе' 2. 'предња страна ципеле'
лџса ж 'плацента код краве'
лџа ж 'цела грана винове лозе'
лџче с крема за лице која се прави од лоја'
лџчић м 'посуда која се највише користи за пијење, а израђена је од метала'
лџџаџи 'малтретирати кога'
лџџаџа ж 'ручна алатка са дугим држаљем и доњим пљоснатим проширеним делом
 за згртање или пресипање сипких материјала'
лџфа ж 1. 'маска' 2. фиг. 'женска особа која се много шминка'
лџџра ж 'бочна страна кола'
лџб м 'део обуће око пете'
лџбџица ж бот. 'Citrullus vulgaris'
лџг м 'остатак у казану приликом кувања сапуна'
лџк бџи м бот. 'Allium sativum'; *лџк џрџи* бот. 'Allium сера'
лџла ж 1. 'цеваста направа за пушење са полулоптастим проширењем на једном
 крају у коме сагорева дуван' 2. 'разне цевасте направе кривог облика (цев
 кроз коју избија вода на чесми, водоводу; цев ракијског казана, котла)'
лумџерај м 'пијанка, теревенка, банчење'
лџџџерка ж бот. 'Medicago sativa'
лџџџан м бот. 'Lilium candidum'
лџџџица ж бот. 'Viola odorata'
лџска ж 'опна код гроџја'
лџџџица ж 'кора, опна којом је обавијен плод кукуруза'
маџџлук м 'точџић који служи за сечење теста за колаче'
маџарац м 1. зоол. 'Equus asinus' 2. фиг. 'човек слабе памети, будала, глупак'

- макарѹн* м 'качамак, јело од тврдо скуваног кукурузног брашна, мамаљуга'
маќља ж 'алатка за тесање дрвета'
малина ж 1. бот. 'Rubus idaeus' 2. 'сок добијен прерадом малине'
маљ (*маља*) м 'повелико гвоздено, железно или дрвено оруђе у облику чекића којим се млати, туче, кује, разбија, забија или набија'
мамаљуга ж в. макарун
маѿа ж 'општи назив за стоку'
масаи м 'челични брус, комад челика за оштрење ножева'
маѕка ж 1. 'оно што неко ставља преко лица или једног дела лица да би остао непознат' 2. 'особа под маском'
маслачак м бот. 'Taraxacum officinale'
масни лисћак м бот. 'Caltha palustris'
мајѿерице 'црквени православни празник посвећен мајци (друга недеља пред Божић)'
мајѿица ж 1. 'пчела што леже јаја из којих се излегу младе пчеле и стварају нови ројеви' 2. 'средина речног корита где је водена струја најјача и вода најдубља'
мауна ж 1. 'љуска, чаура којом је увијено семе неких биљака (пасуља, грашка)' 2. 'мн. зелене такве љуске појединих врста пасуља, с тек приметним плодом унутра које се кувају за јело'
маховина ж бот. 'Bryum'
мачка ж зоол. 'Felis domestica'
машина ж 'шпица'
машице пл. т. 'двокрака метална направа, штапаљка за хватање и разгртање жара'
мад м 1. 'сладак густ сок који пчеле стварају од цветног нектара' 2. фиг. 'сласт';
мадарица 'пчела која скупља нектар'
медведара ж бот. 'Boletus edulis'
меќиње пл. т. 'љуске од самлевеног зрнења жита које се одвајају од брашна приликом млевења или сејања'
мељава ж 1. 'млевење жита' 2. 'жито спремљено за млевење';
мељара ж 'површина земље засејана хмељом'
међица ж 'старинска мера за жито, зрнасту храну, брашно и слично (величине око 12 кг)'
мех (*ме(х)ови*) м 1. 'направа од коже за распиравање ватре (обично у ковачници)' 2. 'направа од коже којом се дува у неке музичке инструменте (гајде); такви музички инструменти'
мешајица ж 'дрвена ваљача са дугим држаљем, а служи за мешање чварака, приликом топлења масти'
миље м 'мали чаршав, столњак, везен или од чипака'
мињушица ж бот. 'Dicentra spectabilis'
миртиа ж бот. 'Myrtus communis'
миѿна ж 'мушка капа са шилѿом'
миш м зоол. 'мала животиња (штеточина) из рода глодара са шилѿастом њушком и дугим репом, распрострањена по целом свету Mus'; *мишдѿвка* 'направа помоћу које се лове мишеви'
млѿч м 'цветни прах прерађен у желуцу пчелином, којим пчеле хране своје ларве';
млѿчика бот. 'врста траве која садржи млечни сок Euphorbia'
мѿловаѿи 'извлачити шаре на окреченом зиду'
мѿљац м зоол. 'мали, врло штетан лептирић чије гусенице нагрзају крзно, вуну, жито, биљке и др.'
мѿрка ж зоол. 'врста афричке кокоши која се и код нас гаји Numida meleagris'
морѿлинац м 'ексер којим се поткивају коњи'
мѿшика ж 'земљорадничко железно оруђе за копање (прекопавање мекше земље, окопавање усева и др.)'
мојдѿвило с 'направа за намотавање предива, витаѿ'
мошѿи м 'непреврео сок од грожђа или другог зрелог воћа'
мѿа м зоол. 'опнокрилац из породице Formicidae који живи у великим заједницама'
мѿежаге пл. т. 'направа са ретком мрежом, која служи за ношење сена, сламе и др.'
мѿкаѿи се 'акт парења овце и овна'
мѿѿина ж 1. 'тело угинуле животиње, стрвина' 2. 'мршава кљусе, мршава изнемогла животиња' 3. фиг. погрд. 'безвредан, никакав човек, ленѿтина'

- му̀ва* ж зоол. 'инсекат из рода двокрилаца, са много подврста (од којих су неке преносници клица заразних болести)'
- му̀злица* ж 'суд у који се музе'
- му̀ла* ж зоол. 'копитар који настаје парењем магарца с кобилом мазга'
- му̀вало* с 'мотка којом се муља грожђе'
- му̀ргаси́* 1. 'црвенкасти дуд' 2. 'коњ црвенкасте боје'
- му̀тиља́* м 1. 'оно што је мутно, мутна течност (обично кад је реч о води или вину)'
2. оно од чега се нешто замути, талог'
- му̀ћеница* ж 'пециво које се прави као палачинка, али се пече у рерни'
- му̀шема* ж 'столњак начињен од пластике'
- му̀шкџи́л(а)* бот. 'украсна биљка (обично на прозорима, балконима) из породице Geraniaceae'
- му̀шкаџи́не* 'врста ситних сувих колача, умешених од ораха или лешника'
- му̀шмула* ж бот. 'Mespilus germanica, грм или дрво из породице ружа и његов плод'
- му̀шиџраи́и* 'строго, оштро поступајући терати, присиљавати кога да извршава дата наређења, злостављати'
- на ајс* 'узвик коњу или воловима да иду на леву страну'; *на сџи́у* 'узвик коњу или воловима да иду на десну страну'; *сџи́укни* 'узвик коњу или воловима да иду у назад'
- наби́јаца* ж 1. 'оно чиме се што набија; направа, оруђе за збијање насуте земље, песка и др.' 2. 'справа за набијање лана и кудеље'
- наводи́џија* м 'онај који посредује при женидби или удаји, проводаџија'
- назови́шџи́ње* с 'временско раздобље између прстена (веридбе) и свадбе'
- надрџаи́и* 'проћи рђаво, зло, награбусити'
- на́ја* ж хип. 'име које даје млада старијим женским особама; мајка, помајка, баба'
- надрџи́ндаи́и се* 'претрпати се, добро се обући, натрунстати се'
- на́зиме* с 'једногодишње свиџче'
- на́ковџа́* м 'железни подметач на који се ставља оно што се кује'
- на́кџиче* с 'мушко дете које се додаје невести на коњу (или које она узме у наручје) кад стигне пред младожењину кућу'
- на́ора* ж 'коцкица (део паскурице) која се добија приликом причешћа у цркви'
- на́очџа́џи* 'део узде, кожни штит који се коњу ставља са спољне стране очију да може гледати само напред'
- на́јрџешек* 'више него што треба и изнад неопходне мере'
- на џу́и!* 'на улицу!'
- на́рамак* м 'количина чега коју човек може одједном да понесе, бреме, онолико чега колико се може на руку наслонити и понети'
- на́резнице* 'завртањ којим се стеже кисели купус у бурету'
- на́рџис* бот. 'цвет јаког и пријатног опојног мириса Narcissus poeticus'
- на́сад* м 'јаја на којима лежи квочка (обично их има 21 комад)'
- на́слон* м 'просторија за овце у кући'
- на́сџи́дџа́чца* ж 'кошница на спрат'
- на́сџи́решница* ж 'заклон у облику крова, обично наслоњен на један зид (најчешће изнад врата или прозора)'
- на́шџег* м 'направа у облику цеви или црева којом се извлачи или претаче течност (најчешће пиће) из каквог суда (обично из бурета)'; *на́шџегача* 'исто се користи за извлачење вина из бурета, може се користити за то и једна врста тикве Lagenaria vulgaris'
- на́шџка́сна* ж 'мали ноћни орман који стоји уз кревет'
- на́шџе* с 'дрвено корито за мешање хлеба'
- на́вен* м бот. 'Calendula officinalis'
- нога́ре* 'дрвене ноге (обично укрштене) које служе као подметач, подупирач (за корито, дрва при тестерисању, креветске даске, наџве и сл.)'
- но́џ* м 'оруђе или оружје, састављено од оштрице и дршке, које служи за сечење, стругање или (као оружје) за бодење'; *но́џџеви* 'рибеж за купус'
- но́ђна фра́јла* ж бот. 'врста цвета пријатног мириса Hesperis matronalis'
- на́ња* м 'попустљив човек, слабић, млакоња, шмоклџан'
- но́баќи́ца* ж 'нос (разбићу ти њоќалицу!)
- но́ушќа* ж 'предњи део главе код неких животиња (свиње, пса)'; *но́џ* 'изоштрено чуло мириса, карактеристично за псе'; *но́ушќало* 'онај који тражи, ноушќа'

- дбарина* ж 'кувана свињска глава, кожурице и изнутрице при клању свиња'
дбешешћак м 'духовит, враголаст мушкарац, враг, ђаво, спадало'
дбојак м 'комад дебље тканине (обично сукна) који се улаже у обућу (најчешће у опанке)'
дбор м 'ограђен простор за свиње (откривен)'
дбраница ж 'мало повијена мотка с удешеним кукама на оба краја, која служи за ношење терета на рамену (најчешће воде)'
дван м зоол. 'врста домаће животиње, мужјак овце'
дглавина ж 'део опреме (улара или узде) који се ставља животињи (обично коњу, магарцу) око главе и за који се она води'
дгњиштије с 1. 'место у кући (старој сељачкој) где се ложи ватра, огањ' 2. фиг. 'родна кућа, родни, породични дом' 3. фиг. 'завичај, домовина, отаџбина'
дграда ж 1. 'оно чиме је што ограђено, одвојено од другог чега (земљиште, забран, дворниште)' 2. фиг. 'преграда, граница'
дгрязина ж 1. 'остатак од јабуке' 2. 'остатак од кукурузне стабљике у говеђим јаслама'
дгрлица ж 'крагна на мушкој кошуљи'; *огрљак* 1. 'део хама који стоји коњу око врата' 2. 'огрлица, обично кожна (на псу, телету и сл.)'
дгрозла ж бот. 'врста жбунастог баштенског шибља, са зеленим или жуто-црвенкастим плодом у облику крупније бобице која је покривена длачицама *Ribes grossularia*'
дјадийи 'задесити јад, несрећа'
дје с 'покретна руда која везује плуг са јармом'
дјче с 'руда код воловског плуга'
окладџија ж 'дугуљасто, ваљкасто глатко дрво којим се тањи, развија тесто при мешању'
длба ж 'стара мера за течност (флаша за вино која садржи четврт литра)'
длук м 'жлеб или лимена цев којом отиче вода'
длујина ж 'олупана, неупотребљива ствар; остаци нечег разлупаног'
дме с 'једногодишње ждребе'
дмџија ж 'крпа причвршћена на мотку којом се згрће пепео и угљевље у пећи за хлеб'
ојакмџа ж 'дуги крзнени огрчач од овчије коже, кожух'
ојанак (*ојанци*) м 'сељачка лака обућа од коже или гуме која се притеже око ногу каишима, опутом или чим другим'
ојфрача ж 'крпа којом се перу судови, судопера'
ојлећак м 'кратка женска кошуља, обично украшена везом на грудима, део кошуље око плећи'
ојсек м 1. 'ограда око бунара' 2. 'руб ивица' 3. 'оквир од дасака на гробу, који се испуни земљом'
ојуша ж 'каиш којим се везује горњи и доњи део опанка'
оранија ж 'велики котао без поклопца, казан'
драх м бот. '*Juglans regia*'
дродла ж 'укосница'
оса ж зоол. 'инсект из породице *Vespidae*, из рода опнокрилаца с отровном жаоком на затку'
дскоруша ж бот. 'врста опоре крушке'
дсмака ж 'буре од осам акова'
дџава ж 'друго кошење ливаде'
ојкос м 'ширина коју захвата коса при кошењу'
ојфрајуљан 'ружно обучен, неукусно обучен'
ојчеви 'православни празник посвећен оцу (последња недеља пред Божић)'
ојак м 'димњак'
ојјајина ж 1. 'гредница која везује ретке на кући' 2. 'гвоздена алка којом се повезује сломања алат'
ојјван м 1. 'уже којим се коњима на паши вежу ноге' 2. 'уже уопште'
ојлаца ж 'мали клип који израсте на рогозу или трсци *Purpha angustifolia*'
ојлалачиње 'врста јела, прави се од млека брашна и јаја'
ојлица ж 1. 'гвоздена полуга која спаја јарам с рудом' 2. 'дужи комад танког стабла или гране очишћене од изданака који може да служи у разне сврхе'
ојангла ж 'место (сто) где обућар ради'

- йãндѹр м 'сеоски полицајац'
 йãйрѣњача ж бот. 'Cantharellus cibarius'
 йãйрика ж бот. 'Capsicum annuum'
 йãйула ж 'јело од куваног и згњеченог пасуља или сочива и кромпира'
 йãйуца ж 1. 'врста лаке обуће за собу' 2. 'метални профил којим се коче сеоска кола на низбрдици'
 йãрлог м 'земља која се не оре'; зайãрложити 'напустити нешто'
 йãрњача ж 'парни млин'
 йãрожак м 'један зуб код вила'
 йãскурица ж 'мали хлепчић који издељен чини наоре, а користи се у цркви приликом причешћа'
 йãситѹв м 'неушкопљен коњ'
 йãсуљ м бот. 'врста биљке чији се зрнасти плод употребљава као људска храна Phaseolus'; йãсуљевина 'махуна код пасуља'; йãсуљити 'земљиште посејано пасуљем'
 йãйика ж зоол. 'водена птица широког пљоснатог кљуна, кратког врата и кратких широко растављених ногу с опнама за пливање, пловка Anas'
 йãйлицãн м бот. 'Solanum lycopersicum'
 йãйлока ж 'последња, врло слаба ракија која излази из казана при печењу'
 йãйк м 'род зглавкара Arachnoidea'
 йãй м 'слана вода у коју се ставља месо (нарочито дивљач), расо, саламура'
 йãйцицерк м 'веома мала особа'
 йãйцов м зоол. 'род мишева већег раста, с репом покривеним ситним љускама, који највише живи по градским каналима, таванима и подрумима Rattus rattus'
 йãйчињãк м 'кавез за патке и место где се оне одгајају'
 йãйша ж 1. 'пасање, напасање' 2. 'пашњак'
 йãйширњак м бот. 'Pastinaca sativa'
 йãйсла ж 'направа која се загрева и којом се пеглају тканине'
 йãйцвер м 'прозор'
 йãйцѣйфрати 'стављати ђонове на ципеле, (по)ђонити'; йãйцѣйна 'ђон који се ставља на ципеле нове или кад се крпе старе'
 йãйѣљак м 'скрама од прашине на шљивама
 йãйрејиђоница ж 'кутија направљена од дрвета и служи да се у њој држе оловке (користе је ђаци)'
 йãйрѣља ж 'ренде за веш'
 йãйрина ж 'део постелине напуњен перјем, љуштиком и налази се испод тела'
 йãйрãјица ж 'једноручка четка за кречење'
 йãйрãјаница ж 'дуња, покривач од перја, налази се изнад тела'
 йãйрѣуника ж бот. 'зеласти биљка са сабљастим листовима и великим режњастим цветовима љубичасте, беле или црвеносмеђе боје, Iris'
 йãйрушка ж 'врх гушчијег крила или свежењић перја употребљен као метлица којом се чисти, брише, паје, скида прашина, подмазује'
 йãйршун м бот. 'Petroselinum hortense'
 йãйшака ж 'бачва од пет акова, петакиња'
 йãйшо м 1. 'мужјак кокоши, мужјак неких других птица из рода кокошака' 2. фиг. 'раздражљив, напрасит, пргав човек, свађалица, кавгаџија' 3. 'ветроказ лимени у облику петла на крову или димњаку'
 йãйшђонија ж бот. 'род украсних биљака с левкастим мирисним цветовима различите боје Petunia'
 йãйшрђовско цвѣће с бот. 'Agrimonia eupatoria'
 йãйшрђѣјка ж 'светилка, лампа на петролеј'
 йãйћãр м 'врата на фуруни (за хлеб)'
 йãйћара ж 'место где се пече ракија'
 йãйћурка ж 'отровна гљива'
 йãйјук м 'ручно оруђе насађено на држаље, с једне стране заострено, а с друге тупо, будак'
 йãйле с 1. 'младунце кокоши '(ређе других птица)' 2. 'мало дете приликом тепања'
 йãййãйи 'скидати зрно по зрно грозда'
 йãйревина ж бот. 'Agropyrum'

- ийсаљка* ж 'танки штапић од шкриљевца којим су некад ученици у основној школи писали'
- ийийије* 'кувано јело од свињских папака, ушију, главе и сувих кожурица'; *ийийиј-јаји* 'завршити процес стврдњавања питија'
- ийийџма* ж 'коза без рогова'
- иллз* м 'део плуга који везује плужну даску са главом плуга, а налази се иза раоника
- иллајваз* м 'оловка, писалка'
- илландовајити* 1. 'одмарати се, почивати у хладу око подне (о стоци)' 2. 'беспосличити, дангубити, излежавати се'
- илундре* пл. т. 'широке панталоне с дугмадима, без каиша'
- иллсй* м 'већа или мања количина сена или снопова сложена око стожера у облику купе'
- иллйуша* ж 'кошница којом се хвата рој пчела'
- иллй* м 'ограда од прошћа, летава, дасака, сплетеног прућа, тараба'
- идводац* м 'уже којим се води коњ, крава и сл.'
- идвођани* 'младини рођаци и гости у свадби'
- идвођница* ж 'дар детету у повоју (чарапице, капа, кошуљица и сл.)'
- идгачари* 1. 'они који иду у походе невести (првенствено члан породице) носећи дарове (погачу и др.)' 2. в. повођани'
- идгреб* м 1. 'обред који се врши при полагању мртваца у земљу или при спаљивању, сахрана, погребна пратња' 2. 'када се иде на гробље сутрадан, након што је мртац покопан'
- иддбраник* м 'део оглавине (код коња) испод бrade'
- иддвринуити се* 'подврнути сукњу да би била краћа'
- иддина* ж 'незавршени стог сена'
- иддлџањ* м 'лежиште руде код сеоских кола'
- иддуше* с 'храна и пиће које се оставља на гробу након погребa'
- идјилица* ж 'посуда за појење стоке'
- идкладе* 'дан уочи ускршњег поста код прав. и кат. цркве'
- идклопай* м 'горњи део какве посуде, сандука и сл. који их покрива, затвара, заклопац'; *идклџчара* 'направа од метала на којој стоје поклопци'
- идкривач* м 'оно чиме се покривају људи'; *идкров* 'платнени покривач за покривање мртваца'; *идкрџац* 'покривач за коње'
- иллйер* м 'ограда, плот, зид од густо преплетеног прућа или грања'; *иллйара* 1. 'кућица или стаја од прућа' 2. 'купа од прућа за пилиће' 3. 'кошница за пчеле од прућа'; *иллйуша* 'сандала израђена од коже'
- йолливаши йишкйр* м 'пешкир који невеста даје сватовима да бришу руке (прво свекру) кад им полива прво јутро после свадбе'
- йолвивчи* 'назив за момке који на други дан Ускрса прскају (поливају) девојке водом'
- йоллийра* ж 'боца од пола литре'
- йоллица* ж 1. 'водоравно утврђена даска на зиду или у ормару за смештај разних ствари, раф' 2. 'мараме за главу троугластог облика'
- йолвница* ж 'буре за ракију од 25 литара'
- йоллосенник* м 'први Божићни гост'
- йолчица* ж 'доњи део јарма'
- йомирџе* с 'када девојка одбегне па након извесног времена (обично недељу дана) и она и младожења оду код њених родитеља'
- йомџница* ж 'једна од двеју уздужних мотки с попречним моткама чине оквир на лотрама селачких кола'
- йџнавица* ж 'грубо откан вунени покривач, простирач, простирка'
- йџара* ж 'јело начињено од старог хлеба, попареног и замашћеног'
- йџина кайица* ж бот. 'Aquilegia vulgaris'
- йџрйвиш* м (пајалица)
- йосџло* с 'вечерњи састанак сеоске младежи ради каквог заједничког рада и забаве'
- йослужџница* ж 'велика кашика којом се сипа супа; сипаћа кашика'
- йосрнуити* 'потонути'
- йџсй* м 1. 'обавезно уздржавање од мрсне хране у одређене дане које црквени прописи прописују својим верницима' 2. 'време када се пости, глад, гладовање'
- йџшега* ж 'метални део на сеоским колима који служи за пењање'

- идијковица* ж 'савијена полукружна плоча од гвозђа која се прикује запрежној стоци ради заштите од повреда или клизања'
- идијок* м 'мањи и краћи природни водени ток'; *идијочара* 'млин, воденица на потоку'
- идходе* 'посећивање које род чини невести први пут по удаји' 2. 'одлазак, полазак куда, обилазак чега'
- ираќљача* ж 'пљоснат комад дрвета с дршком којим се лупа рубље кад се пере'
- ираќија* ж 'црквени топ који оглашава неку прославу'
- ирасе* с зоол. 'младо свињче'
- ирајни кдишуље* 'прати рубље уопште'
- ирајка* ж 'направа за бацање камена, направљена од комадића коже за који су са стране привезане две узице или два каиша'
- ирајце* 'старински колачићи (шанице)'
- ирашење* 1. 'друго или треће копање кукуруза' 2. 'гл. им. од прасити се' 3. бот. 'преношење цветног праха из прашника на тучак ради оплођења'
- иребранац* м 'једна врста пасуља, јело начињено од те врсте пасуља'
- иреврјача* ж 'клуба код које се наслон помера тако да се направи лежај'
- иреграда* ж 'ограда у дворишту'
- ирезениј* м 'дар'; *ирезенила* 'наруквица'
- ирезивајни* 'процес варења хране код преживара'
- ирекруја* ж 'крупно млевени кукуруз'; *ирекрујара* 'место где се мељу житарице'
- ирело* с 'вечерњи састанак омладине и старијих ради заједничког рада и забаве'
- ирейицајни* 'препећи'; *ирейицајница* 'препеченица ракија'
- иреслица* ж 'справа за предење вуне'
- иреслицца* ж бот. 'Equisetum'
- иресол* м 'вода која се долива у саламуру'
- ирейишкови* 'дрва на стогу сена која служе као тегови против ветра'
- ирљак* м 'зашиљено дрво које се забада у земљу при сејању или пресађивању расада'
- ирјоја* ж 'хлеб или погача од кукурузног брашна'
- иромењада* ж 1. 'место за шетњу, шеталиште' 2. 'шетање, шетња'
- ироминцла* ж 'врста бонбона с укусом метвице'
- ирдмућуран* 'бистар, сналажљив, довитљив'
- ирђиис* м 'ђачка вежбанка, свеска за писање'
- ирдсидба* ж 'тражење девојке за брачну другарицу, прошња, веридба'; *ирдсидби* (*ирдсици*) 'они који просе'
- ирдишцај* м 'узани, с једног краја заоштрени колац (најчешће као део ограде, плота)'; *ирдише* 'тараба, ограда'
- ирђиен* м 1. 'накит који се носи на домалом прсту' 2. 'веридба, заруке испрошене девојке'
- ирђицина* ж 'утабани траг у снегу'; *иройђицини* 'направити пртину'
- ирѓуло* ж 'гвозђе којим се затеже платно кад се тка'
- ирђулук* м 1. 'део мушке одеће без оковратника и рукава, поврх којег се носи капут' 2. 'део женске одеће у облику блузе (обично без рукава)'
- ирђињаќ* м 1. 'крзени прслук као део народне ношње' 2. 'прслук'
- иђум* м зоол. 'мекушац с роговима који пузи, с кућицом у коју се увлачи или без ње, из породице Gastropoda' 2. фиг. 'човек слабе воље и ниске моралне вредности'
- иђузавац* м бот. 'биљка танке и витке стабљике којом пузи, обавија се уз дрвеће; пасуљ; ладолеж; мн. биљна породица са много подврста које одгајају као украсне биљке Commelinaceae'
- иђуле* с 1. 'младунче магарице' 2. 'дете које стално иде уз мајку'
- иђумја* ж 'дугме у облику металне куглице на одећи'
- иђулин* м 'мали овчарски пас'
- иђуловер* м 'топла вунена мајица без оковратника и без дугмади која се навлачи преко главе'
- иђумидне (иђумиарице)* пл. т. 'широке и под коленима стегнуте панталоне'
- иђуноглавац* м зоол. 'жабља ларва с репом и шкргама која се даље преображава'
- иђузавац* м зоол. 'птица селица с круном или ђубом на глави и дугог танког кљуна
- Урпра ерорс; мн. породица таквих птица Upuridae'
- иђух* м зоол. 'врста глодара Muohux glis'
- иђуце* с 'зрно грождја'

- йџишница* ж 'сушионица воћа или меса'
рабаџија м 'превозник робе (углавном дрва) запрежним колима'
радџица ж зоол. 'пчела са жаоком која гради саће, прерађује нектар у мед, одгаја потомство и чува гнездо'
радла ж 'точак који служи за вађење кројева у кројачице'
разбој м 'справа за ткање'
рајб м 'направа начињена од лима и дрвета и има ваљак (од дрвета), а служи за цеђење парадајза'
рајџидне пл. т. 'јахаће панталоне'
рајчуг м 'хаос, џумбус'
ракија ж 'врста јаког алкохолног пића које се добија дестилацијом превреле комине од воћа, грожђа, разних врста жита и сл.'; *ракијџишница* 1. 'зграда у којој се пече ракија, пеџара' 2. 'крчма у којој се продаје и пије ракија ракијашница'
ралица ж 'примитивни дрвени плуг (обично са воловском запрегом)'
рам м 'дрвени четвороугао у који се ставља восак за пчеле'
рамџиш м 'мошт у врењу, који је у прелазу у вино, киселкасто младо вино'
ранџиш с 'место где се дивљачи носи храна у зимско доба'
рањик м 1. 'оштри метални део плуга који при орању сече земљу, лемеш' 2. 'део на шпартачу'
расол м 'сок од киселог купуса'
раф м 1. 'полица на зиду, преграда у орману, у сандуку' 2. 'чивилук'
рашље пл. т. 'подупирач за преродиле воћке'
раџрица 'бочна страна кревета'
реџџ м 'део шуме ограничен просекама и стазама'
реџисање с 'копање рупа дубине 70 цм за сађење винове лозе'
редикла ж 'мала женска ташна'
реџа ж 'уска гвоздена плочица којом се затварају врата са унутрашње стране'
резанци 'ситно исечено тесто које се користи за супу, паприкаш и слично'
резерџар м 1. 'спремште, сабиралште за течности и гасове (у облику базена, металних или дрвених судова и слично)' 2. 'залиха, резерва'
рекла/рекла ж 'мушки горњи капут'
рем м 'направа (обично од дрвета), служи приликом свињокоља'
рен м бот. '*Argemone lappathifolia*'
рен-шобља ж 'посуда од порцелана у којој се служи рен, сос'
реџа ж бот. '*Brassica para*'; *реџица* бот. '*Brassica incana*'
реџув м бот. '*Lappa*'
рерна ж 'затворени део штедњака у ком се пече, пеџница'
решџо с 1. 'мрежаста или рупичаста направа за пречишћавање, просејавање жита и другог зрнастог материјала' 2. 'вејалица за жито'
рибеж м 'направа за рибање купуса'
риџизла ж бот. 'жбунаста биљка *Ribes rubrum* (*R. vulgare*) из породице Каменика чији су плод црвене накселе бобице сложене у гроздове; плод те биљке'
риџл м 'издани канал поред пута, да може вода да отече'
риџаџи 1. 'ашовом дубоко копати земљу притискајући алатку ногом' 2. фиг. 'радити некакав тежак посао уопште'
риџаџи 'мучити се радећи тежак посао без одмора, теглити'
риџа ж 1. 'поцепан комад одеће, дроњак, крпа, подерана одећа прђе' 2. 'одрпанац, одрпанко, ништарија'
рџања ж 'удубљење у земљи настало после бујица'
рџг м 1. 'коштани цевкаст и шиљат израштај на глави неких животиња' 2. (обично у множини) 'коса греда кровне конструкције, крај греде који стрши изван стрехе'
рџга ж 'овца која има рогове'
рџгал м 1. 'угао крај куће, улице, ћошак, раскршће (где се обично састају сељаци)' 2. 'марама од вуне на три ћошка' 3. 'састајалиште омладине'
рџда ж зоол. 'птица сељица из рода штакара *Ciconia ciconia* дугих ногу и врата, дугог и широког кљуна, белог перја и црних крила'
розџил(а) ж бот. '*Pelargonium*'
рџв м 'скуп пчела које су се излегле од једне матице у истој кошници и чине посебну заједницу'

- рдљарка* ж 'дрвена оклагија којом се пеглао веш'
рдсиња ж 'опака жена'
рдшква ж бот. 'Raphanus'
ругло с 1. 'оно што служи за поругу, погрду (човек или ствар)' 2. 'срамота, брука'
руда ж 'мотка, полута причвршћена, углављена у предњу осовину кола, уз коју се прежу коњи'
ружа ж бот. 'украсна биштенска, култивисана или шумска трновита биљка из породице ружа с бирисним цветовима разних боја Rosa' 2. 'део шприца за прскање винограда'
рузмари́н м бот. 'зимзелена полудрвенаста биљка из породице уснатица, која се гаји као украсна, за добивање мирисног уља, а употребљана се у народној медицини *Rosmarinus officinalis*'
рујевина ж бот. 'Cotinus coggygria'
руководати́и 1. 'скупљати и везивати руковети пожњевеног жита' 2. 'слагати руковети'
руќнак м 'дрвена округла посуда за кукуруз, мања од мерице'
руќсак м 'торба упртњача која се носи на леђима, ранац'
рукунице 'руда у једнопрежним колима (таљгама)'
руно с 'природни покривач од густе, дугачке длаке на животињама (најчешће овцама) вуна која израсте на овци од једног до другог стрижења'
ручица ж 'део предмета (пољопривредног, ручног алата, посуђа, оружја и сл.) који се држи или хвата руком, дршка'; *ручка* 'в. ручица'
салдмура ж 'слана вода с различитим зачинима у којој се држи месо пре сушења'
салутира́тии 'поздравити, поздрављати на војнички начин, дотакнувши се десном руком капе'
самџр м 'дрвено седло које се ставља товарним животињама на леђа'
самокис м 'ситни сир'
сандучара ж 'дрвена кошница'
сајанђило с 'немирно дете'
сајшиште с 'држаље за оруђе које није намонтирано'
сајштрица ж бот. 'Lathyrus cicera'
сајшара ж 'секирица за сечење меса'
саће с 'ћелије од воска које праве пчеле и осе у облику правилно, симетрично распоређених редова ради чувања меда и полагања јаја'
саћура ж 'плетена кошара која служи за преношење житарица'
саћрана ж 'полагање мртваца у гроб, погреб'
сајак м 'метални трножац над ватром на којој се ставља посуда за кување'
свџкар м 'мужевљев отац'; *свџкрва* 1. 'мужевљева мати' 2. фиг. 'она која старешински оштро критикује'
свџџар м 1. 'онај који слави своју крсну славу, свога домаћег светитеља, онај који што прославља, слављеник' 2. 'празновање домаћег светитеља, слава, крсно име'
свилена буба ж зоол. 'врста инсекта *Botrix mori* чија гусеница производи свилено влакно'
свињаруша ж 1. 'звезда Даница' 2. фиг. 'прљави жена'; *свињац* 1. 'место где се држе свиње, обор' 2. фиг. 'прљави, неуредни, запуштени кућа или просторија'
свишћлац м зоол. 'врста инсекта *Lampyrus noctiluca* који ноћу светли'
свишћњак м 'врпца којом се везују гаће, учкур'
свљака ж 'груба кудеља остала после лупања набијачем'
свџд м 'део грађевине полукружног облика који прекрива неки простор и ослања се на ивичне зидове'
сврџка ж зоол. 'птица певачица из породице врана, дугог шареног репа *Pica caudata*'
сврџчине 'стражњи, рачvasti крај у руде'
сврџло с 'алатка за бушење'
свџдало с 'место где живина спавају ноћу у дворишту (обично на дрвету)'
свџкач м 'оруђе (длето) за сечење метала или дрвета'
свџница ж зоол. 1. 'мала шумска птица певачица шарених боја која се храни инсектима' 2. обично мн. 'општи назив за породицу таквих птица *Paridae*'
свџњак м 1. 'зграда, просторија, поткровље стаје где се држи сено, или део дворишта' 2. 'посебно ограда двориште где су стогови сена'

- сѣйей* м 'дубок кош који се 'носи на леђима, котарица, корпа'
сѣресан м 'човек који чува поље, пољар, субаша'
серсѣни 'парадни амови за коње'
сѣџер м 'машина којом се сеје кукуруз'
сѣџира ж 'гвоздено оруђе за сечење и тесање, оштро с једне стране и с ушницом с друге стране, кроз коју је усађена дршка, држаље'; дем. *сѣџирица*
сѣноџац м 'братов син другоме брату или другој браћи, братанац'; *сѣноџица* 'братова кћи другоме брату или другој браћи'
сѣйџа ж 'астма'
сѣрак м бот. 'Sorghum'
сѣришиџе с 'телећи бураг који служи за подливање сира'
сѣйџа ж бот. 'Heleocharis'
сѣйџо с 'направа за просејавање брашна и других сипкавих материја у облику мреже с отворима одређене величине, кроз које пролази један део сипкаве масе, а други се задржава на мрежи'
сѣјурџаши (*се*) 1. 'сјурити се, стрчати' 2. кога, што 'великом брзином отерати с нечега, низ нешто, стерати; великом брзином спустити'
скѣџаџац м зоол. 1. 'инсект са снажним стражњим ногама којима може далеко скочити и чије неке врсте чине велику штету усевима' 2. мн. 'општи назив за породицу таквих инсеката Acrididae'
скалѣне 'ступенице'
скѣла ж 'примитивна грађевинска конструкција која се подиже при грађењу или рушењу објекта'
склѣд м 'ничија земља између две њиве'
скѣруи м 'скрама која се хвата на куваном млеку'
скуџе пл. т. 'сукња од чврстог белог платна (која је украшена везом)'
слѣџуј м зоол. 'Erythacus lusina'
слѣџарица ж 'велика навлака напуњена сламом на којој се лежи'
слѣџник м 1. 'део стоног посуђа за со, обично у облику мале чаше разног облика' 2. 'суд у ком се држи со'; *слѣџица* 'в. сланик'
слѣме с 1. 'уздужна греда по средини зидова' 2. 'греда под настрешицом'
слѣйѣџија ж 'спиромаси'
слѣкѣр м 'фотограф'
слѣџѣџка ж 1. 'сипања кашика, в. послужоница' 2. 'слушкица'
смѣдѣџуба ж зоол. 'Pentatoma bassatum, биљна стеница, смрдљиви мартин'
смѣџак м бот. 'Morchella'
снѣџа ж 1. 'синовљева (и унукова) жена' 2. 'братова жена' 3. 'удата млађа жена'
снѣџи 'провлачити нит кроз ните'; *снѣџак* 'затегнути конци основе кроз које пролази потка (при ткању)'
сѣџица ж 'мала соба у дворишту намењена младенцима'
сѣџа ж 'усправно дрво које држи ћерам'
сѣџа ж бот. 'Dolichos soja'
сѣџне 'кратке чарапе'
сѣџиџа ж 1. 'ђаво, враг' 2. фиг. 'чељаде са сотонским особинама'
сѣџиво с бот. 'Ervum lens'
сѣџице 'рам на који се стављају даске за кревет' 2. 'столица са три ноге'
сѣџице 'дрвени паџи на точковима сеоских кола'
сиџомѣџак м бот. 'Myosotis'
срѣџуџа ж бот. 'Allium ursinum'
срѣџа ж зоол. 'Capreolus capreolus'; *срѣџаћ* 'мужјак срне'; *срѣџиџина* 'месо срне'
срѣџи м 'крива алатка у облику полукруга којом се коси'
срѣџаџи 'избацивати воду из чамца'
срѣџиџица ж 'округло дрво које везује предњу и стражњу осовину кола'
сѣџаја ж 1. 'нарочита зграда, просторија за стоку' 2. 'просторија за чување пољопривредног оруђа, алата и других предмета'; *сѣџаје* 'општи назив за све поможне просторије у дворишту'
сѣџарац м 1. 'стар човек' 2. 'таст' 3. бот. 'жалфија Salvia verticillata'
сѣџаџе 'једна од гредица на разбоју на којима је смештено вратило'
сѣџелџџа ж 'полица за судове'
сѣџеџак м 'фитиљ у свећи или кандилу, натопљен лојем или уљем, који запаљен

гори'

сиднога ж зоол. 'мала животиња *Mugilopoda*'

сирѠара ж 'стара, запуштена и дотрајала кућа'

сирѠа ж 'крај крова који прелази спољне зидове куће, настрешница'

сирѠелица ж 'горња и доња ивица лотре'

сирѠидишиаи се 'пасти са треском, љоснути, срушити се'

сирѠушка ж 'парче плеха којим се стружу нађе'

сиѠуа ж 'метални, дрвени или камени суд у коме се дробе зрнасти плодови'

субаша м 'чувар поља, пољар'

сѠукаи 'упредати у једну нит више длака вуне, памука и сл.'

сѠкња ж 'део женске хаљине који се састоји само из доњег дела'; *сѠкња у цвилке*

'део женске народне ношње са дужим задњим делом'; *сѠкњерац* 'женска доња

сукња, подсукња'

сулѠндер м 'лимена цев кроз коју пролази дим из пећи, чунак'

сѠнѠукрѠи м бот. '*Helianthus annuus*'

сѠрдук м 'јаруга, провалија, пут кроз усек'

сѠрушка ж 'накисела течност која се издваја из млека после сирења'

шабакѠра ж 'Ѡепна кутија за дуван и цигарете (обично метална или дрвена)'

шѠбѠрка ж 'буре с водом за расхлађивање и кондензацију водене паре при печењу ракије'

шѠблица ж 'плоча од камена шкриљевца на којој су Ѡаци основци писали задатке и вежбали'

шѠван м 1. 'просторија између крова и водоравне преграде која одваја поткровни простор од доњих просторија, поткровље' 2. 'под те просторије'

шѠлѠндара ж 'женска особа торокуша, блебетуша'

шѠљнге пл. т. 'запрежна кола, која обично вуче један коњ'

шѠраба ж 'ограда од прућа, дасака или летава, плот'

шѠрана ж 'ситно рендано тесто на треници укувава се у супу'

шѠс м 1. 'метални тањир на теразијама за терет на једној и теगेво на другој страни, односно за терет на кантару' 2. 'послужавник на коме се у цркви сакупљају прилози' 3. 'танираста берберска или бријачка посуда, такав месингани предмет као знак берберског заната'

шѠчка ж 'мотка, кочић, којим се подупиру биљке, као пасуљ, парадајз итд.'

шѠвѠр м зоол. 'звер из породице куна *Putorius putorius*'

шѠг м 'метални предмет обично ваљкастог облика, тачно утврђене тежине, који служи за мерење предмета на ваги'

шѠгла ж 'стаклена посуда, обично у облику ваљка или призме, за држање прерађевина од воћа, поврћа и сл.'

шѠкѠрѠа м 'дрвена затега којом се притеже високи терет на сеоским колима'

шѠкнѠ с 1. 'дрвено носило за цигле' 2. 'корито'

шѠзга ж 'сто или клупа у трговинској радњи (за којом трговац ради и слаже робу) или у занатској радњи (на којој занатлија ради)'

шѠле с зоол. 'младунче говечета'

шѠндѠгер м 'гвоздени оков'

шѠнѠсија ж 'плићи бакарни или емајлирани суд за печење пита, колача и сл.'

шѠсѠтера ж 'челична алатка са оштрим исеченим зупцима на доњој ивици, за резање дрвета, метала, камења и сл.'

шѠсѠија ж 'земљани суд, крчаг за воду крушкастог облика са грлићем и дршком на којој је обично изведен сасак'

шѠгањ м 'плитак метални суд (или бакарни) са дугачком дршком који се употребљава за пржење, тава'

шѠква ж 1. бот. '*Cucurbita (melo)* перо' 2. биљка из исте породице доле широка, а горе уска, с вратом, која осушена служи као суд за течност (за воду, вино) или као помоћно средство за пливање' 3. фиг. 'глава'

шѠиѠулисѠи 'ословити, ословљавати кога титулом, звањем, (давати титулу, звање)'

шѠиѠлѠѠфер м 'миље дугачког и правоугаоног облика'

шѠиѠиѠи 1. 'изазивати, задавати бол, мучити (физички или психички)' 2. 'притискивати, сгезати' 3. 'оставити тесто у рерни да још мало постоји, да се истишти'

шѠмѠрно прил. 'на тмуран начин, мрачно; натмурено, невесело'

шѠѠзна ж 'табакера'

- и́бља* ж 'дрво које је привезано уз косиште, да при кошењу жита равномерно обара и слаже жито'
- и́ойдла* ж бот. 'род високих листопадних дрвета *Populus* из породице врба, који обухвата више врста (јаблан, бела топола, црна топола, канадска топола)'
- и́др* м 'склониште за овце на њиви'; *и́дрина* 'Бубре од оваца'
- и́дчило* с 'брус у облику точка који се окреће око своје осовине'
- и́дчак* м 1. 'предмет кружног облика који се окреће око осовине и служи за покретање каквог механизма' 2. 'бицикл'
- и́рагаче* 1. 'колица с једним точком' 2. 'направа за пренос терета (две мотке са попречно прикованим даскама или сл.)'
- и́рбу* м 1. 'део тела у коме су желудац и црева; испугчени део тела и унутрашњи простор са органима који су у њему abdomen' 2. 'стомак, утроба'
- и́рѐм* м 1. 'простор између дела куће и спољашњег улаза или степеништа у сељачким кућама' 2. 'предворје куће, обично на стубовима, ходник око куће, катак и непокривен'
- и́рѐница* ж 'направа за стругање, рибање поврћа, воћа или теста на ситније делове'
- и́рѐнчорѝ* м 'кишна кабаница'
- и́рејѝѝљика* ж 'петелјка од вишне, трешње'
- и́рѐшња* ж бот. '*Prunus avium*'
- и́рингели* м 'бакшиш'
- и́рина* ж 'остатак сена'
- и́рѝина* ж бот. '*Asacia arabica*'
- и́рѝока* ж 'буре од три акова'
- и́рѝокоца* м 1. 'ниска столчица на три ноге, без наслона' 2. 'гвоздени треножни подметач на коме стоји котао, лонац или неки други суд за кување, саџак' 3. 'постоље, сталак на три ноге'
- и́рѝшан* 1. 'који је на измаку животних снага, изнемогао, ороуо' 2. 'нежан, слабог здравља'
- и́рѝска* ж бот. '*Arundo donax*'
- и́рѝд* м 1. 'напор који се чини при вршењу неког физичког или умног рада' 2. 'тешкоћа'; *и́рѝдови* 'порођајни болови'
- и́рѝѝ* м 1. 'пчелињи мужјак који врши само функцију оплођења матице, а после тога пчеле га избацују из кошнице' 2. фиг. 'човек који живи од туђег рада, готован, ленштина'
- и́улајца* ж 'метални део на осовини сеоских кола који не дозвољава точку да спадне'
- и́улак* м 'ваљак кроз који се углављује осовина'
- и́уругуња* ж бот. '*Prunus*'
- и́уриња* ж 'ручни алат од челика различитог облика са зупцима обично косо урезаним, који служи за стругање метала, камена, дрвета и сл.'
- и́уришија* ж 'воће и поврће које се чува за зиму у води, пресољу, сирћету'
- и́ѝрѝојс* с 'дрвени рам у окну прозора'
- и́ѝлим* м 'простирка изаткана од вуне или друге длаке са разним шарамма, тепих'
- и́ѝи* м 'земљани бокаст суд с ужим грлом, крчаг, врч'
- и́ѝија* ж 1. 'суд сличан бокалу' 2. 'израштај на глави неких птица'
- и́ѝѝрија* ж 'мост'
- и́ѝрак* м зоол. 'мужјак ѝурке, који се гаји ради меса'; *и́ѝрак* 'огртач постављен крзном, кожух (обично је са дугим рукавима)'; *и́ѝрка* 1. зоол. 'најкрупнија домаћа птица (женка) из породице фазана, која се гаји ради меса и јаја' 2. фиг. 'будаласта женска особа, глупача'
- и́ѝрѝија* м 'занатлија који прави ѝуркове, крзнар'
- и́ѝускија* ж 'гвоздени алат у облику полуге за бушење рупа у земљи, за подизање терета и др.'
- и́ѝше* с 'коњ на прелазу између ждребета и одраслог коња, који је отприлике стар 1 до 1,5 године'; *и́ѝше* 'узвик за терање магарца'; *и́ѝша* 'шамар'
- и́ѝбог* 'веома сиромашан, јадан, достојан жаљења'
- и́ѝвољѝс* м 'врста инсекта који иде у уво код човека'
- и́ѝврајине* 'место на крају њиве где орач окреће плуг и које остаје неузорано'
- и́ѝѝр* м 'њива која се после жетве преоре да одстоји пре новог сејања ради побољшања приноса'; *и́ѝѝрење* 'прво летње орање'
- и́ѝмилиѝи* 'омекшати воће остављањем после брања'

- удџача* ж 'девојка која је пристигла за удају'
узвнгија ж 'метална папуча која виси о каишу са обе стране седла, у коју јахач ставља ногу'
џјак м 'мајчин брат'; *џјна* 'ујакова жена'
улџар м 'конопац око главе коња за који се коњ води или везује'
умиваоџник м 'суд за умивање, обично уграђен у зиду или ормарићу'
џнурџи м 'угурсуз, мангуп'
џред м 'назив за пословну просторију, месна канцеларија'
џрок м 'поглед или чин који по народном веровању може на некога да навуче несрећу, зло, проклетство'
џџег м 1. 'в. тег' 2. 'сваки од два тегга на старинском зидном часовнику који својом тежином покрећу часовник и замењују клатно, шеталицу'; *џџега* 'ланац на јарму'
џџица ж 'рупа на металном делу секире у коју долази сапиште'
фазан м зоол. 'птица дугачког репа из рода Phasianinae'
фажли м бот. 'Viola odorata'
факабунда ж 'човек луталица'
фаниазираџи 'говорити бесмислице, глупости, бунцати'
фаж м 1. 'мера од четири кубна метра, обично за огревно дрво и грађу, толика хрпа сложених дрва' 2. мн. 'исечено дрво од 1 м дужине' 3. 'мера за дужину'
фажине 'свежањ, сноп шибља, прућа винове лозе'
федерсиц м 'седиште на запрежним колима (тапацирано)'
фела ж 'врста, сој'
фелнер м 'светиљка у облику застакљене кутије у којој гори свећа, петролејска лампица и сл.'
фига ж 'жица која се ставља у косу да би се направила жељена фризура'
фијакер м 'кочија као превозно средство'
фијанџи (и) м 'финансијски службеник, порески или царински стражар, најнижи орган финансијске контроле'
фијанга ж 'завеса'
фишеклије 'кожни појас с преградацама, са џеповима у којима стоје фишеци, кеса или кутија за фишеке'
фодрауз м 'затворени ходник на улазу у кућу'
фраклић м 'стакленце од пола децилитара, из ког се пије ракија'
фријал м 'четвртина било које основне мере'; *фријалче* 'буре од 25 литара'
фрула ж 'дрвени дувачки музички инструмент'
фрушијук м 'доручак'
фруна ж 'пећ у којој се ложи чврсто гориво'
херихџовџи 'формирати горњи део ципеле'
хмел м бот. 'Humulus lupulus'
хоклица ж 'столица без наслона обично кухињска'
џакна ж 1. 'коврца косе која пада на чело' 2. 'завршетак ручног рада рађеног концем'
џарска круна ж бот. 'Fritillaria imperialis'
џаџер м 'вино које се добија другим цеђењем'
џвекла ж бот. 'Beta vulgaris'
џев ж 1. 'мали дрвени ваљак, калем на ткачком разбоју на који се суче пређа' 2. 'ваљкаста и шупља направа кроз коју се нешто проводи'
џегер м 'плетена кошарица која се користи приликом куповине животињских намирница'
џеђ ж 'пепео растворен у води'
џелер м бот. 'Arium graveolens'
џеџи 'два дрвена штапића везана канапом помоћу којих се формира шара при ткању на разбоју'
џер м бот. 'Quercus macedonica'
џеџка ж 'посуда кроз коју се нешто цеди'; *џедило* 'платно кроз које се цеди сир'; *џедилка* 'мала џетка за чај'
џџанка ж 1. 'женска особа циганске народности, циганског рода, циганска жена' 2. 'дрво које покреће точак код преслице'
џигарџиџи м 'направа у облику џевчице различитог облика и од различитог материјала (дрвета, слонове кости, ћилибара и сл.) у коју се утисне цигара или цигарета при пушењу, муштикла'

- цилиндер* м 'стаклени ваљак на петролејској лампи'
цимер м 'полуга везана за плаз и гредељ којом се регулише дубина орања'
цименџија ж 'лимени суд који служи као мера за кајмак'
цџула ж 'тешка шпела (обично војничка)'
црв м зоол. 1. 'животиња дугуљастог и меког тела без кости, која се креће увијајући тело' 2. 'ларва инсекта која личи на такву животињу'
црвџенка ж бот. 'Melampyrum arvense'
црквиштина ж 'угинула животиња'
црпало с 'нож који расеца бразду'
чабар м 'дрвена посуда шира при дну, са две ушице при врху, која служи да се у њој држи маст за исхрану'
чавка ж зоол. 1. 'птица из породице врапа, одозго црна, одоздо сива Coleus tenebricola' 2. фиг. 'брбљива особа'
чаканац м 'чеквић за откивање косе'
чакшире пл. т. 'панталоне'
чардак м 'простор у коме се чува кукуруз, а изграђен је обично изнад свињац'
чардаклија ж 'винова лоза која се пење уз чардак, уз какву другу зграду или уз какво дрво или се од ње направи сеница'
чардаш м 'мађарски народни плес брзих кретања; музика за такав плес'
чарновка ж 'овца која има црни круг око очију'
чашлов м 'мотка која се попречно стави на лотре сељачких теретних кола, кад се вози сено, снопови жита и сл. пречага на колима'
чварак м 'остатак од пржене сланине, сала'
чваргли м 'пуњен свињски желудац куваним изнутрицама'
чворуга ж 1. 'велики чвор, кверга' 2. 'отеклина од јаког ударца или неког обољења ткива'
чегрџиљка ж 1. 'дрвена направа која је удешена да се окреће и на тај начин чегрће' 2. 'особа која много прича и којешта'
чезе пл. т. 'лака кола на два точка'
чџић м 'врста оруђа од метала или дрвета, које је насађено на држаље и служи за закивање ексера, клинова, за ковање и уопште за ударање по нечему'
чџрк м 'вратило са точком које служи за црепење воде из бунара'
чџегеле пл. т. 'гвоздена кука о коју се нешто веша или се њоме нешто спаја, повезује, вади кофа из бунара'
чџи м 1. 'метални део који везује шасију и горњи део кола' 2. 'држач шарке на вратима'
чџрић м 'непечена цигла'
чџсма ж 1. 'извор (обично ограђен) или бунар из којег истиче вода на жлеб или цев' 2. 'цев (обично метална) кроз коју истиче вода, славина'
чџсница ж 'пита која се меси за Божић и у коју се обично стави златан или сребрни новчић'
чџицара ж 'направљено (сашивено) и извезено платно обешено на зид и служи као место за четку којом се четка одело'
чџицорка ж 'буре од 4 акова'
чџиџија ж 'метално оруђе с назубљеним гребенима којим се струже осушено благо и прљавштина с коже и длаке крупне стоке (обично коња и говеда)'
чџиљара ж 'начињено место од платна (сашивено и извезено), које служи да се ту остављају чешљеви, а ставља се на зид'
чџиџија ж 'дрвени или гвоздени клин који држи точак на осовини'; *чџиџиљак* 'сврдло којим се буше рупе за чџиџије на колима'
чџиљук м 'вешалица (за одела)'
чџиџе с 'фиока у кухињском столу'
чџиџи м 'чувар коња'
чџиљаш м 'коњ сиве боје'
чџиџбар(и) м обично у мн. 'гвожђе које држи платно затегнуто на разбоју'
чџиџија ж 'посуда за јело'
чџиџак м 'свећњак'
чџиџак м бот. 'биљка из породице главочика Lappa major'
чџиџа м бот. 'биљка из породице главочика Onopodion'

- чмањак* м обично у мн. 'мали чоков од кукуруза на коме је остало само неколико зрна'
- чдбан* м 'онај који чува стоку'; *чдбања* 'дрвена посуда за воду коју употребљавају пастири'; *чобанац* 'пас који чува овце ноћу'
- чдкањ* м 'стаклена бочица од 1/8 литра из које се пије ракија'
- чдкџв* м 'остатак кукурузног клипа када се окружи зрно, окомак, окласина, чокањ'
- чувандус* м 'велика и јака игла којом се шију вреће'
- чуваркућа* ж бот. 'Sempervivum Schlehani'
- чуњак* м 1. 'покретни део ткачког разбоја' 2. 'део шиваће машине у коме је смештен калемчић с концем од којег постаје доња страна шава' 3. 'лимена цев за пећ кроз коју пролази дим у ојак; део такве цеви'
- чүшүра* ж 'округла плjosната посуда за ношење пића, најчешће од дрвета, обично лепо украшена дворезом или бојама, која се носи обешена о каиш преко рамена'; *исчүшүра* 'особа која много пије алкохолна пића'
- чабалдбарош* м 'онај који ништа не ради'
- чак* м 1. 'врећа' 2. 'количина (нечегга) која може да стане у џак'; *чакроши* 'људи који носе џакове'
- чангрязало* с 'особа која много чангряза, приговара, свадљива особа'
- чеза* ж 'мања троугласта марама, обично извезена, којом жене обавију сплетену косу, на затилку'
- чибра* ж 'отпаци после печења ракије из казана'; *чибрана* 'место где се чувају отпаци после печења ракије'
- чймбари* в. чимбар
- чџмба* ж 1. 'неравнина на путу од скореног и сасушеног блата' 2. 'остац после сечења стабљика кукуруза на њиви'
- чукела* ж 'велики сеоски пас, пас који није расан'
- чүмбус* м 'весела граја, галама, збрка, неред'
- чавољ* м 'буре (од дрвета) које се употребљава за воду приликом прања веша'
- чиджача* ж 'капа са дуплим странама, носи се уз народну ношњу'
- чидарица* ж 'секира са кратким држаљем (брадва)'
- чалџв* ж 1. 'онај који не мисли о ономе што ради' 2. 'онај који је мало луцкаст'
- чалџв* м 'срп за сечење кукурзовине, који је мањи од обичног'
- чалџв* ж 1. 'онај који не мисли о ономе што ради' 2. 'онај који је мало луцкаст'
- чалџв* м 'срп за сечење кукурзовине, који је мањи од обичног'
- чалукјитре* 'дрвена решетка са спољашње стране прозора и чини препреку од сунца и хладноће'
- чамлица* ж 'столочица без наслона, клупица, шамла'; *чамлија* 'в. шамлица'
- чашурика* ж 1. 'окружен клип кукуруза' 2. 'оно што остане пошто се поједе јабука, крушка'
- чараге* пл. т. 'ограда на колима са задње стране; стражњи део кола'
- чаргареја* ж бот. 'Daucus carota'
- чаштор* м 'покретни, обично привремени заклон од јаког платна, разапетог на отвореном месту, који служи за смештај туриста'
- чифран* м бот. 'Crocus'
- чиваичара* ж 'преслица која се покреће ногом'
- чиваичица* ж 'шипарица, девојчица'
- чиврљави* 1. 'ићи тамо-амо, лутати без циља' 2. 'по кући нешто радити'
- чџџ* м бот. 'Cheiranthus cheiri' биљка из породице крсташица'
- чџџав* 'који шџџа, који има укрућену или краћу једну ногу, хром, шантав, ћопава'
- чџџица* ж 'плитка капа'
- чџџа* ж 'носач кофе на ђерму'
- чџџајка* ж 'шиваћа игла'
- чџџочийи* 'чувати, држати стражу, стражарити'
- чџло* с 1. 'дебела игла оштрог врха, обично усађена у дршку, алатка за бушење рупа, обично при шивењу дебљег материјала (нпр. коже)' 2 фиг. 'особа која свуд стигне окретна особа, немирно дете'
- чџџџе* с 'јагње од годину дана'
- чџџер* м 'црвено вино'
- чџџиш* м бот. 'Vixus sempervirens' дрво из породице Вухасеае'

- шиџа* ж 1. 'гвоздени обруч којим се стежу и држе наплати на точку' 2. 'једна од две паралелне гвоздене траке на размацама спојене попречним праговима којима се крећу возови, трамваји...'
- шиџак* м бот. 'Roza canina'
- шиџа* ж 'слатки сок зрелог грожђа (или другог воћа) у коме још није почело алкохолно врење, мошт'
- шиџоњер* м 'орман за рубље и одело'
- шиџаџи* 'гађати, стрелјати'
- шиџе* с 'ждребе старо годину дана'
- шиџбок* м 'новчаник'
- шиџер* м 'невестински вео'
- шиџерај* м 'вез, чипка (на рубљу) коју су жене саме израђивале'
- шиџва* ж бот. 'Prunus domestica, воћка из породице ружа'; *шиџвик* 'воћњак засађен шљивама'
- шиџла* ж 'копча, спона (често израђена као украс)'
- шиџ-шиџ* м 'направа од жице којом се прави снег од беланаца'
- шиџрица* ж 'свастика'
- шиџа* ж 1. 'мања округла, обично порцуланска посуда са дршком, из које се пије млеко, кафа, чај и сл.' 2. 'количина течности или сипке материје која стаје у ту посуду'
- шиџа* м 'попустљив човек, слабић, млакоња, мекушац, шмокљан'
- шиџ* м 'улица'
- шиџајз* м 'остава, просторија где се држи храна (обично се налази поред кухиње)'
- шиџаџи* м бот. 'Spinacia oleracea'
- шиџаџи* м 'плуг који коњи вуку приликом шпартанга'; *шиџаџи* 'копање кукуруза које се обавља упрегнутим коњима'
- шиџаџи* м 'шетња'
- шиџаџи* м 'болница'
- шиџаџи* м 'префригана, сналажљива особа'
- шиџаџи* м 'кухињска пећ покривена гвозденом плочом, на којој се кувају јела'
- шиџаџи* м 'прскалица којом се прска воће и винова лоза'; *шиџаџи* 'прскање воћа шприцем'
- шиџаџи* м 'алатка за завртање и одвртање, одвијач'
- шиџаџи* м бот. 'Rumex acutus'
- шиџаџи* м 'део зграде где се држи сточна храна (сено, слама и сл.) обично се налази у поткровљу, на тавану штале'
- шиџаџи* ж 'стаја за стоку (обично за коње и говеда)'
- шиџаџи* 'укрштени конопци који служе као дно кошара'
- шиџаџи* ж 'метални део у точку кола који одређује клокот кола'
- шиџаџи* м 'оно на чему нешто стоји, обично је у питању цвеће'
- шиџаџи* м 'серенада коју момци певају девојкама'
- шиџаџи* м зоол. 'птица певачица из породице зеба *Carduelis carduelis*'
- шиџаџи* м бот. 'Mercurialis perennis'
- шиџаџи* ж 'уже, конопац у коњској опреми којим се коњ везује за ждрепчаник'
- шиџаџи* ж 'подвезица за чарану (женску)'
- шиџаџи* ж 'велика крзнена капа'
- шиџаџи* ж 1. 'заразна кожна болест праћена великим сврабом, коју изазива паразит шугарац *scabies*' 2. 'врста дечије игре'
- шиџаџи* м 'ексер са повећом главом који се ставља на пете папуча, или на ђон дубоких ципела (цокула)'
- шиџаџи* ж 'мањи простор обично од дасака, за смештај дрва, угља, алатки и сл.'
- шиџаџи* м 'човек који „храни“ вршалицу'
- шиџаџи* м 'женин брат'
- шиџаџи* ж 'неспособна, безвредна особа; особа без имало угледа, ништарија'

СКРАЋЕНИЦЕ

бот. — ботанички; в. — види; гл. им. — глаголска именица; дем. — деминутив; ж — женски род; зоол. — зоолошки; м — мушки род; мн. — множина; пеј. — пејоративно; пл. — плурал; пл. т. — плуралија тангум; прил. — прилошки; с — средњи род; фиг. — фигуративно; хип. — хипокористика.

Првослав Рагић

ИЗ ОНОМАСТИКЕ СЕЛА БРЛОГА У ИСТОЧНОЈ СРБИЈИ

Рађено под руководством
проф. др Александра Младеновића

Село Брлог је смештено у области Висока, у долини Дојкиначке реке, под Старом планином, на надморској висини од 791 метар и припада истом делу пиротске општине. Помиње се први пут у дефтерским подацима из периода 1447—1489. године, односно у дефтерском свитку (Народна библиотека, Софија), где је забележено истим називом: Брлог. О имену села расправља др Јован Ђирић, искључујући могућност његовог порекла из властитог имена; „... остаје да се узме у обзир исход из две основне речи: *брв* (мали мост, брвно) и *лог* (реч са више значења: легло звери; удубљење, ниско место; корито реке; у руском долина, падина). Дакле, насеље поред (уз) брвно којим се прелази с једне на другу обалу (реке, долине, ниског места); или брвно поред лога, места где се легу, крију звери. У сваком случају — закључује В. Ђирић — топономастичко објашњење одговара стварним, природним цртама средине у насељу”.¹ Вуков *Српски рјечник* (Беч, 1852) уз одредницу *брлог* доноси објашњење: *Lager der schweine*, што у извесној мери поткрепљује претходне ставове. Топоним *Меча сѣранá* (*меча* < *мечја*) вероватно је још један прилог оваквог мишљењу.

Иако је смештено у пограничној области, село је насељено српским становништвом (нпр. једно од суседних села према југословенско-бугарској граници, Славињу, насељава становништво бугарске националности). Становници Брлога су староседеоци и не памте да су се однекуда досељавали. Један од разлога оваквог одржавања националног идентитета вероватно је у нерадом склапању бракова и међусобном зарађивању са другим националностима. Има ретких примера да се девојке Бугарке удају за Србе и прелазе у мужевљево кућу; обрнути случајеви нису ми познати.

¹ Др Јован В. Ђирић, *Насеља горњег Понишавља и Лузнице*, Пирот 1877—1977, Пиротски зборник 8—9, 1979.

Брложани чувају заједничку сеоску славу: Пејчин дан (27. октобар), а зимску славу, такође заједничку, напустили су. Ову прву славу и данас славе сви без изузетака, јер је она посвећена земљи на којој и од које село живи.

У свим ратовима који су захватили ову територију Брложани су показивали велику храброст и пожртвованост. По причању мештана, у некога нишког владике је донедавно постојала „књига” са подацима да су Височани и на Косову показали велико јунаштво. Другог светског рата и зверстава окупатора Брложани се још увек сећају, а улога наших граничара и данас је саставни део њиховог живота.

Мештани су се одвајкада бавили сточарством и пољопривредом који данас све више примају екстензивни карактер због веома изражене миграције становништва у град ради запошљавања у индустрији. Ово је и разлог наглог смањивања наталитета, а старосни просек је, према мишљењу мештана, далеко преко педесет година. Много пута село нема ни једног ђака-полазника.

Грађу за овај рад сакупио сам августа 1980. године. Природа пограничне зоне дијалектолошком и ономастичком истраживању намеће многе проблеме, што је, најзад, сасвим оправдано, па сам се морао ограничити на мањи број информатора, као и неке топографске карте. У сакупљању грађе велику помоћ пружили су ми: Љубомир Васић (75), Драгана Ћирић (78), Богољуб Ђорђевић (78), и посебно Јеленко Стаменовић (46), коме се овом приликом срдечно захваљујем.

АНТРОПОНИМИЈА

I. ПРЕЗИМЕНА И ПОРОДИЧНИ НАДИМЦИ

Презиме	Породични надимак ²		
	множина	једнина	
АЛЕКСИЋ	Ђосине (Ђосинци) ³	Ђоса	3 куће
АНДОНОВИЋ	Ђиринци Лечоинци ⁴ Чапине	_____	} 4 куће
		Чапа	
ВАСИЋ	Папшинци	Папша	2 куће
ГОГИЋ	_____	_____	1 кућа

² Породични надимак (надимак — диј. *ѝрекѝр*), који углавном носи поругу или погрдно значење, изузетно је фреквентан. Може се запазити да је он чешћи у множинском облику, означавајући тиме читав род, фамилију; у облику јединице потиснут је личним надимцима. Породични надимак може настати и од имена претка (Грга — Грђ'ине).

³ Код породичних надимака може се запазити често обличко двојство (Ђосине : Ђосинци; Пујине : Пујинци; Бичине : Бичинци...). Ови облици скоро се подједнако користе.

⁴ Каже се да су добили име *Лечоинци* јер су много јели лећу (просо); у дијалекту *леча*.

ГРГИЋ	Грђ'ине ⁵	Грга	1 кућа
ДАВИДОВИЋ	_____	_____	1 кућа
ДИНЧИЋ	Кóцине	Кóца	1 кућа
БОРЂЕВИЋ	Кúжље Цигањелинци	Кúжља	} 4 куће
ЖИВКОВИЋ	Пúпине (Пúпинци)	Пúпа	
ИЛИЋ	Круњелинци	Круњелинац	2 куће
ЈОВАНОВИЋ	_____	_____	3 куће
КОВАЧЕВИЋ	_____	_____	1 кућа
КÓСТИЋ	Кáинци Шóљинци Паничка	Кáја	} 4 куће
ЛИЛИЋ	Бичине (Бичинци) Мáдине (Мáдинци)	_____	
МАНИЋ	Алијáчове	Алијáч	2 куће
МИТИЋ	Иђинци	Иђа	1 кућа
ПЕЈЧИЋ	Скрипчáн	Скрипчáн	1 кућа
ПЕТРОВИЋ	Мúнинци (Мúнине) ⁶ Цинковци (_____)	Мúна Цинко	} 5 кућа
РАЊЧИЋ	Пидље Дúринци (_____) Граљине ⁷	Пидља Дúра	
РИСТИЋ	Пúдине	_____	2 куће
СТАМЕНОВИЋ	Симиције ⁸	Симичија	3 куће
СТАЊКОВИЋ	_____	_____	1 куће
СТАНÓЈЕВИЋ	Мúнинци (Мúнине)	Мúна	2 куће
СТОЈАНОВИЋ	Шéвљинци Мечкарóве ⁹	Шéвља Мечкáр	} 2 куће
ЂИРИЋ	_____	_____	
ФИЛИПОВИЋ	_____	_____	1 кућа
ЏУНИЋ	Швйксьинци Џандáрје ¹⁰	Швйксьа Џандáр(ин)	} 3 куће

⁵ У овоме говору сусрећемо гласовну промену задњонепчаних оклузива *к* и *г* у *ћ'* (*к'*) и *ђ'* (*г'*), када се ови нађу испред вокала предњегá реда или иза палаталног сугласника (в. А. Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије*, Српски дијалектолошки зборник, Београд, 1905, књ. I, 191). У овоме раду ове палатализоване сугласнике означаваћемо са *ћ'* и *ђ'*.

⁶ Носе име по рођаку Муну који је као мали уместо мурузнице (кукуруз, диј. *муруза*) тражио *муну*.

⁷ Надимак су добили по граху (диј. *гра*) због његовог обилнијег коришћења у исхрани.

⁸ Надимак носе по претку који је још као дечак тражио *симицију* кад год би био гладан (*симиција*, тур. пекар).

⁹ Стари облик номинатива множине на *-ове*, иначе веома продуктиван у овоме говору (А. Белић, н. д., 319), налазимо и у породичним надимцима *Алијáчове* (*Алијач*), *Мечкарóве* (*Мечкáр*) и др.

¹⁰ У тимочко-лужничком поддијалекту налазимо и облике именица са наставком *-је* у номинативу множине (А. Белић, н. д., 323).

II. ЛИЧНА ИМЕНА

а) мушка

Алекса́ндар (х 3)	Душа́н	Ми́одраг
А́рса	Бо́рђе (х 3)	Ми́рко (х 2)
Благо́је	Жи́ка	Ми́рџуб (х 2)
Бого́љуб (х 2)	За́рије	Мо́мко
Божидар (х 2)	Зво́нко	Мо́мчило (х 2)
Бо́ра	Зо́ран (х 2)	Нико́ла
Брани́слав	Ива́н	Но́вак
Васи́лије (х 5)	Или́ја (х 2)	Но́вица
Влади́мир (х 2)	Јелѐн	Па́нта
Војин (х 2)	Јова́н (х 5)	Пе́тар
Го́јко (х 3)	Јорда́н (х 3)	Пре́драг
Го́ран	Ла́зар	Ра́домир
Го́рко	Љубо́мир	Ра́дован
Де́јан	Ми́ја	Све́та
Деси́мир	Мили́воје (х 2)	Славо́љуб
Димитри́је (х 4)	Мили́ја	Со́кол
Драга́н (х 3)	Мили́сав	Стоји́ен
Драго́љуб (х 2)	Ми́лован	Стра́томир (х 2)
Драго́мир (х 4)	Мило́рад	То́дор
Ду́ка	Милу́тин (х 3)	Че́да

б) женска

Благо́на	Заго́рка	Ми́рјана
Божана́	Зо́рица (х 2)	На́да (х 2)
Божу́рка	Јаво́рка (х 2)	На́та
Бори́нка	Јевро́симка (х 4)	На́тка
Боса́нка	Јели́ца	Павли́на
Бра́нка	Јери́на (х 2)	Парасх'е́ва (х 2)
Васили́ћа (х 2)	Јова́нка	По́лка
Ве́сна	Јули́јана	Ра́дмила
Вуко́сава	Ка́ја	Риста́на
Га́на	Коса́ра	Ро́за (х 2)
Голуби́ца	Костади́нка	Ро́ска
Грави́нка	Кри́са (х 4)	Ру́жа
Да́ница	Ле́на	Ру́жица
До́бринка (х 4)	Лџа́	Ру́ска (х 2)
Драга́на (х 8)	Љуби́ца (х 3)	Слави́нка
Дра́гица	Ма́ра (х 2)	Слађана́
Були́ца	Ми́ла (х 2)	Сми́ља
Бури́ја	Мили́ца	Стоја́нка
		Шумади́нка (х 2)

III. ЛИЧНИ НАДИМЦИ

а) мушки

Бклича́рко	Кре́нта	Паро́ља
Бробиња́рко	Ла́шко	Си́ца
Ко́рча	Ма́за	Комарџи́к
Каша́н	Ма́чек	Цу́јта
		Че́ка

б) *женски*Бџиш
КџинаБџба
Ћџа

IV. ХИПОКОРИСТИЦИ

а) *мушки*

Бџа (х 2) (Божидар)
 Бранко (Бранислав)
 Васа (х 5) (Василије)
 Влада (х 2) (Владимир)
 Ђоца (Ђоко)
 Данче (х 2) (Јордан)
 Драга (х 3) (Драгомир)
 Драга (Драгољуб)
 Ђока (х 3) (Ђорђе)
 Јвко (Јван)
 Јеленко (Јелен)
 Јова (Јован)
 Јола (Јован)

Лаза (Лазар)
 Љубен (Љубомир)
 Мика (Мидраг)
 Миџа (х 4) (Димитрије)
 Нџко (Нџак)
 Ота (Јован)
 Пџрча (Пџтар)
 Пџша (Пџдраг)
 Рада (Радомир)
 Санда (х 2) (Александар)
 Слава (Славољуб)
 Стратко (х 2) (Стратомир)

б) *женски*

Васка (х 2) (Василића)
 Вука (Вукосава)
 Дана (Даница)
 Драга (х 4) (Драгана)
 Добра (х 2) (Добрина)
 Зага (Закче) (Загорка)
 Зорка (х 2) (Зорица)
 Јка (Василића)

Каже (Каја)
 Кџа (Кџара)
 Љуба (х 2) (Љубица)
 Миџа (х 2) (Мирјана)
 Слађа (Слађана)
 Ћџа (х 2) (Парасџџа)
 Шука (х 2) (Шумадинка)

Т О П О Н И М И Ј А

АЛИЈАЧОВА ПОЈАТА — носи име по своме власнику Алијачу

АНДОНОВЕ ПОЈАТЕ — по власнику Андону

БЕЛО КАМЕЊЕ — пустара и камењак са утрином

БОЉИН ВИР — добио име по власнику Бољу

БОЉИН ЛУГ — (види претходни топоним)

БОШКОВА ПРЕСЛАП — брда, али и ливаде на њима

БРѢГ — њиве

БРѢД — означава општи појам за прелаз на води, али је прешао у топоним, те означава одређени прелаз на води између Брлога и Дојкинаца

БУКА — њиве

БУКОВО — њиве са истоименим кладенцем на себи

ВАЛОЋЕ — део брда, стране, са које стрче степенасте блокови стена — валогa (степеница). Овим се називом обележава и кладенац на овом брду.

ВЕСЕЛИНОВО БРАНИШТЕ — шума, забран; (Обичније је да се *бранишиџем* назива приватни посед — шума, док се, нпр. државна шума чешће назива *гором*)

ВРЕЛО — извор реке Височице. Овим се именом означава и издвојени део села Брлога, смештен поред врела.

ВРЕЛО МОС — мост на врелу

ВУЛИН ВРГОП — увала обрасла ливадама

ГАГОВ ПУТ — путић

ГОЛОРѢБРА — раније утрина (диј. *голейина*), сада мања шума

- ГОРЊА (ДРУГАТА) ВАЛОГА — види *Валође*
 ГОРЊИ ДОЛ — ливаде изнад Дола
 ГОРЊО КОВАЧЕВО — област ливада, њива и мањих шума
 ГРОВИШТЕ¹¹ — по једном информатору означава искључиво сеоско гробље, док се по другом овај топоним везује и за њиве око гробља
 ГУЏИНИЦИ — део села (диј. *мала*) и истоимени сокак; добили су име по истоименој фамилији
 ДЕДА-РАЊА — шума и истоимени кладенац. Раније припадали некоме деда-Рањи
 ДИШАН КАМИК — речисте
 ДЉГА ОРНИЦА — њиве
 ДОЉИНАЧКА РЕКА — протиче кроз Брлог. Вероватно се зове по селу Дојкинци изнад којег извире.
 ДОЛ — ливаде
 ДОЛЊА (ПРВАТА) ВАЛОГА — види *Валође*
 ДОЛЊЕ ЛИВАДЕ — пространа област ливада
 ДРЕЊАК(АТ) — раније плодне оранице, данас махом утрине и мање њиве
 ЖАЖИНА ПОЈАТА — добила име по своме власнику Жажи
 ЗАЈИН ВИР — носи име по некадашњем власнику Заји
 ЗАПАЂЕ — комплекс њива на западној страни села
 ЈАБЉИ¹² — ливада (данас овде нема јабланова)
 ЈАСЕЊЕ — област њива и утрина
 ЈЕВАЦ — шумовито брдо са изразитом стеном у себи
 ЈЕЛИЧЈЕ — шума; данас у њој не расту јеле
 ЈЕЛОВ ВРТОП — увала покривена ливадама и шумом. Садашњи мештани не памте да су овде расле јеле.
 КАЈИНСКЕ ПОЈАТЕ — појате рода Кајинци
 КАШАНОВА ВОДЕНИЦА — припадала некоме Кашану; данас растурена
 КЛЕЊЕ — њиве и утрине
 КОВАЧЕВО — шума са истоименим кладенцем у њој
 КОВАШЋЕВШЋИ ЛУГ — носи име по породици Ковачевцима
 КОЖИНА ОРНИЦА — њиве са утринама
 КОЛНИК — некада брдски пут, сада зарастао у честар
 КРСТЕЛЕЗ — ливаде испод *Чела*, и истоимени кладенац на њима
 ЛИЛИНЕ ПОЈАТЕ — име власника није ближе објашњено
 ЛИПА — област шума, њива и утрина
 ЛИЦЕ — ливаде и њиве
 ЛОКВА — удолина и бара у *Понору*
 ЛОЛИНА ЛИВАДА — простор са ливадама, њивама и шумом. Израз лоллина шума у овом случају не постоји
 МАЛА ЛИВАДА — зараван са ливадама и истоименим кладенцем
 МАЛА РЕКА — речина
 МАНАСТИРСКО БРАНИШТЕ — шума
 МАНИНА ПОЈАТА — добила назив по власнику Мани
 МАРКОВО ЛИЦЕ — област шума и пропланка
 МАРКОВСКА ВОДЕНИЦА — добила назив по породици Марковаца
 МАРКОВЦИ — део села и истоимени сокак, названи по фамилији Марковаца
 МЕЧА — површина покривена ливадама и њивама.
 МЕЧА СТРАНА — шумовита планинска страна. Назив топонима везује се за мечке које су некада живеле овде (информ. Ј. Стаменковић).
 МЕЦАЦИ(ТИ) — мала шума са пропланцима-утринама

¹¹ Чује се и *гробистије*. Акцент се често помера, што је вероватно последица утицаја стандардног језика. То се може посебно запазити код властитих имена млађих особа (*Слађана, Дејан* и др.).

¹² Код ове речи могу се забележити тројаки облици: са полугласником реда *a*, са полугласником реда *e* и са вокалом *e* (*јаблен*). Ако тражимо од информатора да нам јасно каже реч, или изговори сваки глас посебно, у највећем броју случајева ћемо чути *јаблен*.

- МЫШКЪНШЋ'И ВРТОП¹³ — увала
- НАДВОДЕНИЦУ — њиве смештене изнад воденица
- НАТПОТЕЧЕ — њиве изнад сеоског пута (*йшѣка* — диј. стазица)
- НАТПРИСАД (*Наййприсаѣ*)¹⁴ — њиве. Термином *йприсад* мештани овога краја означавају воћњак; данас у натприсаду и ближејој околини нема воћњака.
- НЕЋИНА ТРША — део је Мече стране; термин *йрша* у овоме крају означава потршено, покресано шибље или грање. (Остала је прича о сиромашу Неци који искрчи овај крај да би дошао до плодне земље. Данас је ово поново необрадива површина).
- НЕЋИНО — шуме добиле име по Неци
- ОРНИШЋ'И ДОЛ — долина са слабо оривом утрином и истоименим кладенцем
- ОРОЈГРИШТЕ — зараван на којој су се играла кола, како кажу мештани, међутим, можда се *оройгриштем* назива и због печурака које расту овде, јер овим термином овде се означава и место на коме расту печурке.
- ПАЉИНА ПАДИНА — назив за шуму некога деда-Паље, као и кладенац у њој
- ПАЉИНСИ — део села и истоимени сокак названи по фамилији Паљинаца
- ПЕЈИНСШЋ'И МОС — мост на Дојкиначкој реци
- ПЕЈИНСИ — део села и истоимени сокак названи по фамилији Пејинаца
- ПЕЈИНСШЋ'И МОС — мост у махали Пејинци
- ПЕЈИНСШЋ'Е ПОЈАТЕ — назив за појате и околне утрине
- ПЛАДНИШТЕ — зараван; општи појам овде је прешао у топоним
- ПОЉЕВНИЦА — област шума и нешто њива; прогон (види *йрогон* као општи појам)
- ПОНОР — пространа област коју сачињавају брда, увале и шуме
- ПОТОЧАЊЕ — поточић, као и низ извора који се скупа налазе на истоименој ливади; (Идѣмо на косидбу у Поточање).
- ПРИГЛОГ — шумица са ниским, обраслим дрвећем. Раније је овде било много глогова.
- ПРОГОН — означава општи појам за пролаз између њива, али је овде прешао у топоним. *Прогоном* се у овом крају означава и заграђен простор у коме се музу овце.
- ПУДИНА ПОЈАТА — означава место и појату која је некада припадала породици Пудина
- РЕКА — назив који мештани употребљавају за Дојкиначку реку. Ливаде и њиве поред Дојкиначке реке, такође се означавају именом *Река*.
- РОГЛИВАЂЕ — њиве некога деда-Роге
- РОЋИНСКА ВОДЕНИЦА — добила име по фамилији Рођинаца којима је припадала
- РОЋИНСИ — део села са истоименим сокаком
- РОЋИНСШЋ'Е ГРАДИНЕ — баште; означавају овим именом и простор око њих
- РТ — ливаде и њиве
- РУДИНА — ливада, пањњак. Овде је општи појам прешао у топоним, јер појмом *рудина*, мештани означавају и сваку другу површину обраслу малом, ниском травом (отуда и назив за овцу са кратким руном: *рудица*).
- САВАТ (чује се и СУВАТ) — пространа зараван са шумом
- САРЕЈИНА ОРНИЦА — ливада са истоименом шумом око ње
- СЕЛИШТЕ — лугови и њиве око истоименог извора код кога се раније налазило село те се касније иселило у данашњи Брлог
- СЕЛСКАТА ВОДЕНИЦА — воденица подигнута из ортакулка сељана
- СИПАК — ливаде са ретком травом на коси изнад истоименог пута
- СЛИВИНА ПАДИНА — падина са утринама и нешто мало њива
- СМРДАН — два кладенца на истоименој њиви
- СРДОЋТИНА — њиве поред истоимене шуме
- СТАНИШИНА БАРА — Бара; налази се на ливади која носи исти назив Станишина бара
- СТАНЧИНО ВРТОПЧЕ — ливада смештена у ували

¹³ У корену ове речи, вероватно је именица *мачка* (диј. *м'шка*). Назив топонима информатори нису објаснили.

¹⁴ Обезвучавање сугласника на крају речи, у овом говору је веома изражено.

- СТОЙЛИЦА — брдо и истоимена шума на њему
 СТОЙЛОВА СЕЧИНА — терен са кратко посеченим шибљем
 СТРАНАТА — шума на страни
 СТРАЊЕ — сеоска утрина која се користи за испашу
 СТРАШНА ЧУКА — мање брдо (диј. *брдлѐ*), познато у овом крају по борбама из другог светског рата
 СТРЧИКРАК — брдо изнад села обрасло утринама
 СТУДЕНО КЛАДЕНЧЕ — извор у шуми
 СУБИНА ЛОКВА — бара у Горњем Ковачеву
 СУВИДОЛ — кладенац
 СУЈУДОЛ — долина са ливадама, њивама и шумом
 ТАВНЕ ЧАРШИЈЕ — висока гора са истоименим путем који пролази кроз њу. Због густога дрвећа овде је скоро увек мрачно и хладно.
 ТОКОИНЧАЊЕ — део села који је добио име по фамилији Токоинчана
 ТОШИНА ПОТЕКА — стаза, путић
 ТРНИЦА — брдска утрина, некад оранице
 ТРЦИНА ПОЈАТА — име појате и околних утрина
 ТУРТАНА — воденица. Добила је име из општег појма: млети колко за *турџану* тј. слабо, мало.
 ЋОСИНА ПОЈАТА — појата названа по њеном власнику, неком Ћоси.
 УМИШТА — област шума и утрина
 ЦЕРЈЕ — област утрина, камењара и њива, са малим остацима некадашњих шума
 ЦРЕПЊИШТЕ — њиве
 ЦРКВИШТЕ — утрина на којој је некада била црква
 ЧАВКАНАЦ — стена чији назив мештани везују за јата чавки која се овде окупљају; овим именом се називају и шуме око те стене.
 ЧЕЛОТО — узвишица са истоименим ливадама на њој
 ЧУКА — шумица која се поставља на Јеличје
 ЦЕПИНА ДУПКА — пећина
 ЦУЈА — њиве
 ШАШАРИН ГРОб — њиве, добиле име по хајдуку који је некада овде погинуо
 ШЕРЕМЕТКА(ТА) — кладенац и истоимени поточић који се од њега ствара. Назив се у Манастирскоме браништу.
 ШУЉА(К) — ливада са истоименим кладенцем на њој
 ШУМАК — њиве и истоимени пут који пролази кроз њих. Шумарака данас овде има мало.
 СБД — стрми планински пут.

САДРЖАЈ

Вера Васић, Чедомир Ћујић, Душан Ивковић, Петар Степанов, Весна Шкорић и Свeглана Штолба: Лингвостилистичка обележја наслова	1
Жарко Бошњакoвић: О употреби израза за интерну реченичну модификацију	17
Јасмина Грковић: Систем личних глаголских облика у јеванђељу из Мркшине цркве	27
Момчило Златановић: Микротопоними Врањске котлине (насеља у сливу Кленичке реке)	39
Гордана Галетин: Из лексичке проблематике северне Шајкашке	59
Мирјана Максић: Прилог проучавању лексике Срема	93
Првослав Радић: Из ономастике села Брлога у источној Србији	123